CARLOS CASTANEDA

ÎNVĂȚĂTURILE LUI DON JUAN

Carlos Castaneda

ÎNVĂȚĂTURILE LUI DON JUAN

The Teachings of don Juan: A Yaqui Way of Knowledge

1972

Pentru don Juan — şi cele două persoane care au împărtăşit cu mine accepţiunea sa de timp magic.

CUPRINS

PREFAȚĂ 4
INTRODUCERE 9
ÎNVĂȚĂTURILE LUI DON JUAN 37
O ANALIZĂ STRUCTURALĂ.....373
ORDINEA OPERATIVĂ 376
OMUL CUNOAȘTERII.....376
UN OM AL CUNOAȘTERII AVEA UN ALIAT 395
ALIATUL AVEA O REGULĂ 409
REGULA ERA CONFIRMATĂ PRIN CONSENS SPECIAL 430
ORDINEA CONCEPTUALĂ.....460
SUMAR.....472
APENDICE A. 477
APENDICE B. 505

PREFAȚĂ

Această carte conține atât etnografie cât și alegorie. Carlos Castaneda, sub îndrumarea lui don Juan, ne conduce spre acel moment crepuscular, spre acea spărtura în Univers, între zi și întuneric, într-o lume nu altfel decât a noastră, dar care aparține cu totul altei ordini a realității. ca să ajungă la ea, s-a folosit de *Mescalito, yerba del diablo* și *humito-peyote, Datura și* ciuperci. Dar aceasta nu este o simplă analiza a unor experiențe halucinante, căci manipulările subtile ale lui don Juan au ghidat călătorul, în timp ce interpretările sale dau sens evenimentelor pe care noi, prin ucenicul vrăjitorului, avem prilejul să le experimentăm.

Antropologia ne-a arătat că lumea este definită diferit în locuri diferite. Nu numai că oamenii au obiceiuri diferite; nu numai că ei cred în zei diferiți și se așteaptă la destine diferite după moarte. Mai degrabă, putem spune că lumea

diferitelor popoare are forme diferite. Chiar și presupunerile metafizice diferă; spațiul nu se conformează geometriei lui Euclid, timpul nu formează o curgere continua, unidirecțională, cauzalitatea nu se conformează logicii lui Aristotel, omul nu este diferit de regnurile nonumane sau viața de moarte, așa cum se întâmplă în lumea noastră. Cunoaştem ceva despre formele acestor alte lumi din structura limbilor materne și din mituri și ceremonii, așa cum au fost consemnate de antropologi.

Don Juan ne-a arătat străfulgerări ale lumii unui *brujo* Yaqui și, fiindcă ni se înfățișează că sub influența unor substanțe halucinogene, o percepem cu o realitate care este complet diferită de cea a altor surse. În aceasta constă virtutea specială a acestei lucrări.

Castaneda afirmă, pe bună dreptate, că această lume, cu toate diferențele ei de percepție, are logică ei internă. El a încercat să o explice dinăuntru — adică din interiorul experiențelor sale personale, bogate și intense, în timp ce era sub îndrumarea lui don Juan, mai

degrabă decât s-o examineze în termenii logicii noastre. Faptul că el nu poate reuși întru totul se datorează limitelor pe care cultura și limba noastră le exercită asupra percepției, mai mult decât propriilor sale limite; totuși, prin eforturile sale, face legătura dintre lumea unui vrăjitor Yaqui și lumea noastră, dintre lumea unei realități neobișnuite și lumea realității obișnuite.

Importanța majoră a actului de a pătrunde în lumi diferite de lumea noastră — și, deci, a antropologiei — constă în faptul că experiența ne face să înțelegem că și lumea noastră personală este un construct cultural. Experimentând alte lumi, vedem lumea noastră așa cum este și astfel suntem făcuți apți să întrezărim, în treacăt, cum trebuie să fie lumea reală, cea aflată la granița dintre propriul nostru construct cultural și celelalte lumi. De aici, alegoria și etnografia. Înțelepciunea și poezia lui don Juan ca și priceperea și poezia scribului său ne oferă o viziune asupra nouă înșine și a realității. Că în orice alegorie adevărată, ceea ce vede

privitorul trece doar prin ochii lui și nu are nevoie de o exegeză în lucrarea de față.

Interviurile lui Carlos Castaneda luate lui don Juan au fost inițiate pe vremea când cel dintâi era student la Antropologie — la Universitatea din California, Los Angeles. Îi rămânem datori pentru răbdarea și curajul său, pentru perspicacitatea cu care a căutat și a făcut față provocării dublei sale ucenicii și pentru a ne fi relatat detaliile experiențelor sale. În această lucrare, el ne demonstrează îndemânarea esențială a unui bun etnograf, capacitatea de a pătrunde într-o lume străină. Cred că a găsit o cale cu inima.

Walter Goldschmidt

Para mi solo recorrerlos caminos que tienen corazon, cualiquier camino que tenga corazon Por ahi yo recorro, y la unica prueba que vale es *atravesar todo şu largo, Y por ahi yo recorro mirando, mirândo, sin aliento.*

(„Pentru mine, nu există decât călătoria pe căi care au inimă, pe orice cale care ar putea avea o inimă. Acolo călătoresc eu, și singura provocare ce merită luată în seamă este să merg până la capăt. Acolo călătoresc eu căutând, căutând, până la epuizare.")

Don Juan

„... Nu se mai poate încerca nimic mai mult decât să stabileşti începutul și sensul unui drum infinit de lung. Pretenția unei întregiri sistematice și definitive ar fi, cel puțin, o autoiluzie. Perfecțiunea poate fi atinsă în această privința de ucenicul individual doar în sens subiectiv, prin comunicarea a tot ce a reușit să vadă."

Georg Simmel

INTRODUCERE

În vara anului 1960, pe vremea când eram student antropolog la Universitatea California, Los Angeles, am făcut mai multe călătorii în sud-vest ca să culeg informații despre plantele medicinale folosite de indienii din zonă. Evenimentele pe care le descriu aici au început în vremea când făceam una dintre aceste călătorii. Aşteptând într-un oraș de frontieră ca să sosească autobuzul Greyhound, stăm de vorbă cu un prieten care îmi fusese ghid și ajutor pe parcursul acestei cercetări. Deodată, acesta s-a aplecat spre mine și a şoptit că indianul bătrân cu părul cărunt care stătea la fereastră, știa multe despre plante, mai cu seama despre *peyote.* L-am rugat pe prietenul meu să mi-l prezinte pe omul acela.

Prietenul meu l-a salutat, apoi s-a dus la el și i-a strâns mâna. După ce au vorbit o vreme, prietenul meu mi-a făcut semn să mă alătur lor, dar brusc m-a lăsat singur cu bătrânul, fără să ne

prezinte. Acesta nu s-a arătat câtuși de puțin jenat. I-am spus numele meu și el mi-a răspuns că numele lui era Juan și că îmi stătea la dispoziție. Folosea forma politicoasă de adresare în limba spaniolă. Ne-am dat mâna, la inițiativa mea, apoi am rămas tăcuți o vreme. Nu era o tăcere jenantă, ci o liniște firească și relaxată, de ambele părți. Deși fața și gâtul îi erau zbârcite și îi trădau vârsta, am rămas surprins de faptul că trupul lui era agil și musculos.

Apoi i-am spus că voiam să obțin informații despre plantele medicinale. Deși, în realitate, eram aproape ignorant în ceea ce priveşte planta *peyote,* m-am pomenit pretinzând că știam multe lucruri, sugerând chiar că s-ar putea să fie în avantajul lui să stea de vorbă cu mine. În timp ce eu turuiam de zor, el dădu ușor din cap și se uită la mine, dar nu spuse nimic. I-am evitat ochii și am sfârșit prin a sta așa, unul lângă altul, într-o tăcere deplină. În cele din urmă, după un lung răstimp, don Juan s-a ridicat și s-a uitat pe fereastră. Sosise autobuzul lui. Mi-a spus la revedere și a

părăsit stația.

Mi-era ciudă că-i spusesem tot felul de bazaconii și că fusesem privit de acei ochi remarcabili. Când prietenul meu se întoarse, încerca să mă consoleze că nu reușisem să aflu nimic de la don Juan. Îmi explică faptul că bătrânul era adeseori tăcut și rezervat, dar efectul tulburător al acestei prime întâlniri nu dispăru prea repede.

Mi-am propus să aflu unde locuia don Juan și, mai târziu, l-am vizitat de câteva ori. La fiecare vizită pe care i-am făcut-o am încercat să-l determin să-mi vorbească despre *peyote,* dar fără succes. Totuși ne-am împrietenit și cercetarea mea științifică fu uitată sau, cel puțin, canalizată în alte direcții, care erau cât se poate de îndepărtate de intenția mea originară.

Prietenul care mă prezentase lui don Juan mi-a explicat mai târziu că bătrânul nu se născuse în Arizonă, acolo unde ne-am întâlnit, ci era un indian Yaqui din Sonora, Mexic.

La început, l-am privit pe don Juan că pe un om destul de ciudat, care știa o

mulțime de lucruri despre *peyote și* care vorbea spaniola remarcabil de bine. Dar oamenii cu care locuia credeau că poseda nişte „cunoștințe secrete", că era un *brujo.* Cuvântul spaniol *brujo* înseamnă în engleză vraci, vindecător, vrăjitor, fermecător. Semnifica, în esență, o persoană care are puteri extraordinare, de obicei malefice.

Îl cunoşteam pe don Juan de un an și abia atunci a început să aibă încredere în mine. Într-o zi, mi-a explicat că avea anumite cunoștințe pe care i le transmisese un învățător, un „binefăcător", cum îi spunea el, care îl instruise într-un fel de ucenicie. Don Juan mă alesese, la rândul lui, pe mine ca să-i servesc drept ucenic, dar m-a avertizat că trebuia să-mi iau un angajament foarte ferm și că instruirea va fi de lungă durată și foarte dificilă.

*

Descriindu-și învățătorul, don Juan a folosit cuvântul *diablero.* Mai târziu am aflat că *diablero* este un cuvânt folosit

doar de indienii din Sonora. Se referă la o persoană malefică ce practică magia neagră și poate să se transforme într-un animal — o pasăre, un câine, un coiot sau orice altă ființă. Într-una din vizitele mele la Sonora, am avut o experiență ciudată ce ilustrează ceea ce simțeau indienii despre cei numiți *diablero.* Mergeam cu maşina noaptea, împreună cu doi prieteni indieni când am văzut un animal ce părea să fie un câine care traversa șoseaua. Unul dintre tovarășii mei mi-a spus că nu era câine, ci un coiot uriaș. Am încetinit și m-am oprit la marginea drumului ca să mă uit mai bine la acel animal. A mai rămas câteva secunde în raza farurilor, apoi a fugit în desișul pădurii. Era, fără îndoiala, un coiot, dar era de două ori mai mare decât unul obișnuit. Vorbind cu înflăcărare, prietenii mei au căzut de acord că era un animal foarte ciudat, iar unul dintre ei a fost de părere că ar putea fi un *diablero.* M-am hotărât să povestesc această experiență ca să-i chestionez pe indienii din zonă despre credințele lor referitoare la existența

făpturilor *diablero.* Am vorbit cu multe persoane, povestindu-le întâmplarea și punându-le întrebări. Cele trei conversații ce urmează arăta exact ce au simțit.

*

— Crezi că era un coiot, Choy? L-am întrebat pe un tânăr după ce acesta ascultase relatarea mea.

— Cine știe? Fără îndoiala că era un câine. Era prea mare ca să fie un coiot.

— Crezi că putea să fie un *diablero?*

— Asta-i o prostie. Asemenea ființe nu există.

— De ce spui asta, Choy?

— Oamenii își închipuie anumite lucruri. Pun pariu că dac-ai fi prins animalul ăla, ai fi văzut că era câine. Odată, am avut treabă în alt oraș și m-am trezit înainte de ivirea zorilor și mi-am înșeuat calul. Când plecăm, am dat de o umbră pe drum care arăta că un animal uriaș. Calul meu a dat înapoi și m-a aruncat din șa. M-am speriat destul de tare, dar s-a dovedit că umbra era a

unei femei care se îndrepta spre oraș.

— Vrei să spui, Choy, că nu crezi că exista *diableros?*

— *Diableros?* Ce-i un *diablero?* Spune-mi și mie!

— Nu știu, Choy. Manuel, care se afla cu mine în acea noapte, a spus că un coiot putea fi un *diablero.* Poate poți tu să-mi spui ce este un *diablero.*

— Un *diablero* se spune că este un *brujo* care ia orice formă dorește. Dar toată lumea știe că asta-i o prostie. Bătrânii de aici știu enorm de multe poveşti despre *diableros.* Pe noi, cei tineri, n-o să ne auzi vorbind despre așa ceva.

— Ce fel de animal crezi că era, dona Luz? Am întrebat-o pe o femeie de vârstă mijlocie.

— Doar Dumnezeu știe sigur, dar nu cred că era un coiot. Unele ființe par a fi coioți, dar nu sunt. Coiotul alerga sau mânca?

— Stătea mai mult în picioare, dar prima oară când l-am văzut, cred că înghițea ceva.

— Ești sigur că nu ducea ceva în

gură?

— Poate că da. Dar, spune-mi, asta ar schimba lucrurile?

— Da. Dacă ducea ceva în gură, cu siguranță nu era coiot.

— Atunci ce era?

— Era un bărbat sau o femeie.

— Cum numești asemenea oameni, dona Luz?

Ea nu îmi răspunse. Am mai întrebat-o despre acest lucru un timp, dar fără succes. În cele din urmă, mi-a răspuns că nu știa. Am întrebat-o dacă asemenea oameni se numeau *diableros* și ea a răspuns că *diablero* era, de fapt, unul din numele care li se dădeau.

— Cunoşti vreun *diablero?* Am întrebat-o eu.

— Am cunoscut o femeie, îmi răspunse ea. A fost omorâtă. Asta s-a întâmplat când eu eram fetiță. Femeia, spunea lumea, obișnuia să se prefacă într-o cățea. Și, într-o noapte, un câine a intrat în casa unui om alb să fure brânza. Omul a împușcat câinele și chiar în clipa când animalul a murit în casa omului alb, femeia a murit în coliba ei.

Rudele ei s-au dus în casa omului alb și au cerut despăgubire și, într-adevăr, omul alb a plătit bani buni, fiindcă a omorât-o.

— Cum a putut să ceară o despăgubire dacă nu omorâse decât un câine?

— Au spus că omul alb știa că nu era un câine, pentru că mai erau și alți oameni cu el care l-au văzut pe câine stând în două picioare asemeni unui om și întinzându-se spre brânza, care era pe o tavă ce atârna de acoperiș. Oamenii aşteptau hoțul, căci omului alb i se fură brânza în fiecare noapte. Așa că omul a ucis hoțul, deși știa că nu e câine.

— Mai exista *diableros* în zilele noastre, dona Luz?

— Asemenea lucruri sunt foarte secrete. Lumea zice că nu mai exista nici un *diablero,* dar eu mă îndoiesc, fiindcă un membru al unei familii de *diablero* trebuie să învețe tot ceea ce știe un *diablero.* Ființele astea au propriile lor legi și una dintre ele este că un *diablero* trebuie să transmită secretul unuia din familia lui.

*

— Ce crezi că era animalul acela, Genaro? L-am întrebat pe un om foarte în vârsta.

— Un câine de la una dintre crescătoriile de vite de prin locurile alea. Ce altceva putea să fie?

— Putea să fi fost un *diablero?*

— Un *diablero!* Ești nebun! Nu exista nici un *diablero!*

— Vrei să spui că nu mai există nici unul astăzi sau că nu au existat vreodată?

— Pe timpuri existau, da! Asta știe toată lumea. Știm cu toții. Dar oamenii se temeau de ei și i-au omorât pe toți.

— Cine i-a omorât, Genaro?

— Toți oamenii din trib. Ultimul *diablero* pe care îl știu eu a fost S... El a omorât zeci, poate chiar sute de oameni cu vrăjitoriile lui. Noi n-am putut să îngăduim asta și oamenii s-au adunat, l-au luat pe nepregătite într-o noapte și l-au ars de viu.

— Când s-a întâmplat asta, Genaro?

— Asta a fost în o mie nouă sute patruzeci și doi.

— Ai văzut chiar dumneata?

— Nu, dar lumea încă mai vorbește despre asta. Se spune că n-a rămas nici un fel de cenușă, cu toate că rugul era făcut din lemn tânăr. Tot ce a rămas la sfârșit a fost o baltă mare de grăsime.

*

Deși don Juan îl categorisea pe binefăcătorul său ca fiind un *diablero,* n-a pomenit niciodată locul din care își dobândise cunoștințele, și nici nu a menționat numele învățătorului sau. De fapt, don Juan dezvăluia foarte puțin din viața lui personală. Tot ce mi-a spus a fost că, se născuse în sud-vest, în 1891; că își petrecuse aproape toată viața în Mexic; că în 1900, familia lui fusese exilată de către guvernul mexican, în partea centrală a Mexicului, împreună cu mii de alți indieni din Sonoră și că trăise în centrul și sudul Mexicului până în 1940. Deci, de vreme ce don Juan călătorise mult, cunoștințele lui puteau

fi produsul multor influențe și, deși el se considera un indian din Sonora, nu eram sigur daca să plasez contextul cunoștințelor lui în totalitatea culturii indienilor sonorieni. Dar nu intenționez, în această lucrare, să determin cu exactitate mediul său cultural.

*

Mi-am început ucenicia cu don Juan în iunie 1961. Înainte de aceasta, îl văzusem cu diferite prilejuri, dar întotdeauna în calitate de observator antropologic. În aceste conversații incipiente, am luat notițe pe furiș. Mai târziu, bazându-mă pe memoria mea, am reconstituit întreaga conversație. Când am început să lucrez că ucenic, totuși, acea metodă de luare a notițelor a devenit foarte dificilă, fiindcă discuțiile noastre atingeau subiecte diferite. Apoi don Juan mi-a îngăduit, după îndelungi proteste, să notez tot ce se spunea. Aș fi vrut, de asemenea, să fac fotografii și să înregistrez pe bandă, dar el nu mi-a permis acest lucru.

La început mi-am făcut ucenicia în Arizona, apoi la Sonora, căci don Juan s-a mutat în Mexic în timpul instruirii mele. Metoda pe care o foloseam era să ne întâlnim pentru câteva zile de fiecare dată. Vizitele mele au devenit mai frecvente și au început să dureze mai mult în lunile de vară ale anilor 1961, 1962, 1963 și 1964. Când privesc în urmă, ajung la concluzia că această metodă de a-mi desfășura ucenicia a împiedicat antrenamentul meu să reuşească, căci a întârziat apariția angajamentului total de care aveam nevoie ca să devin un adevărat *brujo.* Totuși, metoda a fost benefica din punctul meu de vedere, fiindcă mi-a permis un minimum de detaşare, și aceasta, la rândul ei, a creat o posibilitate de examinare critica, care ar fi fost imposibilă dacă aş fi participat fără întrerupere. În septembrie 1965, am hotărât să îmi întrerup ucenicia.

*

La câteva luni după retragerea mea, m-am gândit să-mi fac ordine în notițele

mele de teren într-un mod sistematic. Fiindcă datele pe care le strânsesem erau destul de voluminoase și includeau numeroase informații amestecate, am început prin a încerca să stabilesc un sistem de clasificare. Am separat datele pe zone de concepte și proceduri înrudite și le-am aranjat ierarhic, după importanța subiectivă — adică, după impactul pe care l-a avut fiecare asupra mea. În felul acesta, am ajuns la următoarea clasificare: folosirea plantelor halucinogene; proceduri și formule folosite în vrăjitorie; achiziționarea și manipularea obiectelor de putere; utilizări ale plantelor medicinale; cântece și legende.

Reflectând asupra fenomenelor pe care le-am experimentat, mi-am dat seama că încercarea mea de clasificare nu se soldase cu vreun alt rezultat decât cu un inventar al categoriilor, orice încercare de a-mi perfecționa schema nu ar fi dus decât la un inventar mai complex. Și nu acest lucru doream eu. În decursul lunilor care au urmat retragerii mele din ucenicie, trebuia să

înțeleg ce anume experimentasem și acest lucru era învățarea unui sistem coerent de credințe printr-o metodă experimentală, pragmatică. Devenise evident pentru mine, chiar de la prima sesiune la care participasem, că învățămintele lui don Juan aveau o coeziune internă. De îndată ce luase hotărârea fermă de a-mi comunica informațiile pe care le deținea, a început să-şi prezinte explicațiile în mod ordonat, pas cu pas. Descoperirea și înțelegerea acestei ordini s-a dovedit a fi o sarcină cât se poate de dificilă pentru mine.

Incapacitatea mea de a înțelege părea să vină de la faptul că, după patru ani de ucenicie, eram încă un începător. Era clar că informațiile lui don Juan și metoda lui de a mi le transmite aparțineau binefăcătorului sau; de aceea, dificultățile pe care le-am avut eu în înțelegerea învăţăturilor lui trebuie să fi fost aceleaşi cu cele pe care le întâmpinase și el însuşi. Don Juan a făcut aluzie la asemănările noastre că începători prin comentarii accidentale

privitoare la imposibilitatea lui de a-şi înțelege învățătorul în timpul propriei sale ucenicii. Astfel de remarce m-au făcut să cred că pentru orice începător, indian sau de altă origine, cunoaşterea vrăjitoriei devenea de neînțeles datorită caracteristicilor bizare ale fenomenelor pe care le experimenta el. Eu, personal, că occidental, am găsit aceste caracteristici atât de bizare, încât era practic imposibil să le explic în termenii vieții mele de fiecare zi și am ajuns la concluzia că orice încercare de a clasifica notițele mele din cercetarea de teren ar fi inutilă.

Astfel, a devenit evident pentru mine că, de fapt, cunoaşterea lui don Juan trebuia examinată în termenii propriului său mod de a o înțelege; numai astfel înțeleasă putea să devină evidentă și convingătoare. Încercând să pun de acord propriile mele opinii cu cele ale lui don Juan, mi-am dat seama că ori de câte ori încerca să-mi explice cunoaşterea lui, folosea concepte care o făceau „inteligibila" pentru sine însuşi. Deoarece acele concepte îmi erau

străine, încercând să înțeleg cunoaşterea lui așa cum o înțelegea el, ajungeam într-o poziție pe care nu puteam s-o susțin. Prin urmare, prima mea sarcină era să determin ordinea conceptelor sale. Lucrând în această direcție, mi-am dat seama că însuşi don Juan pusese un accent special pe o anume zonă a tehnicilor sale, anume folosirea plantelor halucinogene. Pe baza acestei realizări, am revăzut propria mea schema de categorii.

Don Juan folosea, separat și în ocazii diferite, trei plante halucinogene: *peyote (Lophophora williamsii),* iarba Jimson *(Datura inoxia* syn. *D. meteloides) și* o ciupercă (probabil *Psilocybe mexicana).* Încă înaintea contactului lor cu europenii, indienii americani cunoscuseră proprietățile halucinogene ale acestor trei plante. Datorită proprietăților lor, aceste plante fuseseră folosite pe scară largă pentru plăcere, pentru vindecări, pentru vrăjitorie și pentru inducerea unei stări de extaz. În contextul specific al învățămintelor sale, don Juan a legat folosirea plantei *Datura*

inoxia și a *Psilocybe mexicana* cu obținerea puterii, o putere pe care el o numea „aliatul". A legat folosirea plantei *Lophophora williamsii* cu dobândirea înțelepciunii sau a cunoaşterii căii corecte de a trăi.

Pentru el, importanța plantelor constă în capacitatea lor de a produce stagii de percepție specială la o ființă umană. Astfel, el m-a ghidat în experimentarea unui şir de astfel de stagii cu scopul dezvăluirii și validării cunoaşterii lui. Eu le-am numit „stări ale realității neobișnuite", înțelegând prin aceasta o realitate deosebită, opusă realității obișnuite a vieții de fiecare zi. Distincția se bazează pe înțelesul inerent stărilor de realitate neobişnuită. În contextul cunoaşterii lui don Juan ele erau considerate reale, deși realitatea lor era diferențiata de realitatea obișnuită.

Don Juan considera stările realității neobișnuite ca fiind singura formă de învățare pragmatică și unica modalitate de dobândire a puterii. El dădea impresia că alte secțiuni ale învăţăturii sale erau incidentale dobândirii puterii.

Acest punct de vedere străbătea atitudinea lui don Juan privind tot ce nu era legat direct de stările de realitate neobişnuită. În toate cercetările mele de teren se afla referințe la felul cum simțea don Juan. De pildă, într-o conversație el a sugerat că unele obiecte posedă o anumită cantitate de putere. Deşi el nu arăta nici un respect pentru obiectele de putere, spunea că erau frecvent folosite că instrumente de către vrăjitorii de categorie mai joasă. L-am întrebat adesea despre asemenea obiecte, dar el părea total neinteresat să discute despre ele. Când problema a fost ridicată din nou cu o altă ocazie, a acceptat, fără entuziasm, să discute despre ele.

*

— Exista unele obiecte care sunt străbătute de putere, a spus el. Sunt zeci de astfel de obiecte care sunt păstrate de oameni puternici cu ajutorul unor spirite prietenoase. Aceste obiecte sunt instrumente, nu unele obişnuite, ci

instrumente ale morții. Totuși nu sunt decât nişte instrumente; nu au puterea de a transmite învăţături. De fapt, ele fac parte din domeniul instrumentelor de război; ele sunt făcute pentru a ucide, pentru a fi aruncate în cineva.

— Ce fel de obiecte sunt acestea, don Juan?

— Nu sunt, de fapt, obiecte; mai degrabă sunt tipuri de putere.

— Cum poale cineva obține aceste tipuri de putere, don Juan?

— Asta depinde de genul de obiect pe care-l doreşti.

— Câte genuri exista?

— Așa cum ți-am spus deja, exista o mulțime. Orice poate fi un obiect de putere.

— Atunci care sunt cele mai puternice?

— Puterea unui obiect depinde de posesorul lui, de ce fel de om este acesta. Un obiect al puterii ce aparține unui om inferior este aproape o glumă; pe de altă parte, un vrăjitor puternic, plin de magie își dă puterea instrumentelor sale.

— Care sunt obiectele de putere cele mai obișnuite, deci? Pe care le preferă majoritatea vrăjitorilor?

— Nu exista preferințe. Toate sunt obiecte ale puterii, în acelaşi fel.

— Dumneata posezi așa ceva, don Juan?

Nu îmi răspunse; doar se uita la mine și râse. Rămase tăcut vreme îndelungata, și m-am gândit că întrebările mele îl plictiseau.

— Aceste tipuri de putere au propriile lor limite, continuă el. Dar un astfel de punct de vedere sunt sigur că este de neînțeles pentru tine. Mie mi-a trebuit aproape o viața ca să înțeleg că, de unul singur, un aliat poate dezvălui toate secretele acestor puteri inferioare, făcându-le destul de copilăreşti. Cândva am avut asemenea instrumente, atunci când eram foarte tânăr.

— Ce fel de obiecte ale puterii ai avut?

— *Maiz-pinto,* cristale și pene.

— Ce este *maiz-pinto,* don Juan?

— Este o sămânță mică de porumb care are o dungă roşie la mijloc.

— Este o singură sămânța?

— Nu. Un vrăjitor are patruzeci și opt de semințe.

— Ce fac aceste semințe, don Juan?

— Fiecare dintre ele poate ucide un om atunci când pătrunde în corpul său.

— Cum poate o sămânță să pătrundă într-un corp omenesc?

— Este un obiect al puterii și puterea lui consta, între altele, în capacitatea de a pătrunde în corp.

— Ce face când pătrunde în corp?

— Intră adânc în corp; se aşează în piept sau în intestine. Omul se îmbolnăveşte şi dacă acela care îl îngrijeşte nu este mai puternic decât vrăjitorul, va muri în decurs de trei luni din momentul în care sămânța i-a pătruns în corp.

— Exista vreo modalitate prin care poate fi tămăduit?

— Tot ce se poate face în acest caz este să se extragă sămânța prin sugere, dar foarte puțini şamani îndrăznesc să facă asta. Un *brujo* poate reuși să extragă astfel sămânța, dar, dacă nu este destul de puternic că s-o dea afară, va intra în el şi-l va ucide pe el în locul

bolnavului.

— Dar cum reuşeşte o sămânță să între în trupul cuiva?

— Ca să înțelegi acest lucru trebuie să-ți vorbesc mai întâi despre vrăjitoria cu porumb care este una dintre cele mai puternice vrăji pe care le cunosc. Asta se face cu ajutorul a două semințe. Una din ele este pusă în bobocul unei flori galbene. Floarea este aşezată într-un loc în care va veni în contact cu victimă: pe drumul pe care aceasta merge în fiecare zi sau în orice loc unde aceasta apare de obicei. Imediat după ce victima calca pe sămânță sau o atinge în vreun fel, vraja își face efectul: sămânța pătrunde în trup.

— Ce se întâmplă cu sămânță după ce omul a atins-o?

— Toată puterea ei pătrunde în om și sămânța se eliberează. În acel moment devine o sămânță obișnuită. Poate să rămână la locul vrăjii sau poate fi aruncată — nu contează. Cel mai bine este să o arunci în tufişuri, de unde poate s-o mănânce o pasăre.

— Se poate s-o mănânce o pasăre

înainte că un om s-o atingă?

— Nu, nici o pasăre nu e atât de proastă, pot să te asigur. Păsările o ocolesc.

Apoi don Juan a descris unele tehnici foarte complexe prin care asemenea semințe ale puterii pot fi obținute.

— Nu trebuie să uiți că *maiz-pinto* este doar un instrument, nu un aliat, spuse el. De îndată ce faci această deosebire nu vei mai avea nici o problemă. Dar, dacă tu consideri asemenea instrumente ca fiind ceva suprem, vei fi un prost.

— Sunt obiectele puterii la fel de eficiente că un aliat? L-am întrebat eu.

Înainte de a-mi răspunde, don Juan a râs plin de dispreț. Părea că se străduia din răsputeri să fie răbdător cu mine.

— *Maiz-pinto,* cristalele și penele sunt simple jucării în comparație cu un aliat, a răspuns el. Aceste obiecte care generează putere sunt necesare numai când omul nu are un aliat. Este o pierdere de vreme să le cauți, mai cu seamă în cazul tău. Tu trebuie să-ți cauți un aliat; când vei reuși, o să înțelegi ceea ce-ți spun eu acum.

Obiectele puterii sunt că un joc de copii.

— Nu mă înțelege greşit, don Juan, am protestat eu. Vreau să am un aliat, dar mai vreau să și înțeleg tot ce pot înțelege. Chiar și dumneata ai spus că, de fapt, cunoaşterea înseamnă putere.

— Nu! Mi-a răspuns el răspicat. Puterea se afla în felul de cunoaştere pe care îl deții. Ce rost are să ştii lucruri care nu-ți servesc la nimic?

În sistemul de credințe al lui don Juan, dobândirea unui aliat însemna exclusiv exploatarea stărilor de realitate neobişnuită pe care mi le inducea prin folosirea plantelor halucinogene. El credea că dacă mă concentram asupra acestor stări și dacă omiteam alte aspecte ale cunoaşterii pe care mi-o împărtăşea, voi obține o privire coerentă asupra fenomenelor pe care le experimentasem.

Prin urmare, am împărțit această carte în două părți. În prima parte prezint selecții din cercetările mele de teren ce se ocupa de stările realității neobișnuite prin care am trecut în timpul uceniciei mele. Pentru că mi-am

aranjat notele pentru a se potrivi cu desfăşurarea poveştii, ele nu sunt întotdeauna într-o secvență cronologică adecvată. Niciodată nu mi-am notat descrierea unei stări a realității neobișnuite decât la câteva zile după ce o experimentasem, aşteptând până în momentul în care eram capabil s-o analizez cu calm și cu obiectivitate. Totuși, conversațiile mele cu don Juan erau consemnate pe măsură ce aveau loc, imediat după fiecare stare de realitate neobişnuită. Relatările mele privind aceste conversații sunt uneori antedatate întregii descrieri a unei experiențe.

Notele mele din cercetările de teren dezvăluie versiunea subiectivă a ceea ce am perceput în timp ce treceam prin acea experiență. Acea versiune este prezentată aici exact așa cum i-am înfățişat-o lui don Juan, care-mi cerea o relatare completa și fidelă a fiecărui detaliu și o prezentare amănunțită a fiecărei experiențe. În momentul înregistrării acestor experiențe, am adăugat detalii accidentale, în

încercarea de a recaptura încadrarea fiecărei stări a realității neobișnuite. Am ținut să descriu impactul emoțional pe care-l experimentasem cât mai complet.

Notele de teren dezvăluie, de asemenea, conținutul sistemului de credințe al lui don Juan. Am condensat multe pagini de întrebări și răspunsuri din discuțiile dintre don Juan și mine pentru a evita repetițiile în conversație. Dar, fiindcă doream să redau exact starea de spirit a schimburilor noastre, am şters numai acele dialoguri care nu adăugau nimic la înțelegerea mea a căii sale de cunoaştere. Informația pe care don Juan mi-o dădea despre calea să de cunoaştere era întotdeauna sporadica și fiecare mic efort din partea lui necesită ore de instrucție din partea mea. Totuși, au fost nenumărate ocazii în care şi-a expus cunoaşterea în mod deschis.

În cea de a două parte a acestei cărți prezint o analiză structurala extrasa exclusiv din datele relatate în prima parte. Prin analiza mea încerc să sprijin următoarele afirmații: (1) don Juan şi-a prezentat învățăturile că un sistem de

gândire logică; (2) sistemul avea sens numai dacă era examinat pornind de la părțile sale structurale și (3) sistemul era conceput să ghideze un ucenic la un nivel de conceptualizare care explica ordinea fenomenelor pe care le experimentase el.

PARTEA ÎNTÂI

ÎNVĂȚĂTURILE LUI DON JUAN

ÎNVĂȚĂTURILE

1.

Notele mele despre prima şedință cu don Juan sunt datate 23 iunie 1961. Acesta a fost momentul când mi-am început ucenicia. Mai înainte îl văzusem de câteva ori doar în calitate de observator. Cu fiecare prilej îl rugasem să mă învețe despre *peyote*. De fiecare dată n-a ținut seama de cererea mea, dar nici nu a respins subiectul complet și i-am interpretat ezitarea ca fiind un semn că era înclinat să vorbească despre cunoștințele lui dacă mai insistăm puțin.

La această şedință m-a făcut să înțeleg clar că ar putea să-mi ia cererea în considerare dacă eu îi dovedeam o limpezime a minții și o precizie a

scopului referitor la ceea ce-i cerusem. În ceea ce mă priveşte, era imposibil să îndeplinesc o asemenea condiție, căci îl rugasem să mă instruiască despre *peyote* doar că mijloc de a stabili o legătura prin care să comunic cu el. M-am gândit că subiectul fiindu-i familiar putea să-l determine să fie mai deschis și mai dispus să vorbească, și astfel să-mi îngăduiasca să pătrund în ştiința lui despre proprietățile plantelor. El interpretase literal cererea mea și îl preocupa motivul pentru care eu doream să învăț ceva despre *peyote*.

Vineri, 23 iunie 1961

— Vrei să mă înveți despre *peyote,* don Juan?

— De ce vrei să înveți astfel de lucruri?

— Țin, cu tot dinadinsul, să aflu despre ele. Dorința mea de a afla nu reprezintă un motiv suficient de bun?

— Nu! Trebuie să cauți în inima ta și să descoperi de ce un tânăr că ține dorește să-şi impună o asemenea

sarcină de învățare.

— Dumneata de ce ai învățat astfel de lucruri, don Juan?

— De ce mă întrebi?

— Poate că avem amândoi aceleaşi motive.

— Mă îndoiesc. Eu sunt indian. Nu urmam aceleaşi căi.

— Singurul meu motiv este că vreau să învăț despre asta, doar că ştiu. Dar, te asigur, don Juan, că intențiile mele nu sunt rele.

— Te cred. Te-am fumat.

— Iartă-mă! Nu înțeleg.

— Nu mai contează acum. Îți cunosc intențiile.

— Vrei să spui că ai văzut prin mine?

— Se poate spune și aşa.

— Atunci, vrei să mă înveți?

— Nu!

— Pentru că nu sunt indian?

— Nu. Pentru că nu-ți cunoşti inima. Important este să ştii exact de ce vrei să te implici. Să înveți despre „Mescalito" este o treabă foarte serioasă. Dacă ai fi fost indian, dorința ta ar fi fost suficientă. Foarte puțini indieni au o

asemenea dorință.

Duminică, 25 iunie 1961

Vineri, am petrecut toată după-amiaza cu don Juan. Intenționam să plec pe la ora şapte seara. Stăteam pe prispă din fața casei și m-am hotărât să-l mai întreb o dată despre învăţătura. Era aproape o chestiune de rutină și mă aşteptam să mă refuze din nou. L-am întrebat dacă există o şansă că el să accepte dorința mea de a învăța, că și cum aş fi fost indian. Îi trebui mult timp ca să îmi răspundă. Am fost silit să mai rămân, căci el părea că încearca să ia o hotărâre, în vreun fel sau altul.

În cele din urmă, îmi spuse că exista o cale, și începu să-mi prezinte o problemă. Îmi spuse că dacă stăteam așa pe duşumea mă voi simți foarte obosit și că lucrul cel mai nimerit era să-mi găsesc „un loc" *(sitio),* unde puteam să stau fără să mă obosesc. Stătusem cu genunchii strânşi la piept și cu brațele în jurul pulpelor. Când mi-a spus că eram obosit, mi-am dat seama că mă durea

spatele și că eram vlăguit.

Am aşteptat să-mi spună ce înțelegea printr-un „loc", dar el nu făcu nici o încercare să îmi lămurească această problemă. M-am gândit că poate voia să-mi spună că trebuie să-mi schimb poziția, așa că m-am ridicat și m-am apropiat de el. Nu a fost de acord cu acest lucru și a subliniat clar că un „loc" reprezintă spațiul unde un om se putea simți, în mod firesc, fericit și puternic. El bătu cu palma locul unde stătea și spuse că acesta era locul lui, adăugând că aceasta era o ghicitoare al cărei răspuns trebuia să îl aflu singur, fără să stau să mă gândesc.

Ceea ce-mi prezentase drept o problemă de rezolvat era, desigur, o ghicitoare. N-aveam idee cum să încep sau ce era în mintea lui. De mai multe ori am cerut să mi se indice o cheie sau, măcar, o aluzie cum trebuia să procedez ca să găsesc locul în care să mă simt fericit și puternic. Am insistat și am argumentat că n-aveam idee de ce voia el să spună, pentru că nici nu concepeam problema. El îmi sugera să

mă plimb prin veranda până ce găseam acel loc.

M-am ridicat și am început să măsor duşumeaua în lung şi-n lat. M-am simțit caraghios și m-am aşezat în fața lui.

S-a enervat foarte tare și m-a acuzat că nu l-am ascultat, spunând că, poate, nu voiam să învăț. După o vreme s-a calmat și mi-a explicat că nu orice loc era bun să stau pe el sau să mă aflu pe el și că în toată veranda era un singur loc unde m-aş fi simțit cel mai bine. Sarcina mea era să-l deosebesc de toate celelalte locuri. Ideea era că trebuia să „simt" toate locurile care-mi erau accesibile, până puteam să decid, fără nici o îndoiala, care era cel potrivit.

Eu am argumentat că, deși verandă nu era prea mare (vreo 4 m pe 3 m) numărul de „locuri" posibile era imens și că mi-ar trebui foarte mult timp să le verific pe toate și că, deoarece el nu specificase mărimea locului, posibilitățile puteau fi infinite. Argumentele mele fură inutile. Se ridică și mă avertiză, pe un ton foarte aspru, că s-ar putea să-mi trebuiască zile întregi

ca să-l descopăr, dar că, dacă nu rezolvăm problema asta, ar fi mai bine să plec, fiindcă el nu mai avea ce să-mi spună. Ținu să-mi amintească că el știa unde era acel loc al meu și că, deci, nu avea rost să-l mint; spuse că era singura cale în care îmi putea accepta dorința de a învăța despre Mescalito că pe un motiv valid. Adăugă că nimic pe lumea asta nu ni se face cadou și că orice învăţătură trebuie dobândita pe o cale dificilă.

Ocoli casa și merse spre desiş ca să urineze. Intră direct în casă prin spate.

M-am gândit că sarcina de a găsi locul indicat al fericirii era doar un motiv pentru a mă îndepărta, totuși m-am ridicat și am început să mă plimb încoace și încolo. Cerul era fără nori. Puteam vedea totul din verandă și din apropierea ei. Probabil că mă mişcasem vreme de o oră sau chiar mai mult, dar nu se întâmplă nimic care să-mi dezvăluie locul cu pricina. M-am plictisit să tot umblu și m-am aşezat; după câteva minute m-am aşezat în alt loc, apoi în altul, până ce am parcurs întreaga podea într-un mod

semisistematic. M-am străduit „să simt" diferența dintre locuri, dar îmi lipseau criteriile diferențierii. Deși aveam impresia că-mi pierd vremea, totuși am continuat. M-am gândit că venisem de departe ca să mă întâlnesc cu don Juan și, la urma urmei, n-aveam altceva de făcut.

M-am lungit pe spate și mi-am pus mâinile sub cap. Pe urmă m-am întors și m-am aşezat pe burta o vreme. Am repetat aceasta mişcare de rotație pe toată podeaua. Pentru prima oară am avut impresia că descoperisem un vag criteriu. Mi-am simțit trupul mai cald când m-am aşezat pe spate.

M-am rostogolit din nou, de dată aceasta în direcția opusă, și iar am parcurs întreaga podea, aşezându-mă cu fața în jos în toate locurile unde stătusem cu fața în sus când parcursesem veranda prima oară. Am avut aceleaşi senzații de cald și rece, în funcție de poziția pe care o aveam, dar nu simțeam nici o diferență între locuri.

Apoi îmi veni o idee care mi se păru strălucită: locul lui don Juan! M-am

aşezat acolo, m-am lungit întâi cu fața în jos, apoi pe spate, dar locul era la fel ca toate celelalte. M-am ridicat, mă săturasem! Voiam să-i spun la revedere lui don Juan, dar mă jenam să-l trezesc. M-am uitat la ceas. Era două dimineața! Mă tot răsucisem timp de şase ore.

În clipa aceea, don Juan a ieşit afară și a ocolit casă îndreptându-se spre desiş. Se întoarse și se aşează în fața uşii. Eram descurajat și aş fi vrut să-i spun ceva neplăcut și să plec. Dar mi-am dat seama că nu era vina lui; că eu eram cel care hotărâse să suporte toate prostiile alea. I-am spus că ratasem alegerea Jocului; mă tot rostogolisem că un idiot pe podeaua lui toată noaptea și încă nu reuşeam să dezleg misterul.

Izbucni în râs și mi-a spus că nu se miră, căci nu procedasem corect. Nu-mi folosisem ochii. Acest lucru era adevărat, dar eu eram foarte sigur că el spusese că trebuia să *simt* diferența. I-am spus acest lucru, dar el a ripostat zicându-mi că omul poate să simtă cu ochii, atunci când nu se uita direct la lucruri.

— În ceea ce mă priveşte, a spus el, eu nu am alt mijloc de a rezolva problema decât folosindu-mă de tot ce am: ochii mei.

Don Juan intră în casă. Eram convins că mă urmărise. M-am gândit că altfel n-ar fi avut cum să știe că nu mă folosisem de ochi.

Am început iar să mă rostogolesc, fiindcă aceasta era metoda cea mai confortabilă. De dată aceasta, totuși, mi-am sprijinit bărbia în mâini și m-am uitat atent la fiecare detaliu.

După o vreme, întunericul din jurul meu s-a schimbat. Când mi-am ațintit privirea pe punctul care se afla chiar în fața mea, întreaga zonă periferică a câmpului meu vizual deveni viu colorată, într-o nuanță omogena galben-verzuie. Efectul fu uimitor. Mi-am ținut privirile ațintite asupra punctului din fața mea și am început să mă târăsc într-o parte pe burtă, stând pe un picior.

Deodată, într-un anume punct aflat în mijlocul podelei, am devenit conştient de o altă schimbare de nuanță. Spre dreapta mea, tot la periferia câmpului

meu vizual, galbenul-verzui se prefăcu într-o nuanță de purpuriu intens. Mi-am concentrat atenția asupra ei. Purpuriul a pălit până la o culoare slabă, totuși strălucitoare, care nu s-a pierdut atâta timp cât am stat cu ochii pe ea.

Mi-am pus jacheta acolo, pentru a marca locul și atunci l-am strigat pe don Juan. El a ieşit în verandă. Eram profund tulburat; văzusem, într-adevăr, schimbarea de nuanțe. El nu păru impresionat, dar îmi spuse să mă aşez în acel loc și să-i spun cum mă simțeam.

M-am aşezat, apoi m-am întins pe spate. EI a rămas în picioare lângă mine și m-a întrebat de mai multe ori cum mă simțeam; dar n-am simțit nimic deosebit. Timp de vreo cincisprezece minute am încercat să simt sau să văd o diferență, în timp ce don Juan stătea lângă mine răbdător. M-am simțit dezgustat. Simțeam un gust metalic în gură. Brusc, a început să mă doară capul. Simțeam că mi se face greață. Gândul la eforturile mele prosteşti mă irita până la furie. M-am ridicat.

Probabil că don Juan a observat

profundă mea frustrare. N-a râs, dar mi-a spus foarte serios că trebuia să fiu inflexibil cu mine însumi, dacă țineam să învăț. Aveam de ales doar între două lucruri, a spus el: sau să plec acasă, și în cazul acesta nu voi învăța niciodată, sau să dezleg misterul.

Don Juan intră iar în casă. Voiam să plec imediat, dar mă simțeam prea obosit ca să mai conduc; în plus, faptul că reușisem se deosebesc nuanțele mă uimise atât de tare, încât eram convins că acesta era un anume criteriu și poate că mai puteam descoperi și alte schimbări. Oricum, era prea târziu ca să plec. Așa că m-am aşezat, mi-am întins picioarele și am luat-o de la capăt.

De dată aceasta m-am mişcat repede din loc în loc, trecând pe lângă locul lui don Juan, până la capătul podelei, pe urmă m-am întors ca să parcurg și cealaltă jumătate. Când am ajuns la mijloc, mi-am dat seama că se petrecea altă schimbare a culorilor, tot la marginea câmpului meu vizual. Culoarea galben-verzuie, uniforma, pe care o vedeam în tot locul, s-a prefăcut,

într-un punct din dreapta mea, într-un gri-verzui intens. Rămase așa o clipă, apoi se metamorfoză deodată în altă nuanță clară, diferită de cea pe care o observasem mai devreme. Mi-am scos un pantof, am marcat locul și am continuat să mă rostogolesc până am parcurs podeaua în toate direcțiile posibile, dar nu s-a mai produs nici-o altă schimbare de culoare.

M-am întors la locul marcat cu pantoful meu și l-am examinat. Era la vreo doi metri de locul marcat cu jacheta mea, spre sud-est. În apropiere se afla o piatră mare. M-am aşezat mai mult timp acolo, încercând să găsesc o rezolvare, uitându-mă la toate detaliile, dar n-am observat nimic deosebit. M-am hotărât să încerc și celălalt loc. M-am întors repede pe genunchi și eram pe punctul de a mă aşeza pe jacheta mea când am simțit o teamă neobişnuită. Era mai degrabă o senzație fizică — parcă mă lovea ceva în stomac. Am sărit și, într-o clipă, am făcut un pas în spate. Părul de pe gât mi se zbârli. Picioarele mi se încordaseră ușor, corpul îmi era aplecat

înainte și brațele mi se întindeau în fata rigide, cu degetele încleştate că nişte gheare. Mi-am dat seama de poziția mea ciudată și teama mea s-a intensificat.

Am sărit înapoi fără să vreau și m-am aşezat pe piatra de lângă pantoful meu. De pe piatră, am alunecat pe podea. Am încercat să-mi dau seama ce s-a întâmplat de m-am speriat atât de tare. Mi-am zis că trebuia să fie efectul oboselii pe care o simțeam. Se făcuse ziuă. M-am simțit caraghios și jenat. Totuși, n-aveam cum să explic ce mă speriase, nici cum să-mi dau seama ce aştepta de la mine don Juan.

M-am hotărât să mai fac o ultimă încercare. M-am ridicat și m-am apropiat încet de locul marcat de jacheta mea și din nou am simțit aceeaşi teamă. De dată aceasta am făcut un mare efort ca să mă controlez. M-am aşezat jos, pe urmă m-am aplecat ca să mă postez cu fața în jos, dar n-am putut să stau, în ciudă voinței mele. Mi-am pus mâinile pe podea chiar în fața mea. Respirația mi se acceleră; stomacul îmi era făcut ghem. Aveam o senzație clară de panică

și m-am străduit din toate puterile să nu o iau la fugă. M-am gândit că, poate, don Juan mă observa. Încet, m-am târât spre celălalt loc și m-am sprijinit cu spatele de piatră. Voiam să mă odihnesc câtva timp ca să-mi fac ordine în gânduri, dar am adormit.

L-am auzit pe don Juan vorbind și râzând deasupra capului meu. M-am trezit.

— Ai găsit locul, mi-a spus el.

La început nu am înțeles, dar el m-a asigurat că locul unde adormisem era colțișorul cu pricina. M-a întrebat din nou cum mă simțeam atunci când stăteam acolo. I-am spus că nu simțeam nici o diferență.

El mi-a cerut să-mi compar senzațiile din acel moment cu ceea ce simțisem când stătusem în celălalt loc. Pentru prima oară mi-am dat seama că nu puteam să-mi explic teama pe care am simțit-o cu o noapte în urmă. Don Juan m-a rugat, într-un mod provocator, să stau pe celălalt loc. Dintr-un motiv inexplicabil m-am temut de celălalt loc și nu m-am așezat acolo. Mi-a spus că

numai un prost n-ar fi reușit să vadă diferența.

L-am întrebat dacă fiecare din cele două locuri avea un anumit nume. Mi-a spus că cel bun se numea *sitio și* cel rău era duşmanul; a adăugat că acele două locuri erau cheia bunei stări a omului, mai cu seamă a celui care era în căutarea cunoaşterii. Simplul act al şederii pe locul cuvenit crea o putere superioară; pe de altă parte, duşmanul slăbea omul și putea chiar să-i provoace moartea. Spunea că mă reîncărcasem cu energia pe care o risipisem cu o noapte în urma atunci când ațipisem pe locul meu.

Îmi mai spuse că acele culori pe care le-am văzut aveau acelaşi efect general de a da energie sau de a o reduce.

L-am întrebat dacă mai existau și alte locuri pentru mine, asemeni celor două pe care le găsisem și cum să fac ca să le descopăr. El mi-a răspuns că multe locuri din lume sunt comparabile cu acestea două și că modul cel mai indicat de a le găsi era să detectez culorile lor.

Nu știam sigur dacă rezolvasem

problema și, de fapt, nici nu eram convins că existase vreo problemă; nu puteam să mă împiedic să simt că întreaga experiență era forțată și arbitrară. Eram convins că don Juan mă urmărise toată noaptea, că pe urmă să-mi facă pe plac spunându-mi că acolo unde ațipisem se afla locul pe care-l căutasem. Totuși, eu nu reuşeam să găsesc un motiv logic pentru un astfel de act și atunci când el mi-a cerut să stau pe celălalt loc n-am reușit să fac acest lucru. Exista o ruptură ciudată între experiență pragmatică de teama de „celălalt loc" și analiza rațională a întregului eveniment.

Don Juan, pe de altă parte, era foarte sigur că reușisem și, încântat de succesul meu, m-a anunțat că mă va pune la curent cu tot ceea ce știe despre *peyote.*

— M-ai rugat să te învăț despre Mescalito, mi-a spus el. Am vrut să mă conving dacă ai destulă tărie de caracter ca să-i faci față. Mescalito nu este ceva de luat în râs. Trebuie să-ți ții resursele sub control. Acum îmi dau seama că

dorința ta este suficientă, este un motiv întemeiat ca să îți ofer învățăturile necesare.

— Chiar ai de gând să mă înveți despre *peyote?*

— Prefer să-l numesc Mescalito. Fă și tu la fel!

— Când vrei să începi?

— Nu-i chiar atât de simplu. Mai întâi, trebuie să fii pregătit.

— Cred că sunt.

— Nu glumesc. Trebuie să aştepți până nu mai ai nici o îndoiala, și pe urmă ai să-l întâlneşti.

— Trebuie să mă pregătesc?

— Nu. Trebuie doar să aştepți. S-ar putea să renunți la această idee după un timp. Oboseşti repede. Noaptea trecută erai gata să pleci, de îndată ce treabă a devenit mai grea. Mescalito cere o intenție foarte serioasă.

2.

Luni, 7 august 1961

Am ajuns în casa lui don Juan din Arizonă pe la şapte seara, vineri. Alți cinci indieni stăteau lângă el pe veranda casei. L-am salutat, m-am aşezat și am aşteptat că ei să-mi spună ceva. După o tăcere, mai mult de formă, unul din bărbați s-a ridicat, s-a îndreptat spre mine și mi-a spus:

— *Buenas noches.*

M-am ridicat și eu și i-am răspuns:

— *Buenas noches.*

Apoi, toți ceilalți bărbați s-au ridicat, s-au îndreptat spre mine și toți am murmurat *buenas noches și* ne-am strâns mâna, fie atingând ușor degetele celuilalt, fie luându-i mâna o clipă, după care i-am dat drumul destul de brusc.

Ne-am aşezat din nou cu toții. Ei păreau destul de timizi, nu-şi găseau cuvintele, deși vorbeau cu toții spaniola.

Trebuie să fi fost cam şapte și jumătate când, deodată, s-au ridicat și s-au îndreptat spre partea din spate a casei. De mult timp, nimeni nu mai

scosese o vorbă. Don Juan mi-a făcut semn să-i urmez și ne-am urcat cu toții într-o camionetă care era deja parcată acolo. Eu m-am aşezat în spate cu don Juan și cu doi bărbați mai tineri. Nu erau nici perne, nici bănci și podeaua de metal era tare și incomodă, mai ales în momentul în care am părăsit șoseaua și am intrat pe un drum de țară. Don Juan mi-a şoptit că ne duceam la casa unuia din prietenii lui care avea şapte Mescalito pentru mine.

L-am întrebat:

— Dumneata nu ai așa ceva, don Juan?

— Am, dar nu ți le pot oferi. Ştii, altcineva trebuie să facă asta.

— Poți să-mi spui de ce?

— Poate că Mescalito nu te place, „el" nu te agreează și, atunci, n-ai să-l poți cunoaşte cu afecțiune, așa cum trebuie; iar prietenia noastră se va termina.

— De ce să nu mă placă? Nu i-am făcut nimic.

— Nu trebuie neapărat să-i faci ceva ca să te placă sau să nu te placă. Ori te acceptă, ori te respinge.

— Dar, dacă nu mă accepta, nu-i nimic de făcut ca să-l determin să mă placă?

Ceilalți doi bărbați păreau să-mi fi auzit întrebarea și izbucniră în râs.

— Nu! Nu cred că se poate face ceva, spuse don Juan.

Se întoarse pe jumătate cu spatele la mine și n-am mai putut să-i vorbesc.

Cred că condusesem cel puțin o oră, când ne-am oprit în fața unei căsuțe. Aproape că se întunecase și, după ce şoferul a stins farurile, am observat doar vag contururile clădirii.

O femeie tânăra, o mexicană, judecând după inflexiunile vocii ei, tipa la un câine ca să nu mai latre. Am coborât din camionetă și am intrat în casă. Bărbații au salutat-o încet când au trecut pe lângă ea. Ea le-a răspuns și a continuat să strige la câine.

Camera era mare și ticsită cu felurite obiecte. O lumină slabă ce venea de la un bec electric foarte mic făcea că atmosfera să pară destul de mohorâtă. Se vedeau câteva scaune cu picioare rupte și tapiseria stricată, aşezate lângă

perete. Trei bărbați se aşezară pe o canapea, care era mobila cea mai mare din încăpere. Era foarte veche și dărăpănată, încât se prăbuşise până la podea; în lumina slabă, părea roşie și murdară. Noi, ceilalți, stăteam pe scaune. Ramaserăm tăcuți destul de mult timp.

Un bărbat se ridică brusc și se duse în altă cameră. Părea de vreo cincizeci și ceva de ani, era oacheş, înalt și voinic. După o clipă, se întoarse cu o carafă de cafea. I-a ridicat capacul şi-mi întinse mie carafa; înăuntru se aflau şapte obiecte cu aspect ciudat. Variau în privința mărimii și consistentei. Unele dintre ele erau aproape rotunde, altele erau alungite. Când le pipăiai, păreau un fel de miez de nucă sau nişte suprafețe de dop. Culoarea lor era maronie asemenea cojilor de nucă tari și uscate. Le-am luat în mâna și le-am pipăit suprafețele o vreme destul de îndelungata.

— Asta trebuie mestecat *(esto se masca),* mi-a şoptit don Juan.

Abia atunci când începu să vorbească,

mi-am dat seama că stătea lângă mine. I-am privit pe ceilalți bărbați, dar nici unul nu se uita la mine; vorbeau cu voci foarte scăzute. Era un moment de acută indecizie și de teamă. M-am simțit aproape incapabil să mă controlez.

— Trebuie să mă duc la baie, i-am spus eu. O să ies afară și o să fac o plimbare.

Mi-a întins carafa de cafea și eu am pus înăuntru măciuliile de *peyote.* Tocmai voiam să părăsesc camera când bărbatul care îmi dăduse carafa se ridica, se apropie de mine şi-mi spuse că era o oală de noapte în cealaltă cameră.

Oală de noapte se afla chiar în spatele uşii. Lângă ea, lipit chiar de aceasta, se vedea un pat mare ce ocupa mai mult de jumătate din încăpere. Acolo dormea femeia. Am rămas nemişcat lângă uşă un timp, apoi m-am întors în camera unde se aflau ceilalți bărbați.

Stăpânul casei mi se adresa în engleză:

— Don Juan spune că ești din America de Sud. Pe acolo exista mescalină?

Eu i-am răspuns că nici măcar n-am auzit de așa ceva.

Părea să-i intereseze America de Sud și, pentru o vreme, am vorbit despre indieni. Apoi, unul dintre bărbați m-a întrebat de ce doream să mănânc *peyote.* I-am răspuns că doream să știu ce gust are. Toți au ras timid.

Don Juan m-a îndemnat pe un ton blând:

— Mesteca, mesteca! *(Masca, masca.)*

Aveam mâinile umede și mi se strânsese stomacul. Carafa cu măciuliile de *peyote* era pe podea, lângă scaun. M-am aplecat deasupra ei, am luat una la întâmplare și am băgat-o în gură. Avea un gust statut. Am muşcat-o în două și am început să mestec o bucată. Am simțit o amăreală puternică, pătrunzătoare; într-o clipă, toată gura îmi amorțise. Gustul amar se înteți pe măsură ce mestecăm și un val incredibil de salivă îmi umplu gura. Gingiile și interiorul gurii mele mă făceau să mă simt de parcă aş fi mâncat carne sau peste uscat și sărat, ceea ce părea să te forțeze să mesteci înainte. După o

vreme, am mestecat și cealaltă bucată și gura îmi amorțise atât de tare, că nici nu mai simțeam amăreală. Măciulia de *peyote* era că un ghem de fâşii, că partea fibroasă a unei portocale sau că trestia de zahăr, și nu știam dacă s-o înghit sau s-o scuip. În acel moment, stăpânul casei se ridică şi-i pofti pe toți să iasă afară, în verandă.

Am ieşit și ne-am aşezat, afară se înnoptase de-a binelea. Era destul de confortabil și gazda ne aduse o sticlă de tequila.

Bărbații erau înşiraţi cu spatele la zid. Eu mă aflam la extrema dreaptă a şirului. Don Juan, care stătea lângă mine, îmi puse carafa cu măciuliile de *peyote între* picioare. Pe urmă îmi întinse sticla care înainte trecu pe la toți și îmi spuse să beau puțină tequila ca să-mi treacă amăreală.

Am scuipat fâşiile primei măciulii și am luat o gură de băutură. El mi-a spus să n-o înghit, doar să-mi clătesc gura cu ea ca să opresc salivația. Nu m-a ajutat mult în privința salivei, dar cu siguranță mi-a făcut bine și am scăpat puțin de

amăreală.

Don Juan mi-a dat o bucată de caisă uscată (sau, poate, era o smochină uscată, nu puteam vedea în întuneric, nici n-o puteam simți) și mi-a spus s-o mestec bine și încet, fără să mă grăbesc. Mi-a fost greu s-o înghit; mi se părea că nu va aluneca pe gât.

După o scurtă pauză, sticla fu trecută iar de la unul la altul. Don Juan îmi dădu o bucată de carne uscată, crocantă. I-am spus că n-aveam chef să mănânc.

— Asta nu e mâncare.

Schema s-a repetat de şase ori. Îmi amintesc că mestecasem şase măciulii de *peyote* când conversația deveni foarte animată; deși nu puteam să mă lămuresc în ce limbă se vorbea, subiectul conversației, la care toată lumea participa, era foarte interesant și am încercat să ascult atent ca să pot să iau și eu parte. Dar când am încercat să vorbesc, mi-am dat seama că nu puteam; cuvintele mi se învălmăşeau în minte.

Stăteam cu spatele rezemat de zid și

ascultam ce spuneau ceilalți bărbați. Vorbeau în italiană și repetau la nesfârșit o frază despre cât de tâmpiți sunt rechinii. Mi se părea un subiect coerent și logic. Îi spusesem lui don Juan mai devreme că răul Colorado din Arizona era numit de primii spanioli, care au venit în acele locuri, *el rio de los tizones* (răul lemnului carbonizat) și că cineva citise sau pronunțase greşit *tizones și* răul fusese numit *el rio de los tiburones* (răul rechinilor). Eram sigur că ei discutau despre această poveste, cu toate că nu-mi trecuse prin minte că nici unul dintre ei nu avea cum să vorbească în italiană.

Simțeam că îmi vine să vomit, dar nu-mi amintesc dacă am făcut acest lucru. Am întrebat dacă poate cineva să-mi aducă nişte apă. Muream de sete!

Don Juan mi-a adus o tigaie mare. A aşezat-o pe pământ, lângă perete. A mai adus și o ceşcuță. A luat cu ea apă din tigaie și mi-a dat, spunându-mi că nu trebuia s-o beau, ci doar să-mi clătesc gura cu ea.

Apa părea ciudat de lucioasă și

sclipitoare, ca o vopsea groasă. Am vrut să-l întreb pe don Juan ce-i cu ea şi m-am chinuit să-mi exprim gândurile în engleză, dar apoi mi-am dat seama că el nu vorbea engleza. Am trecut printr-un moment de mare confuzie şi am înţeles că, deşi aveam un gând clar în minte, nu puteam să îl rostesc. Voiam să spun ceva despre calitatea ciudată a apei, dar ceea ce urmă nu se putea numi vorbire; era sentimentul gândurilor mele nerostite care venea din gura mea într-un soi de formă lichidă. Era o senzaţie ciudată de vomă, minus contracţiile diafragmei. Era o curgere plăcuta de cuvinte lichide.

Am băut. Şi senzaţia că vomam dispăru. Între timp, toate sunetele se stinseseră şi am descoperit că-mi era greu să-mi focalizez privirea. M-am uitat după don Juan şi în timp ce-mi întorceam capul am observat că mi se îngustase câmpul vizual pe o rază circulară în faţa ochilor mei. Această senzaţie nu mă sperias şi nu era neplăcută; din contră, era o noutate. Puteam, literalmente să măturpământul

cu privirea, fixându-mă pe un anume loc și apoi mişcându-mi ochii încet în orice direcție. Când ieşisem prima oară pe veranda observasem că era întuneric-beznă, în afara luminilor îndepărtate ale oraşului. Totuși, în cadrul zonei circulare a câmpului meu vizual, totul era clar. Am uitat de grija mea în legătura cu don Juan și ceilalți bărbați și m-am dedicat total explorării pământului cu viziunea mea.

Am văzut cantul dintre podeaua verandei și zid. Mi-am întors capul încet spre dreapta, urmărind zidul și l-am văzut pe don Juan stând rezemat de el. M-am îndreptat spre stânga ca să-mi ațintesc privirile spre apă. Am dat de fundul tigăii; mi-am ridicat ușor capul și am văzut apropiindu-se un câine negru, de mărime mijlocie. L-am zărit cum se apropie de apă. Câinele a început să bea. Am ridicat mâna ca să-l îndepărtez de apa mea; m-am uitat fix la câine ca să fac acea mişcare și, deodată, am văzut cum devine transparent. Apa era un lichid strălucitor, vâscos. Am văzut-o alunecând pe gâtul câine lui și

pătrunzându-i în trup. Am văzut-o curgând prin tot corpul său, apoi țâşnind prin fiecare fir de păr. Am văzut fluidul irizat mergând pe toată lungimea fiecărui fir de păr, pe urma proiectându-se dincolo de peri ca să formeze o coamă lungă, albă și mătăsoasă.

În acel moment, am simțit nişte convulsii puternice și în câteva clipe s-a format în jurul meu un tunel, foarte scund și îngust, tare și ciudat de rece. La atingere îl simțeai că pe un zid de staniol solid. Am descoperit că stăteam pe podeaua tunelului. Am încercat să mă ridic, dar m-am lovit cu capul de tavanul de metal și tunelul s-a îngustat până a început să mă sufoce, îmi amintesc că a trebuit să mă târăsc spre un fel de punct circular unde se sfârşea tunelul; când, în cele din urmă, am sosit, dacă, într-adevăr, am sosit, uitasem totul despre câine, despre don Juan și despre mine însumi. Eram extenuat. Hainele îmi erau pătrunse de un lichid rece și lipicios. M-am întors cu fața în sus şi-n jos încercând să-mi găsesc o poziție în care să mă odihnesc

și în care inima să nu-mi bată atât de tare. După una din aceste mişcări am văzut din nou câinele.

Toate amintirile m-au năpădit din nou și, deodată, totul deveni limpede în mintea mea. M-am răsucit ca să-l găsesc pe don Juan, dar nu puteam să desluşesc nimic și pe nimeni. Tot ce eram în stare să văd era câinele devenind din nou transparent; o lumină intensă iradia din trupul lui. Am văzut din nou apă pătrunzând prin el, iluminându-l că un foc în aer liber. M-am dus la apă, mi-am cufundat fata în tigaie, și am băut împreună cu el. Mâinile îmi erau în față, pe pământ, și, în timp ce beam, am văzut fluidul curgându-mi prin vene, iradiind nuanțe de roşu, galben și verde. Am băut și am tot băut. Am băut până am luat foc cu totul: mă aprinsesem din cap până în picioare. Am băut până ce fluidul mi-a ieşit din trup prin fiecare por și s-a proiectat că nişte fibre de mătase; și mi-a crescut și mie o coamă lungă, lucioasă, irizata. M-am uitat la câine și coama lui; era că a mea. O fericire supremă mi-a

invadat tot trupul și am alergat împreună către un fel de căldură galbenă care venea dintr-un loc greu de precizat. Și acolo ne-am jucat. Ne-am jucat și ne-am hârjonit până când eu am ajuns să-i cunosc dorințele și el pe ale mele. Pe rând, ne manipulam unul pe celălalt că într-un spectacol de marionete: îl puteam face să-şi mişte picioarele dacă îmi răsuceam degetele de la picioare și, de fiecare dată, când el dădea din cap, eu simțeam un impuls irezistibil să sar. Dar gestul său cel mai poznaş era să mă faca să mă scarpin în cap cu piciorul, în timp ce stăteam jos; el făcea acest lucru mişcându-şi urechile dintr-o parte în cealaltă. Acest lucru era, pentru mine, irezistibil de amuzant. „Cât de grațios și de amuzant; câtă pricepere", gândeam eu. Euforia care mă cuprinsese era de nedescris. Am râs până n-am mai putut.

Simțeam că nu mai eram în stare să-mi deschid ochii; priveam printr-un rezervor de apă. Era o situație care dura de prea mult timp și simțeam acut o senzație tare dureroasă, pătrunsă de

neliniștea de a nu fi capabil să mă trezesc, deși eram treaz. Apoi, treptat, lumea deveni limpede și desluşită. Câmpul meu vizual fu din nou foarte centrat și amplu și, o dată cu aceasta, am putut îndeplini conştient un act obişnuit, și anume — să mă răsucesc și să privesc acel lucru extraordinar. În acel moment m-am confruntat cu cea mai dificilă tranziție. Trecerea de la starea mea normală avusese loc aproape fără că eu să realizez acest lucru. Eram conştient. Îmi dădeam seama că gândurile și sentimentele mele erau un corolar al acelei conştiente și trecerea fusese lină și clara. Dar aceasta a două schimbare, trezirea la o conştiință lucidă, sobră, era, într-adevăr, şocantă. Uitasem că eram om! Tristețea generată de o astfel de situație ireconciliabilă fu atât de copleşitoare, încât am izbucnit în plâns.

Sâmbăta, 5 august 1961

Mai târziu, în acea dimineață, după micul dejun, stăpânul casei, don Juan și

cu mine ne-am întors cu camioneta acasă la don Juan. Deși eram frânt de oboseală, n-am reușit să adorm în camionetă. Doar după ce bărbatul a plecat, am adormit pe veranda casei lui don Juan.

Când m-am trezit era deja întuneric; don Juan mă acoperise cu o pătură. L-am căutat, dar nu era în casă. A apărut mai târziu cu o oală de fasole prăjită și un teanc de *tortillas*. Mi-era o foame de lup.

După ce am terminat de mâncat și ne odihneam, don Juan mi-a cerut să-i povestesc tot ce mi se întâmplase în noaptea trecută. I-am relatat experiență mea până în cele mai mici detalii și pe cât se poate de exact.

Când am terminat, el a dat din cap și mi-a spus:

— Cred că este bine. Este greu pentru mine acum să îți explic cum și de ce. Dar cred că totul s-a desfăşurat așa cum trebuie pentru tine. Vezi, uneori el este jucăuş, că un copil; alteori este teribil, înfricoşător; ori face ştrengarii, ori este nespus de serios. Este imposibil să ştii

dinainte cum se va purta cu o altă persoană. Totuși, când ajungi să îl cunoşti bine, uneori ştii. În noaptea asta te-ai jucat cu el. Ești singura persoană pe care o cunosc care a avut o astfel de întâlnire.

— În ce fel experiență mea este diferită de cea a altora?

— Tu nu ești indian; deci îmi este greu să-mi dau seama cum stau lucrurile. Totuși, el ori accepta oamenii, ori îi respinge, fie că sunt indieni, fie că nu. Asta știu sigur. Am văzut multe cazuri. Ştiu, de asemenea, că el e ghiduş, face lumea să râdă, dar nu l-am văzut niciodată jucându-se cu cineva.

— Poți să-mi spui acum, don Juan, cum poate *peyote să* protejeze...

Nu m-a lăsat să îmi sfârşesc fraza și m-a apăsat tare pe umăr:

— Să nu-i mai spui în felul ăsta. Încă nu-l cunoşti destul de bine ca să ştii cine este.

— Cum protejează Mescalito oamenii?

— Îi sfătuieşte. Răspunde la orice întrebări pe care i le pui.

— Deci Mescalito este real? Vreau să

spun, este ceva sau cineva pe care-l poți vedea?

Don Juan păru derutat de întrebarea mea. Se uita la mine, dar părea că priveşte în gol.

— Ce vreau să spun este că Mescalito...

— Am auzit ce-ai spus. Nu l-ai văzut noaptea trecută?

Am vrut să îi spun că n-am văzut decât un câine, dar am observat privirea lui tulburată.

— Deci crezi că ființă pe care am văzut-o noaptea trecută era el?

Se uita la mine cu dispreț. Chicoti, clătină din cap, de parcă nu-i venea să creadă, și adăuga foarte răspicat:

— *Apoco crees que era tu... mamá!* (Nu-mi spune că tu crezi că era... mama ta!)

A făcut o pauză înainte de a pronunța cuvântul „mama", fiindcă, de fapt, ceea ce vrusese să spună era *tu chingada madre,* un idiom folosit ca o aluzie lipsită de respect la mama celeilalte persoane. Cuvântul „mama" era atât de nepotrivit, încât am râs amândoi mult

timp.

Apoi mi-am dat seama că adormise înainte de a-mi fi răspuns la întrebare.

Duminică, 6 august 1961

L-am dus pe don Juan cu maşina la casa de unde luasem *peyote.* Pe drum mi-a spus că numele bărbatului care „îmi făcuse cunoştință cu Mescalito" era John. Când am ajuns la acea casă, l-am găsit pe John stând în verandă cu alți doi oameni. Toți erau foarte veseli. Râdeau și vorbeau foarte relaxați. Toți trei vorbeau engleza la perfecție. I-am spus lui John că am venit să-i mulțumesc pentru că mă ajutase.

Doream să le aflu părerea despre comportamentul meu din timpul experienței halucinogene și le-am spus că încercasem să mă gândesc la ce făcusem în acea noapte și că nu-mi amintisem. Au ras, dar nu păreau că vor să vorbească despre acest lucru. Păreau că vor să se retragă, din cauza prezenței lui don Juan. Se uitară cu toții la el, de parcă aşteptau un gest afirmativ din

partea lui ca să continue. Don Juan probabil că le-a făcut un semn, deşi eu nu am observat nimic, căci, deodată, John a început să-mi spună ce făcusem în noaptea aceea.

El îmi spuse că ştia că fusesem „luat" când m-a auzit vomitând. După părerea lui, vomitasem de vreo treizeci de ori. Don Juan l-a corectat, spunând că mi s-a întâmplat doar de zece ori.

John a continuat:

— Pe urmă ne-am apropiat toţi de tine. Erai ţeapăn şi scuturat de convulsii. Multă vreme, în timp ce stăteai întins pe spate, îţi mişcai gura de parc-ai fi vorbit. Pe urmă ai început să te dai cu capul de podea şi don Juan ţi-a pus o pălărie veche pe cap şi te-ai potolit. Ai tremurat şi ai scâncit ore întregi, zăcând întins pe podea. Cred că atunci toată lumea a adormit; dar eu te-am auzit pufăind şi gemând în somn. Apoi când te-am auzit ţipând, m-am trezit. Te-am văzut cum săreai şi ţipai. Ai făcut un salt spre apă, ai răsturnat tigaia şi ai început să înoţi în băltoaca. Don Juan ţi-a mai adus nişte apă. Ai

stat liniştit în fata tigăii. Apoi, ai început să sari și te-ai dezbrăcat de toate hainele. Stăteai în genunchi în fața apei și sorbeai cu înghițituri mari. Pe urmă ai rămas pe loc, cu privirile ațintite în gol. Credeam ca o să rămâi acolo pentru totdeauna. Aproape toată lumea adormise, inclusiv don Juan, când, deodată, ai mai sărit o dată, urlând, și te-ai luat după câine. Câinele s-a speriat și a urlat și el; a alergat în spatele casei. Pe urmă, toată lumea s-a trezit. Ne-am ridicat cu toții. Te-ai întors de la locul tău, urmărind câinele în continuare. Câinele alerga în fața ta, lătrând și urlând. Cred că te-ai învârtit în jurul casei de douăzeci de ori, alergând în cerc și lătrând că un câine. Mă temeam că lumea va începe să-şi pună întrebări. Nu avem vecini pe aproape, dar urlai atât de tare, că se putea auzi pe o distanță de câțiva kilometri.

Un bărbat mai tânăr adaugă:

— Ai ajuns câinele din urmă și l-ai adus în brațe până în verandă.

John a continuat:

— Pe urmă ai început să te joci cu

câinele. Te-ai luptat cu el, și v-ați muşcat unul pe celălalt și v-ați hârjonit. Asta mi s-a părut caraghios. De obicei, câinele meu nu se joacă. Dar, de dată asta, tu și câinele meu vă tăvăleați împreună.

— Pe urmă te-ai repezit la apă și câinele a băut împreună cu tine, a spus tânărul. Te-ai repezit la apă cu câinele de vreo cinci, şase ori.

— Cât a durat asta? L-am întrebat eu.

— Ore întregi, mi-a răspuns John. După o vreme v-am pierdut din ochi. Cred că fugiserăți în spatele casei. Vă auzeam doar lătrând și mârâind. Vocea ta semăna atât de bine cu cea a unui câine, încât nu vă puteam deosebi.

— Poate că se auzea doar câinele, am spus eu.

Bărbații au râs și John a adăugat:

— Lătrai și tu acolo, băiete!

— Pe urmă ce s-a mai întâmplat?

Cei trei bărbați se priviră între ei și nu prea știau ce să spună că s-a întâmplat în continuare. În cele din urmă, tânărul care nu spusese încă nimic zise:

— S-a înecat, spuse el, privindu-l pe

John.

— Da, aşa-i, te-ai înecat. Ai început să țipi foarte ciudat, pe urmă ai căzut. Ni s-a părut că îți muşcaseşi limba; don Juan ți-a descleştat fălcile și ți-a turnat apa pe față. Apoi ai început să tremuri și să ai din nou convulsii. După care ai rămas nemişcat mult timp. Don Juan ne-a spus că totul se terminase. Între timp se făcuse dimineața, așa că te-am acoperit cu o pătură și te-am lăsat să dormi în verandă.

În acel moment, se opri și se uita la ceilalți bărbați care se stăpâneau să nu râdă. Se întoarse spre don Juan şi-l întreba ceva. Don Juan a zâmbit și i-a răspuns la întrebare. John se răsuci spre mine și spuse:

— Te-am lăsat aici, în verandă, fiindcă ne temeam ca o să urinezi în toată casa.

Au izbucnit cu toții în râs.

— Ce se întâmplase cu mine? Am întrebat eu. Chiar am...

— Chiar ai..., mă imita John. N-aveam de gând să pomenim de asta, dar don Juan a spus că e în regulă. Ai urinat pe câinele meu din cap până-n picioare.

— Ce-am făcut?

— Nu crezi că animalul meu fugea, fiindcă se temea de tine, nu-i aşa? Câinele fugea pentru că urinai pe el.

Toată lumea râse de vorbele lui. Am încercat să stau de vorbă cu unul dintre tineri, dar toți râdeau și nu m-a auzit.

John continuă:

— Totuși, nici câinele meu nu s-a lăsat mai prejos: a urinat și el pe tine.

Se pare că spusele lui fuseseră foarte nostime, fiindcă toți izbucniră în hohote de ras, și o dată cu ei și don Juan. Când se potoliră, i-am întrebat cu toată seriozitatea:

— Chiar e adevărat? Chiar s-a întâmplat așa ceva?

Fără să se oprească din râs, John mi-a răspuns:

— Pot să jur că acest câine al meu a urinat pe tine.

În timp ce mă întorceam cu maşina spre casa lui don Juan, l-am întrebat:

— Toate astea chiar s-au întâmplat, don Juan?

— Da, mi-a răspuns el, dar ei habar n-au ce-ai văzut tu. Ei nu şi-au dat

seama că te jucai cu „el". De asta eu n-am intervenit.

— Dar povestea asta cu câinele și cu mine care urinam unul pe celălalt este adevărată?

— Nu era un câine. De câte ori trebuie să-ți spun asta? Doar așa poți să înțelegi acest lucru. Doar aşa! „El" fusese acela care se jucase cu tine.

— Știai că toate astea s-au întâmplat înainte de a-ți vorbi eu despre ele?

Şovăi o clipă înainte de a răspunde:

— Nu, îmi amintesc, după ce mi-ai vorbit despre asta, cât de ciudat păreai. Eu mi-am închipuit că te simțeai bine, fiindcă nu păreai speriat.

— Câinele chiar s-a jucat cu mine, așa cum spuneau ei?

— Fir-ar să fie! Nu era un câine!

Joi, 17 august 1961

I-am spus lui don Juan sentimentele pe care această experiență mi le stârnise. Din punctul de vedere a ceea ce eu intenționam să fac, fusese un dezastru. Am spus că nu țineam să mai

am o "întâlnire" de acest gen cu Mescalito. A fost de părere că tot ce mi se întâmplase fusese cât se poate de interesant, dar am adăugat că nimic din toate astea nu m-ar putea convinge să repet experiență. Eram, într-adevăr, convins că nu eram făcut pentru acest gen de încercare. *Peyote* produsese în mine, ca o reacție, un soi ciudat de disconfort fizic. Era o teamă sau o nefericire indefinită; un fel de melancolie, pe care n-o puteam desluşi precis. Și acea stare nu mi se părea câtuși de puțin nobilă. Don Juan rase și adăugă:

— Începi să înveți.

— Acest gen de învățare nu mi se potriveşte. Nu sunt făcut pentru ea, don Juan.

— Întotdeauna exagerezi.

— Asta nu-i exagerare.

— Ba da, este. Problema este că exagerezi doar părțile negative.

— În ceea ce mă priveşte, părțile pozitive nu exista. Tot ce știu este că mă sperie.

— Nu-i nimic rău să te sperii. Când te

sperii, se schimba perspectiva lucrurilor.

— Dar nu sunt deloc interesat să văd lucrurile într-un mod diferit, don Juan. Cred că am să renunț la învățăturile despre Mescalito. Nu pot să mă descurc, don Juan. mă aflu într-o situație neplăcută.

— Sigur că este neplăcut, chiar și pentru mine. Nu ești singurul care se simte derutat.

— Dar dumneata de ce să fii derutat, don Juan?

— M-am gândit la ce-am văzut azi-noapte. Mescalito s-a jucat cu tine. Asta m-a derutat fiindcă a fost un semn (o prevestire).

— Ce fel de semn, don Juan?

— Mescalito îmi atrăgea atenția asupra ta.

— De ce?

— Atunci nu mi-am dat seama, dar acum știu sigur. A vrut să-mi spună că erai „omul ales" *(escogido).* Mescalito îmi atrăgea atenția asupra ta și, făcând asta, îmi arăta că erai „omul ales".

— Vrei să spui că am fost ales dintre alții pentru o anume sarcina sau cam

așa ceva?

— Nu, vreau să spun că Mescalito m-a înştiințat că ai putea fi omul pe care-l caut.

— Când ți-a spus asta, don Juan?

— Mi-a spus asta când s-a jucat cu tine. Asta înseamnă că, pentru mine, tu ești omul ales.

— Ce înseamnă să fii omul ales?

— Exista unele taine pe care eu le cunosc *(Tengo secretos).* Exista taine pe care eu nu le pot dezvălui nimănui dacă nu găsesc omul ales. Azi-noapte, când te-am văzut jucându-te cu Mescalito, mi-a fost clar că tu erai acel om. Dar tu nu ești indian. Ce derutant!

— Dar ce înseamnă asta pentru mine, don Juan? Ce trebuie să fac?

— M-am hotărât și am să te învăț tainele care construiesc soarta unui om al cunoaşterii.

— Vrei să spui tainele despre Mescalito?

— Da, dar astea nu sunt toate tainele pe care le cunosc. Mai exista și altele, de alt gen, pe care aş vrea să le dăruiesc cuiva. Am avut și eu un învățător, un

binefăcător și am devenit și eu omul lui ales, după ce am îndeplinit o anume fapta. El m-a învățat tot ce ştiu.

L-am întrebat din nou ce implică din partea mea acest nou rol; el mi-a spus că procesul de învățare era singurul lucru cerut, învățarea în sensul a ceea ce acumulasem în cele două şedințe cu el.

Felul în care evoluase situația era destul de ciudat. mă hotărâsem să-i spun că aveam de gând să renunț la ideea de a învăța despre *peyote,* apoi, până să apuc să-mi prezint punctul de vedere, el s-a oferit să-mi predea cunoaşterea să. Nu-mi dădeam seama ce putea să însemne acest lucru, dar am simțit că aceasta subită schimbare de situație era ceva serios. Am argumentat că nu aveam pregătirea necesară pentru o asemenea sarcină, căci aceasta implica un soi rar de curaj pe care eu nu-l aveam. I-am spus că firea mea îmi cerea să vorbesc despre acte îndeplinite de alții. Doream să aflu punctul lui de vedere, opiniile lui, despre tot. I-am spus că aş fi fost fericit dac-aş fi putut sta

acolo să-l ascult cum vorbește, preț de zile întregi. Pentru mine, *asta* ar însemna învăţătura.

Ascultă fără să mă întrerupă. Am vorbit îndelung. Apoi spuse:

— Toate aceste lucruri sunt foarte ușor de înțeles. Teama este primul duşman firesc pe care trebuie să-i învingă omul pe calea cunoaşterii. Pe lângă asta, ești un om curios. Asta echilibrează lucrurile. Și vei învăța, în ciudă a ceea ce vrei; aceasta-i regulă.

Am protestat încă un timp, încercând să îi schimb părerea. Dar el părea să fie convins că nu aveam altceva de făcut decât să învăț.

— Nu gândeşti în ordinea cuvenită, mi-a spus el. Mescalito s-a jucat, într-adevăr, cu tine. Ăsta-i lucrul la care trebuie să te gândeşti. De ce nu te preocupi de asta, în loc să te gândeşti la teama ta?

— Era ceva atât de neobişnuit?

— Ești singura persoană pe care am văzut-o vreodată jucându-se cu el. Nu ești obișnuit cu o astfel de viață; de aceea, semnele (prezicerile) te depăşesc.

Totuși, ești o persoană serioasă, dar seriozitatea ta este legată de ceea ce faci, nu de ceea ce se întâmplă în afara ta. Te ocupi prea mult de propria persoană. Asta-i problema! Și asta produce o oboseală groaznică!

— Dar ce altceva poate omul să facă, don Juan?

— Să caute și să vadă minunile din jur. O să te saturi să tot cauți în tine însuți, și oboseala asta te va face surd și orb față de orice altceva.

— Ai dreptate, dintr-un anumit punct de vedere, don Juan, dar cum mă pot schimba?

— Gândeşte-te la minunea că Mescalito s-a jucat cu tine. Nu te mai gândi la nimic altceva: restul va veni de la sine!

Duminică, 20 august 1961

Noaptea trecută, don Juan a început să îmi facă intrarea în tărâmul cunoaşterii sale. Am stat în fața casei lui, în întuneric. Deodată, după o tăcere prelungită, am început să vorbim. Mi-a

spus că avea de gând să mă sfătuiască cu aceleaşi cuvinte pe care le folosise binefăcătorul sau în prima zi a uceniciei lui. Se pare că don Juan învățase cuvintele pe dinafară, căci mi le-a repetat de mai multe ori, ca să se asigure că nu ratez nici unul:

— Omul se îndreaptă spre cunoaştere așa cum se îndreaptă spre război, treaz, cu teama, cu respect și cu convingere absolută. A te îndrepta spre cunoaştere și a pleca la război în orice alt fel este o greşeală, și oricine o va face va ajunge să-şi regrete pasul.

L-am întrebat de ce și el mi-a spus că, atunci când un om a îndeplinit toate cele patru cerințe, nu vor fi greşeli pentru care va trebui să dea socoteală; în asemenea condiții actele sale își pierd caracterul confuz al actelor nesăbuite. Dacă un asemenea om înregistrează un eşec sau suferă o înfrângere, va pierde doar o bătălie și nu va regreta acest lucru.

Pe urmă mi-a spus că avea de gând să mă învețe despre un „aliat" în exact acelaşi fel în care binefăcătorul sau îl

învățase pe el. A pus un accent puternic pe cuvintele „exact acelaşi fel", repetând frază de mai multe ori.

Un „aliat", mi-a spus el, este o putere pe care omul o poate aduce în viața lui ca să-l ajute, să-l sfătuiască și să-i dea forța necesară ca să îndeplinească actele sale, importante sau nesemnificative, bune sau rele. Acest aliat este necesar ca să potențeze viața omului, să-i ghideze actele și să-i lărgească sfera cunoștințelor. De fapt, un aliat este ajutorul indispensabil dat cunoaşterii sale. Don Juan a spus aceasta cu mare convingere și forța. Părea că-şi alege cuvintele cu grijă. A repetat de patru ori următoarea frază:

— Un aliat te va face să vezi și să înțelegi lucrurile despre care nici o ființă omenească nu poate să te lămurească.

— Aliatul este un fel de spirit protector?

— Nu este nici protector, nici spirit. Este un aliat.

— Este Mescalito aliatul tău?

— Nu! Mescalito este un alt fel de putere. O putere unică! Un protector, un

învățător.

— Ce-l face pe Mescalito să difere de un aliat?

— Nu poate fi domesticit și folosit că un aliat, așa cum poți face cu acesta din urmă. Mescalito este în afara ta. El hotărăşte să se arate sub multe forme celui care îi stă în față, fie că acea persoană este un *brujo* sau un băiat de la țară.

Don Juan vorbi cu multă înflăcărare despre faptul că Mescalito te învață felul cuvenit de a trăi. L-am întrebat în ce fel Mescalito te învață „felul cuvenit de a trăi" și don Juan mi-a răspuns că Mescalito îți arăta cum să trăieşti.

— Cum arăta asta? L-am întrebat eu.

— Are multe feluri de a arăta. Uneori arăta pe mâna sau pe stânci, pe copaci sau, simplu, chiar în fața ta.

— Este ca o imagine din fața ta?

— Nu, este o învăţătură din fața ta.

— Mescalito vorbește persoanei?

— Da, dar nu prin cuvinte.

— Atunci cum vorbește?

— Îi vorbește în mod diferit fiecărui om.

Îmi dădeam seama că întrebările mele îl enervau. N-am mai întrebat nimic. Mi-a explicat că nu existau nişte paşi precişi pentru a-l cunoaşte pe Mescalito; prin urmare, nimeni nu putea să explice despre el decât Mescalito însuşi. Această calitate făcea din el o putere unică; nu era acelaşi pentru fiecare om.

Pe de altă parte, dobândirea unui aliat, spunea don Juan, impunea explicarea cea mai precisă și urmărirea stagiilor sau treptelor fără nici o abatere. Există multe astfel de puteri ale aliaților în lume, mi-a spus, dar el era familiar doar cu două dintre ele. Și el avea de gând să mă călăuzească la ele și la tainele lor, dar depindea de mine să aleg una dintre ele, căci nu puteam să am decât una. Aliatul binefăcătorului sau era *la yerba del diablo* (iarba diavolului), a spus el, dar el, personal, n-o plăcea, chiar dacă binefăcătorul sau îi împărtăşise tainele ei. Propriul său aliat era *humito* (micul fum), mi-a spus el, dar nu insista asupra naturii fumului.

Eu l-am rugat să-mi vorbească despre asta, dar a rămas tăcut. După o lungă

pauză, l-am întrebat:

— Ce fel de putere este un aliat?

— Este un ajutor. Ți-am spus deja asta.

— În ce fel ajuta?

— Un aliat este o putere capabilă să ducă un om dincolo de propriile lui limite. În acest fel aliatul poate dezvălui lucruri de care o ființă umană nu este în stare.

— Dar și Mescalito te duce dincolo de limitele tale. Asta nu face din el un aliat?

— Nu. Mescalito te scoate din tine însuți doar ca să te învețe. Un aliat te scoate din tine ca să-ți dea putere.

L-am rugat să-mi explice asta mai amănunțit sau să-mi descrie deosebirea dintre efectele celor două. mă privi îndelung și râse. Îmi spuse că a învăța discutând nu era doar pierdere vreme, dar și ceva stupid, căci învățarea era sarcina cea mai grea pe care şi-o putea asuma un om. Îmi ceru să-mi amintesc de vremea când încercasem să-mi găsesc locul meu și cum dorisem să-l găsesc fără să mă străduiesc, fiindcă mă

aşteptasem că el să-mi dea toate informațiile. Dacă el ar fi făcut acest lucru, adăugă el, n-aş fi învățat nimic, niciodată. Dar, ştiind cât de greu a fost să-mi găsesc locul și, mai cu seamă, ştiind că el există, am căpătat un adevărat simț al încrederii. El a spus că, atâta timp cât rămâneam în „locul meu cel bun" nimic nu putea să-mi facă un rău fizic, căci eram asigurat că în acel loc special mă aflam în starea mea cea mai bună. Aveam puterea să alung tot ceea ce-mi putea face rău. Dacă, însă, el mi-ar fi spus unde se afla, n-aş fi avut niciodată încrederea necesară ca să-l revendic că pe o adevărată cunoaştere. Astfel, cunoaşterea era, într-adevăr, putere.

Don Juan îmi spuse apoi că de fiecare dată când omul se apuca să învețe, el trebuie să se străduiască tot atât de mult că și mine când am vrut să găsesc acel loc, și limitele instruirii lui sunt hotărâte de propria să fire. Prin urmare, el socotea inutil să vorbească despre cunoaştere. Spuse că anumite tipuri de cunoaştere erau prea puternice pentru

forța pe care o aveam eu și a vorbi despre ele nu putea decât să-mi facă rău. Se părea că nu dorea să-mi spună nimic în plus. Se ridică și porni spre casă. I-am spus că situația mă copleşea. Nu la asta mă aşteptasem eu sau dorisem să se întâmple.

El îmi spuse că temerile sunt ceva firesc; că toți suferim de acest lucru și că nu e nimic de făcut în privința asta. Dar, pe de altă parte, oricât de mult ne-ar speria învățătura, și mai teribil este să te gândeşti la un om lipsit de aliat sau de cunoaştere.

3.

În cei peste doi ani care au trecut dintre momentul când don Juan s-a hotărât să mă instruiască în privința puterilor aliate și acela când a considerat că eram pregătit să învăț despre ele în forma pragmatică, participativa pe care o socotea el „a învăța", a definit treptat caracteristicile generale ale celor doi aliați despre care era vorba. M-a pregătit pentru corolarul indispensabil al oricărui limbaj și pentru consolidarea tuturor învățăturilor, a stărilor de realitate neobişnuită.

La început, mi-a vorbit despre puterile aliate într-o formă foarte simplă. Primele referințe pe care le-am consemnat eu sunt intercalate printre alte subiecte de conversație.

Miercuri, 23 august 1961

— Iarba diavolului (iarba Jimson) era aliatul binefăcătorului meu. Ar fi putut să fie și al meu, dar mie nu mi-a plăcut.

— De ce nu ți-a plăcut iarba

diavolului, don Juan?

— Are un dezavantaj serios.

— Este inferioară altor puteri aliate?

— Nu. Nu mă înțelege greşit. Este la fel de puternică precum cei mai buni aliați, dar ea are ceva care mie, personal, nu-mi place.

— Poți să-mi spui ce anume?

— Deformează oamenii. Le da prea devreme gustul puterii, fără să le întărească inima şi-i face dominatori și impredictibili. Îi face slabi în mijlocul marii lor puteri.

— Nu exista nici o cale ca să eviți asta?

— Exista o cale ca să învingi asta, dar nu să eviți. Cel care devine aliatul ierbii diavolului trebuie să plătească acest preț.

— Cum se poate învinge acest efect, don Juan?

— Iarba diavolului are patru părți: rădăcina, tulpina cu frunzele, florile și semințele. Fiecare dintre ele este diferită de celelalte și cel ce dorește să-i devină aliat trebuie să învețe despre ea în această ordine. Cea mai importanța

parte se afla în rădăcini. Puterea ierbii diavolului este cucerită prin rădăcini. Tulpina și frunzele reprezintă partea care vindeca bolile; dacă este folosit așa cum trebuie, acest cap este un dar făcut omenirii. Cel de-al treilea cap se afla în flori și poate să înnebunească oamenii, să-i facă supuşi sau să-i ucidă. Omul care are că aliat iarba diavolului nu îi consuma niciodată florile, tulpina și nici frunzele, cu excepția cazurilor când este el însuşi bolnav; dar rădăcinile și semințele se consuma întotdeauna, mai cu seamă semințele; ele sunt al patrulea cap al ierbii diavolului și cel mai puternic dintre toate cele patru. Binefăcătorul meu obișnuia să spună că semințele sunt „capul treaz" — singura parte care poate întări inima omului. Iarba diavolului este aspră cu protejații ei, obișnuia el să spună, căci are scopul de a-i ucide repede, lucru pe care, de obicei, îl face înainte că ei să poată ajunge la tainele „capului treaz". Totuși, exista poveşti despre oameni care au deslușit tainele capului treaz. Ce provocare pentru un om al cunoaşterii!

— Binefăcătorul dumitale a dezvăluit asemenea taine?

— Nu.

— Ai cunoscut pe cineva care a făcut asta?

— Nu. Dar ei au trăit într-o vreme când asemenea cunoaştere era importanța.

— Ştii pe cineva care a cunoscut astfel de oameni?

— Nu.

— Binefăcătorul dumitale a cunoscut pe cineva?

— Da, a cunoscut.

— De ce n-a ajuns el la tainele „capului treaz"?

— Să îmblânzeşti iarba diavolului că s-o prefaci într-un aliat este una dintre sarcinile cele mai grele pe care le cunosc eu. Ea nu a devenit una cu mine niciodată, poate pentru că nu mi-a plăcut niciodată.

— Poți încă s-o foloseşti că pe un aliat, în ciudă faptului că nu-ți place?

— Da, pot. Totuși, prefer să nu fac asta. Poate că lucrurile o să se petreacă altfel cu tine.

— De ce i se spune „iarba diavolului"?

Don Juan făcu un gest de indiferentă, ridică din umeri și rămase tăcut o vreme. În cele din urmă spuse că „iarba diavolului" era numele ei temporar *(su nombre de leche).* Mi-a mai spus că mai existau și alte nume pentru iarba diavolului, dar că acestea nu trebuiau folosite, căci rostirea unui nume era o chestiune serioasă, mai ales dacă omul învăța să supună o putere aliată. L-am întrebat de ce pronunțarea unui nume era o chestiune atât de serioasă. El mi-a răspuns că numele se foloseau doar când cineva strigă după ajutor, în momente de mare stres și cumpănă și m-a asigurat că astfel de momente se petrec mai devreme sau mai târziu în viața oricărui om care purcede în căutarea cunoaşterii.

Duminică, 3 septembrie 1961

Astăzi după-amiază, don Juan a cules două plante Datura din camp.

Pe neaşteptate, a adus în discuție subiectul ierbii diavolului după care m-a

rugat să merg cu el pe deal și să caut și eu o plantă Datura.

Am plecat cu maşina până la munții din apropiere. Am scos o lopată din portbagaj și m-am îndreptat spre unul dintre canioane. Am mers destul de mult, străbătând cu greu prin mărăcinişul care creştea în pământul moale și nisipos. Don Juan se opri lângă o plantă mică, aceasta avea frunzele de un verde-închis și flori mari, albicioase, în formă de clopot.

— Asta! Spuse el.

Începu de îndată să sape. Am încercat să-l ajut, dar m-a refuzat clătinând din cap și continuă să sape o groapă circulară în jurul plantei; o groapă de forma unui con, adâncă spre marginea exterioară și formând o movilă în centrul cercului. După ce se opri din săpat, îngenunche lângă tulpina și curăța cu degetele pământul moale din jurul ei, dezvelind vreo zece centimetri dintr-o rădăcină mare, tubulara, bifurcata, a cărei lățime contrasta vizibil cu lățimea tulpinei care părea, prin comparație, firavă.

Don Juan mă privi și spuse că planta era un „mascul", fiindcă rădăcina se bifurca exact în punctul unde se unea cu tulpină. Apoi se ridică și făcu câțiva paşi mai departe, căutând ceva.

— Ce cauți, don Juan?

— Vreau să găsesc un băț.

Eu am început să mă uit prin jur, dar el mă opri.

— Nu tu! Tu rămâi acolo! Făcu semn cu mâna spre nişte stânci la vreo şapte metri mai încolo. Îl găsesc eu.

Se întoarse, după puțin timp, cu o creangă lungă, uscată. Folosind-o că pe un băț de săpat, curata atent pământul de-a lungul celor două bifurcații ale rădăcinii. Îndepărta pământul până la o adâncime de şaptezeci de centimetri. În timp ce sapa mai adânc, pământul deveni atât de tare, încât fu aproape imposibil să-l disloce cu bătui.

Se opri și se aşeză jos să-şi mai tragă răsuflarea. Eu m-am aşezat lângă el. Multă vreme, don Juan nu mai scoase o vorbă.

— De ce nu sapi cu lopata? L-am întrebat eu.

— Aş putea să tai şi să deteriorez planta. Trebuia să găsesc un băț care face parte din această zonă aşa încât, dacă lovesc rădăcina, urma lăsată să nu fie atât de adâncă precum cea făcuta de o lopată sau de alt obiect străin.

— Ce fel de băț ai găsit?

— Orice ramură uscată a unui copac paloverde este bună. Dacă nu găseşti ramuri uscate, trebuie să tai una verde.

— Poți să foloseşti ramurile oricărui alt copac?

— Ți-am spus, numai paloverde, şi nu altul.

— De ce, don Juan?

— Fiindcă iarba diavolului are foarte puțini prieteni şi paloverde este singurul copac din zonă asta care i se potriveşte — singurul care se prinde sau se ataşează de ea *(lo unico que prende). Dacă* deteriorezi rădăcina cu o lopată, n-o să mai crească atunci când o replantezi, dar dacă îi faci vreun rău cu un astfel de băț, s-ar putea că planta să nici nu simtă.

— Acum ce-ai de gând să faci cu rădăcina?

— O s-o tai. Acum trebuie să mă laşi singur. Du-te și găseşte o altă planta și aşteaptă până te chem eu.

— Nu vrei să te ajut?

— Poți să m-ajuți doar când te rog eu.

M-am îndepărtat cu câțiva paşi și am început să caut alta planta ca să nu mă las ispitit de dorința puternică de a mă furișa mai aproape de el și de a urmări ce face. După un timp veni și el lângă mine.

— Acum hai să căutăm „femela", a spus el.

— Cum faci diferența?

— Femela este mai înaltă şi creşte deasupra pământului și e că un pomişor. Masculul este mai lat și creşte aproape de pământ; pare mai degrabă un tufiş mare. De îndată ce o să scoatem femela, o să vezi că are o singură rădăcina care se înalta destul de mult până se bifurca. Masculul, pe de altă parte, are o rădăcină bifurcată lipită de tulpină.

Am căutat împreună prin câmpul de Datura. Apoi, arătând o plantă, el spuse:

— Asta-i o femelă.

Şi se apucă s-o dezgroape, așa cum făcuse și cu cealaltă. De îndată ce curăța rădăcina, am putut să-mi dau seama că era exact așa cum spusese el. L-am părăsit din nou când veni momentul s-o taie.

Când am ajuns la el acasă, don Juan deschise legăturica în care pusese plantele Datura. O lua întâi pe cea mai stufoasa — masculul — și o spală într-o tavă mare de metal. Cu mare atenție râcâi toată murdăria de pe rădăcina, de pe tulpina și de pe frunze. După aceasta curățare meticuloasă, desprinse tulpină de rădăcina făcând o incizie superficială în jurul lățimii zonei de îmbinare cu un cuțit scurt, zimțat și rupându-le în două bucăți. Lua tulpina și separă toate părțile, făcând grămăjoare de frunze, flori și de păstăi țepoase cu semințe. Aruncă tot ce era uscat sau care fusese distrus de viermi; păstra doar acele bucăți care erau întregi. Legă cele două ramuri ale rădăcinii cu două bucăți de sfoară, le rupse în două după ce făcu o tăietură superficială în punctul de îmbinare și obținu două bucăți de

rădăcină de mărimi egale.

După aceea, lua o bucată de pânză de sac, aspră și puse în ea mai întâi cele două bucăți de rădăcina legate împreună; peste ele aşeza frunzele într-un buchet frumos aranjat, apoi florile, păstăile cu semințe și tulpină. Împături pânză de sac și îi înnoda colțurile.

Repeta exact aceeaşi operațiune cu cealaltă planta — femela — doar că, atunci când a ajuns la rădăcină, în loc s-o taie, lăsă bifurcația intactă, că pe o literă Y, cu susul în jos. Pe urma puse toate părțile într-o altă legătura de pânză. Când isprăvi, era deja întuneric.

Miercuri, 6 septembrie 1961

Astăzi, după-amiaza târziu, ne-am reîntors la subiectul iarba diavolului.

— Cred că trebuie să vorbim din nou despre iarba aceea, mi-a spus don Juan deodată.

După o pauză, așa că de formă, l-am întrebat:

— Ce-ai de gând să faci cu plantele acelea?

— Plantele pe care le-am dezgropat și le-am tăiat sunt ale mele, îmi răspunse el. Este că și cum ele fac parte din mine; cu ele am să te învăț cum să faci iarba diavolului.

— Cum o să procedezi?

— Iarba diavolului este divizată în porțiuni *(partes)*. Fiecare dintre aceste porțiuni este diferită, având scopul și utilitatea ei unice.

Îşi desfăcu mâna stângă și măsură pe podea de la capătul degetului mare până la capătul celui de al patrulea deget.

— Aceasta este porțiunea mea. Tu o s-o măsori pe a ta cu mâna ta. Acum, ca să stabileşti stăpânirea asupra ierbii diavolului, tu trebuie să începi prin a-ți lua prima porțiune a rădăcinii. Dar, fiindcă eu te-am dus la ea, tu trebuie s-o iei la început de la mine.

Intră în casă și aduse cu el una dintre legăturile de pânză de sac. Se aşeză și o deschise. Am observat că era plantă „mascul". Am mai observat și altceva — că acolo era doar o bucată de rădăcină. Luă bucata rămasa de Ia setul original de două și o puse în fața ochilor mei.

— Asta-i prima ta porțiune, zise el. Ți-o dau ție. Am tăiat-o în locul tău. Am măsurat-o că și cum ar fi fost a mea; acum ți-o dau ție.

Pentru o clipă, mi-a trecut prin cap că va trebui s-o rod că pe un morcov, dar el o puse într-o pungă mică, albă, de bumbac.

Se duse în spatele casei. Se aşeza acolo jos, cu picioarele încrucişate și cu un *mano* rotund începu să piseze rădăcina dinăuntrul pungii. Făcu acest lucru pe o dală teşită ce servea drept piuliță. Din când în când spală cele două pietre, ținând apă într-un lighean mic, plat, de lemn.

În timp ce pisa, mormăia o melodie neinteligibilă, foarte încet și monoton. După ce sfărâmase în punga rădăcina până devenise o pastă moale, o puse în ligheanul de lemn. Puse iar piulița făcuta din dala și pisălogul în lighean, îl umplu cu apa și apoi îl duse într-un fel de troaca pătrată, care era sprijinită de gardul din spate.

Îmi spuse că rădăcină trebuia să se înmoaie toată noaptea și că era nevoie să

fie lăsată afară, ca să se îmbibe de aerul nopții *{el sereno).*

— Dacă mâine e o zi însorită, caldă, asta va fi un semn excelent, îmi spuse el.

Duminică, 10 septembrie 1961

Joi, 7 septembrie a fost o zi frumoasă și călduroasă. Don Juan părea foarte mulțumit de semnul bun și repetă că iarba diavolului probabil că mă plăcuse. Rădăcina se înmuiase toată noaptea și pe la ora 10 dimineață ne-am dus în spatele casei. Scoase ligheanul din troacă, îl puse pe pământ și rămase lângă el. Lua punga și freca cu ea fundul ligheanului. O ținu la câțiva centimetri deasupra apei şi-i stoarse conținutul, apoi dădu drumul pungii în apă. Repetă acest lucru încă de trei ori, după care aruncă punga în troacă și lăsă ligheanul sub soarele puternic.

Ne-am întors la el după două ore. A adus cu el un ceainic de mărime mijlocie, plin cu apă clocotită, de culoare gălbuie. A înclinat ligheanul cu mare

atenție și a vărsat apa de deasupra, păstrând malul gros care se adunase la fund. Turnă apă clocotită peste acel mal și lasă iar ligheanul în soare.

Acelaşi lucru fu repetat de trei ori, la intervale de peste o oră. În cele din urmă, arunca o mare parte a apei din lighean, îl apleca într-un unghi potrivit ca să capteze soarele după-amiezii târzii şi-l lăsa pe loc.

Când ne-am întors după mai multe ore, se înserase. Pe fundul ligheanului se vedea un strat de substanță lipicioasă. Semăna cu o grămadă de apret preparat pe jumătate, albicios sau gri-deschis. Părea să fie o linguriță plină. Don Juan duse ligheanul în casă și, în timp ce el puse nişte apă Ia fiert, eu am cules gunoaiele pe care vântul le aruncase peste mal. Don Juan rase de mine:

— Gunoaiele alea n-ar fi deranjat pe nimeni.

Când apa dădu în clocot, el turnă o cană în lighean. Era aceeaşi apă gălbuie pe care o folosise și mai înainte. Dizolvă malul, obţinând un soi de substanță

lăptoasă.

— Ce fel de apă e asta, don Juan?

— Apa de fructe și flori din canion.

Varsă conținutul ligheanului într-o cană veche de lut care arăta ca o vază. Era încă foarte caldă, așa că suflă peste ea s-o răcească. Lua o gură şi-mi întinse și mie cana.

— Acum bea! Mi-a zis el.

Eu am luat-o automat și, fără să stau prea mult pe gânduri, am băut toată apa. Gustul era, oarecum, amar, deși amăreală abia se simțea. Ceea ce era deosebit era mirosul înțepător al apei. Mirosea a gândaci de bucătărie.

Imediat, am început să transpir. M-am încălzit foarte tare și sângele a început să-mi zvâcnească în urechi. Am văzut o pată roşie în fața ochilor și muşchii stomacului au prins să mi se contracte în crampe dureroase. După o vreme, deși nu mai aveam nici o durere, am simțit cum mă răcesc și brusc m-am făcut leoarcă de sudoare.

Don Juan m-a întrebat dacă am văzut negru sau pete negre în fața ochilor. I-am răspuns că vedeam totul în roşu.

Dinții îmi clănțăneau din pricina unei nervozități necontrolate care mă năpădea în valuri, de parcă iradia din mijlocul pieptului.

Apoi don Juan mă întreba dacă îmi era frică. Întrebările lui mi se păreau total lipsite de sens. I-am răspuns că bineînțeles că mă temeam, dar el mă întreba dacă mă temeam de plantă. Deși n-am prea înțeles ce voia să spună, am răspuns că da. El a râs și a zis că, de fapt, nu mi-era frică. M-a întrebat dacă încă mai vedeam roşu în fața ochilor. Tot ce vedeam eu era o pată mare, roşie, în fața ochilor mei.

După o vreme, m-am simțit mai bine. Încet, încet, spasmele nervoase au dispărut, lăsând în urmă o oboseală oarecum dureroasă, dar plăcută și o dorință arzătoare de a dormi. Nu reuşeam să-mi țin ochii deschişi, deși încă-i mai auzeam vocea lui don Juan. Am adormit. Dar senzația că eram cufundat într-un roşu adânc stărui toată noaptea. Până și visele mi-au fost colorate în roşu.

M-am deşteptat sâmbătă pe la trei

după-amiază. Dormisem timp de două zile. Aveam o uşoară durere de cap şi un stomac cam deranjat şi dureri puternice, intermitenţe în intestine. În rest, trezirea a fost una normală. L-am văzut pe don Juan stând în faţa casei lui, moţăind. Îmi zâmbi:

— Totul a decurs aşa cum trebuie azi-noapte, mi-a spus el. Ai văzut roşu şi asta este tot ce contează.

— Ce s-ar fi întâmplat dacă n-aş fi văzut roşu?

— Ai fi văzut negru şi ăsta-i un semn rău.

— De ce-i semn rău?

— Când omul vede negru înseamnă că nu-i făcut pentru iarba diavolului şi varsă tot ce are în el, numai verde şi negru.

— S-ar putea să moară?

— Nu cred c-ar muri nimeni, dar ar fi bolnav mult timp.

— Ce se întâmplă cu acei ce văd roşu?

— Ei nu vomită şi rădăcina le da o senzaţie de plăcere, ceea ce înseamnă că sunt puternici şi au o fire violenta — calităţi pe care iarbă le agreează. În felul

ăsta, ea te ademeneşte. Singurul dezavantaj este că oamenii sfârşesc prin a deveni sclavii ierbii diavolului în schimbul puterii pe care o căpăta de la ea. Dar astea sunt probleme pe care noi nu le putem controla. Omul nu trăieşte decât ca să învețe. Și dacă învață, asta se datorează sorții lui, fie că este bine, fie că nu.

— Acum ce urmează să mai fac, don Juan?

— Trebuie să plantezi un lăstar *(brote)* pe care l-am tăiat din cealaltă jumătate a primei părți a rădăcinii. Ai luat jumătate din ea noaptea trecută, și acum cealaltă jumătate trebuie pusă în pământ. Trebuie să crească și să facă semințe înainte să te apuci de o sarcină importanța: să îmblânzeşti planta.

— Cum o s-o îmblânzesc?

— Iarba diavolului se îmblânzeşte pornind de la *rădăcină.* Pas cu pas, trebuie să înveți tainele fiecărei părți a rădăcinii. Trebuie să ți le însuşeşti ca să poți pătrunde în tainele lor și să le cucereşti puterea.

— Restul parților se pregătesc în

acelaşi fel cum ai pregătit-o pe prima?

— Nu, fiecare parte este diferită.

— Care sunt efectele specifice ale fiecărei părți?

— Ți-am spus deja, fiecare te învață și îți conferă o altă formă de putere. Ceea ce ai primit noaptea trecută nu este încă nimic. Oricine poate face acest lucru. Dar numai un *brujo* poate lua porții mai mari. Nu pot să-ți spun ce efecte au, fiindcă încă nu știu dacă ea te va accepta. Trebuie să aştepți.

— Până atunci când o să-mi spui?

— De îndată ce planta ta a crescut și a făcut semințe.

— Dacă prima parte poate fi luată de oricine, la ce serveşte?

— În formă diluată, este bună pentru toate problemele bărbăției, pentru bătrâni care şi-au pierdut vigoarea, pentru tineri în căutare de aventuri sau chiar pentru femei care au nevoie de pasiune.

— Mi-ai spus că rădăcină se foloseşte doar pentru putere, dar văd că se foloseşte și pentru alte probleme, care nu prea au legătura cu puterea. Am

dreptate?

Mă privi vreme îndelungata cu o căutătură fixă care mă stânjenea. Mi-am dat seama că întrebarea mea îl înfuriase, dar nu puteam înțelege de ce.

— Iarba este folosită doar pentru putere, spuse el în cele din urmă, pe un ton distant, aspru. Omul care vrea să-şi recapete vigoarea, tinerii care vor să reziste la oboseală și la foame, omul care vrea să ucidă alt om, o femeie care vrea să fie în călduri — toți doresc puterea. Și iarba le-o va dărui. Simți că iarba asta-ți place? Mă întreba el după o pauză.

— Simt o vigoare ciudată, i-am răspuns, și așa și era.

Am observat acest lucru atunci când m-am trezit și am simțit-o și mai târziu. Era o senzație foarte specială de disconfort sau frustrare; întregul meu corp se mişca și se întindea cu o neobişnuită uşurința și vigoare. Simțeam o mâncărime în brațe și în picioare. Umerii păreau să mi se umfle muşchii spatelui și ai gâtului mă îndemnau să împing copaci sau să mă frec de ei. Simțeam că pot să dărâm un

perete că un berbece.

N-am mai schimbat o vorbă. Am stat în verandă o vreme. Am observat că don Juan aţipise; şi-a scăpat capul pe spate de câteva ori, pe urmă şi-a întins picioarele şi a rămas lungit pe podea, cu mâinile sub cap. Adormise. M-am ridicat şi m-am dus în fundul curţii unde mi-am eliberat surplusul de energie fizică adunând gunoiul; îmi amintisem că don Juan îmi spusese că dorea să-l ajut să cureţe în spatele casei.

Mai târziu, când s-a trezit şi a venit la mine, mă simţeam mai relaxat.

Ne-am aşezat ca să mâncam şi în timpul mesei m-a întrebat de trei ori cum mă simţeam. Deoarece asta se întâmplă rar, l-am întrebat, în cele din urmă:

— De ce-ţi faci griji în privinţa stării mele, don Juan? Te aşteptai să am o reacţie neplăcută după ce i-am băut sucul?

El râse. Mi se părea că se poartă că un băiat răutăcios care făcuse o poznă şi se uita din când în când să vadă care sunt urmările. Râzând încă, îmi spuse:

— Nu pari să fii bolnav. Acum câtăva vreme mi-ai vorbit chiar dur.

— Nu-i adevărat, don Juan, am protestat eu. Nu-mi amintesc să-ți fi vorbit aşa.

Eram foarte serios în această privința, fiindcă nu-mi aminteam să mă fi enervat vreodată pe el.

— I-ai luat apărarea, zise el.

— Cui i-am luat apărarea?

— Ai apărat iarba diavolului. Te comportai, deja, că un iubit.

Eram gata să protestez și mai ferm în această privința, dar m-am stăpânit:

— Zău că nu mi-am dat seama c-am apărat-o.

— Sigur că nu ți-ai dat seama. Nici măcar nu-ți aduci aminte ce-ai spus, nu-i aşa?

— Nu, nu-mi aduc aminte. Trebuie să recunosc.

— Ai văzut? Așa se întâmplă cu iarba diavolului. Se insinuează în tine ca o femeie. Nici măcar nu-ți dai seama de asta. Tot ce te interesează este să te faca să te simți bine și plin de forță; muşchii ți se umfla cu putere, simți o mâncărime

în pumni, tălpile îți ard de dorința de a doborî pe cineva. Când omul ajunge s-o cunoască, devine plin de dorințe. Binefăcătorul meu obișnuia să spună că iarba diavolului îi păstrează pe cei care doresc puterea și se descotoroseşte de cei care nu-i pot face față. Dar, pe vremea aceea, puterea era ceva obișnuit; era căutată cu mai multă aviditate. Binefăcătorul meu era un om puternic și, judecând după ce-mi spunea mie, binefăcătorul lui, la rândul său, era chiar mai dedicat urmăririi puterii, dar, pe vremurile acelea, avea rost să fii puternic.

— Crezi că astăzi nu mai sunt motive ca să doreşti puterea?

— Pentru tine, puterea este ceva bun. Tu ești tânăr. Tu nu ești indian. Poate că iarba diavolului ar fi bună în mâinile tale. Se pare că ți-a plăcut. Te-a făcut să te simți puternic. Și eu m-am simțit la fel. Cu toate astea, nu mi-a plăcut.

— Poți să-mi spui de ce, don Juan?

— Nu-mi place puterea ei! Acum nu mai este nevoie de ea. În alte vremuri, că acelea despre care mi-a povestit

binefăcătorul meu, existau motive ca să cauți puterea. Bărbații făceau isprăvi extraordinare, erau admirați pentru forța lor, temuți și respectați pentru ştiința lor. Binefăcătorul meu mi-a povestit întâmplări cu fapte într-adevăr ieşite din comun, petrecute cu foarte mult timp în urmă. Dar acum, noi, indienii, nu mai căutam o asemenea putere. Acum, indienii folosesc iarbă ca să se frece cu ea. Folosesc frunzele și florile cu alte scopuri; spun, chiar, că-i tămăduiesc de bube. Dar nu mai caută în ele puterea, o putere care acționează că un magnet, mai potent și mai primejdios de manevrat, pe măsură ce rădăcina pătrunde mai adânc în pământ. Când ajunge la adâncimea de aproape patru metri — și se spune că unii au obținut asta — omul găseşte sălaşul puterii permanente, al puterii fără sfârșit. Foarte puțini oameni au reușit asta pe vremuri și nimeni n-a mai fost în stare s-o facă în vremurile noastre. Așa cum ți-am spus, puterea ierbii diavolului nu ne mai este necesară nouă, indienilor, încetul cu încetul, cred

că ne-am pierdut interesul și acum puterea nu mai contează. Eu, unul, nu o mai caut, cu toate că, într-o vreme, când eram de vârsta ta, o simțeam și eu cum se umfla în mine. mă simțeam așa cum te-ai simțit tu astăzi, doar că de cinci sute de ori mai intens. Am ucis un om cu o singură lovitură de braț. Puteam să azvârl cu bolovani, bolovani uriași pe care nici douăzeci de bărbați nu-i puteau clinti din loc. Odată, am sărit atât de sus că am retezat frunzele din vârfurile celor mai înalți copaci. Dar asta n-a servit la nimic! Tot ce-am reușit să fac a fost să-i sperii pe indieni — doar pe indieni. Ceilalți, care nu știau nimic despre asemenea lucruri, nu le-au crezut. Ei au văzut fie un indian nebun, fie ceva care se mişca în vârful copacilor.

Am rămas tăcuți vreme îndelungata. Aş fi vrut să îi spun ceva.

— Era altfel când erau oameni pe lume, continuă el, care știau că omul poate deveni o pumă, sau o pasăre, sau, pur și simplu, că omul poate zbura. Așa că eu nu mai folosesc iarba diavolului. La ce s-o folosesc? Ca să-i sperii pe

indieni? *(Para que? Pară asustar a los indios?)*

Am văzut cum se întristă și în acel moment m-a copleşit simpatia pentru el. Aş fi vrut să-i spun ceva, chiar dacă era o banalitate.

— Poate că asta-i soarta tuturor oamenilor care doresc să știe, don Juan.

— Poate, spuse el încet.

Joi, 23 noiembrie 1961

Nu l-am observat pe don Juan stând pe verandă în timp ce mă apropiam cu maşina. Mi s-a părut ciudat. L-am strigat tare și nora lui a ieşit din casă:

— E înăuntru, mi-a spus ea.

Am descoperit că își scrântise glezna cu câteva săptămâni în urmă. Își făcuse singur un fel de ghips înmuind fâşii de pânză într-o fiertură făcuta din cactus și fainã de oase. Fâşiile, strânse tare în jurul gleznei, se întăriseră că într-un ghips uşor, striat. Avea tăria ghipsului, dar nu era atât de gros.

— Cum s-a întâmplat?

Nora lui, o mexicană din Yucatan,

care-l îngrijea, mi-a răspuns:

— A fost un accident! A căzut și aproape că şi-a rupt piciorul!

Don Juan a râs și a aşteptat să iasă femeia din casă, după care mi-a răspuns:

— Accident, pe dracu'! Am un duşman pe aici, prin apropiere. O femeie! *La catalina!* Mi-a dat brânci într-un moment de slăbiciune și am căzut.

— De ce a făcut asta?

— A vrut să mă omoare. De asta!

— A fost aici, la dumneata?

— Da!

— De ce i-ai dat voie să între?

— Nu i-am dat eu drumul. Ea a zburat înăuntru.

— Scuză-mă, nu pricep.

— E o mierlă *(chanate).* Şi-i tare pricepută. Am fost luat prin surprindere. De multă vreme vrea să-mi pună capăt zilelor. De dată asta era cât pe ce să reuşească.

— Ai zis că e o mierlă? Adică, e o pasăre?

— Iar începi cu întrebările tale! E o mierlă! Tot așa cum eu sunt o cioară. Eu

sunt om sau pasăre? Sunt un om care știe să se prefacă în pasăre. Dar, ca să ne întoarcem la „la Cătălina": ea e o vrăjitoare cumplită! Dorința ei de a mă ucide este atât de puternică, încât nu reuşesc s-o înving. Mierla mi-a intrat în casă și n-am putut s-o opresc.

— Poți să te prefaci în pasăre, don Juan?

— Da! Dar asta e un subiect despre care o să vorbim mai târziu.

— De ce vrea să te omoare?

— Ah, e o problemă mai veche. Eu am prins-o cu ceva și acum pare-se că trebuie să-i vin de hac până nu mi-o coace ea.

— Ai de gând să foloseşti vrăjitoria? L-am întrebat eu nerăbdător.

— Nu fi prost! Nici o vrăjitorie nu ar avea efect asupra ei. Am eu alte planuri! O să ți le spun cândva.

— Poate aliatul tău să te apere de ea?

— Nu! Micul fum îmi spune doar ce să fac. Pe urmă, trebuie să mă apăr singur.

— Dar Mescalito? Nu te poate apăra de ea?

— Nu! Mescalito e un învățător, nu o

putere care poate fi folosită în scopuri personale.

— Dar iarba diavolului?

— Ți-am spus deja că trebuie să mă apăr singur, uimind sfaturile aliatului meu, fumul. Și, din câte știu eu, fumul poate face orice. Dacă vrei să afli o informație despre orice, fumul o să-ți spună. Și îți va da nu numai cunoaştere; îți va spune și cum să procedezi. Este cel mai minunat aliat pe care-l poate avea omul.

— Este fumul cel mai bun aliat al oricărui om?

— Nu se comportă la fel cu toți. Mulți se tem de el și nu au curajul să-l atingă sau, măcar, să se apropie de el. Fumul este la fel ca oricare alt lucru; nu-i făcut pentru toată lumea.

— Ce fel de fum este, don Juan?

— Fumul profeților!

În vocea lui se simțea un profund respect — lucru pe care ce nu îl mai observasem până atunci.

— Pentru început, o să-ți spun exact ce mi-a spus binefăcătorul meu când a început să mă instruiască. Deşi, la

vremea aceea — că și tine, acum — n-aș fi putut înțelege. „Iarba diavolului este pentru cei care cer puterea. Fumul este pentru cei ce căuta și văd." și, după părerea mea, fumul este fără pereche. O dată ce omul intra în zonă lui, orice altă putere este în stăpânirea lui. E minunat! Bineînțeles, e nevoie de o viața de om. Ai nevoie de ani buni doar ca să te obișnuieşti cu cele două părți vitale ale sale: pipa și amestecul pentru fumat. Pipa mi-a fost dată de binefăcătorul meu și, după ce am dezmierdat-o atâția ani, a devenit a mea. A crescut în mâinile mele. S-o predau în mâinile tale, de pildă, va fi o sarcină grea pentru mine și o mare realizare pentru tine — dacă reuşeşti! Pipa va simți tensiunea de a fi manevrată de altcineva; și, dacă unul din noi face o greşeală, nu vom izbuti să împiedicăm pipa să explodeze prin propria-i putere sau să ne scape din mâna și să se facă țăndări, chiar dacă locul în care cade este o movilă de paie. Dacă se întâmplă așa ceva, va însemna că s-a terminat cu noi! Mai cu seamă cu mine. Fumul se va întoarce împotriva

mea într-un fel greu de crezut.

— Cum se poate întoarce împotriva ta dacă este aliatul tău?!

Întrebarea mea păru că-i schimbase cursul gândurilor. Trecu multă vreme până să-mi răspundă:

— Dificultatea ingredientelor, spuse el brusc, face din amestecul pentru fumat una dintre substanțele cele mai periculoase pe care le cunosc. Nimeni nu-l poate pregăti fără să fi fost instruit în prealăbil. Este o otravă mortală pentru oricine, în afară de protejatul fumului! Pipa și amestecul trebuie să fie tratate cu o atenție infinită. Și omul care dorește să fie instruit trebuie să se pregătească și să duca o viața aspră și tăcuta. Efectele sunt atât de cumplite, încât numai un om foarte puternic poate să suporte să tragă un fum din ea. Totul este teribil și derutant la început, dar cu fiecare fum tras, lucrurile devin mai precise. Și, deodată, lumea se deschide din nou în fața ta! De neimaginat! Când acest lucru se întâmplă, fumul a devenit aliatul tău și va rezolva orice întrebare, îngăduindu-ți să pătrunzi în lumi care

în momentul de față îți par de neconceput. Aceasta este proprietatea cea mai importanța a fumului, cel mai mare dar al său. Și își îndeplineşte rolul fără să aducă nici un fel de prejudiciu. Pentru mine, fumul este un adevărat aliat.

Ca întotdeauna, stăteam în fața casei, unde pământul este mereu curat și bine bătătorit; deodată, don Juan se ridică și intră în casă. După câteva clipe, se întoarse cu o legăturica îngustă și se aşeză iar jos.

— Asta-i pipa mea, zise el.

Se aplecă spre mine şi-mi arăta o pipă pe care-o scosese dintr-o teacă din pânză verde. Părea să fie de vreo douăzeci de centimetri lungime. Coada era făcuta dintr-un lemn roşu; era simplă, fără ornamente. Cupa arăta și ea ca fiind făcuta din lemn, dar era destul de mare în comparație cu coada subțire. Avea un capăt alungit și era gri-închis, aproape neagră.

Ridică pipa în fața ochilor mei. Credeam că vrea să mi-o înmâneze. Am întins mâna s-o iau, dar el o retrase

repede.

— Pipa asta mi-a fost dată de binefăcătorul meu, zise el. Eu, la rândul meu, o să ți-o dau ție. Dar, mai întâi, trebuie să o cunoşti. Ori de câte ori vei veni aici, am să ți-o dau. La început, trebuie doar s-o atingi. Ține-o doar câteva clipe până ce tu și pipa vă obişnuiți unul cu celălalt. Pe urmă, bag-o în buzunar sau, poate, în cămaşa. La urmă, bag-o în gură. Toate astea trebuie să se facă încet, încet, fără grabă și cu grijă. Când legătura a fost stabilită *(la amistad esta hecha),* vei fuma din ea. Dacă asculți sfaturile mele și nu te grăbeşti, fumul poate deveni, și pentru tine, aliatul tău preferat.

Îmi întinse pipa, dar fără s-o lase din mână. Mi-am întins brațul drept spre ea.

— Cu amândouă mâinile, îmi spuse el.

Am atins pipa cu amândouă mâinile doar pentru o clipă. Don Juan nu mi-o dădu în așa fel încât s-o apuc, ci doar atât cât s-o ating. Pe urmă, o trase iar spre el.

— Primul pas este să-ți placă pipa.

Asta cere timp.

— S-ar putea că pipa să nu mă placă?

— Nu. Nu se poate că pipa să nu te placă, dar tu trebuie să înveți s-o placi pe ea, așa încât, când vine vremea să fumezi din ea, pipa să te ajute să nu te temi.

— Și ce fumezi, don Juan?

— Asta!

Îşi descheie gulerul și scoase la iveală o pungă mică pe care o ținea sub cămaşă, legată la gât, că un medalion. O scoase afară, o dezlega și, cu mare atenție, își turna puțin din conținut în palmă.

Mi s-a părut că amestecul arăta că nişte frunze de ceai tăiate subțire, culoarea lor variind între cafeniu-închis și verde-deschis, cu pete de galben-aprins din loc în loc.

Don Juan turna la loc amestecul în pungă, o închise, o lega cu un siret de piele și şi-o puse din nou în sân.

— Ce fel de amestec este acesta?

— Conține multe lucruri. E o treabă foarte grea să aduni toate ingredientele. Trebuie să te duci în locuri îndepărtate.

Ciupercuțele *(los honguitos)* de care ai nevoie ca să pregăteşti amestecul nu cresc decât în anumite perioade ale anului și în anumite locuri.

— Ai un amestec diferit pentru fiecare gen de ajutor de care ai nevoie?

— Nu! Exista doar un singur fel de fum și altul că el nu mai e.

Făcu semn cu mâna la punga ce-i atârna pe piept și ridică pipa pe care o ținea pe genunchi:

— Astea două fac unul și acelaşi lucru! Una nu merge fără cealaltă.

Pipa asta și secretul amestecului le am de la binefăcătorul meu. Ele au ajuns la el în acelaşi mod în care mi le-a dat mie binefăcătorul meu. Amestecul, deși greu de pregătit, se poate prepara din nou. Secretul constă în ingrediente și în felul cum sunt tratate și amestecate. Pipa, la rândul ei, e o treabă pentru care îți trebuie o viața întreaga. Trebuie să te ocupi de ea cu o grijă infinită. Este rezistentă și puternică, dar nu trebuie niciodată s-o loveşti sau s-o răstorni. Trebuie s-o atingi cu mâinile uscate, să nu pui mâna pe ea niciodată când ai

mâinile asudate și s-o folosești doar atunci când ești singur. Și nimeni, absolut nimeni, nu trebuie s-o vadă, decât dacă vrei s-o dai altcuiva. Așa m-a învățat binefăcătorul meu și așa m-am purtat cu ea toată viața.

— Ce o să se întâmple dacă pierzi pipa sau o spargi?

Don Juan clatină foarte încet din cap și se uita la mine:

— O să mor!

— Toate pipele vrăjitorilor sunt că a dumitale?

— Nu toți vrăjitorii au pipe că a mea. Dar îi știu pe unii care au.

— Dumneata poți să faci o pipă că asta, don Juan? Am insistat eu. Închipuie-ți că n-ai avea-o, cum mi-ai putea da una, dacă ai vrea asta?

— Dacă n-aş avea pipa asta, n-aş putea să-ți dau una și nici n-aş vrea să-ți dau o pipă. Ți-aş da, în schimb, altceva.

Părea, într-un fel, supărat pe mine. Își băgă pipa cu mare grijă în teacă; aceasta părea să fie căptuşită cu un material moale, căci pipa, care se

potrivea fix, aluneca înăuntru foarte ușor. Apoi don Juan intra în casă să-şi pună pipa la locul ei.

— Ești supărat pe mine, don Juan? L-am întrebat când se întoarse.

Păru surprins de întrebarea mea:

— Nu! Eu nu sunt niciodată supărat pe nimeni! Nici un om din lume nu poate să-mi facă vreun lucru destul de important ca să mă supere. Te superi pe oameni când simți că actele lor sunt importante. Eu nu mai simt acum așa ceva.

Marți, 26 decembrie 1961

Momentul exact al replantării „lăstarului", cum îi zicea don Juan rădăcinii, nu fusese stabilit, deși se presupunea că acesta va fi următorul pas pentru instruirea stăpânului plantei.

Am ajuns la casa lui don Juan sâmbăta, 23 decembrie, după-amiaza, devreme. Pentru o vreme, am tăcut amândoi, că de obicei. Ziua era caldă și înnorata. Trecuseră câteva luni de când

don Juan îmi dăduse prima porțiune.

— A sosit vremea să reîntoarcem iarba în pământ, spuse el brusc. Dar, mai întâi, trebuie să fac ceva ca să te protejez. Tu o s-o păzeşti şi doar tu poți s-o vezi. De vreme ce eu o s-o plantez, trebuie s-o văd şi eu. Asta nu-i bine, fiindcă, așa cum ți-am spus, mie nu-mi place iarba diavolului. Nu suntem una şi aceeaşi ființă. Dar memoria mea nu va dăinui mult timp, sunt prea bătrân. Tu trebuie s-o păzeşti de ochii altora căci, atâta timp cât îşi vor aminti că au văzut-o, puterea protecției este diminuată.

S-a dus în odaia lui şi a tras trei legături din pânză de sac de sub un preş vechi de paie. S-a întors în verandă şi s-a aşezat jos.

După o lungă tăcere a deschis una dintre legături. Era Datura femelă pe care o culesese împreună cu mine; toate frunzele, florile şi păstăile cu semințe care fuseseră puse deoparte erau uscate. Luă bucata mai lungă de rădăcina, de forma literei Y, şi legă pachetul la loc.

Rădăcina se uscase şi se zbârcise, şi

brațele furcii se îndepărtaseră și mai mult și se contorsionaseră. Își puse rădăcina în poală, deschise punga lui de piele şi-şi scoase afară cuțitul. Ridică rădăcina uscată în fața mea.

— Partea asta este pentru cap, zise el și făcu prima incizie în coada literei Y care, atunci când stătea cu capul în jos, semăna cu un om cu picioarele răşchirate. Asta-i pentru inima, adăugă el și făcu o tăietură la îmbinarea laturilor literei Y.

Apoi taie capetele rădăcinii, lăsând cam şase centimetri de lemn pe fiecare latură a literei Y. În continuare, încet și cu răbdare, ciopli forma unui om.

Rădăcina era uscată și fibroasa. că s-o cioplească, don Juan a făcut două incizii și a curățat fibrele acolo unde tăiase. Apoi ciopli lemnul ca să dea forma brațelor și mâinilor. Produsul final era o figurină subțire, reprezentând un om, cu brațele încrucişate peste piept și mâinile în poziția încleştat.

Don Juan se ridică și se duse spre o agavă albastră ce creştea în fața casei, lângă veranda. Smulse un ghimpe tare

din mijlocul frunzei cărnoase, îl îndoi și îl răsuci de trei, patru ori. Mişcarea circulara aproape că-l desprinse de pe frunză; acum atârna aproape rupt. Îl muşca sau, mai degrabă, îl ținu între dinți și îl smulse. Ghimpele se desfăcu de pe frunza cărnoasă, trăgând o dată cu el un smoc de fibre lungi, ațoase, care stătuseră lipite de partea lemnoasă ca o coadă albă, lungă de vreo şaizeci de centimetri. Ținând încă ghimpele între dinți, don Juan răsuci fibrele între palme și făcu o sfoară pe care o înfăşură în jurul picioarelor figurinei ca să le țină lipite, încercui partea de jos a corpului până se termină toată sfoară; după care, cu mare dibăcie, folosi ghimpele că pe o sulă pe dinăuntrul părții din față a corpului, pe sub brațele încrucişate, până când vârful ascuțit ieşi printre mâinile figurinei. Își folosi din nou dintâi și, trăgând ușor, scoase ghimpele la suprafață. Arăta ca o suliță lungă ieşită din pieptul figurinei. Fără să se mai uite la figurină, don Juan o puse în punga de piele. Efortul făcut părea că îl epuizase: se lungi pe podea și adormi.

Când se trezi, era deja întuneric. Am mâncat mezelurile pe care le-am adus și am mai rămas câtva timp în verandă. Apoi don Juan se duse în spatele casei, ducând cu el cele trei legături din pânză de sac. Taie găteje și ramuri uscate și aprinse un foc. Ne-am aşezat în tihnă în fața focului și el desfăcu toate cele trei legături. Pe lângă cea care conținea bucățile uscate ale plantei-femele, mai era una cu tot ce rămăsese din planta-mascul și o a treia, destul de solidă, conținând bucăți de Datura verzi, proaspăt tăiate. Don Juan se duse la troacă porcului cu un mojar de piatră, foarte adânc, ce arăta mai mult ca o oală al cărei fund se termină cu o curbă uşoară. Făcu o gaură nu prea adâncă și fixă bine mojarul pe pământ. Mai puse câteva găteje uscate pe foc, pe urmă luă cele două legături cu bucățile uscate de plante-mascul și plante-femele și le aruncă în mojar dintr-o singură mişcare. Scutură pânză de sac ca să fie sigur că toate rămăşițele au căzut în mojar. Din cea de a treia legătura a scos două bucăți proaspete de rădăcină de

Datura.

— O să le pregătesc pentru tine, a zis el.

— În ce fel le pregăteşti, don Juan?

— Una din aceste bucăți este din planta-mascul, cealaltă din planta-femelă. Acesta este singurul moment când cele două plante trebuie să fie puse împreună. Bucățile sunt extrase de la o adâncime de un metru.

Le zdrobi cu pisălogul în mojar cu lovituri egale. În timp ce făcea asta, începu să cânte pe un ton coborât, scoțând un fel de zumzet fără ritm, monoton. Cuvintele erau de neînțeles pentru mine. Părea absorbit de ceea ce făcea.

După ce rădăcinile fură zdrobite complet, scoase din legătura câteva frunze de Datura. Erau curate şi tăiate de curând, toate fiind intacte, fără găuri de viermi și fără julituri. Le dădu drumul în mojar, una câte una. Lua o mâna de flori de Datura și le lăsa să cadă în mojar, făcând totul cu mare atenție. Am numărat paisprezece din fiecare. Apoi luă o grămadă de păstăi cu semințe,

proaspete și verzi, care erau întregi și nedeschise. N-am putut să le număr fiindcă le-a dat drumul în mojar la toate deodată, dar bănuiesc că erau lot paisprezece. Adaugă trei tulpini de Datura fără frunze. Aveau culoarea roşu-închis, erau curate și păreau să fi aparținut unor plante mari, judecând după multiplele lor ramificații.

După ce toate acestea fură puse în mojar, le pisa până se transformară într-o pastă cu aceleaşi lovituri egale. La un anumit moment, răsturna mojarul și, scoțând amestecul cu mâna, îl puse într-o oală veche, întinse mâna spre mine și eu am crezut că vrea să o usuc. Dar nu asta dorea el; îmi lua mâna stângă și, cu o mişcare foarte iute, îmi îndepărta degetul mijlociu de cel de al patrulea cât putu de tare. Apoi, înfipse vârful cuțitului între cele două degete și despica pielea până mai jos de cel de al patrulea deget. Lucra cu atâta pricepere și rapiditate încât, când îmi smucii mâna, văzui că era despicata adânc și că sângele îmi curgea din belşug. Mă prinse iar de mână, o trase deasupra oalei și

apăsă ca să curgă şi mai mult sânge.

Braţul îmi amorţi. Eram într-o stare de şoc — trapul mi se răcise, devenise rigid şi aveam o senzaţie de apăsare în piept şi în urechi. Simţeam cum alunec de pe scaun. Era cât pe ce să leşin! Îmi dădu drumul la mâna şi începu să amestece conţinutul oalei. După ce mi-am revenit din şoc, m-am înfuriat. Îmi lua ceva timp să mă liniştesc.

Don Juan puse trei pietre în jurul focului şi aşeză oala pe ele. Peste toate ingredientele adaugă ceva ce mi se păru a fi un boţ de clei de tâmplărie şi o oală de apă şi lasă totul să dea în clocot. Plantele Datura au, în sine, un miros foarte deosebit. Combinate cu cleiul de tâmplărie, care emana un miros puternic când amestecul începu să fiarbă, împrăştiau în jur un abur atât de pătrunzător, încât m-am chinuit din răsputeri să nu vomit.

Amestecul fierse mult, în timp ce noi stăteam nemişcaţi în faţa focului. Din când în când, vântul aducea aburii în direcţia mea şi atunci duhoarea mă învăluia şi-mi ţineam respiraţia să mă

apăr.

Don Juan își desfăcu săculețul de piele și scoase figurina; o întinse spre mine cu atenție şi-mi spuse s-o pun în oală și să am grijă să nu-mi ard mâinile. Am lăsat-o să alunece ușor în pasta ce fierbea. Își scoase cuțitul și, pentru o clipă, m-am gândit ca o să mă taie din nou; în loc să facă asta, împinse figurina cu vârful cuțitului și o scufundă și mai adânc.

Mai lăsă pasta să fiarbă puțin timp, pe urma începu să curețe mojarul. L-am ajutat și eu. După ce terminarăm, don Juan a pus la uscat mojarul și pisălogul sprijinindu-le de gard. Intră în casă și oala fu lăsată pe pietre toată noaptea.

A două zi în zori, don Juan îmi spuse să scot figurina din clei și să o agăț de acoperiș cu fata îndreptată spre răsărit ca să se usuce sub razele soarelui. La prânz, era țeapănă ca o sârmă. Căldura întărise cleiul și culoarea verde a frunzelor se amestecase cu restul. Figurina avea un aspect lucios, ciudat.

Don Juan îmi spuse să dau jos figurina. Pe urmă îmi dădu un săculeț

de piele pe care îl făcuse dintr-o jachetă veche de căprioară pe care i-o dădusem cu câtva timp în urmă. Săculeţul arăta asemeni celui pe care îl avea şi el. Singura deosebire era că al lui era făcut din piele moale, cafenie.

— Pune-ţi „imaginea" în săculeţ şi închide-l, îmi spuse el.

Nu se uita la mine, având grijă să-şi ţină capul întors. De îndată ce pusesem figurina, el îmi dădu o plasa şi-mi spuse să bag oală de lut în ea.

Se duse spre maşina mea, lua plasa din mâinile mele şi o vârî prin capacul deschis al compartimentului pentru mănuşi.

— Vino cu mine, îmi spuse el.

L-am urmat. Dădu ocol casei, făcând un cerc complet în sensul acelor de ceasornic. Se opri în dreptul verandei şi înconjură iar casa, de dată asta mergând contrar acelor ceasornicului şi întorcându-se iar la verandă. Rămase nemişcat câtva timp, pe urmă se aşeza.

Aveam motive să cred că tot ce făcea avea un anume înţeles. mă tot întrebam ce sens avea înconjurarea casei, când el

îmi spuse:

— Hei! Am uitat unde am pus-o!

L-am întrebat ce căuta. Mi-a spus că uitase unde pusese mlădița pe care trebuia s-o replantez eu. Înconjuraserăm din nou casa și, între timp, el își aminti unde era.

Îmi arăta un borcan mic de sticlă de pe o bucată de scândură bătută în cuie pe perete, sub acoperiș. În borcan se afla cealaltă jumătate a primei porțiuni din rădăcină de Datura. Mlădița avea un mugur înfrunzit în vârf. În borcan era puțină apă, dar nu avea pământ.

— De ce n-are nici un pic de pământ? Am întrebat eu.

— Pământul nu e la fel peste tot și iarba diavolului are nevoie doar de pământul în care va trăi și va creşte. Acum, a venit momentul s-o redăm pământului înainte s-o distrugă viermii.

— Putem s-o plantăm aici, lângă casă? Am întrebat eu.

— Nu! Nu! Nu aici! Trebuie s-o ducem într-un loc care-ți place ție.

— Dar unde pot să găsesc un loc care să-mi placă?

— Asta eu n-am de unde să ştiu. Poți s-o plantezi din nou oriunde doreşti. Dar trebuie îngrijită și menajata; trebuie să trăiască în așa fel încât tu să poți avea puterea de care ai nevoie. Dacă moare, înseamnă că nu te acceptă și nu trebuie s-o mai deranjezi. Deci, trebuie să-i porți de grijă, să-i dai tot ce-i trebuie ca să poată creşte. Totuși, nu trebuie s-o răsfeți.

— De ce nu?

— Fiindcă dacă nu vrea ea să crească, nu ajută la nimic s-o ademeneşti. Dar, pe de altă parte, trebuie să dovedeşti că-ți pasă de ea. Fereşte-o de viermi și ud-o când vii pe la ea. Trebuie să faci asta regulat, până face semințe. Când îi apăr primele semințe, o să fim siguri că te dorește.

— Dar, don Juan, nu se poate să mă îngrijesc de rădăcina așa cum vrei dumneata.

— Dacă-i vrei puterea, trebuie s-o faci! Altfel nu se poate.

— Poți să te ocupi de ea dumneata, când eu nu sunt aici, don Juan?

— Nu! Eu, nu! Eu nu pot să fac asta!

Fiecare trebuie să-şi hrănească mlădița lui. Am avut-o și eu pe a mea. Acum tu trebuie s-o ai pe a ta. Și, până nu face semințe, așa cum ți-am spus, nu te poți socoti pregătit să înveți.

— Unde crezi c-ar trebui s-o replantez?

— Asta numai tu poți să hotărăşti! Și nimeni nu trebuie să știe locul, nici măcar eu! Așa trebuie să fie făcuta replantarea. Nimeni, absolut nimeni, nu trebuie să știe unde se afla planta ta! Dacă te urmăreşte un străin sau te vede, ia-ți mlădița și fugi în alt loc. ți-ar putea pricinui necazuri de neînchipuit prin manipularea mlădiței. Te-ar putea schilodi sau ucide. De asta nici măcar eu nu trebuie să știu unde se afla planta ta.

Îmi întinse borcănaşul cu mlădița:

— Ia-o acum!

Am luat-o. Pe urmă, aproape că m-a târât până la maşina mea:

— Acum, trebuie să pleci. Du-te și alege locul unde o să plantezi din nou mlădița. Sapă o groapă adâncă în pământ moale, în apropierea unui loc cu

apa. Nu uita: trebuie să fie aproape de apă ca să crească. Fă o groapă numai cu mâinile, chiar dacă vei sângera. Pune mlădița în mijlocul gropii și fă o movilă *(pilon) în* jurul ei. Pe urmă, îmbib-o de apă. Când apa intră în pământ, umple groapa cu pământ moale. Apoi, alege un loc la doi paşi depărtare de mlădița, în direcția asta (arată spre sud-est). Fă o altă groapa adâncă acolo, tot cu mâinile, și goleşte în ea ce se afla în oală. În continuare, sparge oala și îngroap-o adânc într-un alt loc, departe de cel unde se afla mlădița ta. După ce ai îngropat oala, du-te înapoi la mlădița ta și mai ud-o o dată. Pe urmă, scoate-ți figurina ta, ține-o între degetele unde ai rană și, stând în locul unde ai îngropat cleiul, atinge mlădița ușor cu acul ascuțit, înconjoară mlădița de patru ori, oprindu-te de fiecare dată în acelaşi loc că s-o atingi.

— Trebuie să urmez o direcție anume când merg în jurul rădăcinii?

— Orice direcție e bună. Dar trebuie să-ți aminteşti întotdeauna în ce direcție ai îngropat cleiul și încotro ai luat-o

când ai încercuit mlădița. Atinge ușor mlădița cu vârful acului de fiecare dată, în afară de ultima dată, când trebuie să-l înfigi adânc. Dar trebuie să faci asta cu atenție; stai în genunchi ca să ai mâna mai sigură, fiindcă nu trebuie să rupi vârful înăuntrul mlădiței. Dacă-l rupi, ești terminat! Rădăcina n-o să-ți mai fie de nici un folos.

— Trebuie să spun anume cuvinte în timp ce ocolesc mlădița?

— Nu, o să fac eu asta în locul tău.

Sâmbăta, 27 ianuarie 1962

De îndată ce am ajuns la el acasă azi-dimineață, don Juan mi-a spus că îmi va arăta cum să pregătesc amestecul pentru fumat. Pornirăm spre dealuri și merserăm o distanță destul de mare într-unui dintre canioane. Don Juan se opri lângă un tufiș înalt și subțire a cărui culoare contrasta vizibil cu cea a vegetației înconjurătoare. Desișul din jurul tufișului era gălbui, în timp ce tufișul era de un verde viu.

— Trebuie să culegi frunzele și florile

de pe pomişorul ăsta, îmi spuse el. Timpul cel mai potrivit să faci asta este Ziua Tuturor Sfinților *(el dia de las ánimas).*

Îşi scoase cuțitul și reteza capătul unei ramuri subțiri. Mai alese o altă ramură asemănătoare și îi reteză și ei capătul. Repeta această operație până culese un mănunchi de vârfuri de ramuri. Pe urmă se aşeza pe pământ:

— Uită-te, zise el. Am tăiat toate ramurile de deasupra bifurcației dintre două sau mai multe frunze și tulpină. Vezi? Toate sunt la fel. Am folosit doar vârful fiecărei ramuri unde frunzele sunt fragede și moi. Acum trebuie să căutăm un loc umbrit.

Merserăm înainte până când părea să fi găsit ce căuta. Scoase o sfoară lungă din buzunar și o lega de trunchiul și ramurile de jos a doi pomişori, făcând un fel de sfoară de rufe ca să atârne vârfurile de ramuri cu capul în jos. Le aranja în ordine pe frânghie; agățate de bifurcația dintre frunze și tulpină, semănau cu un şir lung de călăreți verzi.

— Trebuie să ai grijă că frunzele să se

usuce la umbră, îmi spuse el. Locul trebuie să fie singuratic și inaccesibil. În acest fel, frunzele sunt protejate. Trebuie să fie lăsate să se usuce într-un loc unde-i aproape imposibil să le găseşti. După ce s-au uscat, trebuie puse într-o legătura și sigilate.

Culese frunzele de pe frânghie și le arunca peste arbuştii din apropiere. Mi s-a părut că nu intenționase decât să-mi arate cum se procedează.

Am mers în continuare și don Juan culese trei flori diferite, spunându-mi că făceau parte din ingrediente și se presupunea că trebuie culese în acelaşi timp. Dar florile trebuiau să fie puse în oală de lut, separate și uscate în întuneric; pe fiecare oală trebuia pus un capac, pentru ca florile să mucegăiască în conteiner. Adăugă că rostul frunzelor și al florilor era să îndulcească amestecul fumului.

Am ieşit din canion și ne-am îndreptat spre albia râului. După un ocol lung ne-am întors la el acasă. Seara târziu, stăteam în odaia lui, lucru pe care mi-l îngăduia rar, şi-mi povesti despre

ingredientele finale ale amestecului — ciupercile.

— Adevărată taină a amestecului se afla în ciuperci, îmi spuse el. Sunt ingredientul cel mai greu de cules. Călătoria spre locul unde cresc este lungă și periculoasă și mai riscant, chiar, este să alegi soiul potrivit. Exista și alte feluri de ciuperci care cresc în apropiere și care nu-ți sunt de nici un folos; o să le strice și pe cele bune, dacă le usuci la un loc. E nevoie de timp ca să cunoşti bine ciupercile și să nu faci o greşeală. O să ai necazuri mari dacă le foloseşti pe cele rele — necazuri pentru om și pentru pipa. Cunosc oameni care au murit pe loc fiindcă au folosit fumul greşit.

— De îndată ce ciupercile sunt culese, se pun într-o tărtăcuță, așa încât nu se mai pot controla, înțelegi, trebuie să le rupi în fâşii ca să le poți trece prin gâtul îngust al tărtăcuței.

— Cum poți evita o greşeală?

— Trebuie să fii atent și să ştii cum să alegi. Ți-am spus că-i greu. Nu oricine poate îmblânzi fumul; cei mai mulți nici măcar nu încearcă.

— Cât timp ții ciupercile în tărtăcuța?

— Un an. Toate celelalte ingrediente sunt și ele sigilate pentru un an. Pe urmă, părți egale din ele sunt măsurate și măcinate separat până se prefac într-o pudră foarte fină. Ciupercile cele mici nu trebuie să fie măcinate fiindcă se prefac singure într-un praf foarte fin; tot ce ai de făcut este să zdrobeşti bucățile mai mari. Patru bucăți de ciuperci sunt adăugate la o parte din celelalte ingrediente care, în prealăbil, sunt puse împreună. După aceea, le amesteci pe toate și le pui într-un săculeț că al meu. Şi-mi arăta săculețul care-i atârna sub cămaşă. Apoi toate ingredientele sunt adunate din nou și, după ce le pui la uscat, te pregăteşti să fumezi amestecul pe care tocmai l-ai preparat. În ceea ce te priveşte, o să fumezi anul viitor. Și un an după asta, amestecul o să fie numai al tău fiindcă l-ai cules doar tu singur. Prima oară când fumezi, eu o să-ți aprind pipa. O să fumezi tot amestecul dintr-un bol și o să aştepți. Fumul va apărea. O să-l simți. Te va elibera ca să poți vedea tot ce vrei să vezi. Pe bună

dreptate, este un aliat fără pereche. Dar cel ce-l căuta trebuie să aibă o intenție și o voință fără reproş. El are nevoie de asemenea calități, fiindcă trebuie să intenționeze și să vrea întoarcerea lui, căci altfel fumul nu-l va lăsa să se întoarcă. În al doilea rând, trebuie să intenționeze și să vrea să-şi amintească tot ceea ce fumul i-a îngăduit să vadă, altfel n-o să fie nimic altceva decât o umbră de ceață în mâna lui.

Sâmbăta, 8 aprilie 1962

În conversațiile noastre, don Juan folosea sau se referea des la expresia „om al cunoaşterii", dar nu mi-a explicat niciodată ce voia să spună prin asta. L-am rugat să mă lămurească:

— Un om al cunoaşterii este cel care a urmat cu adevărat greul drum spre instruire, mi-a răspuns el. Un om care, fără să se grăbească și fără să şovăie, a mers cât a putut de departe în dezlegarea tainelor puterii și ale cunoaşterii.

— Poate oricine să fie un om al

cunoaşterii?

— Nu, nu oricine.

— Atunci, ce trebuie să facă un om ca să devină un om al cunoaşterii?

— Trebuie să-şi provoace şi să-şi învingă cei patru duşmani fireşti ai lui.

— Va deveni un om al cunoaşterii după ce va învinge aceşti patru duşmani?

— Da. Un om se poate numi pe sine om al cunoaşterii doar dacă este în stare să-i învingă pe toți patru.

— Atunci, orice om care-i învinge devine un om al cunoaşterii?

— Oricine îi învinge este un om al cunoaşterii.

— Dar exista cerințe speciale pe care trebuie să le îndeplineşti înainte de a te lupta cu aceşti duşmani?

— Nu. Oricine poate să încerce să devină un om al cunoaşterii; foarte puțini oameni reuşesc cu adevărat, dar asta este firesc. Duşmanii pe care omul îi întâlneşte în cale atunci când învăța să devină un om al cunoaşterii sunt de-a dreptul formidabili; cei mai mulți oameni sunt răpuşi de ei.

— Ce fel de duşmani sunt aceştia, don Juan?

Don Juan a refuzat să îmi vorbească despre duşmani, îmi spuse că abia peste mult timp acest subiect va avea un sens pentru mine. Am încercat să nu renunț la subiect și l-am întrebat dacă, după părerea lui, puteam deveni și eu un om al cunoaşterii. El îmi răspunse că nimeni nu putea să-mi spună asta cu certitudine.

Dar am insistat să aflu dacă existau unele indicii ce se puteau folosi ca să mă lămuresc dacă aveam sau nu şanse să devin un om al cunoaşterii. El mi-a spus că asta depinde de lupta mea cu cei patru duşmani — dacă îi voi învinge sau ei mă vor învinge pe mine — dar era imposibil să prevezi rezultatul acelei lupte.

L-am întrebat dacă putea folosi vrăjitoria sau divinația ca să ghicească rezultatul bătăliei. El îmi spuse categoric că rezultatele luptei nu pot fi prevăzute prin nici un fel de mijloace, pentru că a deveni un om al cunoaşterii era ceva temporar. Când l-am rugat să-mi explice

acest aspect, mi-a răspuns:

— A fi un om al cunoaşterii nu este ceva permanent. De fapt, nu devii niciodată un om al cunoaşterii. Mai degrabă se poate spune că devii om al cunoaşterii pentru o perioadă foarte scurtă după ce ai învins cei patru duşmani naturali.

— Trebuie să-mi spui, don Juan, ce fel de duşmani sunt aceştia?

El nu mi-a răspuns. Am insistat din nou, dar el a renunțat la acest subiect și începu să vorbească despre altceva.

Sâmbăta, 15 aprilie 1962

Pe când mă pregăteam să plec, m-am hotărât să îl mai întreb o dată despre duşmanii unui om al cunoaşterii. Am argumentat că nu puteam să mă mai întorc pentru o vreme și că ar fi o bună idee să notez ce avea el să-mi spună și apoi să meditez despre asta cât timp voi fi plecat.

Don Juan şovăi un timp, dar apoi începu să vorbească.

— Când un om începe să învețe, nu

este niciodată lămurit în privința obiectivelor lui. Scopul lui este neclar; intenția lui este vagă. Speră la recompense care nu se vor materializa niciodată, căci el nu știe nimic despre greutățile instruirii.

La început învață încet — bucățică cu bucățică, apoi în paşi mari. Și, în curând, gândurile lui intra în conflict. Nu învață niciodată ceea ce a stabilit dinainte, ce şi-a imaginat, așa că începe să se teamă. Instruirea nu este ce-a aşteptat el. Fiecare etapă a instruirii reprezintă o nouă sarcină pentru el și teama pe care omul o resimte începe să crească fără milă, fără să cedeze. Scopul lui se transforma într-un câmp de bătălie.

Aşa că îi iese în cale primul dintre duşmanii lui fireşti: frica. Un duşman teribil — perfid și greu de învins. Se ascunde la fiecare cotitură a drumului, pândind și aşteptând. Și dacă omul, îngrozit de prezența duşmanului, o ia la fugă, duşmanul lui va pune capăt căutărilor sale.

— Ce se va întâmpla cu acel om daca

o rupe la fugă de frică?

— Nu i se întâmplă nimic, numai că nu se va instrui niciodată. Nu va deveni niciodată un om al cunoaşterii. Poate că va fi un om dominator sau un om speriat, inofensiv; în orice caz, va fi un om învins. Primul sau duşman va fi pus capăt năzuinţelor lui.

— Şi ce poate el face ca să-şi învingă teama?

— Răspunsul e foarte simplu. Nu trebuie să fugă. Trebuie să-şi învingă teama şi, în ciudă ei, trebuie să facă pasul următor al instruirii, apoi următorul şi următorul. Oricât ar fi de speriat, nu trebuie să se oprească. Asta-i regula! Şi va veni clipa când primul sau duşman se va retrage. Omul începe să se simtă sigur pe sine. Intenţia să devine mai puternică. Instruirea nu mai este o sarcină terifiantă. Când vine acest moment fericit, omul poate spune fără ezitare că şi-a învins primul sau duşman natural.

— Asta se întâmplă deodată, don Juan, sau încetul cu încetul?

— Se întâmplă încet, încet şi totuşi

teama este învinsă, repede, brusc.

— Dar omul nu va începe din nou să se teamă dacă i se întâmplă altceva?

— Nu. O dată ce omul a învins teama, va fi liber de ea pentru tot restul vieții, căci, în locul fricii, el a obținut claritatea — limpezimea minții care anulează frica. Atunci omul își cunoaşte dorințele și știe cum să și le satisfacă. Poate anticipa noii paşi în instruire și o mare claritate înconjoară totul. Omul simte că nimic nu-i este ascuns.

Şi astfel s-a întâlnit cu cel de al doilea duşman al său — claritatea! Acea claritate a minții care este atât de greu de dobândit alunga frica dar, în acelaşi timp, te orbeşte.

Ea sileşte omul să nu se îndoiască de sine niciodată. Îi dă siguranță că poate face tot ce dorește, căci el vede clar în tot ce-l înconjoară. Și este curajos fiindcă vede clar și nu se abate de la nimic, fiindcă totul îi este clar. Dar toate sunt o greşeală; ceva parcă lipseşte. Dacă omul cedează în fața acestei aşa-zise puteri, a sucombat în fața celui de al doilea duşman al său; va avea răbdare în loc

să se grăbească. Și va bâjbâi pe calea instruirii lui până când va sfârşi incapabil să mai învețe ceva.

— Ce se întâmplă cu omul care este învins în acest fel, don Juan? Moare din asta?

— Nu, nu moare. Cel de al doilea duşman al său l-a blocat în încercarea lui de a deveni un om al cunoaşterii; în schimb, omul se poate preface într-un luptător dezlănțuit sau într-un clovn. Totuși, claritatea, pentru care a plătit atât de scump, nu se va transforma niciodată în întuneric și teamă. Se va bucura de claritate atât timp cât trăieşte, dar nu se va mai instrui niciodată și nu va aspira la nimic.

— Dar ce are de făcut ca să nu fie învins?

— Trebuie să facă în continuare ceea ce a făcut și în privința fricii; trebuie să-şi sfideze claritatea, s-o folosească doar ca să vadă, să aştepte răbdător și să se gândească bine înainte de a face următorii paşi; trebuie să se gândească, înainte de orice, la faptul că claritatea lui este aproape o greşeală. Și va veni

momentul când va înțelege că, de fapt, claritatea lui nu era decât un punct din fața ochilor. În felul ăsta, își va învinge cel de al doilea duşman și va ajunge în stadiul în care nimic nu-i va mai putea face vreun rău. Și nu va mai fi o greşeală. Nu va mai fi doar un simplu punct din fața ochilor săi. Va fi adevărata putere.

— În acest moment va şti că puterea pe care o urmărise de atâta timp este, în sfârșit, a lui. Poate să facă orice dorește cu ea. Aliatul se afla la dispoziția lui. Dorința lui este supremă. El vede tot ce se afla în jurul lui. Dar acum a întâlnit și cel de al treilea duşman al său: puterea!

Puterea este cel mai puternic dintre toți duşmanii săi. Și, după cum este firesc, cel mai ușor lucru de făcut este să cedezi în fața ei; acum, omul este cu adevărat invincibil. El comandă; începe să-şi asume riscuri calculate și sfârşeşte prin a stabili reguli, fiindcă el este stăpânul.

Omul aflat în acest stagiu nu prea își dă seama că, de fapt, cel de al treilea duşman al său l-a încolțit. Și, deodată,

fără să-şi dea seama, va pierde, cu siguranță, bătălia. Duşmanul său îl va fi transformat într-un om crud și capricios.

— Își va pierde puterea?

— Nu, nu-şi va pierde niciodată claritatea sau puterea sa.

— Atunci ce-l va deosebi de un om al cunoaşterii?

— Un om învins de putere moare fără să-şi fi dat seama, cu adevărat, cum s-o folosească. Puterea nu este decât o povară pentru soarta lui. Un astfel de om nu deține controlul asupra propriei ființe și nu-şi poate da seama când și cum să-şi folosească puterea.

— Este învingerea de către oricare din aceşti duşmani definitivă?

— Sigur că este definitivă. De îndată ce unul dintre aceşti duşmani se dovedeşte mai puternic, omul nu mai poate face nimic.

— Este posibil, de pildă, că omul învins de putere să-şi dea seama de greşeala lui și să se îndrepte?

— Nu! Când omul cedează, s-a terminat cu el.

— Dar ce se întâmplă dacă este orbit de putere pentru o vreme și, pe urmă, respinge puterea?

— Asta înseamnă că lupta lui continua. Înseamnă că încă mai încearca să devină un om al cunoaşterii. Omul este învins doar atunci când nu mai încearcă și renunță definitiv.

— Dar atunci, don Juan, este posibil ca un om să abandoneze lupta cu teama vreme de ani de zile dar, în cele din urmă, să iasă învingător?

— Nu, asta nu se întâmplă. Dacă el cedează în fata fricii, nu va învinge niciodată, fiindcă nu va mai avea curajul să învețe și nu va mai încerca acest lucru niciodată. Dar, dacă încearca să învețe ani de zile, luptându-se cu frica, s-ar putea să o învingă, fiindcă, de fapt, nu a cedat nici o clipă.

— Cum poate el să învingă acest al treilea duşman, don Juan?

— Trebuie să-l sfideze deliberat. Trebuie să-şi dea seama că puterea pe care, aparent, o cucerise, nu îi aparține, în realitate. Trebuie să fie în garda tot timpul, folosind cu atenție și cu credința

tot ce învățase. Dacă va înțelege că puterea și claritatea, lipsite de controlul asupra lui însuşi, sunt mai rele decât greşelile, va ajunge într-un punct în care totul este ținut în şah. Atunci va şti când și cum să-şi folosească puterea. Și astfel, își va fi învins și al treilea duşman.

În clipa aceea, omul va fi ajuns la capătul călătoriei spre cunoaştere și, aproape fără să fie avertizat, va da peste ultimul dintre duşmanii lui: bătrânețea! Acest duşman este cel mai crud dintre toți, cel pe care nu va putea să-l învingă cu totul, ci doar să-l mai alunge pentru un timp.

Acesta este timpul când omul nu mai are temeri, nu mai are o nerăbdătoare limpezime a minții — un timp când își stăpâneşte toată puterea, dar și timpul când are o mare dorință de a se odihni. Dacă el cedează cu totul în fata dorinței de a se aşeza și a uita, dacă se lasă doborât de oboseală, înseamnă că a pierdut ultimă rundă și că duşmanul său îl va pune la pământ că pe o ființă neputincioasă, vârstnica. Dorința lui de

a se retrage îi va învinge toată claritatea, puterea și cunoaşterea.

Dar dacă omul își scutură de pe el oboseala și își împlineşte soarta până la capăt poate să fie numit om al cunoaşterii, chiar dacă doar pentru acea scurtă clipă când reuşeşte să se lupte cu ultimul duşman invincibil. Acea clipă de claritate, putere și cunoaştere îi este de ajuns.

4.

Don Juan vorbea în mod deschis despre Mescalito destul de rar. De fiecare dată când îi puneam întrebări despre acest subiect refuza să vorbească, dar întotdeauna spunea destul cât să pot să-mi creez o impresie privind Mescalito, o impresie care era, de fiecare dată, antropomorfica. Mescalito era un mascul, nu numai din cauza regulii gramaticale obligatorii ce-i acorda cuvântului genul masculin, dar şi din pricina calităţilor constante de a fi un protector şi un învăţător. Don Juan reafirma acele caracteristici sub diferite forme de fiecare dată când discutăm.

Duminică, 24 decembrie 1961

— Iarba diavolului n-a protejat niciodată pe nimeni. Ea nu serveşte decât ca să dea putere. Mescalito, pe de altă parte, este blând, că un copil mic.

— Dar ai spus că Mescalito este, uneori, cumplit.

— Sigur că e cumplit, dar o dată ce

ajungi să-l cunoşti, este blând şi bun.

— Cum își manifesta bunătatea?

— Este un protector și un învățător.

— În ce fel protejează?

— Poate să-ți fie alături tot timpul și el o să aibă grijă să nu ți se întâmple nimic rău.

— Cum poți să-l ai alături tot timpul?

— Într-o pungulița, legat sub braț sau în jurul gâtului cu un şiret.

— Dumneata îl ai asupra dumitale?

— Nu, fiindcă eu am un aliat. Dar alții îl au.

— Ce te învață el?

— Te învață să trăieşti cum se cuvine.

— Și cum anume te învață?

— Îți arăta lucrurile şi-ți spune ce sunt ele *(enzeña las cosas y te dice lo que son).*

— Cum?

— Asta trebuie să descoperi tu singur.

Marți, 30 ianuarie 1962

— Ce vezi atunci când Mescalito te ia cu el, don Juan?

— Asemenea lucruri nu își au rostul

într-o conversație obișnuită. Nu pot să-ți spun.

— Dacă mi-ai spune, ți s-ar întâmpla ceva rău?

— Mescalito este un protector, unul bun și blând; dar asta nu înseamnă că poți să-ți bați joc de el. Deși este un protector blând, el poate fi și groaznic cu cei care nu-i plac.

— Eu n-am de gând să-mi bat joc de el. Vreau doar să știu ce-i determina el pe oameni să întreprindă sau să vadă. Ți-am povestit tot ce m-a făcut să văd Mescalito, don Juan.

— Cu tine este altfel, poate pentru că tu nu-i cunoşti obiceiurile. Trebuie să-i înveți obiceiurile așa cum un copil învață să meargă.

— Cât timp mai trebuie să învăț?

— Până când el începe să capete sens pentru tine.

— Și pe urmă?

— Pe urmă o să înțelegi și singur. Nu mai trebuie să-mi spui nimic mie.

— Poți să-mi spui doar unde te duce Mescalito?

— Nu pot să vorbesc despre asta.

— Tot ce vreau să știu este dacă există o altă lume în care-i duce pe oameni!

— Există.

— Paradisul? (cuvântul spaniol pentru „paradis" este „*cielo*" care înseamnă și „cer").

— Te duce prin cer *(cielo).*

— Vreau să spun, e vorba despre paradisul *(cielo)* unde se afla Dumnezeu?

— Acum ai vorbit că un prost. Eu nu știu unde se afla Dumnezeu.

— Este Mescalito Dumnezeu — singurul Dumnezeu? Sau este unul dintre zei?

— Nu este decât un protector și un învățător. Este o putere.

— Este o putere în noi înşine?

— Nu. Mescalito nu are nimic de a face cu noi înşine. El se afla în afara noastră.

— Atunci, oricine consuma Mescalito trebuie să-l vadă sub aceeaşi formă.

— Nu, nicidecum! El nu este acelaşi pentru toată lumea.

Joi, 12 aprilie 1962

— De ce nu-mi spui mai multe despre Mescalito, don Juan?

— Nu-i nimic de spus.

— Trebuie să fie mii de lucruri pe care ar trebui să le aflu înainte de a mă întâlni iar cu el.

— Nu. Poate că pentru tine nu este nimic de aflat. După cum ți-am mai spus, el nu reprezintă unul și acelaşi lucru pentru toată lumea.

— Ştiu, dar, totuși, aş vrea să aflu ce simt alții despre el.

— Părerea celor care sunt gata să vorbească despre el nu prea contează. Ai să vezi. Vei vorbi, probabil, despre ei până la un anume punct și din acel moment nu vei mai pomeni niciodată despre el.

— Poți să-mi vorbeşti despre primele dumitale impresii?

— De ce?

— Ca să știu atunci cum să mă port cu Mescalito.

— Deja ştii mai multe decât știu eu. Tu te-ai jucat, într-adevăr, cu el. Într-o bună zi vei vedea cât de frumos s-a

purtat protectorul cu tine. Cu acel prim prilej sunt sigur că ți-a spus multe, multe lucruri, dar tu ai fost surd și orb.

Duminică, 14 aprilie 1962

— Mescalito poate lua orice formă atunci când se arată?

— Da, orice formă.

— Atunci, care sunt cele mai obișnuite forme pe care le cunoşti?

— Nu există forme obișnuite.

— Vrei să spui, don Juan, că el se arăta sub orice formă chiar și acelora care-l cunosc bine?

— Nu, el apare sub diferite forme celor care-l cunosc puțin, dar pentru cei care-l cunosc bine el este întotdeauna constant.

— Cum este el constant?

— Le apare uneori că un om, asemeni nouă, sau ca o lumină. Doar o simplă lumina.

— Mescalito își schimba vreodată forma lui permanentă fata de cei care-l cunosc bine?

— Din câte știu eu, nu.

Vineri, 6 iulie 1962

Am plecat împreună cu don Juan într-o călătorie spre sfârșitul dupa-amiezei zilei de sâmbătă, 23 iunie. Mi-a spus că ne ducem să căutăm *honguitos* (ciuperci) în statul Chihuahua. Mi-a spus dinainte că va fi o călătorie lungă și grea. A avut dreptate. Am sosit într-un orăşel minier din nordul statului Chihuahua, la ora 10.00 seara, miercuri, 27 iunie. Am pornit pe jos din locul unde-mi parcasem maşina, la marginea oraşului, până la casa prietenilor lui, un indian Tarahumara și soția lui. Am petrecut noaptea acolo.

Gazda ne-a adus crupe și fasole. El s-a aşezat și a stat de vorbă cu don Juan în timpul mesei, dar n-a spus nimic referitor la călătoria noastră.

După masa de dimineața, bărbatul mi-a pus apa în gamela și două chifle dulci în rucsac. Don Juan mi-a întins gamela, şi-a legat rucsacul cu un şnur pe umeri, i-a mulțumit bărbatului pentru amabilitate și, întorcându-şi

capul spre mine, mi-a spus:

— E timpul să plecăm.

Am mers pe drumul de țară vreun kilometru și jumătate. De acolo am luat-o pe câmp și, după două ore, eram la poalele dealurilor de la sudul oraşului. Am urcat costişele în direcția sud-vest. Când am ajuns la culmile mai abrupte, don Juan a schimbat direcția și am urmat o vale adâncă care ducea spre răsărit. În ciudă vârstei sale înaintate, don Juan mergea cu un pas incredibil de iute, încât la amiaza eu eram frânt de oboseală. Ne-am aşezat, și el a desfăcut sacul cu pâine.

— Poți să mănânci tot, dacă vrei, mi-a spus el.

— Dar dumneata?

— Mie nu mi-e foame, și, mai târziu, n-o să mai avem nevoie de merindele astea.

Eram foarte ostenit și înfometat și i-am acceptat oferta. Am socotit că era timpul potrivit ca să vorbim despre scopul călătoriei noastre și aşa, că din întâmplare, l-am întrebat pe don Juan:

— Crezi ca o să zăbovim mult pe aici?

— Am venit aici să culegem nişte plante Mescalito. O să stăm până mâine.

— Unde-i Mescalito?

— De jur-împrejurul nostru.

Peste tot, creşteau din belşug nenumărate specii de cactus, dar n-am observat *peyote* printre ele.

Am pornit din nou la drum și, pe la ora trei, am ajuns într-o vale lungă și îngustă, înconjurată de dealuri abrupte. Am simțit o ciudată senzație tulburătoare la gândul ca o să găsesc *peyote,* planta pe care n-o mai văzusem niciodată în mediul ei natural. Am pătruns în vale și probabil că am mers cam vreo sută de metri când, deodată, am dat cu ochii de trei plante care erau, cu siguranță, *peyote.* Se aflau într-un ciorchine, la câțiva centimetri deasupra pământului, în fața mea, la stânga potecii. Arătau că nişte trandafiri rotunzi, cărnosi și verzi. Am alergat spre ele, arătându-i-le cu mâna lui don Juan.

El m-a ignorat total și, deliberat, nu s-a întors spre mine în timp ce se îndepărta. Îmi dădeam seama că făcusem o prostie și tot restul dupa-

amiezei am mers în tăcere, înaintând încet de-a lungul văii plate și acoperite cu pietre mici și ascuțite. Mergeam printre cactuşi, punând pe fugă mulțimea de şopârle și, din când în când, câte o pasăre solitară. Am trecut pe lângă zeci de plante *peyote, fără* să scot o vorbă.

La ora şase ajunsesem la poalele munților care străjuiau valea. Am urcat până la un grup de stânci. Don Juan şi-a trântit sacul și s-a aşezat.

Mi se făcuse iar foame, dar nu ne mai rămăsese nimic de mâncare; am fost de părere să culegem nişte plante Mescalito și să ne întoarcem în oraş. Don Juan păru plictisit și scoase un plescăit din buze. Mi-a spus că ne vom petrece noaptea acolo.

Am tăcut amândoi. În stânga noastră era un zid din stânci, iar în dreapta se întindea valea pe care tocmai o străbătusem. Acoperea o distanță destul de mare și din acest loc părea mai lată și nu atât de plată cum mi se păruse la început, era plină de coline și protuberanțe.

— Maine o să ne întoarcem, îmi spuse don Juan, fără să mă privească și arătând cu mâna spre vale. La înapoiere o să culegem plantele în timp ce străbatem câmpul. Vreau să spun ca o să culegem plantele doar când ele ne ies în cale. O să ne găsească *ele* pe noi, nu noi pe ele. Mescalito o să ne găsească — dacă vrea el.

Don Juan își sprijini spinarea de zidul de stânci și, cu capul aplecat într-o parte, continua să vorbească de parcă acolo, lângă el, se afla o altă persoană.

— Și încă un lucru. Doar eu pot să le culeg. Poate că tu o să cari sacul sau o să mergi în fața mea — nu știu încă. Dar mâine n-o să arăți cu mâna, cum ai făcut azi.

— Îmi pare rău, don Juan.

— Nu face nimic. N-ai ştiut.

— Binefăcătorul dumitale ți-a spus toate astea despre Mescalito?

— Nu! Nimeni nu m-a învățat nimic despre el. Însuşi protectorul meu mi-a fost învățător.

— Deci, Mescalito este un fel de persoana cu care poți vorbi?

— Nu, nu este.

— Atunci cum te învață?

Don Juan rămase tăcut o vreme.

— Îți aminteşti de vremea când te-ai jucat cu el? Ai înțeles ce voia el să-ți spună, nu-i aşa?

— Da, am înțeles.

— Ăsta-i modul prin care el te învață. Atunci nu ți-ai dat seama, dar, dacă i-ai fi acordat puțină atenție, el ar fi vorbit cu tine.

— Când?

— Atunci când l-ai văzut prima oară.

Mi se părea că întrebările mele îl plictiseau pe don Juan. I-am spus că trebuia să-i pun toate aceste întrebări, fiindcă țineam să aflu cât mai multe cu putință.

— Nu mă întreba *pe mine!* Îmi zâmbi malițios. Întreabă-l pe *el!* Data viitoare când îl vezi, întreabă-l tot ce vrei să afli.

— Deci, Mescalito este ca o persoană cu care poți să vorbeşti...

Nu m-a lăsat să termin. Făcu un pas în lături, lua gamela, cobori de pe grupul de stânci și dispăru. Nu-mi plăcea să rămân singur acolo și, cu toate

că el nu-mi spusese să-l urmez, am venit după el. Merse vreo sută cincizeci de metri până ajunse la un pârâiaş. Se spala pe fata și pe mâini și umplu gamelele cu apa. Își clăti gura cu apa, dar nu bău. Eu mi-am făcut mâinile căuş, le-am umplut cu apa și am băut, dar el m-a oprit, spunându-mi că nu era nevoie să beau.

Îmi întinse gamela și se întoarse spre grupul de stânci. Când ajunserăm acolo, ne-am aşezat din nou cu fața spre vale și cu spatele sprijinit de zidul de roci. L-am întrebat dacă putem să aprindem un foc. Reacționă de parcă era de neconceput să îl întreb așa ceva. Îmi spuse că în noaptea aceea eram oaspeții lui Mescalito, care ne va ține de cald.

Se înserase deja. Don Juan scoase două paturi subțiri de bumbac din sacii lui, îmi aruncă una în poală și se aşeză cu picioarele încrucişate, punându-și cealaltă pătură pe după umeri. Sub noi, valea se întunecase, și marginile i se topeau în ceata amurgului.

Don Juan rămase nemişcat, privind spre câmpul de *peyote.* Un vânt îmi

bătea permanent în față.

— Amurgul este o despicătură între lumi, spuse el încet, fără să se întoarcă spre mine.

Nu l-am întrebat ce voia să spună prin asta. Mi-am simțit ochii obosiți. Deodată, m-a cuprins o stare de exaltare; am simțit o dorință ciudată, copleşitoare, să plâng!

M-am întins pe burtă; stânca era tare și inconfortabilă; trebuia să-mi schimb poziția o dată la câteva minute. În cele din urmă, m-am ridicat, pe urmă m-am aşezat jos cu picioarele încrucişate și mi-am pus pătură pe umeri. Spre uimirea mea, această poziție era cât se poate de confortabilă și am adormit.

Când m-am trezit, l-am auzit pe don Juan cum îmi vorbea. Se făcuse întuneric de-a binelea. Nu-l puteam vedea bine și nici nu înțelegeam ce-mi spusese, dar l-am urmat când a început să coboare de pe stânca. Ne mişcăm cu grija sau, cel puțin, eu făceam asta, din cauza întunericului. Ne-am oprit la poalele zidului de stânci. Don Juan se aşează și îmi făcu semn să mă aşez în

stânga lui. Se descheie la cămaşa şi scoase un săculeț de piele pe care-l desfăcu şi-l puse jos, pe pământ, în fața lui. În el erau câteva măciulii de *peyote* uscate.

După o lungă pauză alese una dintre măciulii. O ținu în mâna dreaptă, o frecă de câteva ori între degetul mare și arătător în timp ce intonă, încet, o melodie. Deodată, scoase un strigăt cumplit:

— Ahiii!

Era ceva ciudat, neaşteptat. mă îngrozi. Am zărit cum își baga în gura măciulia de *peyote și* cum începe să mestece. După o clipă, lua de jos tot sacul, se aplecă spre mine şi-mi spuse în şoaptă să iau sacul, să aleg un Mescalito, să pun sacul în fața noastră și, pe urmă, să fac exact ceea ce făcuse el.

Am luat o măciulie de *peyote și* am frecat-o așa cum făcuse și el. Între timp, el cântă, legănându-se în fata și în spate. Am încercat să-mi bag măciulia în gura de mai multe ori, dar m-am simțit jenat să scot un strigăt. Apoi, că în vis,

un răcnet incredibil îmi ieşi din gură: Ahiii! O clipă, am crezut că fusese altcineva. Din nou am simțit efectele unui şoc nervos în stomac. Cădeam pe spate. Leşinam. Am băgat măciulia de *peyote în* gură și am mestecat-o. După o vreme, don Juan a mai ales una din sac. M-am simțit uşurat când am văzut că şi-a pus-o în gura după ce a intonat o scurtă melodie. A întins săculețul spre mine, iar eu l-am pus din nou în fața noastră, după ce am mai luat o măciulie. Acest ciclu se repeta de cinci ori, până când am observat că-mi era sete. Am luat gamela să beau, dar don Juan îmi spuse doar să-mi clătesc gura și să nu beau, căci altfel voi începe să vomit.

Mi-am clătit gura de câteva ori. La un moment dat, m-am simțit extrem de tentat să beau și am înghițit un pic de apă. Imediat am simțit convulsii în stomac. mă aşteptam să-mi curgă un şuvoi de lichid din gură, fără dureri și fără efort, așa cum se întâmplase în timpul primei mele experiențe cu *peyote,* dar spre surprinderea mea, n-am avut

decât senzația obișnuită de vomă. Totuși, nu a durat mult.

Don Juan lua o altă măciulie şi-mi întinse săculeţul; ciclul fu reluat și repetat până ce am mestecat paisprezece măciulii. Între timp, toate senzațiile mele anterioare de sete, frig și disconfort au dispărut. În locul lor, am încercat o senzație neobişnuită de căldură și exaltare. Am luat gamela să-mi împrospătez gura, dar era goală.

— Putem să ne ducem la pârâu, don Juan?

Sunetul vocii mele nu se proiecta în afară, ci-mi lovi cerul gurii, se întoarse în gât și răsună în acest spațiu. Ecoul vocii mele era blând și muzical și părea a avea aripi care mi se zbăteau în gât. Atingerea lor mă linişti. Urmării mişcările lor în sus și în jos până dispărură.

Am repetat întrebarea. Vocea mea sună că și cum vorbeam într-un cavou.

Don Juan nu îmi răspunse. M-am ridicat și am luat-o spre pârâu. M-am uitat să văd dacă don Juan venea după mine, dar el părea că asculta ceva cu

atenție.

Mi-a făcut un semn hotărât cu mâna să nu mai vorbesc.

— Abuhtol e deja aici, îmi spuse el.

Nu mai auzisem niciodată acest nume și mă întrebam daca să-l întreb ce-i cu el, când am desluşit un zgomot ce semăna cu un bâzâit în urechile mele. Sunetul se înteți, până ajunse să semene cu vibrația produsă de un bărzăune enorm. Suna puternic o clipă, apoi scăzu încet, încet până se lăsă tăcerea. Violenta și intensitatea sunetului mă îngroziseră. Tremuram atât de tare, încât n-am mai putut să mă țin pe picioare, totuși mintea îmi era perfect trează. Dacă fusesem amețit cu câteva minute mai înainte, senzația aceasta se topise cu totul, lăsând în urmă o stare de luciditate extremă. Sunetul îmi amintise de un film de *science fiction în* care o albină gigantică bătea din aripi, ieşind dintr-o zonă de radiație atomică. Gândul acesta mă făcu să râd. îl văzui pe don Juan aşezându-se din nou în poziția să de relaxare. Și, deodată, imaginea unei albine gigantice

mă năpădi din nou. Era mai reală decât un gând obișnuit. Stătea aşa, singură, înconjurată de o claritate extraordinară. Orice altceva dispăruse din mintea mea. Această stare de claritate mentală, pe care nu o mai pomenisem în viața mea, produse un alt moment de teroare.

Am început să transpir. M-am aplecat spre don Juan să-i spun că eram speriat. Fata lui era la câțiva centimetri de a mea. Se uita la mine, dar ochii lui erau aceia ai unei albine. Arătau că nişte ochelari rotunzi în care, în întuneric, lucea o lumină specială. Buzele lui erau împinse înainte și scoteau un sunet ca o răpăială: „pehtuh-pehtuh-pehtuh". Eu am sărit îndărăt, aproape izbindu-mă de zidul de roci. Un timp, care păru cât o veşnicie, am simțit o teamă de nesuportat. Gâfâiam și scânceam. Sudoarea îmi înghețase pe piele, dându-mi o rigiditate ciudată. Apoi, l-am auzit pe don Juan spunând:

— Ridică-te! Roteşte-te! Ridică-te!

Imaginea dispăru și, din nou, îi văzui față cu care eram obișnuit.

— O să aduc nişte apă, am spus eu, după o altă clipa fără sfârşit.

Vocea mi se sparse. De-abia puteam să-mi articulez cuvintele. Don Juan dădu din cap în semn că: „da". În timp ce mă îndepărtăm, mi-am dat seama că spaima mea dispăruse tot atât de repede şi de misterios cum apăruse.

Când m-am apropiat de pârâu, am observat că puteam să văd orice obiect din faţa mea. Mi-am amintit că tocmai îl văzusem pe don Juan clar, în timp ce înainte abia de-i desluşeam contururile chipului. M-am oprit şi m-am uitat în depărtare; vedeam chiar până la capătul văii. Câţiva bolovani de la capătul celălalt deveniseră perfect vizibili. M-am gândit că trebuie să se facă ziuă, dar mi-a trecut prin minte că, poate, pierdusem noţiunea timpului. M-am uitat la ceas. Era douăsprezece fără zece! Am verificat ceasul să văd dacă merge. Nu se putea să fie amiaza; trebuia să fie miezul nopţii! Aveam de gând să dau fuga la apă şi să mă întorc la stânci, dar l-am văzut pe don Juan coborând şi l-am aşteptat. I-am spus că puteam să văd în

întuneric.

El m-a privit țintă mult timp, fără să scoată o vorbă; dacă a vorbit, poate că nu l-am auzit eu, căci mă preocupa nouă, unica mea putere de a vedea în întuneric. Puteam să desluşesc până și cele mai mici pietricele din nisip. În anumite momente, totul era atât de clar încât părea să fie în zori sau în amurg. Apoi se întuneca; după care se lumină din nou. În curând, mi-am dat seama că lumina corespundea cu diastolele inimii mele și întunericul cu sistolele. Lumea se transforma de la lumină la întuneric, și iar la lumina cu fiecare bătaie a inimii mele.

Eram absorbit de această descoperire când acelaşi sunet ciudat pe care-l auzisem mai înainte răsuna din nou. Muşchii mi se încordară.

— Anuhctal (aşa am auzit cuvântul de dată aceasta) este aici, spuse don Juan.

Mi s-a părut că răcnetul fusese atât de puternic, atât de copleşitor, că nimic altceva nu mai conta. Când se potoli, am observat o creştere bruscă a volumului apei. Pârâul, care cu un minut mai

înainte fusese lat de mai puțin de vreo treizeci de centimetri, se mărise până se făcuse un lac enorm. Lumina ce părea să vină de deasupra lui atingea suprafața de parcă strălucea printr-un frunziş bogat. Din când în când, apa lucea o secundă — aurie şi neagră. Pe urma rămânea neagră, lipsită de lumină, aproape nevăzuta şi, totuşi, ciudat de prezența.

Nu-mi amintesc cât de mult am stat acolo privind, stând lângă malul lacului negru. Zgomotul puternic probabil că slăbise între timp, fiindcă mă trezise (la realitate), din nou, un bâzâit cumplit. Am întors capul să-l caut pe don Juan. L-am văzut urcând şi dispărând în spatele grupului de stânci. Totuşi, senzația că sunt singur nu mă deranja deloc; stăteam acolo pe vine într-o stare de totală încredere şi abandon. Urletul se auzi din nou; era foarte intens, că zgomotul făcut de un vânt puternic. Ascultându-l cât de atent am putut, am reuşit să desluşesc o melodie clară. Era un amestec de sunete ascuțite, asemeni vocilor omeneşti, urmate de o tobă bas.

Mi-am concentrat toată atenția asupra melodiei și am observat din nou că sistolele și diastolele inimii mele coincideau cu sunetul tobei bas și cu linia melodică.

M-am ridicat și melodia s-a oprit. Am încercat să-mi ascult bătăile inimii, dar nu reuşeam. M-am lăsat din nou pe vine, gândindu-mă că, poate, poziția corpului meu provocase sau eliberase sunetele. Dar nu se întâmplă nimic! Nici un sunet! Nici măcar bătăile inimii mele! M-am gândit că asta era de-ajuns, dar, pe când mă ridicam să plec, am simțit cum pământul se cutremura. Pământul de sub picioarele mele se mişca. Îmi pierdeam echilibrul. Am căzut pe spate și am rămas aşa, în timp ce pământul se zguduia violent. Am încercat să mă agăț de o stâncă sau de o plantă, dar ceva aluneca sub mine. Am sărit în picioare, am stat așa o clipă și am căzut din nou. Pământul pe care stăteam se mişca, alunecând în apă ca o plută. Am rămas înlemnit, copleşit de o teroare care, că tot restul, era unică, continua și absolută.

M-am mişcat prin apa lacului negru agățat de o bucată de pământ care arăta că un butuc plin de pământ. Aveam impresia că înaintam în direcția sud, purtat de curent. Vedeam apa cum se mişca și se roteşte în jurul meu. mă simțeam rece și ciudat de greu la atingere, îmi închipuiam că apa este vie.

Nu se distingeau maluri sau repere și nu-mi amintesc gândurile și sentimentele care mă încercau în timpul acestei călătorii. După ce plutii așa vreme de ore, după cum mi se părea, pluta mea se întoarse în unghi drept spre stânga, în direcția răsăritului. Continua să alunece pe apa o distanță scurtă și, deodată, se ciocni de ceva. Impactul mă arunca înainte. Am închis ochii și am simțit o durere ascuțită, atunci când genunchii și brațele mele întinse înainte se loviră de pământ. După o clipă, m-am uitat în sus. Zăceam pe noroi. Se părea că buşteanul meu de huma atinsese pământul. M-am ridicat și m-am întors. Apa se retrăgea! Se mişcă spre spate, că un val ce se pierde, până când dispăru.

Am rămas acolo multă vreme încercând să-mi adun gândurile și să formulez tot ce se întâmplase într-un tot coerent. mă durea tot trupul, îmi simțeam gâtul că pe o rana deschisă; când „aterizasem" îmi muşcasem buzele. M-am ridicat. Vântul mă făcu să-mi dau seama că îmi era frig. Hainele îmi erau ude. Mâinile, fălcile și genunchii tremurau atât de puternic, încât a trebuit să mă aşez din nou jos. Picături de sudoare mi se prelingeau în ochi și mă usturau atât de tare, încât am urlat de durere.

După o vreme mi-am revenit puțin și m-am ridicat. În amurgul dens, scena era foarte clară. Am făcut câțiva paşi. Un sunet distinct făcut de multe voci umane ajunse până la mine. Păreau să vorbească tare. Am pornit în direcția sunetului; am mers vreo cincizeci de metri și m-am oprit brusc. Ajunsesem într-o fundătură. Locul în care mă aflam era împrejmuit de bolovani uriași. Observai un alt şir, apoi altul și altul, până când ajunseră la muntele abrupt. De acolo venea muzica cea desăvârşită.

Era o curgere de sunete fluidă, neîntrerupta și stranie.

Lângă bolovan am văzut un bărbat care stă, cu fața întoarsă oarecum în profil. M-am apropiat de el până am ajuns la vreo trei metri; apoi el a întors capul și s-a uitat la mine. M-am oprit: ochii lui erau apă pe care tocmai o văzusem! Aveau acelaşi volum enorm, aceleaşi sclipiri de aur și de negru. Capul lui avea forma unei căpşune; pielea îi era verde, presărată cu nenumărați negi. Cu excepția formei alungite, capul lui semăna exact cu suprafața unei plante *peyote*. Am rămas în fața lui, privindu-l fix. Nu-mi puteam dezlipi ochii de la el. Simțeam cum îmi apasa cu insistenta pieptul cu greutatea ochilor lui. mă sufocam. Mi-am pierdut echilibrul și m-am prăbuşit. Şi-a întors privirea într-o parte. L-am auzit cum îmi vorbește. La început, vocea lui era asemeni adierii blânde a unei brize uşoare. Pe urmă, l-am auzit că pe o muzică — că pe o melodie cu voci — și mi-am dat seama că spunea: „Ce doreşti?"

Am îngenuncheat în fața lui și i-am vorbit despre viața mea, pe urmă am plâns. El m-a privit din nou. Simțeam cum ochii lui mă trăgeau afară și mi-am zis că momentul acela va fi momentul în care eu voi muri. Mi-a făcut semn să mă apropii. Am şovăit o clipă înainte de a face un pas spre el. În timp ce mă apropiam, el şi-a abătut privirile de la mine și mi-a arătat dosul palmei. Melodia spunea: „Uită-te!" în mijlocul mâinii lui se vedea o gaură rotundă. „Uită-te!", se auzi iar melodia. M-am uitat în gaură și m-am văzut pe mine însumi. Eram foarte bătrân și şubred și alergam îndoit de mijloc, în timp ce, în jurul meu, zburau scântei luminoase. Pe urma trei scântei m-au atins, două în cap și una pe umăr. Trupul meu se ridica o clipă din gaura până când ajunse perfect vertical, după care dispăru, o dată cu gaura.

Mescalito își întoarse din nou privirea spre mine. Ochii lui erau atât de aproape de mine încât „i-am auzit" huruind ușor cu acel sunet pe care-l mai auzisem de multe ori în acea noapte.

Ochii i se liniştiră încetul cu încetul, până se prefăcură în mici lacuri străbătute de sclipiri aurii și negre.

Îşi abătu privirea într-o parte din nou și începu să țopăie că un greiere pe o distanță de vreo patruzeci și cinci de metri. Țopăi înainte, apoi dispăru.

Următorul lucru de care-mi amintesc a fost că am început să merg. Foarte atent, am început să recunosc repere precum munții din depărtare, ca să mă orientez. Fusesem obsedat de punctele cardinale în toată această experiență și socoteam că nordul se afla la stânga mea. Am mers în acea direcție câtva timp până când mi-am dat seama că se făcuse ziuă și că nu îmi mai foloseam „vederea de noapte". Mi-am adus aminte că aveam un ceas și m-am uitat să văd cât e ora. Era opt.

Se făcuse în jur de zece când am ajuns la grupul de stânci unde stătusem cu o noapte în urmă. Don Juan era lungit pe pământ și dormea.

— Unde-ai fost? M-a întrebat el.

M-am aşezat jos ca să-mi recapăt suflul.

După o îndelunga tăcere m-a mai întrebat ceva:

— L-ai văzut?

Am început să-i povestesc cum se desfăşurase experiență mea din primul moment, dar el m-a întrerupt spunându-mi că tot ce conta era dacă-l văzusem sau nu. A vrut să știe cât de aproape de mine se aflase Mescalito. I-am spus că aproape îl atinsesem.

Părea interesat de acea parte a povestirii mele. A ascultat cu atenție fiecare amănunt, fără să comenteze, întrerupându-mă doar ca să pună întrebări despre formă entității pe care o văzusem, dispoziția în care se afla și alte detalii despre ea. Era aproape amiază când don Juan păru să fi ascultat atât cât își dorea din povestirea mea. Se ridica şi-mi lega la piept o pungă din pânză; îmi spuse să merg în spatele lui și mă anunță că avea de gând să-l elibereze pe Mescalito, iar eu trebuia să îl primesc în mâinile mele și să îl bag în punga cu atenție.

Am băut amândoi nişte apă și am pornit la drum. Când am ajuns la

capătul văii el păru să şovăie o clipă, înainte de a se hotărî încotro s-o ia. Odată ce se decise, merse înainte în linie dreaptă.

Ori de câte ori ajungeam în dreptul unei plante *peyote* el se aşeza pe vine în faţa ei şi-i tăia cu grijă vârful cu cuţitul lui scurt şi zimţat. Făcea o incizie la nivelul solului şi *presăra „rana"*, cum îi spunea el, cu pudră de sulf pur pe care o purta într-un săculeţ din piele. Ţinea măciulia proaspătă în mâna stângă şi presăra pudra cu mâna dreaptă. Pe urmă, se ridica şi-mi întindea măciulia pe care eu o luăm cu ambele mâini, aşa cum îmi spusese el, şi o puneam în pungă.

— Stai drept şi ai grijă că punga să nu atingă pământul sau tufişurile, sau orice altceva, îmi spuse de mai multe ori, de parcă-şi închipuia că voi uita.

Am adunat şaizeci şi cinci de măciulii. Când punga a fost umpluta toată, el mi-o agăţa pe spate şi-mi lega alta pe piept. După ce străbăturăm întregul platou, aveam doi saci plini în care se aflau o sută zece măciulii de *peyote.* Sacii erau

atât de grei şi de voluminoşi, încât abia mergeam purtând povara lor.

Don Juan mi-a şoptit că sacii erau grei fiindcă Mescalito voia să se întoarcă în pământ. Adăugă că tristeţea părăsirii locaşului sau îl făcea pe Mescalito greu; adevărata mea sarcină era să nu las sacii să se atingă de pământ, fiindcă dacă se întâmplă asta, Mescalito nu-mi va îngădui niciodată să-l mai iau cu mine.

La un moment dat, curelele care îmi apăsau umerii au devenit de nesuportat. Ceva exercita o forţă teribilă ca să mă tragă în jos. O teamă cumplită mă cuprinse. Am observat că începusem să merg mai repede, aproape să alerg; iuţisem pasul în urma lui don Juan.

Deodată, greutatea pe care o purtam în spate şi pe piept scăzu. Sarcina mea deveni mai uşoară, mi se părea că port un burete. Alergam cu pas uşor ca să-l ajung pe don Juan care era în faţa mea. I-am spus că nu mai simţeam deloc greutatea. El mă lămuri că părăsisem deja căminul lui Mescalito.

Marți, 3 iulie 1962

— Cred că Mescalito aproape că te-a acceptat, mi-a spus don Juan.

— De ce spui că *aproape* m-a acceptat, don Juan?

— Nu te-a omorât, nici măcar nu ți-a făcut vreun rău. Te-a speriat zdravăn, dar nu chiar cumplit. Dacă nu te-ar fi acceptat deloc, ți-ar fi apărut ca o ființă monstruoasă și plină de mânie. Unii oameni au înțeles ce înseamnă groaza când l-au întâlnit și nu i-a acceptat.

— Dacă este atât de teribil, de ce nu mi-ai povestit despre el înainte de a mă duce pe câmp?

— Tu n-ai avut curajul să-l cauți cu tot dinadinsul. M-am gândit c-ar fi mai bine să nu ştii.

— Dar puteam să mor, don Juan!

— Da, puteai! Dar eu eram convins că n-o să ți se întâmple nimic. S-a jucat cu tine o dată. Nu ți-a făcut nici un rău. M-am gândit c-o să simtă compasiune fată de tine și de dată asta.

L-am întrebat dacă, într-adevăr,

credea că Mescalito a simțit compasiune față de mine. Experiență fusese una îngrozitoare. Simțeam că murisem deja, numai că de spaimă.

El mi-a spus că Mescalito se purtase cât se poate de bine cu mine; el îmi arătase o scenă care fusese răspunsul la o întrebare. Don Juan mi-a spus că Mescalito îmi dăduse o lecție. L-am întrebat ce fel de lecție a fost asta și ce însemna. El mi-a răspuns că era imposibil să îmi răspundă la acea întrebare, fiindcă fusesem prea speriat ca să știu exact ce-i cerusem lui Mescalito.

Don Juan mi-a sondat memoria privitor la ceea ce-i spusesem lui Mescalito înainte de a-mi arăta imaginea de pe mâna lui. Dar eu nu-mi aminteam. Tot ce-mi aminteam era cum căzusem în genunchi și cum *"îmi mărturisisem păcatele"* în fața lui.

Don Juan nu mai păru interesat să vorbească despre asta. L-am întrebat:

— Poți să-mi spui cuvintele cântecelor pe care le-ai cântat?

— Nu, nu pot. Cuvintele astea sunt

ale mele, ele sunt cuvintele pe care însuşi protectorul mi le-a spus. Cântecele sunt cântecele mele, nu pot să-ți spun ce înseamnă.

— De ce nu poți să-mi spui, don Juan?

— Pentru că aceste cântece sunt o legătura dintre protector și mine însumi. Sunt sigur că într-o bună zi te va învăța propriile tale cântece. Așteaptă până atunci; și niciodată, absolut niciodată, să nu copiezi sau să pui întrebări despre cântecele care aparțin altui om.

— Care este cuvântul pe care l-ai strigat? Poți să-mi spui, don Juan?

— Nu. Numele Lui nu trebuie să fie rostit niciodată, decât ca să fie chemat el.

— Ce se întâmplă dacă vreau să-l chem chiar eu?

— Dacă, într-o bună zi, te acceptă, o să-ți spună el numele lui. Acel nume poate fi folosit doar de tine, fie ca să-l chemi cu voce tare, fie ca să-l rosteşti încet către tine însuți. Poate că el îți va spune că numele lui este Jose. Cine știe?

— De ce-i rău să-i foloseşti numele când vorbeşti despre el?

— I-ai văzut ochii, nu-i aşa? Nu poți să glumeşti cu protectorul tău. De asta nu pot să uit faptul că el s-a hotărât să se joace cu tine!

— Cum poate să fie protector când îi răneşte pe unii oameni?

— Răspunsul e foarte simplu. Mescalito este un protector fiindcă este la dispoziția oricăruia care îl caută.

— Dar nu-i adevărat că totul în lume este la dispoziția oricărui om care-l caută?

— Nu, asta nu-i adevărat. Puterile aliate sunt disponibile doar pentru vrăjitori, dar oricine se poate împărtăşi din puterea lui Mescalito.

— Atunci de ce face rău unor oameni?

— Nu oricui îi place Mescalito; totuși, toți îl caută, cu gândul de a profita de el, fără să se ostenească să facă ceva. Bineînțeles că întâlnirea lor cu el este întotdeauna ceva înfricoşător.

— Ce se întâmplă când el acceptă pe cineva cu totul?

— Îi apare sub formă de om sau de

lumină. Când ai câştigat acest fel de acceptare, Mescalito este constant. După acel moment, el nu se mai schimba niciodată. Poate că atunci când îl vei întâlni din nou va apărea ca o lumină și, într-o bună zi, s-ar putea să te ia să zbori cu el și să-ți dezvăluie toate tainele sale.

— Ce trebuie să fac ca să ating acel punct, don Juan?

— Trebuie să fii un om puternic și viața ta trebuie să fie adevărată.

— Ce este o viața adevărată?

— O viața trăită cu chibzuință, o viața bună și puternică.

5.

Din când în când, don Juan mă întreba, aşa, în treacăt, câte ceva despre starea plantei mele Datura. În anul care trecuse din momentul când replantasem rădăcina, planta se dezvoltase, devenind un tufiş bogat. Făcuse semințe și păstăile cu semințe se uscaseră. Și don Juan socotea că venise vremea să învăț mai multe despre iarba diavolului.

Duminică, 27 ianuarie 1963

Astăzi, don Juan mi-a dat informațiile preliminare despre „cea de a două porțiune" a rădăcinii Datura, al doilea pas în învățarea tradiției. Mi-a spus că aceasta a două porțiune a rădăcinii reprezenta adevăratul început al instruirii; în comparație cu ea, prima porțiune era că un joc de copil. Cea de a două porțiune trebuia să fie stăpânită; trebuia să fie consumata cel puțin de douăzeci de ori, mi-a spus el, înainte de a putea face al treilea pas.

Eu l-am întrebat:

— Ce obții cu cea de a două porțiune?

— A două porțiune a ierbii diavolului este folosită pentru a vedea. Ajutându-se de ea, omul poate să plutească în aer ca să vadă ce se petrece în orice loc dorește el.

— Poate un om să zboare prin aer, don Juan?

— De ce nu? După cum ți-am spus deja, iarba diavolului este destinată celor care caută puterea. Omul care stăpâneşte a două porțiune poate să folosească iarba diavolului ca să facă lucruri inimaginabile cu scopul de a obține mai multă putere.

— Ce fel de lucruri, don Juan?

— Asta nu pot să-ți spun. Fiecare om este diferit.

Luni, 28 ianuarie 1963

Don Juan mi-a spus:

— Dacă faci al doilea pas cu succes, pot să-ți arăt doar pasul următor. Pe măsură ce învățăm lucruri despre iarba diavolului, mi-am dat seama că nu era potrivită pentru mine și nu i-am mai

urmat calea.

— Ce te-a făcut să te răzgândeşti, don Juan?

— Iarba diavolului aproape că m-a omorât de fiecare dată când am încercat s-o folosesc. Odată a fost atât de rău, că am crezut că s-a terminat cu mine. Totuși, aş fi putut să evit toată durerea aceea.

— Cum? Exista un mod special de a evita durerea?

— Da, exista.

— Este o formulă, o procedură sau ce este?

— Este un fel de a te agăța de lucruri. De pildă, când eu mă instruiam despre iarba diavolului, eram prea nerăbdător. mă agățam de lucruri așa cum copiii se agață de dulciuri. Iarba diavolului nu este decât una dintre milioane de cai. Totul este doar una dintre milioane de cai *(un camino entre cantidades de caminos).* Prin urmare, nu trebuie să uiți niciodată ca o cale nu este decât o cale; dacă simți că nu trebuie s-o urmezi, nu mai merge pe ea sub nici un motiv. ca să obții o astfel de claritate, trebuie să

duci o viața disciplinată. Doar atunci vei şti ca o cale nu este decât o cale și că nu este o insultă, pentru tine sau pentru alții, s-o abandonezi, dacă inima ta îți spune să faci asta. Dar hotărârea ta de a continua să mergi pe acea cale sau de a o părăsi trebuie să fie luată fără că tu să fii influențat de teamă sau de ambiție. Te avertizez! Priveşte fiecare cale cu atenție și cu prudenta. Încearc-o de câte ori consideri că e necesar. Această întrebare nu o poate pune decât un om foarte bătrân. Binefăcătorul meu mi-a vorbit despre ea cândva, când eram foarte tânăr și sângele îmi era prea fierbinte ca să pot înțelege. Acum o înțeleg. Am să-ți spun despre ce este vorba: Calea aceasta are o inimă? Toate căile sunt la fel: ele nu duc nicăieri. Sunt cai care trec printre tufişuri său intră în tufişuri. În propria mea viața pot să spun că am străbătut cai lungi, foarte lungi, dar n-am ajuns nicăieri. Acum, întrebarea binefăcătorului meu are sens. Are calea aceasta o inimă? Dacă are, calea este bună; dacă nu are, nu-ți foloseşte la nimic. Nici una dintre aceste

căi nu duce nicăieri; dar una are o inimă, cealaltă, nu. Una îți asigură o călătorie plăcută; atâta timp cât mergi pe ea, te identifici cu ea. Cealaltă te va face să-ți blestemi zilele. Una te face puternic; cealaltă te slăbeşte.

Duminică, 21 aprilie 1963

Marți după-amiază, 16 aprilie, m-am dus împreună cu don Juan pe dealurile unde el își avea plantele Datura. Mi-a spus să-l las acolo și să-l aştept în maşină. După vreo trei ore, s-a întors cu un pachet învelit într-o pânză albastră. În timp ce porneam îndărăt, spre casa lui, îmi arăta legătura şi-mi spuse că asta era ultimul dar pe care mi-l făcea.

L-am întrebat dacă, de fapt, voia să spună că nu avea de gând să mă mai învețe nimic. mă lămuri că se referea la faptul că aveam o plantă pe deplin matura și că nu mai aveam nevoie de plantele lui.

După-amiaza, târziu, ne aflam în odaia lui; scoase de undeva un mojar bine modelat și un pisălog. Căuşul

mojarului avea vreo cincisprezece centimetri diametru. Don Juan desfăcu un pachet mare plin de legături, alese două din ele și le puse pe un preş de paie lângă mine; pe urmă, mai adaugă încă patru legături de aceeaşi mărime din pachetul pe care-l adusese acasă, îmi spuse că erau semințe și că eu trebuia să le macin până devin o pudră fină. Deschise prima legătura și turnă o parte din conținutul ei în mojar. Semințele erau uscate, rotunde și aveau o culoare galben-caramel.

Am început să le pisez; după un timp, el m-a corectat. Mi-a spus să împing pisălogul întâi într-o parte a mojarului, pe urma să-l fac să alunece pe fund și să-l trag în sus de cealaltă parte. L-am întrebat la ce avea de gând să folosească pudră. El refuza să îmi vorbească despre asta.

Prima porție de semințe a fost foarte greu de râşnit. Mi-au trebuit patru ore să-mi termin treaba. mă durea spatele din cauza poziției în care stătusem. M-am aşezat jos şi-aş fi vrut să adorm pe loc, dar don Juan a desfăcut următoarea

punga și a răsturnat o parte din conținutul ei în mojar. De dată asta, semințele erau puțin mai întunecate decât primele și erau strânse că într-un bulgăre. Restul conținutului pungii era un fel de pulbere făcuta din granule foarte mici, rotunde și închise la culoare.

Aş fi vrut să mănânc ceva, dar don Juan îmi spuse că dacă voiam să mă instruiesc, trebuia să respect regulă care spunea că nu puteam decât să beau puțină apă în timp ce învățăm tainele celei de a două porțiuni.

A treia pungă conținea o mâna de gândaci dăunători de cereale, negri și vii. În ultima pungă erau nişte semințe albe proaspete, moi ca o fiertură, dar fibroase și greu de măcinat ca să devină o pastă fină, așa cum îmi cerea el să fac. După ce am terminat de râşnit conținutul celor patru pungi, don Juan a măsurat două căni de apă verzuie, le-a turnat într-o oală de lut și a pus oala pe foc. Când apa a început să fiarbă, a adăugat prima transa de semințe prefăcute în pudră. A amestecat cu un băț sau un os lung și ascuțit, scos din punga lui de

piele. De îndată ce apa a dat iar în clocot, a adăugat celelalte substanțe una câte una, urmând aceeaşi procedură. Pe urmă a mai adăugat înca o cană din aceeaşi apă și a lăsat amestecul să fiarbă încet la foc scăzut.

Apoi mi-a spus că era momentul să zdrobesc rădăcina. A scos cu grijă o bucată lungă de rădăcină de Datura din pachetul pe care-l adusese acasă. Rădăcina era lungă de vreo cincizeci de centimetri. Era groasă, cu diametrul de vreo patru centimetri. Îmi spuse că era cea de a două porțiune și o măsură chiar el, fiindcă aceasta continua să fie rădăcina *lui*. Adăugă că dată viitoare când voi încerca iarba diavolului trebuia să-mi măsor eu singur rădăcina.

Împinse mojarul cel mare spre mine și mă apucai să pisez rădăcina exact în acelaşi fel în care el pisase prima porțiune. M-a ghidat către aceleaşi faze și, din nou, am lăsat rădăcina zdrobită să se înmoaie în apă, sub aerul nopții. Între timp, amestecul fiert se întărise în oală de lut. Don Juan a luat oală de pe foc, a pus-o într-o plasă și a agățat plasa

de o grindă din mijlocul încăperii.

Pe la ora opt, în dimineața zilei de 17 aprilie, am început amândoi să limpezim extractul de rădăcina în apă. Era o zi însorită, fără nori și don Juan interpreta vremea bună drept semn că iarba diavolului mă simpatiza; spuse că, avându-mă pe mine alături, își amintea cât de rău se purtase ea cu el.

Procedura pe care am urmat-o ca să limpezim extractul de rădăcină a fost aceeaşi pe care o folosisem și la prima porțiune. Târziu, după-amiaza, după ce am turnat apa de deasupra pentru a opta oară, a rămas o lingură de substanță gălbuie pe fundul căuşului.

Ne-am întors în camera lui don Juan unde mai erau două săculețe de care nu se atinsese. A desfăcut unul, a băgat mâna înăuntru și a răsucit canatul deschis în jurul pumnului cu cealaltă mână. Părea că strânge ceva în pumn, judecând după felul în care mâna i se mişca în săculeț. Deodată, cu o mişcare rapidă, întoarse săculețul pe dos, că pe o mănuşă, şi-şi împinse mâna lângă fata mea. Ținea o şopârlă. Capul şopârlei era

la câțiva centimetri de ochii mei. Era ceva ciudat cu gura şopârlei. M-am uitat la ea o clipă, pe urmă m-am tras înapoi fără să vreau. Gura şopârlei era cusută cu nişte împunsături grosolane. Don Juan mi-a poruncit să iau şopârlă în mâna stângă. Am prins-o în mână. Şopârla se zbătea în palma mea și simțeam că mi se face rău. Au început să-mi transpire mâinile.

Don Juan a luat ultima pungă și, repetând aceleaşi mişcări, a scos o altă şopârla. O ținu și pe ea aproape de fata mea. Am observat că pleoapele ei erau cusute. Mi-a ordonat să iau această şopârlă în mâna dreaptă.

Acum țineam ambele şopârle în mână. Aproape că-mi venea să vomit. Simțeam o dorință de nestăpânit să le arunc jos și să fug de acolo.

— Nu le strânge tare! Îmi spuse el, și vocea lui mă linişti și mă echilibra.

Don Juan mă întreba ce se întâmplă cu mine. Încerca să pară serios, dar nu putu să-şi controleze mişcările fetei și izbucni în râs. Am încercat să slăbesc strânsoarea, dar mâinile îmi asudau

atât de tare, încât şopârlele începură să se zbată ca să scape. Gheruțele lor ascuțite îmi zgâriau mâinile, producându-mi o senzație incredibilă de dezgust și de greață. Am închis ochii și am strâns din dinți. Una dintre şopârle deja îmi alunecase pe încheietura mâinii; tot ce avea de făcut era să-şi tragă capul dintre degetele mele și să se elibereze. Aveam o senzație ciudată de disperare fizică, de disconfort total. Am mormăit la don Juan printre dinți să-mi ia nenorocitele alea din mână. Dădeau din cap fără să mă pot stăpâni. El s-a uitat la mine curios. Mormăiam că un urs, tremurând din toate încheieturile. Don Juan a aruncat şopârlele în pungile lor și a început să râdă.

Aş fi vrut și eu să râd, dar mi se făcuse rău. M-am aşezat.

I-am explicat lui don Juan că mă supărase senzația gheruțelor lor pe palmele mele; el mi-a răspuns că sunt multe lucruri care pot înnebuni un om, mai ales dacă nu are hotărârea și nu urmăreşte un scop care se cere pentru a învăța ceva; dar, când omul are o

intenție neabătută, neînduplecată, sentimentele nu pot fi un obstacol, căci și le poate controla.

Don Juan aştepta un timp, apoi, repetând aceleaşi mişcări, îmi dădu din nou şopârlele. Îmi spuse să le țin capetele sus și să le frec încet de tâmplele mele, întrebându-le, în acest timp, orice doresc să aflu.

La început n-am înțeles ce-mi cerea să fac. Îmi spuse din nou să le întreb pe şopârle despre orice lucru pe care eu nu reuşeam să-l aflu singur. Îmi dădu o întreaga serie de exemple: puteam să aflu orice despre persoane pe care nu le întâlneam de obicei sau despre obiecte pierdute, sau despre locuri pe care nu le văzusem niciodată. Atunci mi-am dat seama că el se referea la ghicit (divinație). Am început să mă simt foarte agitat. Inima îmi bătea cu putere. Simțeam cum mi se tăie răsuflarea.

M-a avertizat să nu pun întrebări despre probleme personale cu această primă ocazie; îmi recomanda să mă gândesc la ceva care n-avea nici o legătura cu mine. Trebuia să mă

gândesc repede și să judec clar, căci n-aveam voie să mă răzgândesc.

Am încercat din răsputeri să mă gândesc la ceva ce doream să aflu. Don Juan mă presa foarte tare și eu eram uimit că nu puteam să mă gândesc la nimic ce-aş fi vrut să le "întreb" pe şopârle.

După o aşteptare penibil de lungă m-am gândit la ceva. Cu câtva timp în urmă, un mare număr de cărți fusese furat dintr-o sală de lectură. Nu era o chestiune personală, totuși era ceva care mă interesa. Nu aveam idei preconcepute despre identitatea persoanei sau persoanelor care ar fi putut lua cărțile. Am frecat şopârlele de tâmplele mele și le-am întrebat cine fusese hoțul.

După o vreme, don Juan a pus şopârlele în pungile lor și mi-a spus că nu existau taine adânci privitoare la rădăcină și la pasta. Pasta era făcuta pentru a-ți arăta direcția; rădăcina asigura claritatea. Dar adevăratul mister erau şopârlele. Ele erau taina întregii vrăjitorii a celei de a două porțiuni, mi-a

spus don Juan. L-am întrebat dacă erau un soi special de şopârle. Mi-a răspuns că da. Trebuiau să vină din zonă de unde aparţinea planta; trebuiau să-ţi fie prietene. Şi, ca să poţi avea şopârle prietene, a adăugat el, era nevoie de o lungă perioadă de îngrijire. Trebuia să legi o prietenie profundă cu ele, hrănindu-le şi adresându-le cuvinte blânde.

Am întrebat de ce prietenia lor era atât de importanţa. Mi-a spus că şopârlele se lăsau prinse doar dacă ele cunoşteau omul şi cel ce lua iarba diavolului în serios trebuie să trateze şopârlele cu seriozitate. Îmi spuse că, de regulă, şopârlele trebuiau prinse după ce rădăcină şi pasta fuseseră pregătite. Trebuiau prinse după-amiaza târziu. Dacă nu erai apropiat cu şopârlele, m-a informat el, se putea să-ţi petreci zile întregi încercând să le prinzi, dar fără succes; şi pasta nu ţine decât o zi. Pe urmă îmi dădu o serie lungă de instrucţiuni privitoare la măsurile ce trebuiau urmate după capturarea şopârlelor.

— O dată ce ai prins şopârlele, pune-le în pungi separate. Pe urmă, scoate-o pe prima și stai de vorbă cu ea. Cere-i iertare ca o răneşti și roag-o să te ajute. Și, folosind un ac de lemn coase-i gura. Foloseşte fibrele de agava și unul dintre ghimpii de *choya ca* să coşi. Fă cusătura strânsa. Pe urmă, spune-i celei de a două şopârle aceleaşi lucruri și coase-i pleoapele. Când începe să se lase întunericul, vei fi gata. Ia şopârla cu gura cusută și explică-i problema despre care vrei să afli ceva. Spune-i să se ducă și să afle ce vrei tu; spune-i că a trebuit să-i coşi gura ca să se grăbească să se întoarcă la tine și să nu mai vorbească cu nimeni altcineva. Pune-o să se tăvălească în pasta după ce ai frecat-o cu ea pe cap; pe urmă, pune-o jos, pe pământ. Dacă pleacă în direcția norocului tău, vrăjitoria va fi reușita și uşoară. Dacă se duce în direcția opusă, va fi fără succes. Dacă şopârla înaintează spre tine (spre sud) te poți aştepta la un noroc deosebit; dar, dacă se îndepărtează de tine (nord), vrăjitoria va fi teribil de dificilă. În acel moment

poți să te hotărăşti să pleci. Dacă faci asta, îți vei pierde capacitatea de a comanda şopârlelor, dar este mai bine decât să-ți pierzi viața. Pe de altă parte, poți să decizi să continui cu vrăjitoria, în ciudă avertismentelor mele. Dacă faci acest lucru, pasul următor va fi să iei cealaltă şopârla și să-i spui să asculte povestea surorii ei, și pe urmă să ți-o repete și ție.

— Dar cum poate şopârla cu gura cusută să-ți spună ce vede ea? N-avea gura cusută ca să nu poată să mai vorbească?

— Faptul că i s-a cusut gură o împiedica să-şi spună povestea străinilor. Lumea spune că şopârlele sunt vorbărețe; sunt în stare să se oprească oriunde ca să vorbească. În orice caz, pasul următor este să o ungi cu pastă la ceafă și, pe urmă, să-i freci capul de tâmpla ta dreaptă, având grijă că pasta să nu-ți atingă mijlocul frunții. La începutul instruirii tale, este bine să legi şopârlă de mijloc și apoi de umărul tău drept cu o sfoară. În felul acesta n-o s-o pierzi și n-o să-i faci nici un rău.

Dar, pe măsură ce progresezi și devii mai familiar cu puterea ierbii diavolului, şopârlele învață să-ți asculte comenzile și vor sta agățate de umărul tău. După ce ungi tâmpla ta dreaptă cu pastă de pe trupul şopârlei, înmoaie-ți degetele ambelor mâini în zeama de crupe; mai întâi freacă-ți ambele tâmple cu ea, pe urma întinde-o pe ambele părți ale capului tău. Pasta se usucă foarte repede, și poate fi aplicată de câte ori este necesar. Începi de fiecare dată folosind, mai întâi, capul şopârlei și, mai apoi, degetele tale. Mai devreme sau mai târziu, şopârla care plecase să vadă, se întoarce şi-i spune surorii ei totul despre călătoria ei, și şopârlă oarbă îți descrie totul, de parcă ai fi și tu şopârla. Când vrăjitoria se sfârşeşte, pune şopârla jos și las-o să plece, dar nu te uita încotro se duce. Fă o groapă adâncă cu mâinile tale și îngroapă acolo tot ce ai folosit.

Pe la ora 6.00 după-amiază, don Juan o scos extractul de rădăcina din căuş și l-a întins pe o bucată de rocă plată; rămăsese mai puțin de o linguriță de apret gălbui. A pus jumătate din el într-

o cană și a adăugat puțină apă gălbuie. A rotit cana în mâna ca să dizolve substanța. Mi-a întins cană și mi-a spus să beau amestecul. Nu avea nici un gust, dar îmi lăsa în gură o aromă puțin amăruie. Apa era prea fierbinte și asta m-a enervat. Inima a început să-mi bată tare, dar, curând, m-am relaxat din nou.

Don Juan lua și celălalt bol cu pastă. Pasta părea solidă și avea o suprafață lucioasă. Am încercat să apăs crusta cu degetul, dar don Juan a sărit la mine și mi-a tras mâna din bol. Era foarte iritat; mi-a spus că era o mare nechibzuință din partea mea să încerc așa ceva și că, dacă voiam într-adevăr să învăț, nu trebuia să fac imprudențe. Aceasta însemna putere, mi-a spus el, arătând spre pasta, și nimeni nu putea spune ce fel de putere este cu adevărat. Era destul de rău că umblăm cu ea pentru propriile noastre interese — lucru pe care nu puteam să nu-l facem fiindcă suntem bărbați — a spus el, dar trebuia, cel puțin, s-o tratăm cu respectul cuvenit. Amestecul arăta că terciul de ovăz. Părea să aibă destul apret ca să-i

dea acea consistentă. Îmi spuse să iau pungile cu şopârle. A luat punga cu şopârla cu gura cusută şi a întins-o spre mine cu grijă, îmi spuse s-o iau cu mâna stângă şi adăuga că trebuie să iau puțină pasta cu degetul şi s-o frec pe capul şopârlei, după care să pun şopârlă în oală şi s-o las acolo până când pasta îi va acoperi tot corpul.

Apoi mi-a spus să scot şopârla din oala. Ridică oala şi mă lua spre o porțiune stâncoasă nu departe de casă. Arăta cu degetul o stâncă mare şi-mi spuse să stau în fața ei, de parcă acea stânca era planta mea Datura şi, ținând şopârlă în dreptul feței mele, să-i explic din nou ce doream să aflu şi s-o rog să se duca să găsească răspunsul de care aveam nevoie. M-a sfătuit să-i spun şopârlei că-mi pare rău că i-am pricinuit neajunsuri şi să-i promit că, în schimb, mă voi purta frumos cu toate şopârlele. Pe urmă mi-a spus s-o țin între cel de-al treilea şi al patrulea deget al mâinii mele stângi, unde, cândva, el îmi făcuse o crestătură şi să dansez în jurul stâncii, făcând exact ceea ce făcusem când

replantasem rădăcina ierbii diavolului; m-a întrebat dacă-mi aminteam tot ce făcusem atunci. Eu i-am răspuns că da. El a insistat că totul trebuia să fie la fel şi, dacă nu-mi amintesc, trebuia să aştept până ce totul se va clarifica în mintea mea. M-a avertizat cu tărie ca, dacă procedăm prea repede, fără chibzuință, o să am de suferit. Ultimul lui sfat a fost că trebuia să pun şopârla cu gura cusută jos, pe pământ, și să mă uit încotro se îndreaptă, încât să pot hotărî rezultatul experienței. A adăugat că nu trebuia să-mi iau ochii de la şopârlă, nici măcar o clipă, fiindcă şopârlele foloseau, deseori, o şmecherie: îți distrăgeau atenția și o luau la fugă.

Nu se făcuse, încă, întuneric. Don Juan se uita le cer.

— O să te las singur, îmi spuse și se îndepărta.

Am urmat toate instrucțiunile și, pe urmă, am pus şopârla jos, pe pământ. Şopârlă a rămas nemişcată acolo unde o pusesem Apoi s-a uitat la mine, s-a furișat spre stânci, în direcția est, și s-a făcut nevăzuta printre ele.

Eu m-am aşezat jos, în fata stâncilor, de parcă aveam în fata planta mea. M-a cuprins o profundă tristețe. mă întrebam ce făcea şopârla cu gura cusută. mă gândeam la călătoria ei ciudată și la felul cum mă privise înainte de a dispărea. Era un gând ciudat, o imagine neliniştitoare. Și eu, în felul meu, eram o şopârlă care pornise într-o altă călătorie stranie. Poate că soarta mea era doar să văd: în acel moment simțeam că nu voi reuși niciodată să povestesc ce văzusem. Între timp, se făcuse foarte întuneric. Abia vedeam stâncile din fața mea. Mi-am amintit de cuvintele lui don Juan: „Amurgul — o despicătură între două lumi".

După o lungă şovăire, am pornit să fac paşii prescrişi. Pasta, deși arăta că un terci de ovăz, era altfel la pipăit. Era foarte netedă și rece. Avea un miros deosebit, înțepător. Producea o senzație de răceală pe piele și se usca repede. Mi-am frecat tâmplele de unsprezece ori, fără să observ nici un efect. Am încercat, cu multă grijă, să observ orice schimbare de percepție și de dispoziție,

căci nu știam la ce să mă aştept. De fapt, nu înțelegeam natura experienței și continuam să caut explicații.

Pasta de pe tâmplele mele se uscase și începuse să se curețe. Eram pe punctul de a mă mai unge puțin când mi-am dat seama că stăteam pe călcâie că japonezii. Până atunci stătusem cu picioarele încrucişate și nu-mi amintesc să-mi fi schimbat poziția. Mi-a trebuit câtva timp ca să mă lămuresc bine că stăteam pe podea, într-un fel de mănăstire cu arcade înalte. Mi s-a părut că arcadele erau de cărămizi, dar, după ce m-am uitat mai atent, am văzut că erau făcute din piatră.

Aceasta tranziție a fost foarte dificilă. A venit atât de repede, încât nu eram gata să mă adaptez. Aveam o percepție difuză a elementelor viziunii, de parcă visam. Totuși, componentele nu se schimbaseră. Rămâneau nemişcate și eu mă puteam opri lângă oricare dintre ele și le puteam examina. Viziunea nu era atât de clară și de reală că aceea provocată de *peyote.* Era cețoasă și avea culori pastelate, foarte plăcute.

Mă întrebam dacă puteam să mă ridic sau nu, și următorul lucru pe care l-am observat a fost că mă mişcasem. Eram în vârful unei scări și H., o prietenă de-a mea, stătea jos, pe ultima treaptă. Ochii îi erau febrili. Aveau o lucire dementa. Râdea tare, cu asemenea intensitate, încât mă speria. Începu să urce scara. Simțeam nevoia să fug sau să mă ascund, fiindcă „fusese cam țicnită la un moment dat". Acesta fu gândul care îmi răsări în minte. M-am pitit în spatele unei coloane și ea trecu pe lângă mine fără să mă vadă. „Acum pleacă într-o lungă călătorie", fu un alt gând care mă străbătu; și, în cele din urmă, ultimul gând care mi se ivi în minte fu: „Ea râde de fiecare dată când este gata să explodeze".

Deodată, scenă a devenit foarte clară; nu mai semăna cu un vis. Era ca o scenă obișnuită, dar eu păream că mă uit la ea printr-o vitrină. Am încercat să ating o coloană, dar tot ce am simțit a fost că nu mă puteam mişca; totuși, știam că puteam sta acolo cât doream, privind această scenă. Eram în ea, dar,

cu toate astea, nu făceam parte din ea.

Am simțit că mă lovesc de un baraj de gânduri și de argumente raționale. Eram, după câte mi se părea mie, într-o stare obişnuită de conştiința lucidă. Fiecare element aparținea domeniului proceselor mele normale. Totuși știam că nu era o stare obișnuită.

Scena se schimbă brusc. Era noapte. mă aflam în holul unei clădiri, întunericul din clădire mă făcu să-mi dau seama că în scena precedenta lumina soarelui fusese minunat de clară. Totuşi, fusese atât de obişnuită, încât n-o observasem la momentul respectiv. În timp ce continuăm să privesc nouă viziune, am zărit un tânăr ieşind dintr-o cameră purtând un rucsac pe umeri. Nu știam cine era, deși îl mai văzusem o dată sau de două ori. A trecut pe lângă mine și a coborât pe scară. Între timp, îmi uitasem temerile și dilemele mele raționale. „Cine-i tipul?", m-am gândit eu. „De ce-mi apare acum?"

Scena se schimbă din nou și îl priveam pe tânăr deteriorând nişte cărți:

lipea unele pagini între ele, ştergea însemnările şi aşa mai departe. Apoi l-am văzut aranjând cărțile frumos într-o ladă de lemn. Era un vraf de lăzi. Nu se aflau în camera lui, ci într-un depozit. În minte îmi apărură alte imagini care, însă, nu erau clare. Scena deveni ceţoasă. Aveam senzația că mă învârtesc.

Don Juan mă zgâlțâi de umeri şi mă trezi. mă ajuta să mă ridic şi porniräm spre casa lui. Trecuseră trei ore şi jumătate din momentul când începusem să mă frec cu pastă pe tâmple până când mă deşteptasem, dar viziunile nu putuseră să dureze mai mult de zece minute. Nu simțeam nici un fel de efecte neplăcute. Eram doar înfometat şi somnoros.

Joi, 18 aprilie 1963

Cu o seară în urmă, don Juan m-a rugat să-i descriu recenta mea experiență, dar eu eram prea somnoros ca să-i vorbesc despre asta. Nu puteam să mă concentrez. Astăzi, de îndată ce

m-am trezit, el își repeta întrebarea.

— Cine ți-a spus că fata asta, H., fusese cam țicnită? M-a întrebat el, când am terminat de povestit.

— Nimeni. A fost doar un gând care mi-a venit.

— Crezi că erau gândurile tale?

I-am spus că erau gândurile mele, deși nu aveam nici un motiv să cred că H. suferea de ceva. Erau nişte gânduri ciudate. Păreau să-mi răsară în minte aşa, din senin. Don Juan mă cerceta curios. L-am întrebat dacă nu mă credea; a râs și mi-a spus că era obiceiul meu să fiu neglijent în ceea ce fac.

— Ce-am greşit, don Juan?

— Trebuia să le asculți pe şopârle.

— Cum adica să le ascult?

— Şopârla cea mică de pe umărul tău ți-a povestit tot ce văzuse sora ei. A vorbit cu tine. Ți-a spus totul, dar tu nu i-ai dat nici o atenție. În loc să faci asta, ai crezut că vorbele şopârlei au fost propriile tale gânduri.

— Dar erau gândurile mele, don Juan.

— Nu erau deloc! Aşa-i vrăjitoria asta. De fapt, viziunea trebuie să fie ascultata,

mai degrabă decât să fie privită. Acelaşi lucru mi s-a întâmplat şi mie. Tocmai voiam să te avertizez, când mi-am adus aminte că nici binefăcătorul meu nu mă avertizase pe mine.

— Experienţă dumitale a fost că a mea, don Juan?

— Nu. A mea a fost o călătorie demonică. Era cât pe ce să mor.

— De ce a fost demonică?

— Poate pentru că iarba diavolului nu mă plăcea sau pentru că nu-mi era clar ce doream să întreb. La fel ca tine, ieri. Poate că te gândiseşi la fata aia când ai pus întrebarea despre cărţi.

— Nu-mi aduc aminte.

— Şopârlele nu se înşeală niciodată; pentru ele, fiecare gând este o întrebare. Şopârlele s-au întors şi ţi-au spus nişte lucruri despre H. pe care nimeni nu le-ar fi putut înţelege vreodată, fiindcă nici măcar tu nu ştii care-ţi erau gândurile.

— Ce poţi spune despre cealaltă viziune pe care am avut-o?

— Gândurile tale probabil c-au fost clare atunci când ai pus întrebarea. Şi aşa trebuie dirijata vrăjitoria asta, cu

claritate.

— Vrei să spui că viziunea cu fata nu trebuie luată în serios?

— Cum poate să fie luată în serios când tu nu ştii la ce întrebare răspundeau micile şopârle?

— Le-ar fi mai clar şopârlelor dacă le pui doar o întrebare?

— Da, le-ar fi mai clar. Dacă gândul ți-ar fi limpede.

— Dar ce s-ar întâmpla, don Juan, dacă acea singură întrebare n-ar fi simplă?

— Atâta timp cât gândul tău este limpede și nu se referă și la alte lucruri, este clar pentru micile şopârle și atunci și răspunsul lor o să fie clar pentru tine.

— Poți să le pui şopârlelor și alte întrebări pe măsură ce se desfăşoară viziunea?

— Nu. Viziunea trebuie s-o priveşti, indiferent de ce-ți spun şopârlele. De asta am spus că viziunea trebuie mai mult s-o asculți decât s-o vezi. Și tot de asta ți-am spus să te ocupi de probleme impersonale. De obicei, când întrebarea se referă la oameni, dorința ta de a-i

atinge sau de a vorbi cu ei este prea puternică şi şopârlă n-o să mai vorbească, iar vrăjitoria îşi va pierde puterea. Ar trebui să ştii mult mai mult decât ştii acum, înainte de a încerca să vezi lucruri care te privesc personal. Dată viitoare, să asculţi cu atenţie. Sunt sigur că şopârlele ţi-au spus foarte multe lucruri, dar nu le-ai ascultat.

Vineri, 19 aprilie 1963

— Ce au fost toate acele lucruri pe care le-am măcinat pentru pasta, don Juan?

— Seminţe de iarbă diavolului şi gândaci care trăiesc din aceste seminţe. Măsură este o mâna din fiecare.

Îşi făcu mâna dreaptă caus ca să-mi arate cantitatea.

L-am întrebat ce s-ar întâmpla dacă un element este folosit singur, fără celelalte. Mi-a spus ca o asemenea procedura n-ar face decât să produca o reacţie antagonică între iarba diavolului şi şopârle.

— Nu trebuie să antagonizezi

şopârlele, mi-a răspuns el, căci ziua următoare, târziu după-amiaza, trebuie să te întorci la locul unde se afla planta ta. Vorbește cu toate şopârlele și roagă-le pe cele două care te-au ajutat la vrăjitoria ta să iasă din nou la vedere. Caută pretutindeni până se întunecă de tot. Dacă nu le găseşti, trebuie să mai încerci o dată, în ziua următoare. Dacă ești puternic, le vei găsi pe amândouă și atunci trebuie să le mănânci pe loc. și vei fi înzestrat pe vecie cu capacitatea de a vedea nevăzutul. Nu vei mai avea nevoie să prinzi şopârle ca să faci această vrăjitorie. Din clipa aceea, ele vor trăi în tine.

— Ce fac dacă nu găsesc decât una din ele?

— Dacă nu găseşti decât una trebuie s-o laşi să plece la sfârșitul căutărilor tale. Daca o găseşti în prima zi, n-o păstra în speranța c-o vei găsi și pe cealaltă în ziua următoare. Asta n-o să facă decât să-ți strice prietenia cu ele.

— Ce se întâmplă dacă nu le găsesc deloc?

— Cred că asta ar fi cel mai bun lucru

pentru tine. Înseamnă că trebuie să prinzi două şopârle de fiecare dată când ai nevoie de ajutorul lor, dar mai înseamnă și altceva: că ești liber.

— Ce vrei să spui, don Juan?

— Liber de a fi sclavul ierbii diavolului. Dacă şopârlele trăiesc în tine, iarba diavolului nu te va elibera niciodată.

— Asta-i ceva rău?

— Sigur că-i rău. Te va exclude de la orice altceva. Va trebui să-ți petreci întreaga viața îngrijind-o că pe un aliat. Este posesivă. O dată ce începe să te domine, n-ai altă cale de urmat decât calea ei.

— Ce se întâmplă dacă descopăr că şopârlele au murit?

— Dacă descoperi că una din ele sau amândouă au murit, trebuie să renunți să mai faci vrăjitoria asta pentru o vreme. Ia o pauză. Cred că asta-i tot ce am să-ți spun; ceea ce ți-am spus eu reprezintă regulă. Ori de câte ori faci această vrăjitorie de unul singur, trebuie să respecți toate etapele de care ți-am vorbit, în timp ce stai în fata plantei tale.

Și încă un lucru: să nu mănânci și să nu bei nimic până nu se termina vrăjitoria.

6.

Următorul pas în învăţăturile lui don Juan a fost un nou aspect al stăpânirii celei de a două porțiuni a rădăcinii de Datura. În timpul care a trecut între cele două stadii de învăţătură, don Juan nu mă întreba decât despre cum se dezvoltase planta mea.

Joi, 27 iunie 1963

— Este o practică bună să testezi iarba diavolului înainte de a te angaja cu totul pe calea ei, îmi spuse don Juan.

— Cum o testezi, don Juan?

— Trebuie să mai încerci încă o vrăjitorie cu şopârlele. Ai toate elementele necesare ca să le mai pui o întrebare şopârlelor, de dată asta fără ajutorul meu.

— Chiar este necesar să fac aceasta vrăjitorie, don Juan?

— Este metoda cea mai bună ca să vezi ce sentimente îți nutreşte iarba diavolului. Ea te testează tot timpul, așa că-i drept s-o testezi și tu pe ea și, dacă

într-un anume punct al căii simți, pentru cine știe ce motiv, că nu vrei să mergi mai departe, atunci trebuie, pur și simplu, să te opreşti.

Sâmbăta, 29 iunie 1963

Am atacat din nou subiectul iarba diavolului. Doream că don Juan să-mi spună mai multe despre ea, cu toate că nu țineam să îl oblig.

— A două porțiune se foloseşte doar ca să ghiceşti, nu-i aşa, don Juan? Am întrebat eu ca să deschid conversația.

— Nu doar ca să ghiceşti. Vrăjitoria cu şopârlele se învață doar cu ajutorul celei de a două porțiuni și, în acelaşi timp, testezi iarba diavolului; dar, de fapt, a două porțiune se foloseşte pentru alte scopuri. Vrăjitoria cu şopârlele reprezintă doar începutul.

— Aşadar, la ce foloseşte, don Juan?

Don Juan nu-mi răspunse. Schimbă brusc subiectul și mă întreba cât de mari erau plantele Datura care creşteau în jurul plantei mele. Făcu un gest care arăta mărimea.

Don Juan spuse:

— Te-am învățat cum să deosebeşti un mascul de o femelă. Acum, du-te la plantele tale și adumi-le pe amândouă. Du-te mai întâi, la planta ta veche și uită-te atent la cursul de apă făcut de ploaie. Până acum, ploaia trebuie să fi cărat semințele departe. Priveşte fisurile *(zanjitas)* făcute de ploaie și, cercetându-le, hotărăşte direcția scurgerii. Pe urmă, găseşte plantă care creşte în colțul cel mai îndepărtat de planta ta. Toate plantele iarba diavolului care cresc între ele sunt ale tale. Mai târziu, după ce fac semințe, poți să extinzi mărimea teritoriului tău urmând cursul de apă făcut de plantă din drum.

Îmi dădu instrucțiuni foarte amănunțite despre cum să-mi fac rost de un instrument de tăiat. Tăierea rădăcinii, îmi spuse el, trebuie făcuta în felul următor: în primul rând, trebuie să alegi planta pe care o voi tăia și să curăț pământul de pe locul unde rădăcina se uneşte cu tulpină. În al doilea rând, trebuie să repet, aidoma, acelaşi dans pe care l-am executat când am replantat

rădăcina. În al treilea rând, trebuie să tai tulpina și să las rădăcina în pământ. Ultimul pas va fi să scot afară treizeci și cinci de centimetri de rădăcină. M-a prevenit să nu vorbesc și să nu-mi trădez sentimentele în timp ce fac toate astea.

— Trebuie să ai cu ține două bucăți de pânză, mi-a spus el. Întinde-le pe pământ și pune plantele pe ele. Pe urmă, taie plantele în bucăți și fă-le grămezi. Ordinea o hotărăşti tu; dar trebuie întotdeauna să-ți aminteşti care a fost ordinea, fiindcă așa trebuie să faci de fiecare dată. Adu-mi plantele, de îndată ce le ai!

Sâmbăta, 6 iulie 1963

Luni, 1 iulie, am tăiat plantele Datura pe care mi le ceruse don Juan. Am aşteptat să se întunece mai tare ca să execut dânsul din jurul plantelor, fiindcă nu voiam să mă vadă cineva. Eram destul de neîncrezător. Eram sigur că cineva avea să-mi urmărească actele mele ciudate. Mai înainte alesesem

plantele pe care le socoteam a fi mascul și femelă. Am tăiat treizeci și cinci de centimetri din rădăcina fiecărei plante; să sapi până la acea adâncime cu un băț de lemn n-a fost o treabă uşoară. Mi-au trebuit două ore. Când am isprăvit era bezna și când a trebuit să le tai, am folosit o lanternă. Teama mea de la început că mă va urmări cineva era un fleac în comparație cu spaimă că cineva va observa lumina lanternei în desişuri.

Am dus plantele la casa lui don Juan marți, 2 iulie. El a desfăcut legăturile și a cercetat bucățile. Mi-a spus că trebuia să-mi dea semințele plantelor lui. Împinse un mojar în fața mea. Luă un borcan de sticlă şi-i goli conținutul în mojar — semințe uscate lipite împreună.

L-am întrebat pe don Juan ce fusese acolo și el mi-a răspuns că erau semințe mâncate de gândacii dăunători. Erau și câțiva gândaci printre semințe — gândaci mici, negri de cereale. Mi-a spus că erau gândaci speciali și că trebuia să-i scoatem de acolo și să-i punem într-un borcan separat. Mi-a întins un alt borcan, plin pe trei sferturi cu acelaşi

soi de gândaci. În borcan era îndesata o bucată de hârtie ca să nu lase gândacii să iasă afară.

— Dată viitoare va trebui să foloseşti gândacii de la plantele tale, mi-a spus don Juan. Ceea ce trebuie să faci este să tai păstăile care au în ele găuri mici şi sunt pline de gândaci. Desfăcu păstaia şi curata totul într-un borcan. Strânge o mâna de gândaci şi pune-i într-un alt conteiner. Tratează-i cu asprime. Nu fi amabil sau delicat cu ei. Măsoară o mâna de seminţe mâncate de gândaci din bulgarele în care se afla şi o mâna de pudra de gândaci şi îngroapă restul în orice loc din direcţia asta (făcu un semn spre sud) de la locul unde se afla planta ta. Pe urmă, alege seminţe bune, uscate şi depozitează-le separat. Poţi să alegi tot ce doreşti. Poţi să le foloseşti oricând. Este o idee bună să scoţi seminţele din păstăi ca să poţi îngropa totul imediat.

Pe urmă, don Juan mi-a spus să macin mai întâi seminţele adunate în bulgăre, pe urma ouăle de gândaci, în continuare gândacii şi la urma seminţele bune, uscate.

Când toate au fost prefăcute într-o pudră fină, don Juan a luat bucățile de Datura pe care eu le tăiasem și le pusesem într-o grămadă. A luat radăcina-mascul și a învelit-o ușor într-o bucată de pânză. Mi-a întins mie restul și mi-a spus să tai totul în bucățele, să le zdrobesc bine și pe urmă să pun tot sucul într-o oală. A adăugat că trebuie să le zdrobesc în aceeaşi ordine în care le pusesem în grămada.

Când am terminat, mi-a spus să măsor o cană de apă clocotită și s-o amestec cu tot ce se afla în oală și, pe urmă, să mai adaug două căni. Mi-a dat o bucată de os bine lustruit. Am amestecat fiertura cu el și am pus oala pe foc. Apoi mi-a spus că trebuie să pregătim rădăcină și, pentru asta, este nevoie să folosim un mojar mai mare, fiindcă radăcina-mascul nu poate fi tăiată deloc. Ne-am dus în fundul curții. El pusese mojarul la îndemână și eu m-am apucat să pisez rădăcina, așa cum făcusem și mai înainte. Am lăsat rădăcina să se înmoaie în apă, expusă la aerul nopții, și am intrat în casă.

Don Juan mi-a spus să urmăresc amestecul din oala. Trebuia să-l las să fiarbă până se îngroşa — până devenea mai greu de mestecat. Pe urmă, don Juan s-a întins pe preş şi a adormit. După ce fiertură a stat pe foc cel puţin o oră, am observat că era din ce în ce mai greu s-o mestec. Am socotit că era gata şi am luat-o de pe foc. Am pus oala în plasa de sub streaşina şi m-am culcat şi eu.

M-am deşteptat o dată cu don Juan. Soarele strălucea pe cer fără de nori. Era o zi fierbinte şi uscată. Don Juan remarca din nou că era sigur că iarba diavolului mă plăcea.

Ne-am apucat să tratăm rădăcină şi la sfârşitul zilei aveam puţină substanţa gălbuie pe fundul bolului. Don Juan a aruncat apa de deasupra. Am socotit că terminasem procedura, dar don Juan a umplut din nou castronul cu apă clocotită.

Don Juan a dat jos oală cu fiertura de sub acoperiş. Fiertura părea aproape uscată. Duse oala în casă, o puse cu grijă pe podea şi se aşeza. Pe urmă,

începu să vorbească.

— Binefăcătorul meu mi-a spus că era permis să amesteci planta cu osânză. Asta ai să faci și tu. Binefăcătorul meu a amestecat-o cu osânza în locul meu, dar, așa cum am spus deja, eu n-am ținut niciodată prea mult la planta asta și n-am încercat niciodată, cu adevărat, să mă identific cu ea. Binefăcătorul meu mi-a spus că, dacă vrei să obții cele mai bune rezultate, dacă vrei, într-adevăr, să stăpâneşti puterea, cel mai bun lucru este să amesteci planta cu osânza de porc mistreț. Osânza de pe intestine e cea mai bună. Dar tu alegi. Poate că soarta va hotărî că tu să-ți iei iarba diavolului drept aliat, și, în cazul ăsta am să te sfătuiesc, așa cum m-a sfătuit și pe mine binefăcătorul meu, să vânezi un porc mistreț și să scoți grăsimea de pe intestine *(sebo de tripa).* Pe vremuri, când iarba diavolului era socotită ceva grozav, oamenii obișnuiau să organizeze vânători speciale ca să facă rost de osânză de mistreț. Căutau masculii cei mai mari și mai puternici. Exista o magie specială privitoare la mistreți;

obțineau de la ei o putere deosebită, atât de deosebită încât era greu de crezut, chiar și în acele timpuri. Dar această putere s-a pierdut. Eu nu știu nimic despre ea. Și nu cunosc pe nimeni care să știe ceva despre ea. Poate că iarba însăşi îți va spune toate astea.

Don Juan a măsurat o mâna de osânză, a aruncat-o în castronul care conținea crupele uscate și a curățat osânza care-i rămăsese pe mâna, punând-o pe marginea oalei. Mi-a spus să mestec conținutul, până se face uniform.

Am bătut amestecul aproape trei ore. Don Juan se uita la el din când în când și socotea că nu era încă gata. În cele din urmă, a părut satisfăcut. Aerul amestecat cu pastă îi dăduse o culoare cenuşie deschisă și consistența unui jeleu. Don Juan a agățat castronul de streaşina, lângă celălalt castron. Mi-a spus că-l va lăsa acolo până a două zi, fiindcă ne vor trebui două zile ca să preparăm a două porțiune. Mi-a spus să nu mănânc nimic între timp. Puteam să beau apa, dar mâncare, deloc.

A două zi, joi, 4 iulie, don Juan m-a învățat cum să limpezesc rădăcină de patru ori. Ultima oară când am scurs apa din castron, se făcuse deja întuneric. Ne-am aşezat în verandă. Don Juan puse ambele castroane dinaintea lui. Extrasul din rădăcina măsură o linguriță de ceai de apret albicios. Îl puse într-o cană și adăuga apă. Răsuci cana în mâna ca să se dizolve substanță și apoi mi-o întinse. Îmi spuse să beau tot ce era în cană. Am băut dintr-o înghițitură, după care am pus cana pe podea și m-am lăsat iar pe spate. Inima începu să-mi bată cu putere; aveam senzația că nu mai pot respira. Don Juan îmi porunci, că în treacăt, să-mi scot toate hainele de pe mine. L-am întrebat de ce și el îmi spuse că trebuie să mă ung cu pastă. Am şovăit. Nu știam daca să mă dezbrac. Don Juan stărui să mă grăbesc. Spuse că nu era vreme de mofturi. Mi-am scos toate hainele.

El a luat bățul de os și a tras două linii pe suprafața pastei, împărțind astfel conținutul castronului în trei părți egale.

Apoi, începând cu mijlocul liniei de sus, făcu o linie verticală perpendiculară pe celelalte două, împărțind pasta în cinci părți. Arăta cu degetul la porțiunea din dreapta jos şi-mi spuse că asta era pentru laba mea stângă. Zonă de deasupra ei era pentru piciorul meu stâng. Porțiunea de sus, care era cea mai mare, era pentru organele mele genitale. Următoarea, de dedesubt, pe partea stângă, era pentru piciorul meu drept și zonă de jos, la stânga, era pentru talpa mea dreaptă. Don Juan îmi spuse să ung acea parte a pastei destinată piciorului meu stâng pe talpa piciorului și să frec bine. Pe urmă, mă învăța cum să ung pasta pe partea interioară a piciorului stâng, pe organele genitale, pe partea interioară a piciorului drept, de sus până jos și, la sfârșit, pe talpa piciorului meu drept.

I-am urmat instrucțiunile. Pasta era rece și avea un miros foarte puternic. După ce am terminat să aplic pasta, m-am ridicat. Izul amestecului mi-a pătruns în nări. Simțeam că mă sufoc. Mirosul înțepător mă îneca cu totul. Era

că un fel de gaz. Am încercat să respir pe gură și m-am forțat să vorbesc cu don Juan, dar n-am reușit.

Don Juan se tot uita țintă la mine. Am făcut un pas spre el. Îmi simțeam picioarele că de cauciuc şi lungi, foarte lungi. Am mai făcut un pas. Încheieturile genunchilor erau elastice că nişte arcuri: tremurau, vibrau și se contractau elastic. Am făcut câțiva paşi înainte. Mişcarea trupului meu era lentă și nesigură; semăna mai mult cu o tremurare înainte și în sus. M-am uitat în jos și l-am văzut pe don Juan stând sub mine, la o mare distanță. Forța motrice mă împinse înainte încă un pas, care fu și mai elastic și mai lung decât cel de dinainte. Și, de acolo, m-am ridicat în aer. Îmi amintesc că, o dată, m-am lăsat în jos; pe urmă, mi-am luat avânt cu ambele picioare, am făcut un salt îndărăt și am alunecat pe spate. Am văzut cerul întunecat de deasupra mea și norii trecând pe lângă mine. M-am smucit ca să mă uit în jos. Am văzut masa sumbră a munților. Viteza mea era extraordinară. Brațele îmi erau

încremenite, încrucişate peste trupul meu. Capul îmi era partea ce asigură direcția. Dacă îl țineam aplecat pe spate mă roteam în cercuri verticale. Schimbăm direcția întorcându-mi capul într-o parte. mă bucuram de această libertate și viteza pe care nu o mai cunoscusem niciodată. Minunatul întuneric îmi dădea un sentiment de tristețe, poate de dor. Aveam senzația că găsisem locul căruia îi aparțineam — întunericul nopții. Am încercat să privesc în jurul meu, dar tot ce am simțit era că noaptea era liniştită, deși era încărcata cu atâta putere.

Deodată, mi-am dat seama că venise timpul să cobor; era că și cum primisem o poruncă pe care trebuia s-o respect. Și am început să cobor ca o până, cu mişcări laterale. Acest gen de mişcare mă făcu să mă simt foarte rău. Era lentă și sacadată, de parcă eram coborât cu un scripete. M-a apucat greața. Capul îmi plesnea de o durere cumplită. Eram învăluit de un soi de întunecime. Eram foarte conştient de senzația că eram suspendat în ea.

Ultimul lucru de care-mi amintesc este senzația de trezire. Eram în pat, în camera mea. M-am ridicat în sus. Și, imaginea camerei mele se topi. M-am aşezat în picioare. Eram despuiat! Mişcarea făcuta ca să mă ridic în picioare m-a făcut iar să mă cuprindă greața.

Am recunoscut unele repere. mă aflam cam la vreo opt sute de metri de casa lui don Juan, lângă locul unde își avea plantele Datura. Deodată, toate se aşezară la locul lor și mi-am dat seama că va trebui să merg pe jos îndărăt, spre casa lui, în pielea goală. Să fiu fără haine era un mare dezavantaj psihologic, dar nu puteam să fac nimic ca să rezolv problema. M-am gândit să-mi fac o fustă de ramuri, dar gândul mi se păru ridicol, și, în afară de aceasta, în curând aveau să se ivească zorile, căci lumina dimineții era deja clara. Am uitat de neliniştile mele și de greață și am început să merg spre casă. Eram obsedat de teama de a fi descoperit. mă uitam în jur să văd dacă nu apar oameni sau câini. Am încercat s-o iau la

fugă, dar mi-am rănit picioarele de pietrele mici, ascuțite. Am mărit pasul. Se luminase, deja, destul de bine. Apoi, am văzut pe cineva venind pe drum și am sărit repede în spatele tufişurilor. Situația mi se părea atât de ridicolă! Cu o clipă înainte, mă bucurasem de plăcerea incredibilă a zborului; în minutul următor mă ascundeam, jenat de propria goliciune. M-am gândit să sar din tufişuri și să ies iar în drum, după care să o iau la goană din toate puterile și să trec pe lângă persoana care venea spre mine. Mi-am zis că va fi atât de surprins încât, când își va da seama că văzuse un om despuiat, eu îl voi fi lăsat cu mult în urmă. Toate gândurile astea mi-au trecut prin minte, dar n-am îndrăznit să fac un pas.

Persoana care venea ajunsese în dreptul meu și se opri. L-am auzit cum mă striga pe nume. Era don Juan, care avea hainele mele la el. În timp ce eu mă îmbrăcam, el se uita la mine și izbucni în râs; râdea atât de tare, încât am sfârșit prin a râde și eu.

În aceeaşi zi, vineri, 5 iulie, târziu

după-amiaza, don Juan m-a rugat să-i povestesc amănuntele experienței mele. I-am relatat întregul episod cât mai exact posibil.

— A două porțiune a ierbii diavolului te ajuta să zbori, spuse el după ce eu am terminat de povestit. Unguentul în sine nu este de ajuns. Binefăcătorul meu mi-a spus că rădăcină însăşi îți conferă direcție și înțelepciune; ea este cauza zborului. Pe măsură ce vei învăța mai multe și o vei consuma mai des ca să poți zbura, vei începe să vezi totul cu mare claritate. Vei putea să pluteşti prin aer sute de kilometri ca să vezi ce se întâmplă în orice loc doreşti sau să dai o lovitură fatală duşmanilor tăi mai îndepărtați. Când te vei obișnui cu iarba diavolului, ea o să te învețe cum să faci asemenea lucruri. De pildă, ea te-a învățat deja cum să-ți schimbi direcția. În acelaşi fel, o să te învețe lucruri care în momentul de față îți par inimaginabile.

— Că de exemplu, don Juan?

— Asta nu-ți pot spune. Fiecare om este diferit. Binefăcătorul meu nu-mi

spunea niciodată ce învățase el. El îmi spunea doar cum să procedez, dar nu și ce vedea el însuşi. Asta este secretul fiecăruia.

— Dar eu îți spun tot ce văd, don Juan.

— Acum, da. Mai târziu n-o s-o mai faci. Dată viitoare când o să consumi iarba diavolului, o s-o faci singur, lângă plantele tale, căci acolo vei ateriza, în jurul plantelor tale. Adu-ți aminte de asta! Ăsta-i motivul pentru care am venit aici, la plantele mele, ca să te caut.

Nu-mi mai spuse nimic și eu am adormit. Când m-am trezit, seara, m-am simțit înzdrăvenit. Din nu știu ce motiv, mă simțeam cuprins de un soi de mulțumire fizică. Eram fericit, satisfăcut.

Don Juan m-a întrebat:

— Ți-a plăcut noaptea? Sau a fost înspăimântătoare?

I-am răspuns că noaptea fusese, într-adevăr, minunată.

— Dar cum a fost cu durerea ta de cap? A fost greu de suportat? A vrut el să știe.

— Durerea de cap a fost tot atât de puternică precum toate celelalte senzații. A fost cea mai groaznică durere pe care am simțit-o vreodată, i-am spus eu.

— Asta o să te împiedice să vrei să guşti din nou puterea ierbii diavolului?

— Nu ştiu. Acum nu vreau, dar, mai târziu, s-ar putea să vreau. Zău că n-aş putea spune, don Juan!

Era totuși o întrebare care mă frământă. Știam că va încerca să o evite, așa că am aşteptat să aducă el vorba; am aşteptat toată ziua. În cele din urmă, înainte de a pleca în seara aceea, a trebuit să-l întreb:

— Chiar am zburat, don Juan?

— Așa mi-ai spus. Nu-i aşa?

— Ştiu, don Juan. Vreau să zic, corpul meu chiar a zburat? Mi-am luat zborul asemeni unei păsări?

— Întotdeauna îmi pui întrebări la care nu pot să îți răspund. Ai zburat. La asta serveşte a două porțiune a ierbii diavolului. Când o să consumi mai mult din ea, o să înveți să zbori perfect. Nu este o treabă simplă. Omul *zboară* cu

ajutorul celei de a două porții a ierbii diavolului. Asta-i tot ce pot să-ți spun. Ce vrei tu să ştii n-are nici un sens. Păsările zboară că păsările și omul care a consumat iarba diavolului zboară cum zboară el *(el enyerbado vuela asi).*

— Așa cum fac păsările? *(Asi como los pñjaros?)*

— Nu, el zboară că un om care a consumat iarba *(No, asi como los enyerbados).*

— Atunci, n-am zburat chiar, don Juan. Am zburat în imaginația mea, doar cu mintea. Trupul meu unde era?

— În tufişuri, îmi răspunse el, ironic, dar, imediat, se porni iar pe râs. Problema ta este că înțelegi lucrurile doar într-un singur fel. Tu nu crezi că omul zboară; și, totuși, omul poate să străbată o mie cinci sute de kilometri într-o secundă ca să vadă ce se mai întâmplă. El poate să își lovească duşmanii de la o mare depărtare. Deci, zboară sau nu zboară?

— Vezi, don Juan, noi doi suntem orientați în mod diferit. Să ne închipuim, aşa, de dragul discuției, că unul dintre

colegii mei studenți ar fi fost aici, cu mine, când am consumat iarba diavolului. Ar fi putut să mă vadă zburând?

— Iar începi cu întrebările tale despre ce s-ar întâmpla dacă... N-are rost să discutăm la modul ăsta. Dacă prietenul tău sau oricine altcineva consuma a două porțiune a ierbii, tot ce poate face este să zboare. Dacă te-ar fi urmărit, pur și simplu, s-ar putea să te fi văzut zburând sau să nu te fi văzut. Asta depinde de fiecare om.

— Dar, ce vreau eu să spun, don Juan, este că dacă eu și dumneata ne uitam la o pasăre și o vedem zburând, suntem de acord că zboară. Dar, dacă doi dintre prietenii mei m-au văzut zburând așa cum am făcut noaptea trecută, vor fi de acord că zburam?

— Ei, bine, s-ar putea să fie. Ești de acord că păsările zboară fiindcă noi le-am văzut zburând. Zborul este un lucru obișnuit când e vorba de păsări. Dar nu vei fi de acord în ceea ce priveşte alte lucruri pe care le fac păsările, pentru că nu le-ai văzut niciodată pe păsări

făcându-le. Dacă prietenii tăi ar şti despre oameni care zboară cu ajutorul ierbii diavolului, atunci ar fi de acord.

— Hai să punem problema altfel, don Juan. Ceea ce voiam eu să spun era ca, dacă m-aş lega de o stâncă cu un lanț greu, aş zbura la fel, fiindcă trupul meu nu avea nimic de a face cu zborul meu.

Don Juan mă privi uimit.

— Dacă te legi de o stâncă, zise el, mă tem că va trebui să zbori ținând în brațe stânca și lanțul ei greu.

7.

Adunarea ingredientelor și prepararea lor pentru amestecul fumului constituia un ciclu anual. În primul an, don Juan m-a învățat cum se procedează. În decembrie 1962, în al doilea an, când ciclul fu reluat, don Juan n-a făcut decât să mă îndrume; eu am adunat ingredientele singur, le-am pregătit și le-am pus deoparte pentru anul viitor.

În decembrie 1962, un nou ciclu începu pentru a treia oară. Don Juan îmi arăta atunci cum să combin ingredientele uscate pe care le colectasem și le pregătisem cu un an înainte. El a pus amestecul pentru fumat într-un săculeț din piele și am pornit din nou ca să culegem diferitele ingrediente pentru anul următor.

Don Juan a pomenit rareori de „micul fum" în anul care s-a scurs între cele două colectări. Totuși, de fiecare dată când mă duceam pe la el, îmi dădea pipa lui s-o țin în mâna și procedura „familiarizării" cu pipa avea loc în felul descris de el. Îmi punea pipa în mâna

încet, încet. Îmi cerea o concentrare absolută și atentă asupra acelui act şi-mi dădea instrucțiuni foarte explicite. Dacă ne purtăm neîndemânatic cu pipa se va ajunge, inevitabil, la moartea mea sau a lui, mi-a spus don Juan.

De îndată ce terminarăm ciclul celei de a treia colectări și preparări, don Juan începu să vorbească despre fum că un aliat, pentru prima oară după mai mult de un an.

Luni, 23 decembrie 1963

Ne întorceam cu maşina spre casa lui după ce culesesem nişte flori galbene pentru amestec. Ele reprezentau un ingredient necesar. Am remarcat că, anul acesta, nu urmasem aceeaşi ordine în strângerea ingredientelor, așa cum făcusem cu un an în urmă. Don Juan a râs și a spus că fumul nu era capricios sau meschin că iarba diavolului. Pentru fum, ordinea colectării nu avea importanța; tot ce se cerea era că omul care folosea amestecul să fie precis și exact.

L-am întrebat pe don Juan ce urma să facem cu amestecul pe care el îl pregătise și mi-l dăduse să-l păstrez. El mi-a răspuns că era al meu și a adăugat că trebuia să-l folosesc cât mai curând posibil. L-am întrebat ce cantitate se folosea de fiecare dată. Punguliţa pe care mi-o dăduse conținea aproximativ de trei ori mai mult decât conținutul unei pungi mici de tutun. mă lămuri că trebuia să folosesc întregul conținut al pungii mele într-un an și de cât aveam nevoie de fiecare dată când fumam era o chestiune personală.

Am vrut să știu ce se va întâmpla dacă nu reuşeam să termin punga. Don Juan mi-a răspuns că nu se va întâmpla nimic; fumul nu cerea nimic. El, personal, nu mai simțea nevoia să fumeze și, totuși, prepara un nou amestec în fiecare an. Apoi se corectă, spunându-mi că doar *rar* simțea nevoia să fumeze. L-am întrebat ce făcea cu amestecul pe care nu-l folosise, dar el nu mi-a răspuns. Mi-a explicat că amestecul nu mai era bun dacă nu era folosit într-un an.

Ajunşi în acest punct, am intrat într-o lungă controversă. Eu nu-mi exprimam întrebările corect şi răspunsurile lui păreau confuze. Doream să ştiu dacă îşi va pierde proprietăţile halucinogene sau puterea după un an, astfel făcând ciclul anual necesar, dar el insistă că amestecul nu-şi va pierde puterea niciodată. Singurul lucru care se putea întâmpla, îmi spuse el, era că omul să nu mai aibă nevoie de acesta, fiindcă îşi făcuse un nou stoc; trebuia să scape de vechiul amestec care-i mai rămăsese într-un anume fel, pe care don Juan nu dori să mi-l dezvăluie în acel moment.

Marţi, 24 decembrie 1963

— Mi-ai spus, don Juan, că n-ai nevoie să mai fumezi.

— Da, fiindcă fumul este aliatul meu, n-am nevoie să mai fumez. Eu pot să-l chem oricând şi oriunde...

— Vrei să spui că el răspunde la chemarea ta, chiar dacă nu fumezi?

— Vreau să spun că am acces la el.

— Asta este valabil şi pentru mine?

— Da, dacă reuşeşti să ți-l câştigi că aliat.

Marți, 31 decembrie 1963

Joi, 26 decembrie, am avut prima mea experiență cu aliatul lui don Juan, fumul. Toată ziua l-am dus cu maşina de colo-colo și am făcut felurite treburi pentru el. Ne-am întors acasă târziu, după-amiaza. I-am spus că nu mâncasem nimic toată ziua. Asta nu-l impresionă deloc; în schimb începu să-mi spună că era foarte necesar că eu să mă familiarizez cu fumul, îmi mai spusese că trebuia să-l încerc eu însumi ca să-mi dau seama cât de important era că aliat.

Fără să-mi ofere prilejul să mai adaug ceva, don Juan zise că va aprinde pipă pentru mine chiar în acel moment. Am încercat să-l fac să se răzgândească, argumentând că nu considerăm că mă simțeam pregătit pentru această etapă. I-am spus că, după părerea mea, eu nu mânuisem pipa îndeajuns. Dar el mi-a răspuns că nu-mi mai rămăsese mult

timp pentru învățat și că, foarte curând, va trebui să folosesc pipa. A scos pipa din săculețul ei și a început s-o mângâie. M-am aşezat pe podea lângă el și m-am chinuit din răsputeri să mi se facă rău și să leşin — să fac orice ca să amân acest pas inevitabil.

În odaie, se întunecase aproape de tot. Don Juan aprinsese lampa de petrol și o pusese într-un colț. De obicei, lampa crea în camera un semiîntuneric liniştitor, lumina ei gălbuie fiind întotdeauna relaxanta. De dată aceasta, totuși, lumină părea vagă și neobişnuit de roşie; era descurajantă. Don Juan desfăcu pungulița lui cu amestec, fără s-o dezlege de şnurul legat în jurul ei. Aduse pipa mai aproape, şi-o vârî în cămaşă și turnă un pic de amestec în caus. Îmi spuse să urmăresc procedura, atrăgându-mi atenția că, dacă se risipea ceva din amestec, va cădea în cămaşa lui.

Don Juan umplu trei pătrimi din caus, apoi lega punga cu o mână, în timp ce cu cealaltă ținea pipa. Lua o farfurioară de lut, mi-o întinse mie și mă

ruga să aduc câțiva cărbuni mici din focul de afară. M-am dus în curte și am scos o mâna de cărbuni din soba de chirpici. M-am întors repede în cameră. mă copleşea o senzație de neliniște. Era ca o presimțire.

M-am aşezat lângă don Juan și i-am dat farfuria. S-a uitat la ea și, calm, mi-a spus că alesesem nişte cărbuni prea mari. El avea nevoie de unii mai mici care să între în căuşul pipei. M-am dus din nou la soba și am mai adus câțiva. Don Juan a luat farfuria cu cărbuni și şi-a pus-o în față. Stătea cu picioarele încrucişate și vârâte sub el. Se uita la mine cu coada ochiului și se aplecă înainte până ce ajunse aproape să atingă cărbunii cu bărbia. Lua pipa cu mâna stângă și, cu o mişcare extrem de iute a mâinii drepte, alese o bucățică de cărbune încins și o băga în căuşul pipei; pe urmă, se ridică drept în picioare, ținând pipa cu amândouă mâinile, şi-o vârî în gură și trase trei fumuri, își întinse brațele spre mine şi-mi spuse într-o şoaptă apăsată să iau pipa cu ambele mâini și să fumez.

Gândul de a refuza pipa și de a o lua la goană îmi trecu o clipă prin minte; dar don Juan îmi mai spuse o dată — tot în şoaptă — să iau pipa și să fumez. M-am uitat la el. Stătea cu privirea ațintită la mine. Dar căutătura lui era prietenoasă și plină de interes. Era limpede că eu făcusem alegerea cu mult timp înainte; n-aveam altă alternativă decât să fac ce-mi cerea el.

Am luat pipa și era cât pe ce s-o scap din mână. Era fierbinte! Mi-am apropiat-o de gura cu o precauție extremă, fiindcă îmi închipuiam că fierbințeala ei va fi insuportabilă pentru buzele mele. Dar n-am simțit nici o căldură.

Don Juan mi-a spus să trag fumul în piept. Fumul îmi pătrunse în gură și părea că se învârte acolo. Era greu! Mă sileam de parcă gura îmi era plină de aluat. Asemănarea îmi veni în minte deși n-avusem niciodată aluat în gură. Fumul avea, la rândul lui, aroma de mentol și interiorul gurii mele se răci deodată. Era o senzație răcoritoare.

— Din nou! Din nou! L-am auzit pe don Juan şoptindu-mi.

Am simțit fumul adânc în trupul meu, circulând liber, aproape fără să pot să-l controlez. Nu mai aveam nevoie de îndemnuri din partea lui don Juan. Continuăm să inhalez mecanic.

Deodată, don Juan se aplecă spre mine şi-mi lua pipa din mâini. O bătu uşor ca să cadă scrumul în farfurioara cu cărbuni, pe urmă îşi udă degetul în saliva şi-l roti înăuntrul căuşului ca să-i curețe laturile. Suflă în tija pipei de mai multe ori. L-am văzut punând pipa la loc, în teaca ei. Tot ce făcea îmi stârnea interesul.

După ce termină de curățat pipa și o puse deoparte, mă fixa cu privirea și eu îmi dădui seama, pentru prima oară, că întreg trupul îmi amorțise și era parcă mentolat. Îmi simțeam chipul greoi și mă dureau fălcile. Nu puteam să-mi țin gura închisă, dar nu salivam. Gura îmi era încinsă și uscată, deși nu-mi era sete. Simțeam o senzație de fierbințeală în tot capul. O fierbințeală rece! Respirația părea să-mi taie nările și buza de sus de fiecare dată când dădeam aerul afară. Dar nu mă ardea; mă durea

de parcă ar fi fost o bucată de gheață.

Don Juan se aşează lângă mine, pe partea dreaptă, și, fără să se mişte, ținea teaca pipei pe podea, de parcă se lupta s-o păstreze cu forța. Mâinile îmi erau grele. Brațele îmi atârnau în jos, trăgând după ele și umerii, îmi curgea nasul. Mi l-am şters cu dosul palmei și buza superioară mi se desprindea. M-am frecat pe fata și toată pielea mi se desprindea! Mă topeam! Am sărit în picioare și am încercat să mă agăț de ceva — de orice — ca să mă sprijin. Simțeam o groază pe care n-o mai simțisem în viața mea. M-am agățat de un stâlp pe care don Juan îl înfipsese în podea, în mijlocul camerei. Am stat acolo o clipă, pe urmă am întors capul să mă uit la el. El continua să stea nemişcat, cu pipa în mâna și cu ochii țintă la mine.

Respirația îmi era dureros de fierbinte (sau de rece?). mă înăbuşea.

Mi-am lăsat capul în față, ca să mi-l sprijin de stâlp, dar se pare că a fost o mişcare greşită și capul meu continua să se mişte în jos, dincolo de punctul unde

se afla stâlpul. M-am oprit când ajunsesem aproape de podea. Mi-am tras trupul în sus. Stâlpul era acolo, în fața ochilor mei! Am încercat din nou să-mi sprijin capul de el. Am căutat să mă controlez și să fiu conştient, şi-mi țineam ochii deschişi în timp ce mă înclinam înainte ca să ating stâlpul cu fruntea. Era la câțiva centimetri de ochii mei, dar când mi-am pus capul pe el am avut o senzație cât se poate de ciudată: treceam prin stâlp!

În încercarea disperată de a găsi o explicație rațională, am ajuns la concluzia că ochii mei distorsionau adâncimea și că stâlpul trebuia să fie cu vreo trei metri mai încolo, deși eu îl vedeam chiar în fața mea. Pe urmă am născocit o cale logică, rațională, de a verifica poziția stâlpului. Am început să mă mişc într-o parte, în jurul lui, cu un pas mic de fiecare dată. Argumentul meu era ca, mergând în jurul stâlpului în felul acesta, nu se putea să descriu un cerc cu diametrul de mai mult de un metru și jumătate; dacă stâlpul era, într-adevăr, la o distanță de trei metri de

mine sau prea departe ca să-l pot atinge, va veni momentul când mă voi trezi cu spatele la el. Speram că, în acel moment, stâlpul va dispărea căci, în realitate, va fi în spatele meu.

M-am apucat atunci să înconjur stâlpul dar, în timp ce mergeam în jurul lui, el rămânea în fața ochilor mei. Într-un acces de frustrare, l-am prins cu amândouă mâinile, dar mâinile îmi pătrunseră prin el. mă agățasem de aer! Am calculat cu atenție distanța dintre mine și stâlp. Mi-am făcut socoteala că ar trebui să fie de vreo nouăzeci de centimetri. Vreau să spun că ochii mei o percepeau drept nouăzeci de centimetri. M-am jucat o clipă cu perceperea adâncimii mişcându-mi capul dintr-o parte în cealaltă, ațintindu-mi pe rând ochii pe stâlp și, apoi, pe fundal. După metoda mea de a calcula adâncimea, stâlpul se afla, fără greş, în fața mea, probabil la distanța stabilită. Întinzându-mi brațele ca să-mi apăr capul am dat buzna înainte, cu toată puterea. Senzația fu aceeaşi — am trecut prin stâlp. De dată aceasta, am

ajuns până la podea. M-am ridicat din nou în sus. Și, statul în picioare a fost, poate, actul cel mai neobişnuit din toate cele pe care le făcusem în acea noapte. Mi-am imaginat că mă ridic! Ca să mă ridic nu mi-am folosit muşchii și scheletul așa cum fac de obicei, fiindcă nu le mai puteam controla. Mi-am dat seama de asta din clipa când m-am lovit de pământ. Dar curiozitatea mea în legătura cu stâlpul era atât de mare încât „m-am imaginat sus" că pe o acțiune reflexă. Și, înainte de a realiza deplin că nu puteam să mă mişc, eram sus!

L-am strigat pe don Juan să mă ajute. La un moment dat, am țipat disperat, din toți rărunchii, dar don Juan nu s-a mişcat. Continua să se uite la mine dintr-o parte, de parcă nu voia să se întoarcă spre mine ca să mă vadă bine. Am făcut un pas spre el, dar, în loc să mă mişc înainte, m-am împleticit în spate și m-am prăbuşit peste zid. Știam că mă izbisem de el cu spatele, dar nu l-am simțit că pe ceva tare; eram cufundat cu totul într-o substanță

moale, spongioasa — acesta era peretele. Brațele îmi erau întinse lateral și, încet, încet, întregul meu trup părea să se scufunde în zid. Nu puteam decât să mă uit înainte prin cameră. Don Juan continua să mă urmărească cu privirea, dar nu făcea nici un gest ca să mă ajute. Am făcut un suprem efort ca să-mi smulg trupul din zid, dar n-am reușit decât să mă cufund mai tare, și mai tare. Cuprins de o teroare de nedescris, am simțit cum zidul spongios îmi acoperea fața. Am încercat să îmi închid ochii, dar nu reuşeam: rămâneau deschişi.

Nu-mi mai amintesc ce s-a mai întâmplat. Deodată, don Juan apăru în fața mea, la o mică distanță. Ne aflam în cealaltă cameră. I-am văzut masa și soba de chirpici cu focul care ardea înăuntru și, cu coada ochiului, am zărit gardul din jurul casei. Puteam să văd totul foarte clar. Don Juan adusese lampa de petrol și o agățase de o grindă din mijlocul odăii. Am încercat să mă uit în altă direcție, dar ochii mei erau direcționați ca să pot privi doar înainte.

Nu puteam să disting sau să-mi simt nici o parte din trup. Nu-mi simțeam respirația. Dar gândurile mele erau extrem de lucide, eram perfect conştient de tot ce se petrecea în fața mea. Don Juan se apropie de mine, și claritatea minții mele dispăru. Mi se păru că se blochează ceva în mine. Nu mai aveam nici un fel de gânduri. L-am văzut pe don Juan venind spre mine și am simțit cum îl urăsc. Aş fi vrut să-l sfâşii în bucăți. Aş fi putut să-l omor în acea clipă, dar nu mă puteam mişca. La început, am simțit vag o apăsare pe cap care, însă, dispăru. Un singur lucru mai rămăsese: o mânie cumplita fata de don Juan. L-am văzut doar la câțiva centimetri de mine. Aş fi vrut să-l sfâşii cu unghiile. Simțeam că gem. Ceva în mine începu să se zvârcolească. L-am auzit pe don Juan cum îmi vorbește. Vocea lui era blândă și liniştitoare și am simțit-o că pe ceva nemaipomenit de plăcut. S-a apropiat și mai mult și a început să-mi cânte un cântec de leagăn spaniol:

— „Doamna Sfântă Ana, de ce plânge

copilul? Fiindcă a pierdut un măr. îți dau eu unul. Îți dau două. Unul pentru băiat și unul pentru tine." *(Senora Santa Ana, porque Hora el niño? Por una manzana que se le ha perdido. Yo le daré uno. Yo le dare dos. Una para el niño y otra para vos.)*

Mă pătrunse un fel de căldură. Era o căldură a inimii și a simțămintelor. Vorbele lui don Juan erau un ecou îndepărtat. Evocau amintirile uitate ale copilăriei.

Violența pe care o simțisem înainte dispăru. Resentimentul se transforma în dor — într-o afecțiune pentru don Juan. El îmi spuse să mă străduiesc să nu adorm; că nu mai aveam un trup și că eram liber să mă prefac în orice doream. Făcu un pas în spate. Ochii mei se aflau la un nivel normal, de parc-aş fi stat în fața lui. Își întinse brațele spre mine şi-mi spuse să vin în îmbrățișarea lui.

Ori se îndepărta, ori veni mai aproape de mine, nu știu sigur. Mâinile lui erau aproape pe fata mea — pe ochii mei, deși nu le simțeam.

— Intră în pieptul meu, l-am auzit

spunând.

Simțeam cum mă scufundam în el. Era aceeaşi senzație că aceea simțită în dreptul zidului spongios.

Pe urmă nu i-am mai auzit decât vocea poruncindu-mi să mă uit și să văd. Nu mai puteam să-l disting. Se părea că ochii îmi erau deschişi, căci vedeam sclipiri de lumină pe un câmp roşu; parcă priveam o lumină prin pleoapele închise. Apoi, gândurile mele fură din nou abătute. Se întoarseră într-o trecere rapidă de imagini — chipuri, privelişti. Scene lipsite de orice coerentă apăreau și dispăreau. Era că un vis tumultuos în care imaginile se suprapun și se schimba. Pe urma gândurile scăzură în număr și intensitate și, curând, pieriră din nou. Nu mai rămânea decât conştientă afecțiunii, senzația de fericire. Nu puteam să disting forme sau lumina. Deodată, am fost tras în sus, am simțit clar că eram ridicat. Și eram liber, și mă mişcăm cu o uşurință și o viteză nemaipomenită în apă sau în aer. Înotam că un tipar; mă suceam și mă răsuceam și săltam în sus

şi-n jos după propria-mi voință. Am simțit un vânt rece care bătea împrejurul meu și am început să plutesc ca o până încoace și încolo în jos și mai în jos, și mai în jos.

Sâmbăta, 28 decembrie 1963

M-am trezit târziu ieri după-amiază. Don Juan îmi spuse că dormisem liniştit, aproape două zile. Aveam o durere de cap cumplită. Am băut puțină apă și mi s-a făcut rău. mă simțeam obosit, extrem de obosit și, după ce am mâncat, am adormit iar.

Astăzi m-am simțit din nou perfect relaxat. Am vorbit cu don Juan despre experiență avută cu micul fum. Crezând că el dorea să-i spun toată povestea, așa cum făceam întotdeauna, am început să-i descriu impresiile mele, dar el m-a oprit, zicând că nu era nevoie. Mi-a spus că, de fapt, nu făcusem nimic și că adormisem imediat, așa că n-aveam despre ce să vorbim.

— Dar ce zici despre felul cum m-am simțit? Nu-i important deloc? Am stăruit

eu.

— Nu, nu când e vorba despre fum. Mai târziu, când ai să înveți cum să călătoreşti, o să mai vorbim; când înveți cum să pătrunzi în lucruri.

— Omul chiar poate să pătrundă în lucruri?

— Nu-ți aminteşti? Ai *intrat prin zid.*

— Cred că, de fapt, mi-am ieşit din minți.

— Nu, n-a fost aşa.

— Dumneata te-ai comportat la fel ca mine când ai fumat prima oară, don Juan?

— Nu, n-a fost la fel. Noi doi avem caractere diferite.

— Cum te-ai comportat?

Don Juan nu-mi răspunse. Am formulat altfel și l-am întrebat din nou. Dar el mi-a răspuns că nu-şi amintea experiențele lui și era că și cum ai întreba un pescar cum s-a simțit el prima oară când a pescuit.

Mi-a spus că fumul, că aliat, era unic, iar eu i-am amintit că îmi spusese cândva că și Mescalito era unic, dar că difereau în privința calității.

— Mescalito este un protector, fiindcă vorbește cu tine și poate să-ți îndrume actele, mi-a spus el. Mescalito te învață felul potrivit de a trăi. Şi-l poți vedea, fiindcă se afla în afara ta. Fumul, pe de altă parte este un aliat. El te transformă şi-ți dă putere fără să-şi arate niciodată prezentă. Cu el nu poți vorbi. Dar ştii că exista, fiindcă îți ia cu el trupul și te face ușor că aerul. Totuși, nu-l vezi niciodată. Dar el se afla acolo şi-ți dă putere să îndeplineşti lucruri inimaginabile, ca, de pildă, atunci când îți ia cu el trupul.

— Chiar că simțeam că îmi pierdusem trupul, don Juan!

— Așa a și fost.

— Vrei să spui că nu mai aveam trup?

— Tu ce crezi?

— Ei, bine, nu ştiu. Tot ce pot eu să-ți spun este ce simțeam.

— Asta-i tot ce există în realitate — ce simți.

— Dar cum m-ai văzut dumneata, don Juan? Cum ți-am apărut eu dumitale?

— Nu contează cum te-am văzut eu. A fost că atunci când te-ai agățat de stâlp. Ți s-a părut că nu se afla acolo și ai

mers împrejurul lui ca să te asiguri că se afla acolo. Dar, când te-ai repezit la el ai simțit din nou că, de fapt, nu era acolo.

— Dar m-ai văzut cum sunt acum, nu-i aşa?

— Nu! Nu erai așa cum ești acum!

— Adevărat! Cu asta sunt de acord. Dar trupul meu exista, nu-i aşa, deși nu mi-l simțeam?

— Nu! Fir-ar să fie! N-aveai un trup asemeni trupului pe care-l ai astăzi.

— Atunci ce se întâmplase cu trupul meu?

— Credeam c-ai înțeles. Micul fum ți-a luat trupul.

— Și unde s-a dus?

— Cum naiba îți închipui că eu știu asta?

Era inutil să insist ca să obțin o explicație „rațională". I-am spus că nu voiam să mă cert sau să pun întrebări prosteşti, dar, dacă acceptăm ideea că se poate să-mi pierd trupul, îmi pierdeam complet rațiunea.

Don Juan îmi spuse că exageram, că de obicei, și că n-am pierdut și nu voi

pierde nimic din pricina micului fum.

Marți, 28 ianuarie 1964

L-am întrebat pe don Juan ce părere ar avea dacă aş da fumul cuiva care dorea să facă acea experiență.

El mi-a răspuns, indignat, ca să dai fumul cuiva era egal cu a-l omorî, căci nu va mai avea pe nimeni care să-l îndrume. L-am rugat pe don Juan să-mi explice ce voia să spună. El mi-a răspuns că eu eram *acolo, în viața și* puteam sta de vorbă cu el, pentru că el mă adusese îndărăt, îmi recuperase trupul. Fără el, nu m-aş mai fi trezit niciodată.

— Cum mi-ai recuperat trupul, don Juan?

— O să afli asta mai târziu, dar va trebui să înveți să faci totul de unul singur. Ăsta-i motivul pentru care vreau să înveți cât de mult poți, atâta timp cât mă mai aflu eu prin preajmă. Ți-ai pierdut destulă vreme punând întrebări prosteşti despre fleacuri. Dar poate că nu ți-a fost dat să afli totul despre micul

fum.

— Ei, atunci ce să fac?

— Lasă fumul să te învețe atât cât poți tu învață.

— Fumul este și învățător?

— Sigur că da.

— La fel ca Mescalito?

— Nu, el nu este un dascăl, la fel ca Mescalito. El nu-ți arăta aceleaşi lucruri.

— Dar ce te învață fumul?

— Îți arăta cum să foloseşti puterea și să înveți că trebuie să-l consumi cât de des poți.

— Aliatul dumitale este foarte înspăimântător, don Juan. Nu semăna cu nimic din ceea ce încercasem eu mai înainte. Mi s-a părut că mi-am pierdut mințile.

Din nu știu ce motiv, aceasta mi s-a părut imaginea cea mai percutanta care mi-a trecut prin minte. Am privit întreaga întâmplare comparând-o cu celelalte experiențe halucinogene, și singurul lucru la care m-am gândit de repetate ori a fost că, folosind fumul, omul își pierde mințile.

Don Juan mi-a respins argumentul,

spunându-mi ca, de fapt, ceea ce simțisem fusese puterea lui greu de imaginat. Și, ca să poată folosi acea putere, îmi spuse el, omul trebuie să fie puternic. Ideea unei vieți puternice este legată nu numai de perioada de pregătire, ci implică și atitudinea pe care o are omul după experiență. Adăugă că fumul este atât de puternic, încât îl poți compara doar cu puterea însăşi; altfel, viața omului se va face pulbere.

L-am întrebat dacă fumul avea acelaşi efect asupra tuturor. El mi-a răspuns că producea o transformare, dar nu în orice om.

— Atunci, cum se explica faptul că fumul a produs acea transformare în mine? L-am întrebat eu.

— Mi se pare că e o întrebare foarte prostească. Ai urmat cu supunere toate fazele cerute. Deci, nu-i nici un mister că fumul te-a transformat.

L-am mai rugat o dată să-mi spună ceva despre înfățişarea mea. Doream să știu cum arătam, căci imaginea unei ființe fără trup pe care mi-o băgase el în cap era, pe drept cuvânt, insuportabilă.

El îmi spuse că, sincer vorbind, lui îi era frica să se uite la mine; probabil că se simțea în acelaşi fel cum s-a simțit și binefăcătorul sau când îl văzuse pe don Juan fumând prima oară.

— De ce îți era frică? Eram chiar atât de cumplit la vedere? L-am întrebat eu.

— Nu mai văzusem pe nimeni fumând până atunci.

— Pe binefăcătorul dumitale nu l-ai văzut fumând?

— Nu.

— Nu te-ai văzut niciodată nici măcar pe dumneata?

— Cum aş fi putut?

— Ai fi putut să fumezi în fața oglinzii.

Don Juan nu-mi răspunse; în schimb, se uită lung la mine și dădu din cap. L-am întrebat din nou dacă era posibil să te uiți într-o oglindă. Mi-a răspuns că era posibil, deși ar fi fost inutil, fiindcă ai muri, probabil, de spaimă, dacă nu de altceva.

Eu i-am spus:

— Deci, omul trebuie să arate cumplit.

— Și eu m-am întrebat lucrul ăsta toată viața, mi-a răspuns el. Totuși, n-

am pus o asemenea întrebare și nici nu m-am uitat într-o oglindă. Nici nu m-am gândit să fac așa ceva.

— Atunci cum pot să aflu?

— Va trebui să aştepți, așa cum am făcut și eu, până când dai fumul altcuiva — daca o să-l stăpâneşti vreodată, bineînțeles. Atunci o să vezi cum arăta omul. Asta-i regula.

— Ce s-ar întâmpla dacă aş fuma în fața unei camere de filmat și aş obține o imagine a mea?

— Nu ştiu. Poate că fumul se va ridica împotriva ta. Dar îmi închipui că ți se pare atât de inofensiv, încât crezi că te poți juca cu el.

I-am spus lui don Juan că n-aveam de gând să mă joc cu el, dar că el însuşi îmi spusese că fumul nu-ți cerea să treci prin anumite faze și m-am gândit că nu era nimic rău în faptul că doream să știu cum arătasem. El mă corectă, adăugând că dorise să spună doar atât: că nu era necesar să se folosească o anume ordine, așa cum se întâmplă cu iarba diavolului; tot ce era necesar, în privința fumului, era o atitudine potrivită, îmi

spuse el. Din acel punct de vedere, trebuia să fii corect în respectarea regulii. Îmi dădu un exemplu, explicându-mi că nu conta ce ingredient pentru amestec era cules la început, atâta timp cât cantitatea era corectă.

L-am întrebat dacă aş face ceva rău dacă le-aş povesti și altora despre experiență mea. El mi-a răspuns că singurele taine ce nu trebuiau dezvăluite niciodată erau felul cum trebuia făcut amestecul, cum să te mişti și cum să te reîntorci; alte chestiuni privitoare la acest subiect nu aveau importanța.

8.

Ultima mea întâlnire cu Mescalito a fost un ciclu de patru întruniri care au avut loc în patru zile consecutive. Don Juan a numit acest lung ciclu o *mitote.* Era o ceremonie *peyote* pentru *„peyoteros"* (inițiați în *peyote) și* pentru ucenici. Erau doi bărbați mai bătrâni, cam de vârsta lui don Juan, dintre care unul era conducătorul și cinci oameni mai tineri, printre care și eu.

Ceremonia a avut loc în statul Chihuahua din Mexic, aproape de frontiera texană. Aceasta a constat din cântece și din ingerarea de *peyote în* timpul nopții. În timpul zilei, femei asistente, care stăteau în afara zonei de ceremonii, aprovizionau fiecare bărbat cu apa și doar o mostră de hrană rituală era consumată în fiecare zi.

Sâmbăta, 12 septembrie 1964

În prima noapte a ceremoniei, joi, 3 septembrie, am consumat opt măciulii de *peyote.* N-au avut efect asupra mea

sau, dacă au avut, a fost unul foarte slab. Mi-am ținut ochii închiși mai tot timpul. Așa mă simțeam mai bine. N-am adormit și nici nu m-am simțit obosit. La sfârșitul întrunirii, cântecul deveni extraordinar. Pentru o clipă m-am simțit exaltat și mi-a venit să plâng dar, atunci când cântecul s-a sfârșit, senzațiile mele s-au topit.

Ne-am trezit cu toții și am ieşit afară. Femeile ne-au dat apa. Câțiva dintre bărbați au făcut gargară cu ea; alții au băut-o. Bărbații n-au vorbit deloc, dar femeile au trăncănit și au chicotit toată ziua. Hrana rituală a fost servită la prânz. Era porumb copt.

Vineri, 4 septembrie, în amurg, a început a două întrunire. Conducătorul a cântat cântecul sau despre *peyote și* ciclul de cântece și ingerarea de măciulii de *peyote începu* din nou. Lua sfârșit dimineața, când fiecare bărbat şi-a cântat cântecul propriu, la unison cu ceilalți.

Când am ieşit afară, n-am mai văzut atâtea femei câte fuseseră acolo cu o zi înainte. Cineva mi-a dat apa, dar

împrejurările în care mă aflam nu mă mai interesau. Consumasem încă opt măciulii, dar efectul a fost diferit.

Cred că era spre sfârșitul întrunirii, când cantarea se intensifica și toată lumea cântă în acelaşi timp. Am observat că cineva sau ceva din afara casei voia să între înăuntru. N-aş fi putut spune dacă se cântă ca să-l împiedice pe „el" să între înăuntru sau, dimpotrivă, să-l ademenească să între.

Eu eram singurul care nu avea un cântec propriu. Toți păreau să se uite la mine întrebător, mai cu seamă cei tineri. mă simțeam jenat și mi-am închis ochii.

Pe urmă mi-am dat seama că puteam să percep ceea ce se întâmplă mult mai bine dacă-mi țineam ochii închişi. Această idee îmi absorbi întreaga atenție. Am închis ochii și i-am văzut pe bărbații din fața mea. Am deschis ochii și imaginea a rămas neschimbată. Tot ceea ce era în jur îmi apărea la fel, fie că aveam ochii deschişi sau închişi.

Deodată, totul se şterse sau se nărui și apăru figura bărbătească a lui Mescalito, pe care o văzusem cu doi ani

în urmă. Stătea la o oarecare distanță, cu profilul spre mine. Mi-am ațintit privirea asupra lui, dar el nu se uita la mine; nu se întoarse nici o clipă.

Credeam că fac ceva greşit, ceva care-l ținea la distanță. M-am ridicat și m-am dus spre el să-l întreb ce se petrece. Dar atunci când m-am mişcat, imaginea a dispărut. A început să pălească, și figurile bărbaților care erau cu mine începură să se suprapună peste ea. Din nou am auzit cântecul, puternic, frenetic de dată asta.

Am intrat în desișul din preajmă și m-am plimbat o vreme. Totul se detaşa foarte clar. Mi-am dat seama că văd în întuneric dar, de dată asta, nu prea mai avea importanța. Ce era important: de ce mă evită Mescalito?

M-am întors ca să mă alătur grupului și, tocmai când eram pe punctul de a intra în casă, am auzit un huruit puternic și am simțit o zguduitură. Pământul se mişca. Era acelaşi sunet pe care-l auzisem în valea cu *peyote* cu doi ani în urmă.

Am dat fugă iar în desiş. Știam că

Mescalito se afla acolo și că-l voi găsi. Dar nu era acolo. Am aşteptat până dimineața și m-am alăturat celorlalți tocmai în clipa când întrunirea era pe sfârşite. Procedura obișnuită s-a repetat a treia zi. Nu eram obosit, dar am dormit după-amiaza.

În seara zilei de sâmbătă, 5 septembrie, bătrânul şi-a cântat cântecul lui de *peyote ca să* înceapă din nou ciclul. În timpul acestei întruniri n-am mestecat decât o măciulie și n-am ascultat nici un cântec; de asemenea, n-am dat atenție la nimic din ceea ce se petrecea. Din primul moment, întreaga mea ființă se concentrase pe un singur punct. Știam că îmi lipsea ceva teribil de important.

În timp ce bărbații cântau, l-am rugat pe Mescalito, cu voce tare, să mă învețe un cântec. Ruga mea se amesteca cu cântul puternic al bărbaților. Imediat am auzit cum un cântec îmi răsună în urechi. M-am întors cu spatele la grup și am ascultat. Am urmărit cuvintele și linia melodică de mai multe ori și le-am repetat până am învățat întregul cântec.

Era un vechi cântec spaniol. Pe urma l-am cântat grupului de mai multe ori. Imediat după aceea, un nou cântec îmi pătrunse în urechi. Până dimineață, cantasem ambele cântece de nenumărate ori. mă simțeam renăscut, mult mai puternic.

După ce am primit apa, don Juan mi-a dat o pungă și am plecat cu toții spre dealuri. Am parcurs un drum lung și obositor până la un deal teşit. Acolo am văzut mai multe plante *peyote.* Dar, nu se știe de ce, n-am simțit nevoia să mă uit la ele. După ce am trecut de acel deal plat, grupul s-a împrăştiat. Eu și cu don Juan am pornit îndărăt, adunând măciulii de *peyote, așa* cum făcusem prima oară când îl ajutasem.

Ne-am întors după-amiaza târziu, duminică, 6 septembrie. Seara conducătorul a reluat ciclul. Nimeni n-a spus un cuvânt, dar eu știam prea bine că era ultima întrunire. De dată aceasta, bătrânul a intonat un alt cântec. Un sac cu măciulii proaspete de *peyote* a circulat printre noi. Era pentru prima oară când gustăm o măciulie proaspătă.

Era cărnoasă, dar greu de mestecat. Semăna cu un fruct tare, verde și era mai aspră și mai amară decât măciuliile uscate. Eu, unul, am găsit *peyota* proaspătă cu mult mai activă.

Am mestecat patrusprezece măciulii. Le-am numărat cu atenție. N-am apucat s-o termin pe ultima, căci am auzit obișnuitul huruit care anunța prezența lui Mescalito. Toată lumea cântă dezlănțuită și îmi dădeam seama că don Juan, că și toți ceilalți, auzise zgomotul. Am refuzat să cred că reacția lor era un răspuns la un semn dat de unul dintre ei doar ca să mă înşele pe mine.

În acel moment, m-am simțit pătruns de un val puternic de înțelepciune. O presupunere pe care o simțisem vreme de trei ani se prefăcu în certitudine. Îmi trebuiseră trei ani ca să-mi dau seamă sau, mai bine zis, ca să descopăr, că ceea ce se găsea în cactusul *Lophophora williamsii* nu avea nevoie de mine ca să existe că entitate; exista prin ea însăşi acolo, în natură. Atunci mi-am dat seama.

Am cântat cu ardoare până ce n-am

mai avut voce deloc. mă simțeam de parcă aceste cântece ale mele se aflau în corpul meu, zgâlțâindu-mă până ce nu mă mai puteam controla. Simțeam nevoia să ies afară și să-l găsesc pe Mescalito, căci, altfel, voi exploda. Am pornit spre câmpul de *peyote.* Continuăm să-mi cânt cântecele. Știam că sunt ale mele — dovadă de netăgăduit a individualității mele. Simțeam profund fiecare pas făcut. Răsunau pe pământ; ecoul lor îmi producea euforia de nedescris de a fi bărbat.

Fiecare dintre plantele *peyote* de pe câmp strălucea de o lumină albăstruie, sclipitoare. O plantă era scăldată într-o lumină foarte puternică. M-am aşezat în fața ei și i-am cântat cântecele mele. În timp ce cântăm, Mescalito a ieşit din planta — aceeaşi siluetă bărbătească pe care o văzusem mai înainte. S-a uitat la mine. Cu o mare îndrăzneală pentru o persoană cu temperamentul meu, am început să-i cânt. Se auzi un sunet de flaut sau de vânt, o vibrație muzicală ce-mi era familiară. Părea că spune, așa

cum spusese și cu doi ani în urmă: „Ce doreşti?"

I-am vorbit cu o voce foarte puternică. I-am spus că știam că-mi lipsea ceva în viața și în acțiunile mele, dar nu puteam să-mi dau seama despre ce era vorba. L-am rugat să-mi spună ce nu era în regulă cu mine și, de asemenea, să-mi dea numele lui ca să-l pot chema atunci când aveam nevoie de el. El s-a uitat la mine, şi-a lungit gura că pe o trompetă până a ajuns la urechea mea, după care mi-a spus numele lui.

Deodată, l-am văzut pe tatăl meu stând în mijlocul câmpului de *peyote;* dar câmpul dispăru și scena era acum vechea mea casă, casa copilăriei mele. Tatăl meu și cu mine stăteam lângă un smochin. L-am îmbrățişat pe tata și am început să-i spun în graba lucrurile pe care niciodată nu fusesem în stare să i le spun. Toate gândurile mele erau concise și la obiect. De parcă timpul ne presa și trebuia să spun totul dintr-o suflare. I-am spus lucruri uimitoare despre sentimentele pe care i le nutream, lucruri cărora nu putusem

niciodată să le dau glas în condiții obișnuite.

Tatăl meu nu îmi spuse nimic. Doar m-a ascultat și apoi fu tras afară sau absorbit. Am rămas iar singur. Am plâns copleşit de remuşcări și de tristețe.

Am început să mă plimb pe câmpul de *peyote* pronunțând numele pe care mi-l dăduse Mescalito. Se ivi ceva dintr-o lumină ciudată, ca o stea, pe o plantă de *peyote.* Era un obiect lung, lucios —un baston de lumina de mărimea unui om. Timp de o clipă, ilumina întregul câmp cu o strălucire intensă, gălbuie, că de chihlimbar; pe urmă, se răspândi pe întregul cer, creând o privelişte uimitoare, minunată. mă gândeam că voi orbi dacă voi continua să privesc; mi-am acoperit ochii și mi-am îngropat capul între brațe.

Am avut impresia clară că Mescalito mi-a spus să mai mănânc o măciulie de *peyote.* M-am gândit: „Nu pot să fac asta fiindcă n-am un cuțit că s-o tai."

— Mănâncă una direct de pe pământ, mi-a spus el în acelaşi chip ciudat.

M-am aşezat pe burtă și am început să

mestec vârful plantei. Îmi aprinse trupul. Umplu fiecare colțișor din mine cu căldură și cu precizie. Totul prinsese viață. Totul apărea în detalii complicate și rafinate și, totuși, totul era atât de simplu. Eu mă extinsesem peste tot; puteam să văd în sus, în jos și în jur în acelaşi timp.

Această senzație deosebită dura destul de mult pentru că eu să devin conştient de ea. Pe urmă se prefăcu într-o groază apăsătoare, o groază care nu mă năpădi dintr-o dată dar, oarecum, repede. La început, lumea mea minunată de tăcere fu zgâlțâita de zgomote puternice, dar nu mi-am făcut griji. Apoi zgomotele deveniră mai intense și neîntrerupte, de parcă mă acopereau cu totul. Și, încet, încet, am pierdut senzația de plutire într-o lume nediferențiată, nepăsătoare și frumoasă. Zgomotele se prefăcură în paşi gigantici. Ceva enorm respira și se mişca în jurul meu. Mi se părea că mă vânează.

Am luat-o la fugă și m-am ascuns sub un bolovan, încercând să înțeleg de acolo cine mă urmărea. La un moment

dat, m-am strecurat din ascunzătoarea mea ca să mă uit în jur și cel ce părea urmăritorul meu se repezi la mine. Era un fel de algă marină. S-a năpustit pe mine. Credeam că greutatea ei mă va zdrobi, dar m-am trezit în interiorul unei țevi sau a unei cavități. Am văzut limpede că alga nu acoperise toată suprafața de pământ din jurul meu. Rămăsese o bucățică de pământ liber sub bolovan. Am început să mă târăsc sub el. Am observat picături uriașe de lichid cazând de pe algă. „Știam" că secretă acid gastric ca să mă dizolve. O picătură ajunse pe brațele mele. Am încercat să şterg acidul cu noroi și am aplicat saliva, în timp ce continuăm să mă îngrop. La un moment dat, aproape că mă prefăcusem în vapori. Mă simțeam împins în sus către o lumină. Credeam că alga mă dizolvase. Am desluşit vag o lumină care deveni mai puternică; se împingea de sub pământ, până când, în cele din urmă, țâşni, prefăcându-se în ceva ce mi-am dat seama că era soarele care ieşea de după munți.

Încet, încet am început să-mi recapăt simțurile obișnuite. Stăteam întins pe burtă cu bărbia sprijinită de brațele mele încrucişate. Planta *peyote* din fața mea începu să lumineze din nou și, înainte de a-mi muta privirea, lumina lungă se ivi iar. Pluti deasupra mea. Eu m-am ridicat. Lumina îmi atingea întregul trup cu o putere liniştitoare, după care se rostogoli într-o parte și dispăru.

O luai la goană spre locul unde se aflau ceilalți bărbați. Ne întoarserăm cu toții în oraş. Eu și cu don Juan am mai rămas încа o zi cu don Roberto, leaderul *peyote. Cât* am stat acolo, am dormit tot timpul. Când eram gata să plecăm, tinerii care luaseră parte la întrunirile de *peyote* au venit la mine. M-au îmbrățişat pe rând, râzând timid. Fiecare s-a prezentat. Am stat de vorbă cu ei ore întregi despre orice în afară de întrunirile de *peyote.*

Don Juan mi-a spus că era timpul să plecăm. Bărbații cei tineri m-au mai îmbrățişat o dată.

— Să mai vii, mi-a spus unul dintre ei.

— De pe acum am început să te aşteptăm, adaugă un altul. Am pornit maşina, mergând încet, încercând să-i văd pe bărbații mai în vârsta, dar nici unul nu se afla acolo.

Joi, 10 Septembrie 1964

Ca să îi pot povesti lui don Juan despre o experiență întotdeauna trebuia mai întâi să mi-o amintesc pas cu pas, cât de bine puteam. Acesta părea singurul mod de a-mi aduce aminte totul.

Astăzi i-am dat amănuntele ultimei mele întâlniri cu Mescalito. El mi-a ascultat atent povestea până la punctul când Mescalito mi-a spus numele lui. Atunci, don Juan m-a întrerupt:

— Acum eşti independent, mi-a spus el. Protectorul te-a acceptat. De acum înainte, eu nu-ți mai pot fi de mare ajutor. Nu trebuie să-mi mai spui nimic despre relația pe care voi o aveți. Acum îi ştii numele; și nici numele lui, nici treburile pe care le are de făcut cu tine nu trebuie să le pomeneşti vreodată

vreunui muritor.

Am stăruit să-i povestesc toate amănuntele experienței mele, căci pentru mine nu aveau nici un sens. I-am spus că aveam nevoie de ajutorul lui ca să interpretez ceea ce văzusem. Mi-a răspuns că puteam să fac asta și singur, că era mai bine pentru mine să încep să gândesc independent. Am argumentat că mă interesa să aud părerea lui, căci mi-ar lua prea mult timp să le descopăr pe ale mele și nici nu știam cum să continui.

Am spus:

— Să luăm, de pildă, cântecele. Ce înseamnă ele?

— Numai tu poți să decizi asta, mi-a răspuns. De unde să știu eu ce înseamnă? Doar protectorul îți poate spune asta, după cum doar el te poate învăța cântecele lui. Dacă ți-aş spune eu ce înseamnă cântecele, ar fi că și cum ai învăța cântecele altcuiva.

— Ce vrei să spui cu asta, don Juan?

— Poți să spui cine sunt impostorii, dacă-i asculți pe cei ce cânta cântecele protectorului. Doar cântecele cu suflet

sunt ale lui și au fost învățate sub îndrumarea lui. Celelalte sunt copii ale cântecelor altora. Uneori oamenilor le place să înşele. Cânta cântecele altcuiva, fără măcar să știe ce se spune în acele cântece.

I-am spus că aveam de gând să-l întreb cu ce scop se folosesc cântecele. El mi-a răspuns că acelea pe care le învățasem eu erau pentru chemarea protectorului și că va trebui să le folosesc întotdeauna legate de numele lui, ca să-l chem. Mai târziu, Mescalito poate că mă va învăța și alte cântece, pentru alte scopuri, mi-a spus don Juan.

Pe urma l-am întrebat dacă el credea că protectorul mă acceptase pe deplin. El a râs, de parcă întrebarea mea era una prostească. Mi-a spus că protectorul mă acceptase și mă asigurase de asta atunci când mi-a apărut ca o lumină, de două ori. Don Juan părea foarte impresionat de faptul că eu văzusem lumina de două ori. Punea un accent special pe acel aspect al întâlnirii mele cu Mescalito.

I-am spus că nu înțelegeam cum era posibil să fii acceptat de protector și, totuși, îngrozit de el, în acelaşi timp.

Trecu mult timp până ce-mi răspunse. Părea uimit. În cele din urmă, îmi spuse:

— Este cât se poate de clar. Ceea ce dorea el este atât de clar, încât nu văd cum de poți înțelege greşit.

— Totul este încă de neînțeles pentru mine, don Juan.

— Este nevoie de timp, într-adevăr ca să vezi și să înțelegi ce vrea să spună Mescalito; trebuie să te gândeşti la lecțiile lui până totul devine clar.

Vineri, 11 septembrie 1964

Am stăruit din nou că don Juan să-mi interpreteze experiențele mele vizionare. El a evitat să-mi dea răspunsul un timp. Pe urmă mi-a vorbit de parcă avusesem deja o discuție despre Mescalito.

— Îți dai seama ce prostie este să mă întrebi dacă el este ca o persoană cu care poți să stai de vorbă? Îmi spuse don Juan. El nu seamănă cu nimic din tot ce-ai văzut tu vreodată. Este că un

bărbat dar, în acelaşi timp, nu este deloc că un bărbat. E greu să explici asta oamenilor care nu știu nimic despre el și doresc să afle totul deodată. Și, în plus, lecțiile pe care ți le da el sunt tot atât de misterioase pe cât este și el. Nimeni, din câte știu eu, nu poate să-i prezică actele. Tu îl întrebi și el îți arăta calea, dar nu-ți da răspunsul în felul în care vorbim noi unul cu celălalt. Acum înțelegi cum procedează el?

— Nu cred că voi avea probleme să înțeleg asta. Ce nu pot eu să pricep este sensul pe care-l dă el lucrurilor.

— L-ai întrebat ce nu-i în regulă cu tine și el ți-a arătat totul limpede. Nu te poți înşela! Nu poți pretinde că n-ai înțeles. Asta n-a fost o discuție — și, totuși, a fost. Pe urmă, i-ai mai pus o întrebare și el ți-a răspuns exact în acelaşi fel. Referitor la ce a vrut el să spună, nici eu nu sunt sigur că înțeleg, fiindcă ai preferat să nu-mi spui care a fost întrebarea ta.

I-am repetat concentrându-mă la întrebările pe care-mi aminteam că i le pusesem; le-am pus în ordinea în care le

rostisem: „Fac ceea ce trebuie? Merg pe calea cea bună? Ce să fac cu viața mea?" Don Juan îmi spuse că întrebările pe care le pusesem erau simple cuvinte; era mai bine să nu pronunț întrebările, ci să le pun din interiorul meu. Adăugă că protectorul meu a vrut să-mi dea o lecție; și ca să dovedească faptul că nu voia decât să-mi dea o lecție și nu să mă sperie și să mă pună pe goană, mi s-a arătat sub formă de lumina de două ori.

Am spus că nu înțelegeam de ce Mescalito mă teroriza, dacă mă acceptase. I-am amintit lui don Juan ca, după declarațiile lui, a fi acceptat de Mescalito însemna că forma lui era constantă și că nu se transformă din exaltare în coşmar. Don Juan râse iar de mine şi-mi spuse că dacă m-aş gândi la întrebarea pe care o purtasem în inima când vorbisem cu Mescalito, atunci aş înțelege și eu lecția.

Să mă gândesc la întrebarea pe care o purtasem "în inima" era o problemă dificilă. I-am spus lui don Juan că avusesem multe lucruri în minte. Când l-am întrebat dacă mă aflam pe calea

cea bună, voiam să spun: „Am câte un picior în fiecare dintre cele două lumi? Care este lumea cea bună? Ce curs vă lua viața mea?"

Don Juan mi-a ascultat explicațiile și concluzionase că nu aveam o viziune clară asupra lumii și că protectorul meu îmi dăduse o lecție minunat de clară. Apoi adăugă:

— Tu crezui că pentru tine exista două lumi — două căi. Dar nu exista decât una. Protectorul ți-a arătat acest lucru cu o claritate de necrezut. Singura lume care ți-e la îndemână este lumea oamenilor și tu nu poți hotărî să părăseşti acea lume. Eşti om! Protectorul ți-a arătat lumea fericirii unde nu exista diferența între lucruri pentru că nu este nimeni acolo care să pună aceste întrebări despre diferențe. Dar nu aceasta este lumea oamenilor. Protectorul te-a smuls din ea și ți-a arătat cum gândeşte și cum luptă un om. *Aceasta* este lumea oamenilor! Și a fi om înseamnă a fi condamnat la acea lume. Tu ai vanitatea de a crede că trăieşti în două lumi, dar asta nu-i decât

propria ta vanitate. Pentru noi nu exista decât o singură lume. Noi suntem oameni și trebuie să trăim în lumea oamenilor și să fim mulțumiți.

— Cred că asta a fost lecția.

9.

Don Juan părea că dorește că eu să lucrez cu iarba diavolului cât mai mult cu putință. Această atitudine părea că nu se potriveşte cu ceea ce declarase el referitor la faptul că nu-i plăcea puterea. Se explica spunând că se apropie vremea când va trebui iar să fumez și că, până atunci, trebuia să îmi însuşesc o cunoaştere mai bună a puterii ierbii diavolului.

Mi-a sugerat în repetate rânduri că trebuia, cel puțin, să testez iarba diavolului cu înca o vrăjitorie cu şopârle. Am cochetat mult timp cu această idee. Insistențele lui don Juan se întețiră și m-am simțit obligat să-i ascult cererea. Și, într-o bună zi, m-am hotărât să încerc să ghicesc ceva în legătura cu nişte obiecte furate.

Luni, 28 decembrie 1964

Sâmbăta, 19 decembrie, am tăiat rădăcină de Datura. Am aşteptat până ce s-a făcut destul de întuneric ca să pot

să dansez în jurul plantei. Am pregătit extrasul de rădăcina în timpul nopții, și duminică, pe la ora 6.00 dimineața, m-am dus în locul unde se afla planta mea Datura. M-aş aşezat în fata plantei. Luasem atent note după învăţăturile lui don Juan în ceea ce priveşte procedura. Am citit înca o dată notele și mi-am dat seama că nu trebuia să macin semințele acolo. Într-un fel, simplul fapt că mă aflam în fata plantei mi-a dat un soi deosebit de stabilitate emoțională, o claritate a gândirii și o putere de concentrare asupra acțiunilor mele, care, de obicei, îmi lipsea.

Am urmat toate instrucțiunile cu meticulozitate, calculându-mi timpul, așa încât pasta și rădăcina au fost gata pe la sfârșitul după-amiezii. Pe la ora cinci, mă ocupam cu prinderea unei perechi de şopârle. Timp de un ceas și jumătate am încercat toate metodele care mi-au trecut prin cap, dar de fiecare dată am eşuat.

Stăteam în fata plantei Datura, încercând să născocesc o cale rapidă de a-mi atinge scopul când, brusc, mi-am

amintit că don Juan îmi spusese că trebuia să stau de vorbă cu şopârlele. La început, m-am simțit caraghios că vorbesc cu nişte şopârle. mă simțeam jenat, fiindcă trebuia să vorbesc că în fața unor spectatori. Sentimentul acesta pieri în curând și am continuat să vorbesc. Aproape se întunecase. Am ridicat o stâncă mică. Sub ea se afla o şopârlă. Părea amorțită. Am luat-o în mână. Pe urmă, am văzut că mai era o şopârlă țeapăna sub o altă stânca. Nici măcar nu se mişcau.

Să le cos gura și pleoapele a fost lucrul cel mai greu. Am observat că don Juan considerase actele mele ca fiind ceva irevocabil. Părerea lui era ca, atunci când un om se angajează într-un act, nu trebuie să se mai oprească. Dac-aş fi vrut să mă opresc, totuși, nu exista nimic care să mă împiedice să fac asta. Poate că eu nu doream să mă opresc.

I-am dat drumul unei şopârle care a pornit în direcția nord-est — semn al unei experiențe reușite, dar dificile. Mi-am legat cealaltă şopârlă de umăr și mi-am mânjit tâmplele, urmând indicațiile.

Şopârlă era țeapănă; o clipă, mi s-a părut că murise, și don Juan nu-mi spusese niciodată ce să fac în acest caz. Dar şopârlă era doar amorțită.

Am băut poțiunea și am aşteptat câtva timp. N-am simțit nimic neobişnuit. Am început să-mi întind pasta pe tâmple. Am aplicat-o de douăzeci și cinci de ori. Apoi, cu un gest mecanic, că de om distrat, mi-am întins-o de mai multe ori pe frunte. Mi-am dat seama ce greşeala făcusem și am şters repede pasta. Fruntea îmi era transpirată; am devenit febril. M-a cuprins o mare neliniște, căci don Juan mă sfătuise cu insistenta să nu mă ung cu pastă pe frunte. Teama se transformă într-o senzație de singurătate absolută; aveam impresia că sunt pierdut. Eram singur acolo. Dacă avea să mi se întâmple ceva rău, nu era nimeni acolo care să mă ajute. Simțeam nevoia s-o iau la fugă. Încercam o senzație nelinişţitoare de nehotărâre; nu știam ce să fac. O mulțime de gânduri îmi năvăliseră în minte, gonind cu o iuțeală extraordinară. Am observat că erau gânduri destul de stranii; adică,

erau stranii în sensul că-mi apăreau într-un fel diferit de gândurile obișnuite. Cunosc felul meu de a gândi. Gândurile mele au o ordine precisă care mi-e proprie, și orice deviere se poate observa.

Unul dintre gândurile străine era legat de o declarație făcuta de un autor. Era, după cum îmi amintesc vag, mai mult ca o voce sau ceva spus undeva, în fundal. S-a întâmplat atât de repede, încât am rămas surprins. M-am oprit să cercetez acest gând, dar el se transforma într-unui obișnuit. Eram convins că citisem această declarație, dar nu puteam să-mi amintesc numele autorului. Deodată mi-am adus aminte că era Alfred Kroeber. Apoi, un alt gând străin se ivi şi-mi „spuse" că nu Kroeber, ci Georg Simmel făcuse acea declarație. Eu am insistat că era Kroeber și, următorul lucru de care știu fu că mă aflam în mijlocul unei dispute cu mine însumi. Uitasem de senzația că sunt pierdut.

Pleoapele îmi erau grele, de parcă luasem somnifere. Deși nu luasem niciodată astfel de pastile, aceasta era imaginea care-mi apăru în minte.

Simțeam că dorm. Aş fi vrut să mă duc la maşină şi să mă târăsc înăuntru, dar nu puteam să mă mişc.

Apoi, brusc, m-am trezit sau, mai bine zis, am avut, clar, acea senzație. Primul meu gând a fost ce oră era. M-am uitat în jurul meu. Nu mă aflam în fata plantei mele Datura. Am acceptat, cu indiferență, că treceam printr-o altă experiență de divinație. Ceasul de deasupra capului meu arăta ora 12.35. Știam că era după-amiaza.

Am văzut un tânăr care căra un maldăr de hârtii. Aproape că m-am lovit de el. I-am văzut venele gâtului pulsând şi am auzit bătaia rapidă a inimii lui. Eram absorbit de ceea ce vedeam şi nu-mi dădeam seama, deocamdată, de calitatea gândurilor mele. Apoi am auzit „o voce" în ureche descriind scena şi mi-am dat seama că „vocea" era gândul străin din mintea mea.

Eram atât de preocupat să ascult, încât din punct de vedere vizual, mi-am pierdut interesul pentru scenă. Am auzit vocea în urechea mea dreaptă, deasupra umărului. Am creat scena, descriind-o.

Dar mi-am ascultat voința, fiindca o puteam opri oricând ca să examinez detaliile în liniște. Am „auzit-văzut" întreaga secvență în care s-a desfăşurat acțiunea tânărului. Vocea continuă să explice în cele mai mici detalii dar, într-un fel, acțiunea nu era importanța. Ceea ce era extraordinar era mică voce. De trei ori în cursul experienței am încercat să întorc capul ca să văd cine îmi vorbea. Am încercat să-mi întorc capul mult spre dreapta sau să mă răsucesc brusc ca să văd dacă era cineva acolo. Dar, de fiecare dată când făceam asta, vederea mi se înceţoşă. M-am gândit: „Motivul pentru care nu pot să mă întorc se datorează faptului că scena nu face parte din realitatea obișnuită." și acel gând era al meu.

Din acel moment, mi-am concentrat atenția doar asupra vocii. Părea să vină dinspre umărul meu. Era perfect clară, deși era o voce slabă. Totuși, nu era o voce de copil sau o voce de *falsetto,* ci vocea unui om mic. Și nici vocea mea nu era. Mi-am închipuit că tot ce auzisem era în engleză. De fiecare dată când

încercam, deliberat, să captez vocea, se pierdea cu totul sau devenea vagă și scena se voală. M-am gândit la o comparație. Vocea era asemeni imaginii create de particulele de praf între gene sau de vasele de sânge din corneea ochiului, o formă de vierme care poate fi văzuta atâta timp cât nu te uiți la ea direct; dar, în clipa în care încerci să te uiți la ea, se deplasează, o dată cu mişcarea globului ocular și n-o mai vezi.

Mi-am pierdut cu totul interesul față de această acțiune. În timp ce ascultăm, vocea deveni mai complexă. Ceea ce credeam că e o voce, era, mai degrabă, ceva care îmi şoptea gânduri în urechea mea. Dar asta nu era exact. Ceva *gândea în* locul meu. Gândurile erau în afara mea. Știam că așa era, căci puteam să-mi simt propriile gânduri și gândurile „celuilalt" în acelaşi timp.

La un moment dat, vocea crea scene pe care acel tânăr le juca, ceea ce nu avea nici o legătura cu întrebarea mea de la început, legată de obiectele pierdute. Tânărul executa acte foarte complexe. Acțiunea devenise iar

importanța și nu i-am mai dat atenție vocii. Am început să-mi pierd răbdarea; aş fi vrut să mă opresc. „Cum pot să sfârşesc asta?", m-am gândit eu. Vocea din urechea mea îmi spuse că trebuie să mă întorc în canion. Am întrebat cum, și vocea îmi răspunse că trebuie să mă gândesc la planta mea.

M-am gândit la planta mea. De obicei stăteam în fața ei. Făcusem asta de atâtea ori încât îmi era destul de ușor să-mi reprezint imaginea. Mi s-a părut că faptul ca o vedeam, ceea ce se întâmplă în acel moment, era o altă halucinație, dar vocea spuse că eram "îndărăt". M-am străduit să ascult. Nu auzeam decât tăcerea. Planta Datura din fața mea părea la fel de reală că toate celelalte pe care le vedeam, dar puteam s-o ating și puteam să mă mişc în jurul ei.

M-am ridicat și m-am îndreptat spre maşină. Efortul mă epuiza și m-am aşezat jos și am închis ochii. Simțeam cum mă ia amețeala și îmi venea să vomit. Urechile îmi bâzâiau.

Ceva îmi căzu pe piept. Era şopârla.

Mi-am amintit mustrarea lui don Juan despre eliberarea ei. M-am întors la planta și am dezlegat şopârla. Nu simțeam nevoia să văd dacă era moartă sau vie. Am spart oală de lut în care era pasta și am aruncat cu piciorul nişte pământ peste ea.

M-am urcat în maşină și am adormit.

Joi, 24 decembrie 1964

Astăzi i-am povestit întreaga experiență lui don Juan. că de obicei, el m-a ascultat fără să mă întrerupă. La sfârşit, am avut următorul dialog.

— Ai făcut o greşeală mare.

— Ştiu. A fost o greşeală foarte stupidă, un accident!

— Nu pot să existe accidente atunci când ai de a face cu iarba diavolului. Ți-am spus ca o să te pună la încercare tot timpul. Așa cum văd eu lucrurile, ori tu ești foarte puternic, ori iarba te place, cu adevărat. Centrul frunții este destinat numai marilor vrăjitori care știu cum să se poarte cu puterea ei.

— Ce se întâmplă de obicei când un

om își freacă fruntea cu pastă, don Juan?

— Dacă omul nu este un mare vrăjitor, nu se va întoarce niciodată din acea călătorie.

— Te-ai frecat vreodată cu pastă pe frunte, don Juan?

— Niciodată! Binefăcătorul meu mi-a spus că foarte puțini oameni se întorc dintr-o asemenea călătorie. Omul poate fi plecat luni întregi și va trebui să fie supravegheat de alții. Binefăcătorul meu mi-a spus că şopârlele pot duce omul până la capătul lumii şi-i pot arăta cele mai minunate taine, dacă acesta le-o cere.

— Cunoşti pe cineva care a făcut vreodată acea călătorie?

— Da, binefăcătorul meu. Dar el nu m-a învățat niciodată cum să mă întorc.

— Este chiar atât de greu să te întorci, don Juan?

— Da. De aceea actul tău este, pentru mine, cu adevărat uimitor. Nu ai avut paşi de urmat și există anumiți paşi care trebuie urmați, fiindcă omul găseşte putere în aceşti paşi. Fără ei, nu suntem

nimic.

Am rămas tăcuți ore întregi. Don Juan părea cufundat în gânduri foarte adânci.

Sâmbăta, 26 decembrie 1964

Don Juan m-a întrebat dacă umblasem după şopârle. I-am spus că da, dar n-am putut să le găsesc. Am vrut să știu ce s-ar fi întâmplat dacă una dintre şopârle ar fi murit în timp ce o țineam în mână. El mi-a răspuns că moartea unei şopârle ar fi o întâmplare nefericită. Dacă ar muri vreodată şopârla cu gura cusută, n-ar mai avea rost să continuu vrăjitoria. Asta ar fi putut să însemne și că şopârlele şi-au retras prietenia și că trebuie să abandonez învățătura despre iarba diavolului pentru mult timp.

— Pentru cât timp, don Juan?

— Pentru doi ani sau chiar mai mult.

— Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi murit cealaltă şopârla?

— Dacă ar fi murit cea de a două şopârlă, ai fi fost în mare primejdie. Ai fi rămas singur, fără călăuză. Dacă ar fi

murit înainte că tu să începi vrăjitoria, ai fi putut să te opreşti, dar, dacă te-ai fi oprit, ar trebui și să renunți la iarba diavolului pentru totdeauna. Dacă şopârla ar fi murit în timp ce stătea pe umărul tău, după ce ai început vrăjitoria, ar trebui să o continui și asta ar însemna, într-adevăr, o nebunie.

— De ce ar fi o nebunie?

— Fiindcă, în asemenea condiții, nimic n-ar mai avea sens. Eşti singur, fără o călăuză și ți s-ar înfățişa lucruri cumplite, fără sens.

— Ce vrei să spui prin „lucruri fără sens"?

— Lucruri pe care le vedem singuri. Lucruri pe care le vedem când nu suntem îndrumați, înseamnă că iarba diavolului încearca să scape de noi, să ne alunge, în cele din urmă.

— Cunoşti pe cineva care a trecut printr-o astfel de experiență?

— Da, cunosc. Fără înțelepciunea şopârlelor, aş fi înnebunit.

— Ce-ai văzut, don Juan?

— O grămadă de prostii. Ce altceva aş fi putut să văd fără îndrumare?

Luni, 28 decembrie 1964

— Mi-ai spus, don Juan, că iarba diavolului pune oamenii la încercare. Ce-ai vrut să spui prin asta?

— Iarba diavolului este ca o femeie, îi place să flateze oamenii. Le întinde curse la fiecare pas. Ți-a făcut-o și ție când te-a pus să te freci cu pastă pe frunte. O să încerce din nou, iar tu o să te laşi înşelat, probabil. Eu te atenționez de pe acum: să fii atent. Nu o trata cu pasiune; iarba diavolului este doar o cale care te duce spre tainele unui om al cunoaşterii. Mai exista și alte căi. Dar capcana ei este să te faca să crezi că doar calea ei este singura care există. Eu socotesc că nu are rost să-ți iroseşti viața pentru o singură cale, mai ales dacă acea cale nu are inimă.

— Dar cum ştii daca o cale are inima, don Juan?

— Înainte de a păşi pe ea trebuie să-ți pui întrebarea: Calea asta are inimă? Dacă răspunsul este „nu" îl vei şti, și, atunci, trebuie să alegi o altă cale.

— Dar cum pot să știu sigur daca o cale are inimă sau nu?

— Oricine şi-ar da seama. Problema este că nimeni nu-şi pune întrebarea; și când, în cele din urmă, omul își dă seama că a pornit pe o cale fără inimă, calea este gata să-l ucidă. În acel moment, foarte puțini oameni se opresc ca să se gândească și apoi să părăsească acea cale.

— Cum ar trebui să procedez ca să pun întrebarea corect, don Juan?

— Simplu: pune întrebarea!

— Vreau să spun, exista o metodă potrivită, așa încât să nu mă mint crezând că răspunsul este „da" când, de fapt, el este „nu".

— De ce să te minți?

— Poate pentru că în acel moment calea este plăcută și atrăgătoare.

— Asta-i o prostie. O cale fără inimă nu este niciodată plăcută. Numai pentru a porni pe ea și trebuie să te străduieşti din greu. Pe de altă parte, calea cu inima este uşoară: nu trebuie să faci tu în așa fel încât să-ți placă.

Don Juan schimba brusc firul

conversației și mă confrunta deodată cu ideea că îmi plăcea iarba diavolului. A trebuit să recunosc că, eu cel puțin aveam o preferință pentru ea. M-a întrebat ce gândeam despre aliatul lui, fumul, și eu a trebuit să-i răspund că până și ideea de fum mă speria cumplit.

— Ți-am spus că la alegerea unei căi trebuie să fii eliberat, să nu-ți fie teamă și să fii fără ambiție. Dar fumul te orbeşte de teamă, iar iarba diavolului te orbeşte de ambiție.

Eu am argumentat că ai nevoie de ambiție ca să porneşti pe orice cale și că spusele lui — că trebuie să fii liber de ambiție, nu aveau sens. Omul trebuie să aibă ambiție ca să se instruiască.

— Dorința de a învăța nu înseamnă ambiție, mi-a spus el. Destinul nostru omenesc este să dorim să învățăm, dar să cauți iarba diavolului înseamnă să ceri puterea, și asta înseamnă ambiție, fiindcă nu ceri să ştii. Nu lăsa iarba diavolului să te orbească. Deja te-a prins. Ea ademeneşte oamenii și le da dorința de putere; îi face să simtă că sunt capabili de lucruri pe care un om

obișnuit nu le poate face. Dar asta înseamnă că-ți întinde o capcană. Și, cu primul prilej, calea fără inimă se va ridica împotriva oamenilor şi-i va distruge. Nu-ți trebuie mult ca să mori și a căuta moartea înseamnă a nu căuta nimic.

10.

În decembrie 1964, m-am dus împreună cu don Juan să culegem diferitele plante necesare pentru fabricarea amestecului de fumat. Era al patrulea ciclu. Don Juan nu făcea altceva decât să-mi supravegheze acțiunile. M-a îndemnat să nu mă grăbesc, să mă uit bine și să cumpănesc înainte de a culege oricare plantă. După ce ingredientele au fost adunate și depozitate, m-a îmboldit să mă întâlnesc din nou cu aliatul sau.

Joi, 31 decembrie 1964

— Ei, acum că ştii ceva mai mult despre iarba diavolului și despre fum, poți să-mi spui mai clar care dintre ele îți place mai mult? Mă întreba don Juan.

— Fumul mă îngrozeşte, don Juan. Nu știu exact de ce, dar nu-mi inspira sentimente plăcute.

— Îți place să fii flatat, și iarba diavolului exact asta face. Asemeni unei

femei, te face să te simți bine. Fumul, pe de altă parte, este puterea cea mai nobilă; are inimă cea mai pură. El nu ademeneşte oamenii și nu-i face prizonierii lui; nu iubeşte și nu urăşte. Tot ce cere el este forța. Și iarba diavolului cere forța, dar de un alt fel. Seamănă mai mult cu a te purta viril fata de femei. Pe de altă parte, forța cerută de fum este forța inimii. Tu nu ai așa ceva! Dar foarte puțini bărbați au asta. De aceea, îți recomand să înveți mai multe despre fum. Fumul întăreşte inima. El nu este că iarba diavolului, plin de pasiuni, gelozii și violență. Fumul este constant. Nu trebuie să-ți faci griji că vei uita ceva în calea ta.

Miercuri, 27 ianuarie 1965

Marți, 19 ianuarie, am fumat din nou amestecul halucinogen. Îi spusesem lui don Juan că mă temeam foarte tare de fum, mă speria. El mi-a răspuns că trebuia să-l încerc din nou, ca să-l evaluez așa cum trebuie.

Ne-am dus în odaia lui. Era aproape

ora două după-amiază. El aduse pipa Eu am venit cu cărbunii, pe urmă ne-am aşezat unul în faţa celuilalt. Mi-a spus că va încălzi pipa şi o va trezi, şi, dacă mă uitam atent, o să văd cum străluceşte. El a dus pipa la buze de trei, patru ori şi a început să tragă din ea. O mângâie drăgăstos. Deodată, clătină din cap, aproape imperceptibil, ca să-mi facă semn să mă uit la trezirea pipei. M-am uitat, dar n-am observat nimic.

Don Juan mi-a întins pipa. Am umplut căuşul cu amestecul meu, pe urmă am luat un cărbune încins cu o pensetă pe care o făcusem dintr-un cleşte de rufe din lemn şi pe care îl păstrasem pentru această ocazie. Don Juan se uita la penseta mea şi izbucni în râs. Eu am stat o clipă în cumpănă şi cărbunele s-a lipit de penseta. mă temeam să bat penseta de căuşul pipei şi a trebuit să scuip pe cărbune ca să-l sting.

Don Juan a întors capul într-o parte şi şi-a acoperit fata cu braţul. Trupul i se zguduia. O clipă, mi s-a părut că

plângea, dar el râdea pe tăcute.

Treaba noastră s-a întrerupt pentru mult timp; apoi, el a luat un cărbune cu mâna lui, l-a pus în căuş şi mi-a poruncit să fumez. Era nevoie să fac un oarecare efort să trag din amestec — părea foarte compact. După prima încercare, am simțit că trăsesem pudra fină în gură. Gura mi-a amorțit imediat. Am văzut căuşul pipei strălucind, dar n-am simțit nici o clipă fumul așa cum simți fumul de țigară. Totuși, aveam senzația că inhalam ceva, ceva care, mai întâi, îmi umplea plămânii, apoi se împingea în jos ca să-mi umple restul corpului.

Am numărat douăzeci de inhalații, pe urma numărătoarea n-a mai contat. Am început să transpir; don Juan m-a privit fix și mi-a spus să nu mă tem și să fac exact ce-mi spune el. Am încercat să spun „în regulă", dar, în loc de asta, am scos un sunet ciudat, că un urlet. Sunetul continua să răsune și după ce am închis gura. Asta l-a surprins pe don Juan care izbucni din nou în râs. Am vrut să îi răspund „da", clătinându-mi

capul, dar n-am putut să mă mişc.

Don Juan mi-a desfăcut uşor mâinile şi mi-a luat pipa. Mi-a poruncit să mă întind pe podea, dar să nu adorm. M-am întrebat dacă mă va ajuta să mă întind, dar n-o făcu, doar s-a uitat la mine fix şi îndelung. Deodată, am văzut camera răsturnându-se şi îl priveam stând lungit pe o parte pe don Juan. Din acel punct imaginea deveni ciudat de cețoasă, că într-un vis. Îmi amintesc vag că l-am auzit pe don Juan cum îmi vorbeşte mult timp atâta vreme cât eu nu mă puteam mişca.

N-am simțit teama sau altceva neplăcut cât am stat în acea poziție, și nici nu mi-a fost greață când m-am deşteptat a două zi. Singurul lucru neobişnuit a fost că, un timp, după ce m-am trezit, n-am putut să gândesc clar. Apoi încet, încet, după vreo patru, cinci ore, am devenit iar eu însumi.

Miercuri, 20 ianuarie 1965

Don Juan n-a pomenit de experiență mea și nici nu mi-a cerut să i-o

povestesc. Singura lui remarcă a fost că adormisem prea repede.

— Singura modalitate de a rămâne treaz este să devii pasăre sau greiere, sau orice altceva de felul ăsta, a spus el.

— Cum se face asta, don Juan?

— Am să te învăț eu. Îți aminteşti ce ți-am spus ieri, când îți pierduseşi trupul?

— Nu-mi amintesc clar.

— Eu sunt o cioară. Am să te învăț cum să devii cioară. Când dobândeşti acest lucru, ai să rămâi treaz şi o să te mişti în voie; altfel, o să fii întotdeauna lipit de pământ, oriunde ai cădea.

Duminică, 7 februarie 1965

A două mea încercare cu fumul a avut loc cam pe la prânz, duminică, 31 ianuarie. M-am deşteptat a două zi, spre seară. Aveam senzația că eram înzestrat cu o putere neobişnuită de a-mi aminti tot ce-mi spusese don Juan în timpul experienței mele. Cuvintele sale mi se întipăriseră în minte. Continuăm să le aud cu o claritate și persistența

extraordinare. În timpul acestei încercări, un alt fapt îmi deveni evident; întregul meu trup amorțise la scurt timp după ce înghițisem pudra fină care-mi intra în gura de fiecare dată când trăgeam din pipă. Astfel, eu nu numai că inhalam fumul, dar ingeram și amestecul.

Am încercat să îi istorisesc experiență mea lui don Juan; el mi-a spus că nu făcusem nimic important. Am adăugat că-mi aminteam tot ce se întâmplase, dar el n-a vrut să audă nici un cuvânt despre asta. Fiecare lucru pe care mi-l aminteam era precis și de neconfundat. Procedura de fumat fusese aceeaşi că și în încercarea precedenta. Era că și cum cele două experiențe se puteau suprapune perfect și puteam începe să îmi amintesc din momentul când se sfârşise prima experiență. Îmi aminteam limpede că, din momentul când am căzut pe pământ, am fost total lipsit de sentimente și de gânduri. Totuși, claritatea gândurilor nu mi se redusese deloc. Îmi aduc aminte că ultimul lucru care mi-a trecut prin minte a fost atunci

când camera se plasase pe un plan vertical. „Se pare că m-am lovit cu capul de podea, dar nu simt nici un fel de durere."

Din acel moment n-am mai putut decât să văd și să aud. Puteam să repet fiecare cuvânt pe care-l rostise don Juan. Am urmat toate îndrumările lui: păreau clare, logice și ușor de îndeplinit. El mi-a spus că trupul meu dispărea și avea să-mi rămână doar capul și, în asemenea condiții, singurul mijloc de a rămâne treaz și de a mă mişca era să mă prefac în cioară. Mi-a cerut să fac un efort și să clipesc, adăugând că, atâta timp cât voi fi capabil să clipesc din ochi, voi fi gata să încep. Pe urmă, mi-a spus că trupul meu dispăruse cu totul și tot ce mai aveam era capul; m-a lămurit că niciodată nu dispare capul, deoarece capul este ceea ce se transforma în cioară.

Îmi porunci să clipesc. Cred că a repetat acest ordin și toate celelalte ordine ale lui de nenumărate ori, fiindcă mi le amintesc pe toate extraordinar de clar. Cred că am clipit din ochi, fiindcă

el mi-a spus că eram gata și mi-a poruncit să-mi ridic capul și să-l sprijin în bărbie. Mi-a spus că în bărbie se aflau picioarele ciorii. Mi-a ordonat să pipăi picioarele și să observ cum ies încet. Pe urmă mi-a zis că încă nu eram solid, că trebuia să-mi crească coada și că aceasta îmi va ieşi din gât. Mi-a poruncit să-mi întind coadă că pe un evantai și să simt cum mătură podeaua.

Pe urmă, mi-a vorbit despre aripile ciorii și mi-a spus ca o să iasă din pometii mei. A adăugat că era ceva greu și dureros. Mi-a ordonat să le întind. Mi-a spus că trebuiau să fie extrem de lungi, atât cât le puteam întinde, altfel nu voi reuși să zbor. Mi-a spus că aripile îmi ieşeau din trup și erau lungi și frumoase și că trebuia să bat din ele până când se transformau în nişte aripi adevărate.

Apoi îmi vorbi despre creştetul capului meu și că era încă foarte mare și greu și greutatea lui mă va împiedica să zbor. Îmi spuse că nu pot să reduc greutatea decât dacă clipesc din ochi. Cu fiecare clipire, capul meu se va micşora. Îmi

porunci să clipesc până ce greutatea capului dispare și eu voi putea să sar în sus ușor. Pe urmă îmi spuse că-mi redusesem proporțiile capului până la mărimea unui cap de cioară și că trebuia să merg și să țopăi până ce-mi voi pierde înțepeneala mişcărilor.

Mai era o schimbare pe care trebuia s-o fac, mi-a spus el, până voi reuși să zbor. Era cea mai dificilă schimbare și, că s-o îndeplinesc, trebuie să fiu docil și să fac exact ce-mi spunea el. Trebuia să deprind să văd ca o cioară. A adăugat că gura și nasul meu trebuiau să-mi crească între ochi până aveam un cioc puternic. Îmi spuse că ciorile văd în lături şi-mi porunci să-mi întorc capul și să mă uit la el cu un ochi. Adăugă că dacă voiam să mă uit cu celălalt ochi, era nevoie să-mi scutur ciocul în jos și că această mişcare mă va face să pot privi cu celălalt ochi. Îmi spuse să privesc când cu un ochi, când cu celălalt. Pe urmă îmi zise că eram gata să zbor și că singurul mijloc de a zbura era că el să mă arunce în aer.

Nu mi-a fost deloc greu să încerc

senzația corespunzătoare pentru fiecare dintre comenzile lui. Am simțit că-mi cresc picioare de pasăre, care erau, la început, slabe și nesigure. Am simțit cum îmi creşte o coadă din ceafa și cum mi se ivesc aripi din pomeți. Aripile erau strânse tare. Am simțit cum se dezvoltau încet, încet. Acest proces era dificil, dar nu dureros. Pe urmă, am clipit și capul mi s-a făcut de mărimea unui cap de cioară. Dar lucrul cel mai uimitor se întâmplă cu ochii mei. Am dobândit vedere de pasăre!

Când don Juan îmi spuse să-mi dezvolt un cioc, am avut o senzație neplăcută de lipsa de aer. Apoi, ceva se umflă și crea un bloc în fața mea. Dar abia când don Juan îmi spuse că trebuie să văd lateral, ochii mei reuşiră să vadă bine într-o parte. Puteam să clipesc cu un ochi o dată și să-mi mut privirea de la un ochi la celălalt. Dar imaginea camerei și a tuturor lucrurilor din ea nu era una obișnuită. Totuși, îmi era imposibil să spun în ce fel era diferită. Poate că era înclinată într-o parte sau nu era bine centrata. Don Juan deveni

foarte mare și strălucitor. Ceva în înfățişarea lui era liniştitor și inspiră încredere. Apoi, imaginea se voală; contururile se pierdură și deveniră nişte modele abstracte cu forme ascuțite care pâlpâiră o vreme.

Sâmbăta, 28 martie 1965

Joi, 18 martie, am fumat din nou amestecul halucinogen. Procedura inițială era diferită în unele mici amănunte. A trebuit să mai umplu o dată căuşul pipei. După ce am terminat prima transă, don Juan mi-a spus să curăț pipa, dar el turna singur amestecul în caus, fiindcă mie îmi lipsea coordonarea musculară. Mi-a trebuit un mare efort ca să-mi mişc brațele. Exista destul amestec în punga mea ca să mai umplu o dată pipa. Don Juan s-a uitat la punga și a zis că aceasta va fi ultima mea încercare cu fumatul până anul următor pentru că îmi epuizasem toate proviziile.

A întors pungulița pe dos și a scuturat praful în farfurioare cu cărbuni. Ardeau

cu o lucire portocalie, că și cum el aruncase pe cărbuni o folie de material transparent. Folia se aprinse, apoi se sparse, formând un model complicat de linii. Ceva se mişca în zigzag printre linii cu o mare viteză. Don Juan îmi spuse să mă uit la mişcarea printre linii. Am văzut ceva ce părea o bilă mică de marmură rostogolindu-se de colo-colo în spațiul aprins. Don Juan se aplecă înainte, baga mâna între flăcări, lua bila și o puse în căuşul pipei. Îmi porunci să trag un fum. Aveam impresia clară că pusese biluța în pipă pentru că eu s-o inhalez. Într-o clipă, camera își pierdu poziția orizontală. Am simțit o amorțeală profundă și o senzație de greutate.

*

Când m-am trezit, zăceam întins pe spate în fundul unui sunt de irigație nu prea adânc, cufundat în apă până la bărbie. Cineva îmi ținea capul în sus. Era don Juan. Primul gând care îmi trecu prin minte fu că apa din canal avea ceva ciudat; era rece și grea.

Unduia ușor spre mine și gândurile mele se limpezeau cu fiecare mişcare pe care o făcea. La început, apa avu un nimb verde strălucitor, o fluorescentă care se topi curând, lăsând în urma doar un şuvoi de apă obișnuită.

L-am întrebat pe don Juan cât era ceasul. Mi-a răspuns că era dimineață devreme. După un timp, eram complet treaz și am ieşit din apă.

— Trebuie să-mi spui tot ce-ai văzut, mi-a zis don Juan când am ajuns la el acasă.

A adăugat că încercase „să mă aducă îndărăt" timp de trei zile și că i-a fost foarte greu. Am făcut multe încercări să-i descriu ce văzusem, dar nu mă puteam concentra. Mai târziu, în primele ore ale serii, am simțit că puteam să vorbesc cu don Juan și am început să-i spun ce-mi aminteam după momentul când căzusem pe o parte, dar el nu voia să audă nimic despre asta. Îmi spuse că singura parte interesantă era ce am văzut și ce am făcut după ce el „m-a aruncat în aer și eu am început să zbor."

Tot ce puteam să-mi amintesc era o

serie de imagini și scene dintr-un vis. Secvențele visului nu se desfăşurau în ordine. Aveam impresia că fiecare dintre ele era că un balon separat, care venea spre centru și apoi se îndepărta. Totuși, nu erau simple scene pe care le puteai privi. Eu mă aflam în interiorul lor, luăm parte la ele. Când am încercat, la început, să mi le amintesc, aveam senzația că erau nişte străfulgerări vagi, difuze, dar când m-am gândit mai mult la ele, mi-am dat seama că fiecare era extrem de clară, deși fără nici o legătura cu o vedere obișnuită, de unde senzația de vag. Imaginile erau puține și simple.

De îndată ce don Juan îmi spuse că „mă aruncase în aer" am avut o amintire nedesluşită a unei scene absolut clare în care eu mă uitam drept la el de la o oarecare distanță. mă uitam doar la fața lui. Avea proporții monumentale. Era plată și strălucea puternic. Părul lui era gălbui și se mişca. Fiecare parte a feței lui se mişca independent, răspândind un fel de lumina de chihlimbar.

Următoarea imagine a fost cea în care don Juan mă arunca în sus în linie

dreaptă. Îmi amintesc că „mi-am întins aripile și am zburat", drept înainte. mă simțeam singur, despicând cerul, apoi cu mişcări greoaie zburam drept înainte. Semăna mai mult cu mersul decât cu zburatul. Trupul îmi obosea. Nu aveam senzația unei plutiri libere, exuberante.

Pe urmă, mi-am amintit un moment în care rămăsesem nemişcat, privind la o îngrămădire de muchii ascuțite, întunecate într-un spațiu cu o lumină mohorâtă, dureroasă; alături am văzut un câmp cu o varietate infinită de lumini. Luminile se mişcau, pâlpâiau și își schimbau luminozitatea, erau aproape că nişte culori. Intensitatea lor mă orbea.

Într-un alt moment, un obiect se afla aproape lipit de ochiul meu. Era un obiect greu și ascuțit; avea o strălucire clară, roz. Am simțit, brusc, cum trupul îmi este străbătut de un tremur și am văzut o mulțime de forme de culoare roz cum veneau spre mine. Toate dădură buzna peste mine, iar eu am sărit în lături.

Ultima scenă pe care mi-o amintesc

înfățişa trei păsări argintii. Radiau o lumină metalică, strălucitoare, aproape că aceea a otelului inoxidabil, dar intensă, mobilă și vie. Mi-au plăcut. Am zburat împreună.

Don Juan nu a făcut nici un fel de comentariu asupra povestirii mele.

Marți, 23 martie 1965

Următoarea discuție a avut loc a două zi, după relatarea experienței mele.

Don Juan mi-a spus:

— Nu-ți trebuie mult ca să devii cioară. Ai făcut treaba asta și acum poți oricând să devii cioară.

— Ce s-a întâmplat după ce m-am prefăcut în cioară, don Juan? Am zburat trei zile?

— Nu, te-ai întors la căderea serii, așa cum îți spusesem să faci.

— Dar cum m-am întors?

— Erai foarte obosit și te-ai culcat. Asta-i tot.

— Vreau să spun, m-am întors în zbor?

— Ți-am spus deja M-ai ascultat și te-

ai întors acasă. Dar nu-ți bate capul cu asta. Nu are importanța.

— Atunci ce e important?

— În toată călătoria ta a fost un singur lucru care a contat — păsările argintii!

— Ce era atât de special la ele? Nu erau decât nişte păsări.

— Nu erau doar simple păsări — erau ciori.

— Erau ciori albe, don Juan?

— Penele negre de cioară sunt, de fapt, argintii. Ciorile strălucesc atât de tare, încât nu le pasa de alte păsări.

— De ce arătau penele lor argintii?

— Pentru că tu vedeai așa cum vede o cioară. Porumbeii albi, de pildă, îi apăr ciorii roz sau albăstrui; pescăruşii de mare sunt galbeni. Acum încearca să-ți aminteşti cum te-ai alăturat lor.

Am încercat să mă gândesc la ele, dar păsările alcătuiau o imagine voalată, disparata, lipsită de continuitate. I-am spus lui don Juan că nu-mi aminteam decât că simțeam că zburasem cu ele. M-a întrebat dacă m-am alăturat lor în aer sau pe pământ, dar mi-a fost

imposibil să îi răspund.

Don Juan s-a cam enervat. Mi-a cerut să mă gândesc bine. Mi-a spus:

— Toate astea nu prețuiesc nici cât o para chioară; nu-i decât un vis nebunesc dacă nu-ți aminteşti corect.

Am făcut tot posibilul să-mi aduc aminte, dar n-am reușit.

Sâmbăta, 3 aprilie 1965

Astăzi m-am gândit la o altă imagine din „visul" meu despre păsările argintii. Mi-am amintit că am văzut o masă întunecoasă cu o mulțime de împunsături de ac. De fapt, masa era o aglomerare de culoare închisă, plină de găurele. Nu știu de ce, m-am gândit că trebuie să fie moale. În timp ce mă uitam la ea, trei păsări se îndreptau direct spre mine. Una dintre ele făcu un zgomot, pe urmă, toate trei poposiră lângă mine, pe pământ.

I-am descris această imagine lui don Juan. El mă întreba din ce direcție veniseră păsările. I-am răspuns că n-aş putea spune. Păru că-şi pierde răbdarea

și mă acuza că aveam o gândire inflexibilă. Zise că puteam să-mi amintesc foarte bine, dacă mă străduiam și că mă temeam să-mi îngădui să fiu mai puțin rigid. Adăugă că eu gândeam așa cum gândesc oamenii și ciorile și că nu eram nici om, nici cioară, în momentul pe care doream să mi-l amintesc.

Mă ruga să-mi amintesc ce-mi spusese cioară. M-am străduit să mă gândesc la asta, dar mintea mea zbura la zeci de alte lucruri. Nu reuşeam să mă concentrez.

Duminică, 4 aprilie 1965

Azi am făcut o plimbare lungă. Până să ajung la casa lui don Juan, se făcuse destul de întuneric. mă gândeam la ciori când, deodată, un „gând" foarte pregnant mi-a trecut prin minte. Era mai mult impresia unui sentiment decât a unui gând. Pasărea care făcuse acel zgomot îmi spuse că veneau din nord și se îndreptau spre sud și când ne vom întâlni din nou vor veni pe acelaşi drum.

I-am spus lui don Juan la ce mă gândisem sau, poate, ce-mi amintisem. El îmi spuse:

— Nu te gândi dacă ți-ai amintit sau ai inventat. Asemenea gânduri se potrivesc numai cu oamenii. Nu se potrivesc cu ciorile, mai ales cu cele pe care le-ai văzut tu, căci sunt mesagerii destinului tău. Eşti deja o cioară. Asta nu se va schimba niciodată. Din acest moment, ciorile îți vor arăta, prin zborul lor, fiecare răscruce a destinului tău. În ce direcție ai zburat împreună cu ele?

— N-aş putea spune, don Juan!

— Dacă te gândeşti cum trebuie, o să-ți aminteşti. Aşează-te pe pământ și spune-mi poziția în care te aflai când păsările au zburat spre tine. Închide ochii și trage o linie pe pământ.

Am făcut ce-mi ceruse și am stabilit punctul.

— Nu deschide ochii încă! Apoi continuă: în ce direcție zburați cu toatele luând acel punct că reper?

Am făcut un nou semn pe pământ.

Luând aceste puncte de orientare ca pe nişte repere, don Juan a interpretat

diferitele tipare de zbor pe care le vor respecta ciorile ca să-mi prezică viitorul sau soarta mea. Însemna cele patru puncte ale busolei drept axa a zborului ciorilor.

L-am întrebat pe don Juan dacă ciorile urmau întotdeauna punctele cardinale ca să prezică destinul unui om. El mi-a răspuns că orientarea mă privea doar pe mine. Ceea ce făcuseră ciorile când le întâlnisem prima oară era de o importanța crucială. Insistă să-mi amintesc fiecare detaliu, căci mesajul și tiparul „mesagerilor" erau o chestiune individuală, personală.

A mai existat un lucra asupra căruia don Juan a insistat să-mi aduc aminte: momentul zilei când mesagerii m-au părăsit. Îmi spuse să mă gândesc la diferențele de lumina din jurul meu dintre momentul când „am început să zbor" și momentul când păsările argintii „au zburat cu mine". Când am avut pentru prima oară senzația de zbor dureros, era întuneric. Dar, când am văzut păsările, totul se făcuse roşiatic, rosu-deschis sau, poate, portocaliu.

Don Juan mi-a spus:

— Asta înseamnă că era o oră târzie; soarele nu apusese încă. Când se face complet întuneric, cioara este orbita de albeața, nu de întuneric, așa cum ni se întâmplă nouă noaptea. Aceasta indicare a timpului plasează ultimii tai emisari la sfârșitul zilei. Ei te vor chema și, în timp ce zboară deasupra capului tău, vor deveni alb-argintii; o să-i vezi strălucind pe cer și asta o să însemne că timpul ți-a expirat, înseamnă că vei muri și vei deveni, tu însuți, o cioară.

— Și ce se întâmplă dacă văd ciorile dimineața?

— N-ai să le vezi dimineața!

— Dar ciorile zboară toată ziua!

— Mesagerii tăi, nu, prostule!

— Dar ce-ai de spus despre emisarii *dumitale,* don Juan?

— Ai mei o să vină dimineața. O să fie tot trei. Binefăcătorul meu mi-a spus că poți să strigi la ei și să-i alungi, dacă nu vrei să mori. Dar acum știu că nu se poate face așa ceva. Binefăcătorul meu avea obiceiul să strige și era deprins cu harmalaia și violenta ierbii diavolului.

Știu că fumul este altfel, fiindcă el nu este înclinat spre pasiune. El este drept. Când mesagerii tai argintii vin la tine, nu-i nevoie să strigi la ei. Zboară cu ei așa cum deja ai făcut. După ce te-au luat și pe tine, vor schimba direcția și vă veți îndepărta în zbor toți patru.

Sâmbăta, 10 aprilie 1965

Încercasem scurte sclipiri de disociere sau stări superficiale de realitate neobişnuită.

Un element al experienței halucinogene cu ciupercile revenea în gândurile mele: masă întunecată, moale de găurele de vârf de ac. Continuăm s-o văd că pe o unsoare sau că pe un balon care începu să mă tragă spre centrul ei. Mai avea puțin și centrul urma să se deschidă și să mă înghită și, pentru o clipă, simțeam ceva ce semăna cu o stare de realitate neobişnuită. Din această cauză aveam momente de agitație profundă, de anxietate, de disconfort și făceam eforturi conştiente să pun capăt acestor experiențe de

îndată ce începeau.

Astăzi am discutat despre această stare cu don Juan. I-am cerut sfaturi. Părea că nu-l interesa şi-mi spuse să nu dau atenție experiențelor, fiindcă nu aveau nici un sens, nici o valoare. Adăugă că singurele experiențe care meritau efortul și atenția mea trebuie să fie acelea în care vedeam o cioară; orice alt fel de „viziune" nu putea fi decât produsul fricii mele. Îmi aminti din nou că, pentru a mă împărtăşi din fum, trebuia să duc o viața puternică, liniştită. Eu, personal, păream să fi atins un prag riscant. I-am spus lui don Juan că simțeam că nu pot să merg mai departe; era ceva cu adevărat înspăimântător în legătura cu ciupercile.

Revizuindu-mi imaginile de care-mi aminteam din experiență mea halucinogena, am ajuns la concluzia de neevitat că văzusem lumea într-un fel structural, diferit de viziunea obișnuită. În alte stări de realitate neobişnuită prin care trecusem, formele și tiparele pe care le vedeam erau mereu încadrate în concepția mea vizuală despre lume. Dar

senzația că vedeam totul sub influența amestecului de fum halucinogen nu era aceeaşi. Tot ce vedeam se afla în fața mea în linia dreaptă a vederii; nimic nu era deasupra sau dedesubtul acelei linii a vederii.

Fiecare imagine era enervant de plată, și totuși, ceea ce mă deruta avea o adâncime profundă. Poate că ar fi mai exact să spun că imaginile erau un conglomerat de detalii incredibil de ascuțite, plasate în interiorul unor câmpuri de lumina diferite; lumina din acele câmpuri se mişca, creând un efect de rotație.

După ce am analizat totul și m-am străduit să-mi amintesc, a trebuit să fac o serie de analogii și comparații ca să „înțeleg" ce „văzusem". Fata lui don Juan, de pildă, arăta de parcă fusese scufundată în apă. Apa părea că se mişcă într-o scurgere continua peste față și părul lui. Le mărea atât de mult, încât puteam să-i văd fiecare por din piele și fiecare fir de păr din cap, ori de câte ori îmi ațintеam privirea asupra lor. Pe de altă parte, am văzut mase de

materie plate și pline de muchii, dar care nu se mişcau fiindcă lumina pe care o emanau nu fluctua.

L-am întrebat pe don Juan ce erau lucrurile acelea pe care le văzusem. El mi-a răspuns că, deoarece aceasta era prima oară când vedeam ca o cioară, imaginile nu erau clare și nici importante și că, mai târziu, practica mă va învăța să recunosc totul.

Am adus în discuție problema diferenței pe care o observasem în mişcarea luminii.

— Lucrurile vii, mi-a răspuns don Juan, se mişca în interior și cioara vede ușor când ceva este mort sau gata să moară, fiindcă mişcarea s-a oprit sau e încetinita, gata să se oprească. Cioara își mai dă seama când ceva se mişcă prea repede și, în acelaşi fel, când ceva se mişca exact așa cum trebuie.

— Ce înseamnă: ceva se mişcă prea repede sau exact cum trebuie?

— Înseamnă că cioara îți poate spune ce să eviți și ce să cauți. Când ceva se mişcă prea repede înăuntru, înseamnă că acel lucru este pe punctul de a

exploda violent sau de a țâşni înainte și cioara îl va evita. Când mişcarea interioară este exact așa cum trebuie, este ceva plăcut la vedere și cioara va căuta acest lucru.

— Și stâncile se mişca în interior?

— Nu, nici stâncile, nici animalele moarte, nici copacii morți. Dar sunt plăcuți la privit. De asta ciorile întârzie în preajma mortăciunilor. Le place să se uite la ele. Înăuntrul lor nu se mişca nici o lumină.

— Dar când carnea putrezeşte, nu se schimba și nu se mişca?

— Da, dar asta este o mişcare diferită. Ceea ce vede atunci cioară, sunt milioane de lucruri care se mişca în carne, cu o lumină a lor proprie, și asta-i place ciorii să vadă. Este o imagine într-adevăr de neuitat.

— Ai văzut-o și dumneata, don Juan?

— Oricine învață să devină cioară o poate vedea. O s-o vezi și tu. În acel moment i-am pus lui don Juan inevitabila întrebare:

— Eu chiar am devenit cioară? Vreau să spun, dacă m-ar fi văzut cineva, ar fi

zis că eram o cioară obișnuită?

— Nu. Nu se poate să gândeşti așa când te ocupi de puterea aliaților. Asemenea întrebări n-au nici un sens, și totuși, să devii cioara este cel mai simplu lucru. Este ca o joacă; nu prea foloseşte la nimic. După cum ți-am spus deja, fumul nu este pentru cei care caută puterea. Este doar pentru cei însetați să vadă. Am învățat să mă prefac în cioara deoarece aceste păsări sunt cele mai eficace dintre toate. Nici un fel de alte păsări nu le pricinuiesc necazuri, decât, poate, vulturii mari, înfometați, dar ciorile zboară în cârduri și se pot apăra. Nici oamenii nu le fac probleme ciorilor și ăsta-i un lucru important. Orice om poate vedea un vultur mare, mai cu seamă unul neobişnuit sau orice altă pasăre mare și neobişnuită, dar cui îi pasa de o cioară? Cioara este în siguranță. Este ideală din punctul de vedere al mărimii și al deprinderilor ei. Poate să se ducă în orice spațiu fără grijă și fără să atragă atenția. Pe de altă parte, este posibil să te prefaci în leu sau în urs, dar asta-i

ceva destul de riscant. O astfel de făptura este prea mare; e nevoie să consumi prea multă energie ca să devii un asemenea animal. Poți să te transformi și într-un greiere, într-o şopârlă sau chiar într-o furnică, dar asta-i ceva și mai riscant, căci animalele mari le vânează pe cele mici.

Eu am susținut că prin ce spunea el însemna că omul se poate transforma, într-adevăr, în cioară, în greiere sau în orice altceva. Dar el insistă că eu înțelegeam greşit:

— Este nevoie de foarte mult timp ca să înveți să fii o adevărată cioară, spuse el. Dar tu nu te-ai transformat și n-ai încetat să fii om. Este altceva.

— Poți să-mi spui ce înseamnă „altceva", don Juan?

— Poate că acum ai ajuns să ştii și tu. Poate că dacă n-ai fi atât de speriat că vei înnebuni sau că-ți vei pierde trupul, ai înțelege această minunată taina. Dar poate că trebuie să aştepți până îți va pieri teama ca să pricepi ce vreau să spun.

11.

Ultimul eveniment pe care l-am consemnat în notele mele de teren a avut loc în septembrie 1965. Era ultima lecție pe care don Juan mi-a dat-o. Eu am numit-o „o stare specială de realitate neobişnuită", pentru că nu era produsul nici uneia dintre plantele pe care le folosisem în prealăbil. Se pare că don Juan o dedusese printr-o manipulare atentă a caracteristicilor sale; adică, el se comportă în fața mea într-un chip atât de abil, încât crea impresia clară și susținută că el nu era, de fapt, el însuşi, ci altcineva care-l întruchipa pe el. Drept urmare, am încercat o senzație profundă de conflict; doream să cred că era don Juan, totuși nu puteam fi sigur de asta. Efectul conflictului a fost o teroare conştienta, atât de acută, încât îmi afecta sănătatea vreme de câteva săptămâni. Pe urmă, m-am gândit că ar fi înțelept să-mi încetez ucenicia chiar atunci. N-am mai fost un participant de atunci, totuși don Juan n-a încetat să mă considere un ucenic. Pentru el,

retragerea mea a fost doar o perioadă necesară recapitulării, un alt pas în procesul de învățare ce putea să dureze la infinit. Cu toate astea, de atunci, el nu şi-a mai expus cunoștințele.

Am alcătuit o relatare detaliată a ultimei mele experiențe, aproape la o lună după ce se petrecuseră, deși scrisesem deja note cuprinzătoare privitoare la punctele cele mai importante a două zi, în timpul orelor de mare conflict emoțional care precedaseră momentul de vârf al terorii mele.

Vineri, 29 octombrie 1965

Joi, 30 septembrie 1965, m-am dus să-l văd pe don Juan. Stările scurte, superficiale, de realitate neobişnuită persistaseră, în ciudă încercărilor mele deliberate de a le pune capăt sau de a scăpa de ele, așa cum îmi sugerase don Juan. Simțeam că starea mea se înrăutățea, căci durata acestor episoade se mărea. Am devenit dureros de conştient de zgomotul unor avioane.

Huruitul motoarelor deasupra capului meu nu putea să nu-mi atragă atenția și s-o fixeze, până în punctul când am simțit că urmăream avionul de parcă eram înăuntrul lui sau zburam o dată cu el. Această senzație era foarte enervantă. Neputința mea de a mă debarasa de ea îmi produse o anxietate cumplită.

Don Juan, după ce asculta atent toate amănuntele, trase concluzia că sufeream de o pierdere a sufletului. I-am spus că aveam aceste halucinații încă de când începusem să fumez ciupercile, dar el insistă că ele marcau o nouă evoluție. Adăugă că mai înainte fusesem speriat și că „visasem absurdități", dar că acum eram, într-adevăr, vrăjit. Dovadă era faptul că zgomotul avioanelor putea să mă tulbure atâta de mult. De obicei, zise el, zgomotul unui pârâu sau al unui râu poate să pună stăpânire pe un om vrăjit care şi-a pierdut sufletul și să-l ducă la moarte. Pe urmă, mă ruga să îi descriu toate activitățile mele de dinaintea apariției halucinațiilor. Am înşirat toate activitățile pe care mi le aminteam. Și,

din ceea ce-i spusesem eu, el a dedus locul unde-mi pierdusem sufletul.

Don Juan părea excesiv de preocupat, o stare destul de neobişnuită pentru el. Acest lucru, cum era și firesc, mi-a întețit neliniștea. Mi-a spus că n-avea idee clară despre cine îmi prinsese sufletul în cursa dar, oricine ar fi fost acela, avea de gând, fără îndoiala, să mă omoare sau să-mi dea o boală foarte grea. Pe urmă, mi-a dat instrucțiuni precise despre „o formă de luptă", o poziție specifica a corpului care trebuia menținută atâta timp cât rămâneam în locul meu benefic. *Trebuia să* mențin această postură pe care el o numea „forma" *(una forma para pelear).*

L-am întrebat la ce serveau toate astea și cu cine urma să lupt. Mi-a răspuns că se va duce să vadă cine îmi luase sufletul și să afle dacă era posibil să-l primesc înapoi. Între timp, eu trebuia să stau la locul meu până la întoarcerea lui. Formă de luptă era, de fapt, o precauție, îmi spuse el, în cazul că se întâmplă ceva în timpul absenței lui, și trebuia s-o folosesc dacă eram atacat.

Constă din a mă bate pe pulpa și pe coapsa piciorului drept și a lovi cu piciorul stâng în pământ într-un fel de dans pe care trebuia să-l execut în vreme ce-l aveam în față pe agresorul meu.

M-a avertizat că forma aceea trebuia adoptata numai în momente de criza extremă, dar atâta timp cât nu se vedea nici o primejdie, trebuia doar să stau pe locul meu cu picioarele încrucişate, în vreme de primejdie extremă, totuși, don Juan îmi spuse că puteam să recurg la un ultim mijloc de apărare — să azvârl un obiect în fața duşmanului. Mi-a spus că, de obicei, se arunca un obiect al puterii dar, deoarece eu nu aveam nici unul, eram silit să folosesc orice piatră care îmi încăpea în palma mâinii mele drepte și pe care puteam s-o țin apăsând-o în palma cu degetul mare. Mi-a spus ca o asemenea tehnica trebuia folosită doar dacă erai, fără nici o îndoiala, în primejdia de a-ți pierde viața. Aruncarea obiectului trebuie acompaniata de un strigăt de război, un urlet care avea rolul de a trimite obiectul

la țintă. Îmi recomanda cu tărie să fiu atent și hotărât în legătura cu strigătul și să nu-l folosesc la întâmplare, ci numai "în condiții severe de seriozitate".

L-am întrebat ce voia să spună prin „condiții severe de seriozitate". El îmi răspunse că strigătul de protest sau de luptă era ceva care rămânea la cel care-l rostise pentru tot restul vieții lui; deci, trebuia să fie bun de la început. Și singurul mijloc de a-l executa corect era să-ți înfrângi teama și graba firească până când erai cuprins cu totul de putere și atunci strigătul va izbucni direcționat și cu putere. Adăugă că acestea erau condițiile seriozității necesare ca să lansezi strigătul.

Eu l-am rugat să-mi vorbească despre puterea care se presupunea că pătrunde în om înaintea strigatului. El mi-a răspuns că era ceva ce pătrundea în trup și venea dinspre pământul pe care stătea acel om; era un fel de putere ce emană, ca să fim mai exacți, din locul benefic. Era o forță care împingea strigătul şi-i scotea afară. Daca o astfel de forța era mânuită cum trebuie,

strigătul de luptă va fi perfect.

Pe urma l-am întrebat dacă el credea că mi se va întâmpla ceva, iar el îmi spuse că nu știa nimic despre asta și mă îndemna insistent să stau neclintit în acel loc, atâta timp cât era nevoie, fiindcă aceasta era singura protecție pe care o aveam împotriva a tot ce putea să mi se întâmple. Începeam să fiu speriat; l-am rugat să fie mai explicit. El mi-a răspuns că nu știa decât că nu trebuia să mă mişc din nici un motiv; nu trebuia să intru în casa sau în pădure. Mai ales, îmi spuse el, nu trebuia să rostesc nici un cuvânt, nici măcar să mă adresez lui. Adăugă că puteam să cânt cântecele mele pentru Mescalito, dacă îmi era foarte frică și că știam deja prea multe despre toate problemele astea ca să mai fiu avertizat, că un copil, despre importanța de a face totul corect.

Avertismentele lui treziră în mine o stare de profundă neliniște. Eram sigur că el se aştepta să mi se întâmple ceva. L-am întrebat de ce îmi recomanda să cânt cântecele pentru Mescalito și ce credea el că mă va speria. El îmi

răspunse, râzând, că s-ar putea să mă sperii că sunt singur. Don Juan intra în casă și închise uşa în urma lui. M-am uitat la ceas. Era ora 7.00 seara. Am stat în tăcere mult timp. Din camera lui don Juan nu se auzea nici un sunet. Tăcere peste tot. Bătea vântul. M-am gândit să dau fuga la maşina mea ca să-mi iau balonzaidul, dar n-am îndrăznit să mă duc și să încalc sfaturile lui don Juan. Nu-mi era somn, dar mă simțeam obosit; vântul rece mă împiedica să mă odihnesc.

Patru ore mai târziu, l-am auzit pe don Juan păşind în jurul casei. M-am gândit că ieşise prin spate ca să urineze în tufişuri. Pe urmă, el m-a strigat tare:

— Hei, băiete! Hei, băiete! Am nevoie de tine aici, zise el.

Eram gata să mă ridic ca să mă duc la el. Era vocea lui, dar nu și tonul lui sau cuvintele lui obișnuite. Don Juan nu mă strigase niciodată: „Hei, băiete!" așa că am rămas unde mă aflam. Un fior rece îmi străbătu şira spinării. El începu iar să țipe, folosind aceleaşi cuvinte sau altele, asemănătoare.

L-am auzit mergând în dosul casei. Se împiedică de o grămadă de lemne, de parcă nu știa că se afla acolo. Pe urmă, ajunse în dreptul verandei și se aşeză lângă uşă, cu spatele sprijinit de perete. Părea mai greoi decât de obicei. Mişcările lui nu erau încete sau stângace, erau doar mai greoaie. Se lasă greu la pământ, în loc să alunece ușor, cum făcea el de obicei. În plus, acela nu era locul lui și don Juan nu s-ar fi aşezat în altă parte, niciodată, sub nici o formă.

Apoi îmi vorbi din nou. mă întreba de ce refuzasem să vin când el avusese nevoie de mine. Vorbea tare. Nu voiam să mă uit la el, totuși simțeam o nevoie puternica să-l urmăresc. Începu să se legene ușor într-o parte și în cealaltă. Eu mi-am schimbat poziția și am adoptat forma de luptă pe care mi-o recomandase el și m-am întors ca să fiu cu fața la el. Muşchii îmi erau încordați și ciudat de țepeni. Nu știu ce m-a îndemnat să adopt poziția de luptă, dar asta s-a întâmplat, poate, pentru că credeam că don Juan încerca, cu bună

ştiință, să mă sperie, dându-mi impresia că persoana pe care o vedeam nu era el. Am simțit că el avea grijă să facă lucruri neobișnuite ca să trezească îndoiala în mintea mea. Eram speriat, totuși simțeam că sunt stăpân pe situație, fiindcă observam totul și analizam întregul episod.

În acel moment, don Juan se ridica. Mişcările lui erau cu totul neobișnuite. Se trase în sus, ridicând mai întâi spatele; pe urmă, se prinse de uşa şi-şi îndreptă partea de sus a corpului. mă uimea cât de obișnuit eram cu mişcările lui şi cât de groaznica era senzația pe care o crease în mine lăsându-mă să văd un don Juan care nu se mişca asemeni lui.

Făcu câțiva paşi spre mine. Se ținea de şale cu amândouă mâinile, de parcă încerca să-şi îndrepte trupul sau de parcă-l durea ceva. Scâncea și gemea. Părea că are nasul înfundat. Îmi spuse că voia să mă ia cu el şi-mi porunci să mă ridic și să-l urmez. Se îndrepta spre partea de apus a casei. Mi-am schimbat poziția ca să stau cu fața la el. El se

întoarse spre mine. Eu nu m-am mişcat de la locul meu; eram lipit de el.

El a răcnit:

— Hei, băiete! Ți-am spus să vii cu mine! Dacă nu vii tu, o să te târăsc eu!

Se apropie de mine. Eu am început să mă bat pe pulpa și pe coapsa și să dansez iute. El s-a apropiat de colțul verandei, în fața mea, și fu cât pe ce să mă atingă. Speriat, m-am pregătit să adopt poziția de aruncare, dar el şi-a schimbat direcția și s-a îndepărtat de mine, îndreptându-se spre desișul din stânga mea. La un moment dat, în timp ce se îndepărta, se întoarse brusc, dar eu eram cu fața la el.

Merse mai departe şi-l pierdui din vedere. Eu rămasei în postura de luptă încă un timp dar, fiindcă nu-l mai vedeam, m-am aşezat iar cu picioarele încrucişate, cu spatele sprijinit de stâncă. Între timp, mă speriasem de-a binelea. Aş fi vrut s-o iau la goană, dar acest gând mă îngrozea și mai mult. Simțeam că aş fi ajuns cu totul la cheremul lui dacă m-ar fi prins în drum spre maşină. Am început să cânt

cântecele de *peyote* pe care le știam. Dar, într-un fel, simțeam că ele n-aveau nici o putere acolo. Slujeau doar că un pacificator, mă linișteau. Le-am cântat și le-am tot cântat.

Pe la ora 2.45 dimineața, am auzit un zgomot în casă. Mi-am schimbat imediat poziția. Uşa fu deschisă brusc şi don Juan a ieşit afară cu un pas împiedicat. Gâfâia și se ținea de gât. Îngenunche în fața mea și scoase un geamăt. mă ruga, pe un ton ridicat, scâncit, să vin să-l ajut. Pe urmă, răcni din nou şi-mi porunci să vin. Scotea nişte sunete de parc-ar fi făcut gargară. mă implora să vin să-l ajut, pentru că îl sufoca ceva. Se târî pe mâini și pe genunchi până ajunse la mai mult de o jumătate de metru, îşi întinse mâinile spre mine şi-mi spuse:

— Vino aici!

Pe urmă, se ridica. Brațele îi erau întinse spre mine. Părea gata să mă înhațe. Am bătut cu piciorul în pământ și m-am plesnit pe pulpa și pe coapsă. Îmi pierdusem mințile de frică.

Se opri și se îndrepta spre partea laterală și intră în desiş. Mi-am

schimbat poziția ca să fiu cu fața la el. Pe urmă m-am aşezat iar jos. Nu mai doream să cânt. Energia părea că mi se topeşte. mă durea tot trupul; toți muşchii îmi erau țepeni și dureros de contractați. Nu știam ce să mai cred. Nu puteam să mă hotărăsc daca să fiu furios pe don Juan sau nu. M-am gândit să-l atac, dar îmi dădeam seama, cumva, că m-ar fi zdrobit că pe o muscă. Zău că îmi venea să plâng. Am simțit o profundă disperare; gândul că don Juan făcea totul ca să mă sperie îmi dădu lacrimi în ochi. Nu reuşeam să-mi explic extraordinara lui desfăşurare de prefăcătorii; mişcările lui erau atât de şirete, încât nu mai știam ce să cred. Nu pot să spun că el încerca să se mişte ca o femeie; era că și cum o femeie încerca să se mişte că don Juan. Aveam impresia că încerca să se mişte cu băgare de seamă, că don Juan, dar era prea greoaie și n-avea agerimea lui. Persoana care se afla în fața mea dădea impresia că era o femeie mai tânăra, dar greoaie, care încerca să imite mişcările domoale ale unui om bătrân, agil.

Aceste gânduri mă aruncară în panică. Un greiere începu să cânte tare, foarte aproape de mine. Am observat strălucirea tonului său; mi se părea că are voce de bariton. Cântecul lui începu să se stingă. Deodată, trupul începu să mi se zgâlțâie. Am luat din nou poziția de luptă, stând cu fată înspre locul de unde venise cântecul greierului. Sunetul mă fermeca; începuse să mă prindă în cursă, dar mi-am dat seama că nu era decât o imitație de cântec de greiere. Sunetul se apropie din nou. Deveni teribil de tare. Am început să-mi cânt cântecele mele de *peyote* mai tare, și mai tare. Deodată, greierele se opri. M-am aşezat imediat jos, dar am continuat să cânt. O clipă mai târziu, am văzut silueta unui om care alerga spre mine din direcția opusă chemării greierului. M-am bătut cu mâinile pe coapsa și pe pulpa și am izbit cu piciorul în pământ, tare și frenetic. Silueta trecu pe lângă mine foarte iute, aproape atingându-mă. Arăta că un câine. M-a apucat o spaimă atât de cumplită, încât am încremenit. Nu-mi mai amintesc ce-am simțit sau

ce-am gândit.

Roua dimineții era înviorătoare. M-am simțit mai bine. Acel fenomen părea că se retrăsese. Era ora 5.48 dimineața când don Juan a deschis uşa încet şi a ieşit afară. Şi-a întins brațele, căscând, şi s-a uitat la mine. A făcut doi paşi spre mine, căscând înainte. I-am văzut ochii privind printre pleoapele întredeschise. Am sărit în sus; știam că oricine sau orice se afla în fața mea nu era don Juan.

Am luat o piatră mică, cu marginile ascuțite. Era aproape de mâna mea dreaptă. Nu m-am uitat la ea; am ținut-o, doar, apăsând cu degetul mare celelalte degete întinse înainte. Am luat poziția indicată de don Juan. Am simțit o vigoare ciudată răspândindu-se în trupul meu în câteva clipe. Pe urmă, am scos un strigăt şi am azvârlit piatra înspre el. Strigătul mi s-a părut magnific. În momentul acela, nu-mi mai pasă dacă trăiam sau mueam. Am simțit că strigătul fusese cumplit prin forța lui. Era pătrunzător şi prelung şi se îndrepta spre țintă. Silueta din fața mea

se clatină, şovăi, porni împleticit pe lângă casa și intră iar în desiş.

Mi-au trebuit ore întregi ca să mă liniștesc. Nu mai puteam să stau jos; am tot țopăit pe loc. Eram nevoit să respir pe gura ca să pot să inspir destul aer.

La ora 11.00, don Juan ieşi iar afară. Eram gata să mă reped la el, dar mişcările erau *ale lui.* Se duse drept la locul lui și se aşează în felul lui obișnuit. Se uita la mine și zâmbi. Era don Juan! M-am îndreptat spre el și, în loc să fiu furios, i-am sărutat mâna. Am crezut atunci că nu încercase să creeze un efect teatral, ci că de fapt cineva jucase rolul lui ca să-mi facă mie rău sau să mă omoare.

Conversația noastră începu cu speculații privind identitatea unei persoane de sex feminin, care pare-se că-mi răpise sufletul. Apoi, don Juan m-a rugat să-i povestesc fiecare amănunt al experienței mele.

I-am relatat întreaga desfăşurare a evenimentelor cu toată atenția. El a râs tot timpul, de parcă era vorba despre o glumă. Când am terminat, mi-a spus:

— Te-ai descurcat bine. Ai câştigat bătălia pentru sufletul tău. Dar problema asta este mai serioasă decât mi-am închipuit eu. În noaptea trecută, viaţa ta nu făcea doi bani. Ai avut noroc că ai învăţat ceva în trecut. Dacă n-ai fi fost instruit un pic, acum ai fi mort, căci cea pe care-ai văzut-o azi-noapte avea de gând să-ţi pună capăt zilelor.

— Cum a fost cu putinţă, don Juan, că ea să apară sub înfăţişarea dumitale?

— Foarte simplu. Ea este o *diablera şi* are ajutor bun de cealaltă parte. Dar nu m-a imitat destul de bine şi tu i-ai ghicit şmecheria.

— Ajutorul din cealaltă parte este totuna cu aliatul?

— Nu, ajutorul este cel care serveşte un *diablero.* Un ajutor este un spirit care trăieşte de cealaltă parte a lumii şi îl ajuta pe *diablero să* pricinuiască boală sau durere. Îl ajuta să ucidă.

— Poate un *diablero să aibă* şi un aliat, don Juan?

— Un *diablero* are un aliat, dar înainte că acel *diablero* să domesticească aliatul, are, de obicei, un ajutor de care

se serveşte ca să-şi facă treaba.

— Ce-ai de spus despre femeia care a luat înfăţişarea dumitale, don Juan? Are doar un ajutor şi nu un aliat?

— Nu ştiu dacă are sau nu un aliat. Unor oameni nu le place puterea unui aliat şi preferă un ajutor din cealaltă parte. Îmblânzirea unui aliat este o treabă grea. Este mai uşor să ai un ajutor din cealaltă parte.

— Crezi că eu aş putea să am un ajutor?

— Ca să afli asta, trebuie să înveţi mult mai mult. Am ajuns de unde am pornit, aproape că în prima zi când ai venit să mă rogi să-ţi vorbesc despre Mescalito, şi n-am putut fiindcă n-ai fi înţeles. Cealaltă parte este lumea vrăjitorilor *diablero*. Cred c-ar fi mai bine să-ţi spun simţămintele mele în acelaşi fel în care binefăcătorul meu mi le-a povestit mie pe ale lui. El era un *diablero şi* un luptător; viaţa lui era înclinată către forţa şi violenta lumii. Dar eu nu fac parte din nici una din acestea două. Aşa este felul meu. Ai văzut lumea mea de la început. Iar ca

să-ți arăt lumea binefăcătorului meu, nu pot decât să te trimit afară și tu va trebui să hotărăşti singur; va trebui să înveți despre ea doar prin eforturile tale. Acum trebuie să recunosc că am făcut o greşeală. Este mult mai bine — acum îmi dau seama — să începi așa cum am făcut eu. Pe urmă, va fi ușor să înțelegi cât de simplă și, totuși, cât de profundă este diferența. Un *diablero* este un *diablero, și* un luptător este un luptător. Sau, omul care nu face altceva decât să străbată drumul vieții este totul. Astăzi nu sunt nici războinic, nici *diablero.* Pentru mine, numai parcurgerea cărărilor care au o inimă, a oricărei Cărări care are o inimă, contează. Pe acolo călătoresc eu și, pentru mine, singura provocare care contează este să merg până la capăt. Pe acolo călătoresc eu, căutând, căutând, până-mi pierd răsuflarea.

Aici don Juan se opri. Chipul său îmi revela o stare specială; părea cât se poate de serios. Nu știam ce să-l întreb sau ce să îi spun. El continuă:

— Lucrul care trebuie învățat în mod

special este cum să ajungi la fisură dintre lumi şi cum să pătrunzi în cealaltă lume. Exista o spărtură între cele două lumi, lumea vrăjitorilor *diablero şi* lumea oamenilor vii. Exista un loc în care cele două lumi se întrepătrund. Fisura se afla acolo. Se deschide şi se închide ca o uşă lovită de vânt. ca să ajungă acolo, omul trebuie să-şi folosească voința. Trebuie, aş putea spune, să-şi dezvolte o dorință de neclintit de a ajunge acolo, să fie dedicat şi focalizat. Dar, trebuie să facă acest lucru fără ajutorul vreunei puteri sau al vreunui om. Omul trebuie să chibzuiască şi să dorească până-n clipa când trupul lui este pregătit să întreprindă acea călătorie. Acea clipă este anunțata printr-un tremur prelungit al membrelor şi printr-o vomă violenta. De obicei, omul nu poate să doarmă sau să mănânce şi se topeşte pe picioare. Când convulsiile nu se mai opresc, omul este gata să plece şi fisura dintre lumi i se iveşte chiar în fața ochilor, ca o uşă monumentală, o fisură care se ridică şi coboară. Când fisura se

deschide, omul trebuie să se strecoare prin ea. Este greu să vezi de cealaltă parte a graniței. Bate vântul, că la o furtună de nisip. Vântul formează vârtejuri. Atunci, omul trebuie să meargă în orice direcție. Va fi o călătorie scurtă sau lungă, în funcție de puterea voinței lui. Un om cu o voință puternică face o călătorie scurtă. Un om nehotărât și slab călătoreşte mult timp și cu riscuri. După călătoria lui, omul ajunge într-un fel de podiş. Este posibil să desluşească limpede unele dintre trăsăturile lui. Este un podiş deasupra pământului. Se poate să-l recunoască după vânt, care acolo devine și mai violent, şfichluind și gemând pretutindeni. În vârful acelui podiş se află intrarea în cealaltă lume. Acolo se vede un fel de folie care desparte cele două lumi; morții pătrund prin ea fără zgomot, dar noi trebuie s-o deschidem printr-un strigat. Vântul se întețeşte, acelaşi vânt nesupus care bate pe platou. Când vântul a adunat destulă forță, omul trebuie să fie și el inflexibil, ca să poată să-l înfrunte. Nu are nevoie

decât de un impuls; n-are nevoie să fie aruncat până la capătul celeilalte lumi. Odată ajuns în cealaltă parte, omul trebuie să se plimbe de jur-împrejur. Dacă are noroc, va întâlni un ajutor — nu prea departe de intrare. Omul trebuie să-i ceară concursul. Cu propriile lui cuvinte, trebuie să-l roage să-l învețe cum să devină un *diablero. Când* ajutorul se declară de acord, acesta îl ucide pe om pe loc și, în timp ce este mort, îl învață ce trebuie să știe. Când ai să faci tu călătoria asta, dacă ai noroc, ai să găseşti un mare *diablero în* ajutorul tău care te va ucide şi te va instrui. Dar, în cele mai multe cazuri, întâlneşti vrăjitori minori care nu au mare lucru să te învețe. Dar nici tu, nici ei nu aveți puterea să refuzați. Cel mai bine ar fi să găseşti un ajutor mascul, dacă nu devii prada unei diablera care te va face să suferi într-un fel de neînchipuit. Femeile sunt întotdeauna aşa. Dar asta depinde doar de noroc, cu excepția situației în care binefăcătorul tău este, el însuşi, un mare *diablero,* caz în care va avea multe ajutoare în

cealaltă lume și te poate trimite la un anume ajutor. Binefăcătorul meu era un astfel de om. El m-a trimis să caut spiritul său ajutător. După ce te vei întoarce, nu vei mai fi acelaşi om. Ai obligația să te întorci ca să te întâlneşti cu ajutorul tău deseori. Și ai responsabilitatea să călătoreşti mai departe și mai departe de intrare până când, în cele din urmă, într-o zi vei merge prea departe și nu vei mai putea să te întorci. Uneori, un *diablero* poate să prindă un suflet, să-l împingă prin ieşire și să-l lase în custodia ajutorului sau până când îi fură acelei persoane întreaga lui voință. În alte cazuri, cum ar fi al tău, de pildă, sufletul aparține unei persoane cu voință puternică, și *diablero îl* va ține în săculețul sau, fiindcă este prea greu ca să-l care altfel. În astfel de situații, că în a ta, o luptă va rezolva problema — o luptă în care *diablero* ori câştigă tot, ori pierde tot. De dată aceasta, a pierdut înfruntarea și a trebuit să-ți elibereze sufletul. Dacă ar fi câştigat, i l-ar fi dus ajutorului sau, ca să-l păstreze.

— Dar cum am câştigat?

— Nu te-ai mişcat din locul tău. Dacă te-ai fi mişcat oricât de puțin, ai fi fost distrus. Ea a ales momentul în care eu eram plecat, ca fiind cel mai bun ca să lovească, și a făcut-o bine. A eşuat fiindcă nu a contat pe firea ta, care este violența, și, de asemenea, deoarece tu nu te-ai clintit de la locul tău, în care ești invincibil.

— Cum m-ar fi ucis dacă m-aş fi mişcat de acolo?

— Te-ar fi lovit că un fulger. Dar, mai înainte de orice, ți-ar fi luat sufletul și te-ar fi nimicit.

— Ce se va mai întâmplă acum, don Juan?

— Nimic. Ți-ai recâştigat sufletul. A fost o bătălie straşnică. Ai învățat multe lucruri noaptea trecută.

Pe urmă, am început să căutăm piatra cu care aruncasem. Don Juan îmi spuse că dacă reuşeam s-o găsim vom fi absolut siguri că treaba s-a terminat. Am căutat vreme de trei ceasuri. Aveam impresia ca o voi recunoaşte. Dar n-am reuşit.

În aceeaşi zi, la primele ore ale după-amiezii, don Juan m-a luat cu el pe colinele din jurul casei lui. Acolo mi-a dat instrucțiuni îndelungi și detaliate care se refereau la tehnici specifice de luptă. La un moment dat, în timp ce repetam anumite faze prescrise, m-am trezit că sunt singur. Tocmai urcasem o colină și mi se tăiase răsuflarea. Deși transpiram din belşug, totuși îmi era frig. L-am strigat pe don Juan de mai multe ori, dar nu mi-a răspuns și m-a cuprins o teamă ciudată. Am auzit un fâsâit în desiş, de parcă cineva se apropia de mine. Am ascultat cu atenție, dar zgomotul a încetat. Pe urmă, apăru din nou, mai tare și mai aproape. În acea clipă, mi-a venit ideea că evenimentele din noaptea precedentă se vor repeta. În câteva secunde, teama mea atinse limite paroxistice. Fâsâitul din desiş venea mai de aproape și puterile mi se topiră. Simțeam nevoia să țip, să o iau la fugă sau să leşin. Mi se înmuiaseră picioarele; m-am prăbuşit, scâncind. Nici măcar nu puteam să-mi închid ochii. După aceea, nu-mi

amintesc decât că don Juan a făcut un foc și mi-a frecat muşchii contractați ai brațelor și picioarelor.

Am rămas într-o stare de mâhnire profundă timp de câteva ore. Apoi, don Juan mi-a explicat reacția mea disproporționata ca fiind ceva obișnuit. Am spus că nu puteam să exprim logic ce pricinuise acea panică, iar el mi-a răspuns că nu era frică de moarte, ci, mai degrabă, teama de a-mi pierde sufletul, o teamă obișnuită printre oamenii care nu au o intenție neînduplecată.

*

Acea experiență a fost ultima lecție pe care don Juan mi-a dat-o. De atunci, n-am mai încercat să iau lecții de la el. Și, cu toate că don Juan nu şi-a schimbat atitudinea de binefăcător al meu, cred că am cedat în fața primului duşman pe care un om al cunoaşterii îl are.

PARTEA A DOUA

O ANALIZĂ STRUCTURALĂ

O ANALIZĂ STRUCTURALĂ

Următoarea schema structurală extrasă din datele privitoare la stările de realitate neobişnuită, prezentate în partea precedenta a acestei lucrări, este concepută ca o încercare de a dezvălui coeziunea interioară și forța învățăturilor lui don Juan. Structura, așa cum o evaluez eu, este compusă din patru concepte care reprezintă unitățile principale: (1) omul cunoaşterii; (2) un om al cunoaşterii are un aliat; (3) un aliat are o regulă și (4) regula este confirmată prin consens special. Aceste patru unități sunt, la rândul lor, compuse dintr-un anumit număr de idei subsidiare; astfel, structura totală cuprinde toate conceptele substanțiale

care au fost prezentate până la momentul întreruperii uceniciei. Într-un sens, aceste unități reprezintă nivele succesive ale analizei, fiecare nivel modificându-l pe cel precedent.

Deoarece structura conceptuala este dependentă în totalitate de sensul tuturor unităților sale, următoarea clarificare pare pertinenta în acest punct: în această lucrare, sensul a fost redat așa cum l-am înțeles eu. Conceptele componente ale cunoștințelor lui don Juan, așa cum le-am prezentat eu aici, nu pot fi copia exactă a ceea ce a spus el însuşi. În ciudă tuturor eforturilor pe care le-am făcut ca să redau aceste concepte cât mai fidel cu putință, sensul lor a fost deviat de propriile mele încercări de a le clasifica. Aranjamentul celor patru unități principale ale acestei scheme structurale este, totuși, o succesiune logică, ea pare a fi liberă de influența metodelor de clasificare străine, impuse de mine. Dar, în ceea ce priveşte ideile componente ale fiecărei unități principale, a fost imposibil să nu țin seama de propria

mea influenta. În anumite puncte, detaliile de clasificare sunt necesare pentru înțelegerea fenomenelor. Și, daca o asemenea sarcină urmează să fie îndeplinită aici, aceasta se va face prin urmărirea unei linii în zigzag în sus şi-n jos de la sensurile presupuse și schema de clasificare a profesorului, la înțelesurile și procedeele de clasificare ale ucenicului.

ORDINEA OPERATIVĂ

PRIMA UNITATE

OMUL CUNOAȘTERII

Într-un stadiu incipient al uceniciei mele, don Juan a declarat că țelul învăţăturilor sale era „să îmi arate cum să devin un om al cunoaşterii". Folosesc această mărturie că pe un punct de pornire. Este evident că a deveni un om al cunoaşterii era un scop operațional. Și, la fel de evident este că fiecare parte a învăţăturilor sistematice ale lui don Juan era pusă în mişcare ca să atingă acel scop într-un fel sau altul. Linia mea de gândire aici era ca, în acele condiții, „a fi om al cunoaşterii" fiind un scop operațional, trebuia să fie indispensabil explicării unei „ordini operative". Apoi, suntem îndreptățiți să tragem concluzia că, pentru a înțelege acea ordine operativă, trebuie să-i înțelegem

obiectivul: „omul cunoaşterii".

După ce am stabilit conceptul de „om al cunoaşterii" că prima unitate structurală, am putut să stabilesc cu convingere următoarele şapte concepte ca fiind componentele sale proprii:

(1) a deveni un om al cunoaşterii era o problemă de învățare;

(2) un om al cunoaşterii avea o intenție neînduplecată; (3) un om al cunoaşterii beneficia de o minte extrem de clară; (4) a deveni om al cunoaşterii implica o muncă asiduă; (5) un om al cunoaşterii era un luptător; (6) a deveni om al cunoaşterii însemna un proces continuu și (7) un om al cunoaşterii avea un aliat.

Aceste şapte concepte erau teme. Ele parcurgeau întreaga învăţătură hotărând caracterul tuturor lecțiilor lui don Juan. În măsura în care scopul operațional al învăţăturii lui era să creeze un om al cunoaşterii, tot ce predă el avea caracteristicile specifice ale fiecăreia dintre cele şapte teme. Împreună alcătuiau conceptul de „om al cunoaşterii" că pe un fel de a se dirija pe

sine, de a se comporta, care era rezultatul final al unui antrenament de durată și riscant. „Omul cunoaşterii", totuși, nu era un ghid de comportament, ci un complex de principii ce cuprindea toate circumstanțele neobișnuite legate de cunoștințele predate.

Fiecare dintre cele şapte teme era compusă, la rândul ei, din diferite alte concepte care cuprindeau diferitele lor ipostaze.

Din declarațiile Lui don Juan puteai să deduci că un om al cunoaşterii putea fi un *diablero,* adică un vrăjitor negru. El spunea că învățătorul lui era un *diablero și* tot așa fusese și el în trecut, deși încetase să se mai preocupe de anumite aspecte ale practicii vrăjitoriei. Deoarece țelul învățăturilor lui era să arate cum să devii om al cunoaşterii și fiindcă ştiința lui constă din a fi un *diablero,* se putea să existe o legătura inerenta între „om al cunoaşterii" și *"diablero". Deși* don Juan nu folosea niciodată cei doi termeni ca fiind substituibili, eventualitatea că ei erau legați crea posibilitatea că un „om al cunoaşterii"

cu cele şapte teme ale sale și conceptele componente să fie legate, teoretic, de toate împrejurările ce se puteau ivi în procesul devenirii unui *diablero.*

A deveni om al cunoaşterii era o problemă de învățare

Prima temă implica faptul că învăţătura era singurul mod de a deveni un om al cunoaşterii și că aceasta, la rândul ei, cerea un efort hotărât pentru atingerea unui scop. A deveni om al cunoaşterii era rezultatul final al unui proces, spre deosebire de o dobândire imediată printr-un act de grație sau printr-un dar oferit de puterile supranaturale. Posibilitatea de a învăța cum să devii un om al cunoaşterii garanta existența unui sistem prin care învățai cum să obții acest lucru.

Prima temă avea trei componente: (1) nu existau cerințe exprese pentru a deveni un om al cunoaşterii; (2) existau unele cerințe secrete și (3) hotărârea privitoare la cine putea să învețe să devină om al cunoaşterii era luată de o

putere impersonală. Aparent, nu existau condiții prealăbile exprese care să hotărască cine putea sau cine nu era calificat să învețe cum să devină om al cunoaşterii. În mod teoretic, era o sarcină accesibilă oricui dorea să urmeze această cale. Dar în practică, această atitudine era în dezacord cu faptul că don Juan, că profesor, își alegea el ucenicii.

De fapt, orice profesor, în aceleaşi condiții, şi-ar fi ales ucenicii în funcție de condițiile prealăbile. Caracterul specific al acestor condiții nu era niciodată exprimat formal; don Juan insinua doar că existau unele indicii de care trebuia să ții seama când vedeai un posibil ucenic. Indiciile pomenite de el ar fi trebuit să dezvăluie că acel candidat avea, sau nu, o anume dispoziție de caracter pe care don Juan o numea „intenție neînduplecată".

Totuși, decizia finală privitoare la cine putea să învețe să devină om al cunoaşterii era lăsată în seama unei puteri impersonale care era cunoscută de don Juan, dar se afla în afara voinței

sale. Puterea impersonală era creditata cu alegerea persoanei potrivite, îngăduindu-i îndeplinirea unui act extraordinar sau creând un complex de împrejurări speciale în jurul acelei persoane. În consecință, nu există niciodată un conflict între absența unor condiții prealăbile exprese și existența unor condiții nedezvăluite, secrete.

Omul care era ales în acest fel devenea ucenicul. Don Juan îl numea un *escogido,* „cel ales". Dar, a fi un *escogido* însemna mai mult decât a fi un simplu ucenic. Un *escogido,* prin simplul fapt că fusese ales de o putere, era deja considerat a fi diferit de un om obișnuit. Era deja socotit că posesor al unei cantități minime de putere despre care se presupunea că va creşte în decursul procesului de învățare.

Dar învățarea era un proces de căutare nesfârșita și puterea care luase hotărârea inițială sau o altă putere asemănătoare, era aşteptată să ia hotărâri similare în problema dacă un *escogido* putea să continue să învețe sau dacă fusese învins. Acele hotărâri se

manifestau prin semne care se iveau în orice moment al învăţăturii. În această privința, orice împrejurare specială în care se afla ucenicul era considerată un astfel de semn.

Un om al cunoaşterii avea o intenție neînduplecată

Ideea că un om al cunoaşterii avea nevoie de o intenție neînduplecată se referea la exercițiul volitiv. A avea o intenție neînduplecată însemna a avea voința să execuți o procedură necesară situându-te încontinuu cu rigiditate între hotarele ştiinței care îți era predata. Un om al cunoaşterii avea nevoie de o voință fermă ca să suporte calitatea obligatorie pe care o avea fiecare act atunci când era îndeplinit în contextul cunoaşterii lui.

Calitatea obligatorie a tuturor actelor îndeplinite într-un asemenea context și faptul că ele erau inflexibile și predeterminate erau, fără îndoiala, neplăcute oricărui om, pentru care motiv, o doză minimă de intenție

neînduplecată era necesară că singura cerința expresă pusă ucenicului în perspectivă.

Intenția neînduplecată era compusă din: (1) cumpătare, (2) judecata sănătoasă și (3) lipsa libertății de a inova.

Omul cunoaşterii avea nevoie de cumpătare deoarece majoritatea actelor obligatorii era legate de împrejurări sau elemente care, fie se aflau în afara granițelor vieții obișnuite, de fiecare zi, fie nu erau obișnuite în activitatea curentă și omul care trebuia să acționeze în acord cu ele avea nevoie de un efort extraordinar de fiecare dată când intra în acțiune. Era de la sine înțeles că omul putea fi capabil de un efort atât de extraordinar dacă era cumpătat în orice altă activitate ce nu era direct legată de astfel de acțiuni predeterminate.

Deoarece toate actele erau predeterminate și obligatorii, omul cunoaşterii avea nevoie de o judecată sănătoasă. Acest concept nu implica bunul-simț, dar implica neapărat

capacitatea de a stabili condițiile implicite oricărei nevoi de acțiune. Un ghid pentru o astfel de evaluare era obținut prin folosirea, că rațiuni fundamentale, a tuturor părților instruirii pe care le aveai la dispoziție în acel moment dat când acțiunea trebuia îndeplinită. Astfel, ghidul se schimba încontinuu, pe măsură ce se învățau mai multe părți; totuși, exista întotdeauna convingerea că orice act obligatoriu pe care trebuia să-l îndeplineşti era, de fapt, cel mai potrivit în acele împrejurări.

Fiindcă toate actele erau prestabilite și obligatorii, a le îndeplini însemna lipsa libertății de a inova. Sistemul lui don Juan de a-şi dezvălui cunoaşterea era atât de bine stabilit, încât nu era posibil ca ea să fie deformată în vreun fel.

Un om al cunoaşterii beneficia de o minte clară

Claritatea minții era tema care dădea direcția. Faptul că toate actele erau predeterminate însemna că orientarea

omului în cadrul cunoștințelor predate era, la rândul ei, predeterminată; drept care, mintea clară asigura doar sensul direcției. Ea reafirma continuu validitatea caii urmate prin ideile componente: (1) libertate de a căuta o cale, (2) cunoaşterea scopului specific și (3) a fi fluid.

Se considera că omul avea libertatea de a căuta calea. A avea libertatea să alegi nu era în dezacord cu lipsa de libertate de a inova; aceste două idei nu erau în contradicție una cu cealaltă. Libertatea de a căuta o cale se referea la libertatea de a alege între diferite posibilități de acțiune care erau la fel de eficiente și ușor de folosit. Criteriul alegerii constă în avantajul unei posibilități fata de altele, în funcție de preferințele pe care le aveai. De fapt libertatea de a alege o cale oferea un sens al direcției prin exprimarea inclinațiilor personale.

Un alt mod de a crea o direcție era legat de ideea că exista un anume scop pentru fiecare acțiune îndeplinită în contextul cunoaşterii predate. De aceea

un om al cunoaşterii avea nevoie de o minte clară ca să pună de acord propriile scopuri în virtutea cărora acționează, cu scopul specific al fiecărei acțiuni în parte. Cunoaşterea scopului specific al fiecărei acțiuni era ghidul folosit pentru judecarea împrejurărilor legate de orice nevoie de a acționa.

O altă ipostază a limpezimii minții era ideea că un om al cunoaşterii, pentru a potenta performanta acțiunilor sale obligatorii, trebuia să asambleze toate resursele pe care învățăturile i le puseseră la comandă. Aceasta însemna să fii fluid. Această idee crea un sens al direcției dându-i omului senzația că este maleabil și plin de resurse. Caracterul obligatoriu al tuturor actelor ar fi îmbibat omul cu rigiditate sau sterilitate, dacă n-ar fi existat ideea că omul cunoaşterii trebuia să fie fluid.

A deveni om al cunoaşterii era consecința unei munci asidue

Un om al cunoaşterii trebuia să aibă sau să își dezvolte în procesul instruirii

lui o capacitate de efort. Don Juan declarase că a deveni un om al cunoaşterii era consecința unei munci asidue. Muncă asiduă constă din capacitatea: (1) de a demonstra un efort dramatic; (2) de a obține eficiență şi (3) de a face față provocărilor.

În calea unui om al cunoaşterii drama era, fără îndoiala, o chestiune importanța și era nevoie de un anumit fel de străduanie pentru a face fata împrejurărilor ce necesitau exploatarea talentului dramatic; cu alte cuvinte, omul cunoaşterii avea nevoie de un efort dramatic. Dacă luăm drept exemplu comportamentul lui don Juan, la prima vedere s-ar părea că efortul său dramatic nu exprima decât preferință să ciudată pentru prefăcătorie. Totuși, efortul său teatral era întotdeauna mult mai mult decât actorie; era, mai degrabă, o stare profundă de credință. Prin efortul său teatral, el acordă calitatea specifica de finalitate tuturor actelor pe care le îndeplinea. Drept care, actele sale se desfăşurau pe o scenă pe care moartea era unul dintre

protagoniştii principali. Era de la sine înțeles că moartea era o posibilitate reală în procesul învățării, din cauza naturii riscante inerente tuturor situațiilor cu care are de a face un om al cunoaşterii; deci era logic că efortul dramatic, creat de convingerea că moartea era un actor nelipsit, era mai mult decât o joacă.

Efortul nu implica numai strădanie dramatică, ci și nevoia de eficiență. Efortul trebuia să fie eficient; trebuia să aibă calitatea de a fi bine canalizat, de a fi convenabil. Ideea morții iminente crea nu numai drama necesară pentru o accentuare generală, ci și convingerea că fiecare acțiune implica o luptă pentru supraviețuire, convingerea că anihilarea va surveni dacă efortul omului nu va corespunde cerințelor de eficiență.

Efortul implica, de asemenea, ideea de provocare, adică actul testării sau dovedirii că omul era capabil să îndeplinească un act potrivit în cadrul granitelor precise ale cunoaşterii predate.

Un om al cunoaşterii era un luptător

Existența unui om al cunoaşterii era o luptă neîncetata, și ideea că el era un luptător care duce viața unui războinic oferea omului mijloacele de obținere a stabilității emoționale. Ideea unui om la lupta includea patru concepte: (1) omul cunoaşterii trebuia să aibă respect; (2) trebuia să aibă teama; (3) trebuia să fie treaz și (4) trebuia să aibă încredere în sine. Aşadar, a fi un războinic era o formă de autodisciplina care potenta realizarea individuală; totuși, era o situație în care interesele personale erau reduse la minimum, după cum în majoritatea cazurilor interesul personal era incompatibil cu rigoarea cerută pentru a îndeplini orice act predeterminat, obligatoriu.

Un om al cunoaşterii în rolul său de luptător era obligat să aibă o atitudine de respect față de lucrurile de care se ocupa; trebuia să inspire tot ce era legat de ştiința lui cu profund respect, pentru a plasa totul într-o perspectivă în care să aibă sens. A avea respect însemna a

evalua propriile resurse, nesemnificative atunci când te aflai în fața Necunoscutului.

Dacă se rămânea în aceeaşi sferă de gândire, ideea de respect era logic extinsă pentru a se include şi pe sine însuşi, căci el îşi era tot atât de necunoscut că Necunoscutul însuşi. A avea un respect atât de lucid transforma ucenicia acestei ştiințe specifice, care, altfel, putea să pară absurdă, într-o alternativă foarte rațională.

O altă necesitate a vieții de luptător era nevoia de a experimenta şi evalua cu grijă senzația de teamă. Idealul era ca, în ciudă temerii, omul să-şi continue acțiunile. Era de aşteptat că teamă să fie învinsa și exista un anume moment în viața unui om al cunoaşterii când era, într-adevăr, învinsa dar, mai înainte de aceasta, omul trebuia să fie conştient că îi era teamă și era nevoie să-şi evalueze corect acea senzație. Don Juan era de părere că puteai să-ți învingi teama numai daca o înfruntai.

Ca luptător, omul cunoaşterii mai trebuia să fie și treaz. Un om care se afla

în război trebuia să fie în alertă pentru a percepe majoritatea factorilor legați de cele două aspecte mandatorii ale conştientei: (1) conştientă intenției și (2) conştientă fluxului aşteptat.

Conştientă intenției era actul de a cunoaşte conştient de factorii implicați în relația dintre scopul specific al oricărui act obligatoriu și propriul tău scop specific pentru a acționa. Deoarece toate actele obligatorii au un scop definit, omul cunoaşterii trebuia să fie treaz; adică, trebuia să poată în orice clipă să pună de acord scopul definit al fiecărui act obligatoriu cu motivul definit pe care îl avea în minte pentru a dori acel act.

Un om al cunoaşterii, fiind conştient de acea relație, trebuia, de asemenea, să fie conştient de ceea ce se consideră a fi fluxul aşteptat. Ceea ce am numit eu aici „conştiința fluxului aşteptat" se referă la certitudinea că omul este capabil să afle oricând variabilele importante implicate în relația dintre scopul specific al oricărui act și motivul specific al fiecăruia de a acționa. Fiind

conştient de fluxul aşteptat, omul se presupunea că poate să își dea seama și de cele mai subtile schimbări. Acea conştientă deliberată a schimbărilor explica recunoaşterea și interpretarea semnelor și a altor evenimente neobișnuite.

Ultimul aspect al ideii care se referă la comportamentul luptătorului era nevoia de încredere în sine, adică, asigurarea că scopul specific al unui act pe care l-ai ales ca să-l reprezinți era singura alternativă plauzibilă a motivului tău specific pentru a acționa. Fără încredere în sine, omul nu ar fi capabil să îndeplinească unul dintre cele mai importante aspecte ale instruirii: capacitatea de a cere cunoaşterea că putere.

A deveni om al cunoaşterii implica un proces continuu

A fi un om al cunoaşterii nu era o condiție permanentă. Nu există niciodată certitudinea că, dacă făceai paşii predeterminați ai cunoaşterii

pentru care erai instruit, vei deveni un om al cunoaşterii. Se subînțelegea că rolul paşilor făcuți era să-ți arate cum să devii un om al cunoaşterii. Astfel, a deveni un om al cunoaşterii era o sarcină ce nu putea fi îndeplinită pe deplin. Mai degrabă, era un proces fără sfârșit ce cuprindea: (1) ideea că omul trebuia să-şi reînnoiască încercarea de a deveni om al cunoaşterii; (2) ideea nepermanentei omului și (3) ideea că omul trebuia să urmeze o cale care avea o inimă.

Reînnoirea permanentă a efortului de a deveni om al cunoaşterii era exprimată de tema celor patru duşmani simbolici întâlniți în timpul instruirii: teama, claritatea, puterea și vârsta înaintată. Reînnoirea acestui efort implica obținerea și menținerea controlului asupra sinelui însuşi. Un adevărat om al cunoaşterii trebuia să se lupte cu fiecare dintre cei patru duşmani, unul după altul, până în ultima clipă a vieții lui, pentru a fi angajat activ în procesul de devenire pe care îl implică un om al cunoaşterii. Totuși, în ciudă reînnoirii

sincere a strădaniei, sorții erau invariabil împotriva omului: el va sucomba în fata ultimului sau duşman simbolic. Aceasta era ideea vremelniciei.

Ca o compensație a valorii negative a vremelniciei omului, exista noțiunea că trebuia să urmezi „o cale care avea o inimă". Calea care avea o inimă era un fel metaforic de a afirma că, în ciudă nepermanentei sale, omul trebuia să continue și să fie capabil să găsească satisfacție și împlinire personală în actul alegerii alternativei care poate fi cel mai ușor de supus și în identificarea totală cu ea.

Don Juan sintetiza rațiunea fundamentală a întregii sale ştiințe în metafora — ceea ce era important pentru om era să găsească o cale care să aibă o inimă și apoi să meargă pe ea, înțelegând prin aceasta că identificarea cu alternativa ușor de îndeplinit era de ajuns pentru el. Călătoria în sine era suficiență; orice speranță de a ajunge la o poziție permanenta se afla în afara granițelor cunoaşterii lui.

A DOUĂ UNITATE

UN OM AL CUNOAȘTERII AVEA UN ALIAT

Ideea că un om al cunoaşterii avea un aliat era cea mai importantă dintre cele şapte teme componente, căci era singura indispensabilă explicării a ceea ce era un om al cunoaşterii. În schema prin care le clasifica, don Juan, un om al cunoaşterii, avea un aliat, în timp ce omul obișnuit nu avea, și faptul că avea un aliat îl făcea să fie diferit de oamenii obişnuiți.

Don Juan descria aliatul ca fiind „o putere capabilă să transporte omul dincolo de granițele sinelui"; prin urmare, aliatul era o putere care permitea omului să treacă dincolo de domeniul realității obișnuite. În consecință, a avea un aliat însemna să ai putere; și faptul că un om al cunoaşterii avea un aliat era, în sine, o dovadă că țelul operațional al învăţăturii

sale fusese atins. Deoarece țelul era să demonstrezi cum să devii om al cunoaşterii și fiindcă omul cunoaşterii era acela care avea un aliat, un alt mod de a descrie țelul operațional al învăţăturilor lui don Juan era să spui că ele arătau modalitatea prin care poți să obții un aliat. Conceptul de „om al cunoaşterii", că un cadru filozofic al vrăjitorului, avea înțeles pentru cel care dorea să trăiască în acel cadru doar în măsura în care avea un aliat.

Am clasificat aceasta ultimă temă componentă a omului cunoaşterii ca fiind cea de a doua componentă principală din pricina caracterului său indispensabil în explicarea a ceea ce înseamnă un om al cunoaşterii.

În învăţăturile lui don Juan existau doi aliați. Primul se afla în plantă Datura cunoscută mai ales că iarba Jimson. Don Juan se referea la acea plantă folosind unul dintre numele spaniole ale plantei, *yerba del diablo* (iarba diavolului). Potrivit lui, orice specie de Datura conținea aliatul. Totuși, fiecare vrăjitor cultiva un petec de

pământ cu o specie, pe care o considera ca fiind a sa, nu doar în sensul că plantele erau proprietatea să privată, ci și în sensul că se identificau personal cu el.

Plantele lui don Juan aparțineau speciei *inoxia;* părea să nu existe o corelație, totuși, între acel fapt și eventualele diferențe între cele două specii de Datura care-i erau lui accesibile.

Cel de al doilea aliat se afla în ciuperca pe care o identificasem că aparținând genului *Psilocybe;* era, probabil, *Psilocybe mexicană*, dar clasificarea era doar aproximativa, fiindcă nu am reușit să fac rost de un specimen pentru analiză în laborator.

Don Juan numea acest aliat *huniito* (micul fum), sugerând că aliatul era analog cu fumul sau cu amestecul pentru fumat pe care-l făcea el din ciuperci. Fumul era pomenit că și cum ar fi fost adevăratul recipient, totuși, el sublinia că puterea era asociată doar cu o singură specie de *Psilocybe;* astfel, era nevoie de multă atenție la cules ca să nu

fie confundată cu oricare dintre zecile de specii din acelaşi gen ce creşteau în aceeaşi zonă.

Aliatul, că un concept cu semnificație, includea următoarele idei și ramificațiile lor: (1) aliatul era lipsit de formă; (2) aliatul era perceput ca o calitate; (3) aliatul putea fi îmblânzit și (4) aliatul avea o regulă.

Aliatul era lipsit de formă

Aliatul era considerat a fi o entitate ce există în afară și independent de vrăjitor, totuși, în ciudă faptului că era o entitate separată, aliatul era socotit a fi lipsit de formă. Am stabilit „lipsa de formă" că pe o condiție contrara „unei forme definite", o deosebire făcuta în lumina faptului că erau și alte puteri, asemănătoare unui aliat, care aveau o formă definită, ce se putea percepe. Lipsa de formă a aliatului însenina că el nu avea o formă distincta sau vag definită, sau măcar recognoscibilă; și o astfel de condiție însemna că aliatul nu era vizibil nicicând.

Aliatul era perceput ca o calitate

În continuarea lipsei de formă a aliatului exista o altă condiție exprimată de ideea că aliatul era perceput doar ca o însuşire a simțurilor; cu alte cuvinte, de vreme ce aliatul era lipsit de formă, prezenta să era observată numai prin efectele lui asupra vrăjitorului. Don Juan clasifica unele dintre acele efecte că având calități antropomorfe. El descria aliatul că având caracterul unei ființe umane, dând de înțeles că un vrăjitor individual putea să-şi aleagă cel mai potrivit aliat punând în legătura propriul său caracter cu presupusele caracteristici antropomorfe ale aliatului.

Cei doi aliați menţionați în învăţături erau prezentați de don Juan că având un număr de calități contradictorii.

Don Juan categorisea aliatul conținut în *Datura inoxia că* având două calități; semăna cu o femeie și oferea un plus de putere. El socotea că aceste două calități erau de nedorit. Deși informațiile despre acest subiect erau ferme, în acelaşi

timp, adăuga că judecata lui de valoare în această chestiune era o părere strict personală.

Cea mai importanța caracteristică era, fără îndoiala, ceea ce don Juan numea latura să feminină. Faptul că era descrisă drept feminină nu însemna, totuși, că aliatul era o putere feminină. Se părea că analogia cu o femeie putea să fie doar un mod metaforic pe care-l folosea don Juan ca să descrie ceea ce el considera că sunt efectele neplăcute ale aliatului. În plus, numele spaniol al plantei, *yerba,* din pricina genului său feminin, contribuise, poate, la crearea analogiei feminine. În orice caz, personificarea acestui aliat ca o putere feminină îi atribuia următoarele calități antropomorfe: (1) era posesiv; (2) era violent; (3) era imprevizibil şi (4) avea efecte dăunătoare.

Don Juan considera că aliatul avea capacitatea de a-i transforma în sclavi pe cei ce deveneau adepții lui; el explica această însuşire că pe o caracteristică posesivă, pe care o punea în legătura cu firea femeii. Aliatul îi stăpânea pe adepți

acordându-le putere, creând un sentiment de dependența și dându-le forța fizică și o senzație de bine.

Acest aliat era socotit a fi și violent. Violenta să feminină se exprimă prin determinarea adepților să se angajeze în acte de distrugere în care se folosea forța brută. Și, această caracteristică specifica îl făcea mai potrivit pentru oamenii cu firi feroce, care încercau să găsească în violența o cheie spre puterea personală.

O altă caracteristică feminină era imprevizibilitatea. Pentru don Juan, aceasta însemna că efectele aliatului nu erau niciodată trainice — mai degrabă era de aşteptat să se schimbe în mod capricios și n-aveai cum să le prevezi. Inconsistența aliatului era contracarată de grijă meticuloasă și serioasă cu care vrăjitorul manipula fiecare detaliu în relația cu el. Orice schimbare nefavorabilă ce nu se putea explica, că urmare a unei greşeli sau a unei manevre eronate, era explicata că rezultat al imprevizibilității feminine a aliatului.

Din pricina caracterului său posesiv,

violent și imprevizibil, acest aliat era socotit a avea un efect, în general dăunător asupra firii adepților. Don Juan credea că aliatul se străduia, conştient, să-şi transmită caracteristicile sale feminine și că acest efort al lui reuşea, într-adevăr.

Dar, în afara firii sale feminine, acest aliat dezvăluia și o altă fațeta care, și ea, era perceputa ca o calitate: oferea un plus de putere. Don Juan era foarte insistent în legătura cu acest punct; sublinia că în privința acestei oferte generoase de putere, aliatul era inegalabil. Era ştiut că dădea adepților putere fizică, o tendință spre îndrăzneala și o înclinație spre îndeplinirea unor fapte extraordinare. Totuși, după părerea lui don Juan, o putere atât de mare era excesivă; adăugă ca, în ceea ce-l privea pe el, cel puțin, nu mai avea nevoie de acest aliat. Totuși el îl prezenta că pe un stimulent puternic pentru un viitor om al cunoaşterii, dacă acesta avea o înclinație naturală pentru putere.

Punctul de vedere personal al lui don

Juan era că aliatul care se găsea în *Psilocybe mexicana,* pe de altă parte, avea cele mai potrivite și cele mai valoroase caracteristici: (1) era asemănător unui bărbat și (2) oferea stări de extaz.

El descria acest aliat ca fiind opusul celui ce se găsea în plantele Datura. Îl considera a fi asemănător unui bărbat, deci masculin. Caracterul lui masculin părea să fie analog cu caracterul feminin al celuilalt aliat; cu alte cuvinte, nu era o putere masculină; don Juan îi caracteriza efectele din punctul de vedere a ceea ce el socotea a fi un comportament bărbătesc. În acest caz, genul masculin al cuvântului spaniol *humito* putea sugera analogia cu o putere masculină.

Calitățile antropologice ale acestui aliat, pe care don Juan le considera proprii unui bărbat, erau următoarele: (1) era lipsit de pasiune; (2) era blând; (3) era previzibil și (4) avea efecte benefice.

Ideea lui don Juan privitoare la firea lipsită de pasiune a aliatului era

exprimată în convingerea că era corect, că niciodată nu pretindea fapte extravagante de la adepții săi. Nu transforma oamenii în sclavii săi, fiindcă nu le acorda, cu uşurință, putere; dimpotrivă, *Humito* era aspru, dar corect cu adepții lui.

Faptul că aliatul nu manifesta un comportament violent, îl făcea blând. Se presupunea că dădea o senzație de decorporalizare, și, deci, don Juan îl prezenta ca fiind calm, blând și împăcluitor.

Era, de asemenea, previzibil. Don Juan descria efectele lui asupra tuturor adepților lui individuali și în experiențele succesive ale oricărui om, luat separat, ca fiind constante; cu alte cuvinte, efectele sale nu variau sau, dacă variau, erau atât de asemănătoare încât erau considerate aceleaşi.

Ca urmare a faptului că era calm, blând și previzibil, acest aliat era socotit că având și altă caracteristică bărbătească: avea un efect benefic asupra caracterului adepților. Masculinitatea lui *Humito* presupunea o

calitate foarte rară de stabilitate emoțională la adepți. Don Juan considera că, sub îndrumarea aliatului, omul își domolea inima și obținea echilibru.

Se credea că un corolar al caracteristicilor masculine ale aliatului era capacitatea de a induce stări de extaz. Această nouă ipostază a naturii lui era perceputa tot ca o însuşire. *Humito* era creditat cu îndepărtarea trupului adepților, astfel permițându-le să execute forme specializate de activitate potrivite stării de decorporalizare. Și don Juan insista că acele forme specializate de activitate duceau, cu siguranță, la o situație de extaz. Aliatul care se găsea în *Psilocybe* era socotit ideal pentru oamenii ale căror firi îi predispuneau la căutarea contemplației.

Un aliat putea fi îmblânzit

Ideea că aliatul putea fi îmblânzit însemna că, fiind o putere, putea fi folosit. Don Juan explica faptul că un

aliat avea capacitatea înnăscută de a fi utilizabil; după ce un vrăjitor îmblânzea un aliat, se considera că dispune de puterea să specializată, ceea ce însemna că îl putea manipula în propriul său avantaj. Capacitatea unui aliat de a fi îmblânzit era opusă incapacității altor puteri similare unui aliat, care nu se lăsau manipulate.

Manipularea unui aliat avea două aspecte: (1) un aliat era un vehicul și (2) un aliat era un ajutor.

Un aliat era un vehicul în sensul că putea să transporte un vrăjitor în domeniul realității neobișnuite. Conform cunoștințelor mele, ambii aliați serveau drept vehicule, deși funcția avea implicații diferite pentru fiecare dintre ei.

Calitățile generale, de nedorit ale aliatului ce se găsea în *Datura inoxia,* mai ales imprevizibilitatea lui, îl transformă într-un vehicul riscant, pe care nu puteai să te bazezi. Ritualul era singura protecție posibilă împotriva inconsecventei sale, dar nu era niciodată suficient ca să asiguri stabilitatea

aliatului; un magician care folosea acest aliat drept vehicul trebuia să aştepte semne favorabile înainte de a continua procedura.

Aliatul care se găsea în *Psilocybe mexicană,* pe de altă parte, era socotit a fi un vehicul temeinic, previzibil, rezultat al tuturor calităților sale valoroase. că urmare a previzibilității lui, vrăjitorul care folosea acest aliat nu avea nevoie să se angajeze în nici un fel de ritual preparatoriu.

Celălalt aspect al manipulării aliatului era exprimat de ideea că aliatul era un ajutor. A fi un ajutor însenina că aliatul, după ce servea unui vrăjitor că vehicul, putea fi din nou folosit că ajutor sau ghid ca să-l asiste la îndeplinirea oricărui scop pe care îl avea în minte ca să pătrundă în domeniul realității neobișnuite.

În calitatea lor de ajutoare, cei doi aliați aveau proprietăți diferite, unice. Complexitatea și sfera de aplicare a acestor proprietăți se măreau pe măsură ce se înainta pe calea învăţăturii. Dar, în termeni generali, aliatul ce se găsea în

Datura inoxia era considerat un ajutor extraordinar și această capacitate era privită că un corolar al abilității sale de a oferi o putere excedentară. Pe de altă parte, aliatul ce se extrăgea din *Psilocybe mexicana* era considerat un ajutor și mai extraordinar. Don Juan considera că era unic în rolul lui de ajutor, pe care îl considera a fi o prelungire a valoroaselor sale calități generale.

A TREIA UNITATE

ALIATUL AVEA O REGULĂ

Printre componentele conceptului de „aliat", ideea că aliatul avea o regulă era indispensabilă în explicarea noțiunii de aliat. Din cauza caracterului ei indispensabil, am plasat-o în cea de-a treia parte principală a acestei scheme structurale.

Regulă, pe care don Juan o mai numea și lege, era conceptul rigid de organizare care conducea toate acțiunile ce trebuiau executate și comportamentul ce trebuia respectat în întregul proces al folosirii aliatului. Regula era transmisă verbal de la profesor la ucenic, ar fi de preferat fără schimbări, printr-o interacțiune susținută dintre ei. Regula era mai mult decât un complex de reglementari, era, mai degrabă, o serie de trăsături ale activităților ce marchează linia urmată în procesul de manipulare a aliatului.

Fără îndoiala, multe elemente

corespundeau definiției pe care don Juan a dat-o aliatului ca fiind „capabil să transporte omul dincolo de granițele sale". Oricine accepta acea definiție putea să tragă concluzia logică, după care orice poseda o astfel de însuşire, era un aliat. Și, logic, chiar și stări corporale cauzate de foame, oboseala, boala și altele puteau servi drept aliați, căci ele puteau să aibă capacitatea de a transporta omul dincolo de domeniul realității obișnuite. Dar faptul că aliatul avea o regulă le elimina pe toate celelalte posibilități. Aliatul era o putere care avea o regulă. Toate celelalte posibilități nu puteau fi considerate aliați, fiindcă nu aveau o regulă.

Ca și concept, regulă conținea următoarele idei și diversele lor componente: (1) regulă era inflexibilă; (2) regulă era necumulativa; (3) regulă era confirmată de realitatea obișnuită; (4) regulă era confirmată de realitatea neobişnuită și (5) regula era confirmată printr-un consens special.

Regula era inflexibilă

Principiile activității care reprezenta esența regulii erau paşii obligatorii, pe care trebuia să-i faci ca să atingi țelul operațional al învăţăturilor. Această caracteristică obligatorie a regulii era reflectată de faptul că era inflexibilă. Inflexibilitatea regulii era intim legată de ideea de eficiență. Efortul dramatic dădea naştere unei lupte nesfârşite pentru supraviețuire și, în aceste condiții, numai actul cel mai eficient pe care-l puteai îndeplini îți putea asigura supraviețuirea. Deoarece punctele de referință cu caracter individual nu erau permise, regulă prescrie acțiunile care reprezentau singura alternativă de supraviețuire. Aşadar, regulă trebuie să fie inflexibilă și să pretindă o supunere totală la ceea ce ea afirma.

Totuși, supunerea față de regulă nu era absolută. În procesul de învățare, am consemnat un caz în care inflexibilitatea regulii a fost anulată. Don Juan a explicat acel exemplu de abatere că pe o favoare specială care rezultă din intervenția directă a unui

aliat. În acel caz, din cauza greşelii mele neintenționate în mânuirea aliatului conținut de *Datura inoxia,* regulă fusese încălcata. Pornind de la acea întâmplare, don Juan a declarat că un aliat avea capacitatea să intervină direct şi să împiedice efectul dăunător şi, de obicei, fatal care rezultă din nerespectarea regulii. O astfel de evidenta a flexibilității era socotită întotdeauna ca fiind produsul unei puternice legături de afinitate între aliat şi adept.

Regula era necumulativă

Se presupune că toate metodele de manipulare a aliatului au fost deja folosite. Teoretic, regula era necumulativă; nu exista nici o posibilitate de a mai adăuga ceva la ea. Ideea caracterului necumulativ al regulii era, de asemenea, legată de conceptul de eficiență. Deoarece regulă impunea singura alternativă eficiență pentru supraviețuirea personală a omului, orice încercare de a-i schimba cursul prin

inovații era considerată că un act superfluu, mai mult, un act mortal. Nu puteai decât să-ți extinzi cunoștințele personale privind regulă, fie prin îndrumarea profesorului, fie prin îndrumarea specială a aliatului însuşi. Cel de al doilea era socotit drept un exemplu de dobândire directă a cunoștințelor, nu o completare la esența regulii.

Regula era confirmată de realitatea obișnuită

Confirmarea regulii era menită să o verifice, era actul de verificare a ei, actul de atestare a validității ei, întărind-o pragmatic, într-un mod experimental. De vreme ce regulă se ocupa de situații legate de realități obișnuite și neobișnuite, confirmarea ei avea loc în ambele domenii.

Situațiile de realitate obișnuită cu care se ocupa regulă erau, deseori, situații neobişnuit de deosebite dar, oricât de neobișnuite ar fi fost, regulă era confirmată de realitatea obișnuită. Din

acest motiv, s-a considerat că se afla în afara competentei acestei lucrări şi că va trebui să formeze subiectul unui alt studiu. Acea parte a regulii se ocupa cu detaliile procedurilor folosite în recunoaşterea, colectarea, amestecarea, prepararea şi îngrijirea plantelor dătătoare de putere, plante în care se găseau aliații, cu detaliile altor proceduri legate de folosirea unor astfel de plante ale puterii şi alte amănunte similare.

Regula era confirmată de realitatea neobişnuită

Regula era, de asemenea, confirmată şi de realitatea neobişnuită şi aceasta confirmare avea loc în acelaşi mod pragmatic, experimental, de validare folosit în situații de realitate obişnuită. Ideea de confirmare pragmatică implica două concepte: (1) întâlniri cu aliatul, pe care le-am numit stările de realitate neobişnuită; şi (2) scopurile specifice ale regulii.

Stările de realitate neobişnuită. Cele

două plante în care se găseau aliații, atunci când erau folosite conform regulilor respective ale aliaților, produceau stări de percepție deosebită pe care don Juan le clasifica drept întâlniri cu aliatul. El punea un accent deosebit pe scoaterea lor la iveală, accent rezumat în ideea că trebuia să te întâlneşti cu aliatul cât de des posibil, pentru a-i verifica regulă într-un mod pragmatic, experimental. Se presupunea că proporția regulii care trebuia verificata era direct legată de numărul întâlnirilor cu aliatul.

Metoda exclusivă de a provoca o întâlnire cu aliatul era, fireşte, folosirea corectă a plantei în care se găsea aliatul. Totuși, don Juan lăsa să se înțeleagă că la un anumit stadiu avansat al studiului, întâlnirile puteau să aibă loc fără folosirea plantei; cu alte cuvinte, puteau fi provocate doar printr-un act de voință.

Am numit întâlnirile cu aliatul stări de realitate neobişnuită. Am ales termenul „realitate neobişnuită" pentru că era în conformitate cu afirmația lui don Juan

că asemenea întâlniri aveau loc într-un continuum de realitate, o realitate care era doar cu puțin diferită de realitatea obișnuită a vieții de fiecare zi. În consecință, realitatea neobişnuită avea caracteristici specifice ce puteau fi stabilite în aceiaşi termeni de toată lumea. Don Juan nu formula niciodată aceste caracteristici într-un mod definit, dar reticenta lui părea să rezulte din ideea că fiecare om putea cere cunoaşterea prin propria să natura.

Următoarele categorii, pe care le consider caracteristicile specifice ale realității neobișnuite, au fost extrase din experiență mea personală. Totuși, deși au fost dobândite subiectiv, ele au fost întărite și dezvoltate de don Juan prin filtrul propriei sale cunoaşteri; el își coordona învăţăturile de parcă aceste caracteristici erau inerente realității neobișnuite: (1) realitatea neobişnuită era utilizabilă și (2) realitatea neobişnuită avea elemente componente.

Prima caracteristică — aceea că realitatea neobişnuită era utilizabilă — însemna că era potrivită pentru foloase

reale. Don Juan mi-a explicat de multe ori că interesul practic al cunoștințelor lui era urmărirea unor rezultate practice și ca o asemenea urmărire era potrivită atât pentru realitatea obișnuită, cât și pentru cea neobișnuită. El susținea că, potrivit cunoștințelor lui, existau mijloace de folosire a realității neobișnuite, la fel ca și a realității obișnuite. Potrivit acestei afirmații, stările provocate de aliați erau date la iveală cu intenția deliberată de a fi folosite. În acest caz particular, rațiunea fundamentală a lui don Juan era că întâlnirile cu aliații aveau scopul de a afla tainele lor, și această rațiune fundamentală servea drept un ghid strict pentru proiectarea altor motive personale pe care le puteai avea pentru a căuta stările de realitate neobișnuită.

A două caracteristică a realității neobișnuite era aceea că avea elemente componente. Acele elemente componente erau detaliile, acțiunile și evenimentele pe care le percepeai, în aparență prin simțuri, că reprezentând conținutul unei stări de realitate

neobişnuită. Imaginea totală a realității neobișnuite era alcătuită din elemente ce păreau a avea însuşiri atât ale elementelor realității obișnuite, cât și ale componentelor unui vis obișnuit, deși nu reprezentau nici una dintre ele.

După părerea mea, elementele componente ale realității neobișnuite aveau trei caracteristici unice: (1) stabilitate, (2) singularitate și (3) lipsa unui consens obișnuit. Aceste calități le singulariza că unități distincte, cu o individualitate de neconfundat.

Elementele componente ale realității neobișnuite aveau stabilitate, erau constante. În această privința erau similare cu elementele componente ale realității obișnuite, căci ele nici nu se schimbau și nici nu dispăreau, așa cum făceau elementele componente dintr-un vis obișnuit. Părea că fiecare detaliu ce forma un element component al realității neobișnuite avea o concretețe proprie, pe care eu am perceput-o ca fiind extraordinar de stabilă. Stabilitatea era atât de pronunțată încât îmi permitea să institui următorul criteriu — în

realitatea neobişnuită, omul avea întotdeauna capacitatea să se oprească pentru a examina oricare dintre elementele componente un timp indefinit de lung. Aplicarea acestui criteriu îmi permitea să deosebesc stările de realitate neobişnuită pe care le folosea don Juan de alte stări de percepție specială ce ar fi putut să apară că realitate neobişnuită, dar care nu admiteau acest criteriu.

A două caracteristică exclusivă a elementelor componente ale realității neobișnuite — singularitatea lor — însemna că fiecare detaliu din elementele componente era un amănunt de sine stătător, individual; se părea că fiecare detaliu era izolat de celelalte sau că detaliile apăreau câte unul, o dată. Singularitatea elementelor componente părea să creeze, în continuare, o necesitate unică — ce putea fi comună tuturor oamenilor; nevoia imperativă, impulsul de a combina toate detaliile izolate într-o secvență reală, un amestec total. Don Juan era, evident, conştient de acea necesitate, și o folosea în toate

ocaziile posibile.

Cea de a treia caracteristică unică a elementelor componente, și cea mai dramatică dintre toate, era lipsa unui consens obișnuit. Omul percepea elementele componente atunci când se afla într-o solitudine deplină, care semăna mai mult cu singurătatea omului ce urmărea singur o scenă nefamiliară în realitatea obișnuită decât cu solitudinea visului. Deoarece stabilitatea elementelor componente ale realității neobișnuite îți permitea să te opreşti și să Ie examinezi pentru un timp ce părea indefinit de lung, ele păreau aproape că și cum ar fi fost elemente ale vieții de fiecare zi; totuși, diferența dintre elementele componente ale celor două stări de realitate era capacitatea lor de consens obișnuit. Prin consens obișnuit înțeleg acordul tacit sau implicit asupra elementelor componente ale vieții de fiecare zi pe care indivizii şi-l acorda între ei în diferite moduri. Pentru elementele componente ale realității neobișnuite, consensul obișnuit era imposibil de obținut. În această privința,

realitatea neobişnuită era mai aproape de o stare de visare decât de realitatea obișnuită. Și totuși, din cauza caracteristicilor lor unice de stabilitate și singularitate, elementele componente ale realității neobișnuite aveau o calitate izbitoare de veridicitate ce părea să nutrească necesitatea validării existenței lor în termeni de consens.

Scopul specific al regulii

Cealaltă componentă a conceptului că regulă era verificata de realitatea neobişnuită era ideea că regulă avea un scop specific. Acel scop era realizarea, prin folosirea unui aliat, a unui țel utilitar. În contextul învăţăturilor lui don Juan se considera că regulă era învățata prin confirmarea ei în realitatea obișnuită și neobișnuită. Latura decisivă a învăţăturilor era, totuși, confirmarea regulii în stările de realitate neobișnuită; și ceea ce era confirmat în acțiunile și elementele percepute în realitatea neobişnuită era țelul specific al regulii. Țelul specific se ocupa de puterea

aliatului, adică de manipularea lui, mai întâi că un vehicul, apoi că un ajutor, dar don Juan trata întotdeauna fiecare exemplu al telului specific al regulii că pe o unitate separată ce se referea implicit la aceste două zone.

Fiindcă scopul specific se referea la manipularea puterii aliatului, el avea o consecință imediată — tehnicile de manipulare.

Tehnicile de manipulare erau procedurile reale, operațiile reale întreprinse în fiecare caz al manipulării puterii unui aliat. Ideea că un aliat se putea manipula îi garanta utilitatea în atingerea unor scopuri pragmatice, iar tehnicile de manipulare erau procedurile ce păreau să-l facă pe aliat utilizabil.

Scopul specific și tehnicile de manipulare formau o unitate separată pe care vrăjitorul trebuia s-o cunoască perfect pentru a-şi călăuzi aliatul în mod eficient.

Învăţăturile lui don Juan includeau următoarele scopuri specifice ale regulilor celor doi aliați. Le-am aranjat aici în aceeaşi ordine în care el mi le-a

prezentat mie.

Primul scop specific care a fost verificat în realitatea neobişnuită era testarea aliatului conținut în *Datura inoxia*. Tehnica de manipulare constă în ingerarea unei poțiuni făcute dintr-o secțiune a rădăcinii plantei Datura. Ingerarea acelei poțiuni producea o stare superficială de realitate neobişnuită, pe care don Juan o folosea ca să mă testeze şi să-şi dea seama dacă eu, că viitor ucenic, aveam sau nu o afinitate cu aliatul ce se găsea în acea plantă. Era de aşteptat că poțiunea să producă, fie o senzație de bunăstare fizică nespecificată, fie o senzație de mare disconfort, efecte pe care don Juan le socotea semne de afinitate sau lipsă de afinitate.

Al doilea scop specific era divinația. Făcea şi ea parte din regula aliatului conținut de *Datura inoxia.* Don Juan socotea că divinația era o formă de mişcare specializată, presupunând că un vrăjitor era transportat de către aliat într-un compartiment anume de realitate neobişnuită unde putea să

ghicească evenimente care, altfel, îi rămâneau necunoscute.

Tehnica de manipulare a celui de al doilea scop specific era un proces de ingerare-absorbție. O poțiune făcuta din rădăcină de Datura era ingerata și un unguent făcut din semințe de Datura era frecat pe zonele temporale și frontale ale capului. Am folosit termenul „ingerare-absorbție" fiindcă ingerarea putea fi ajutată de absorbția în piele pentru a produce o stare de realitate neobişnuită sau absorbția în piele putea fi ajutată de ingerare.

Această tehnică manipulatorie impunea folosirea și a altor elemente în afara plantei Datura, în acest caz — două şopârle. Se presupunea că ele serveau vrăjitorului că instrumente ale mişcării, înțelegând prin aceasta percepția specială de a te afla într-un domeniu special în care puteai să auzi cum o şopârlă vorbește și apoi să vezi ce spusese ea; Don Juan explica aceste fenomene prin faptul că şopârlele răspundeau la întrebările la care urma să se ghicească.

Al treilea scop specific al legii aliatului ce se găsea în plantele Datura se ocupa cu o altă formă specializata de mişcare, zborul corporal. După cum explică don Juan, vrăjitorul care folosea acest aliat putea să zboare cu trupul lui pe distanțe imense; zborul corporal era capacitatea vrăjitorului de a se mişca prin realitatea neobişnuită și, apoi, de a se întoarce în realitatea obișnuită în funcție de propria voință.

Tehnica manipulatorie a celui de al treilea scop specific era, de asemenea, un proces de ingestie-absorbție. O poțiune preparată cu rădăcină de Datura era ingerata și un unguent făcut din semințe de Datura era frecat pe tălpile picioarelor, pe partea interioară a ambelor picioare și pe organele genitale.

Cel de al treilea scop specific nu era confirmat în profunzimea lui; don Juan dădea de înțeles că el nu dezvăluise alte aspecte ale tehnicii de manipulare care să permită vrăjitorului să obțină un sens al direcției în timp ce se mişca.

Cel de al patrulea scop specific al regulii era testarea, aliatul găsindu-se în

Psilocybe mexicana. Testarea nu avea drept tel stabilirea unei afinități sau lipsă de afinitate cu aliatul, ci, mai degrabă, să fie o primă încercare ce nu putea fi evitată sau o primă întâlnire cu aliatul.

Tehnica manipulatorie a celui de al patrulea scop specific folosea un amestec de fumat, făcut din ciuperci uscate în care se incorporaseră diferite părți din alte cinci plante, dintre care nici una nu era cunoscută că având proprietăți halucinogene. Regulă insista asupra actului de inhalare a fumului produs de amestec; profesorul folosea cuvântul *Humito* (micul fum) ca să se refere la aliatul pe care îl conținea acesta. Dar eu am numit acest proces „ingerare-inhalare", fiindcă era o combinație dintre a ingera mai întâi și apoi de a inhala. Ciupercile, din cauza moliciunii lor, se uscau, devenind un praf foarte fin, care ardea destul de greu. Celelalte ingrediente se prefăceau în fâşii atunci când se uscau. Aceste fâşii se incinerau în căuşul pipei, în timp ce praful de ciuperci, care nu ardea

atât de uşor, era tras în gură şi ingerat. În mod logic, cantitatea de ciuperci uscate ingerata era mai mare decât cantitatea de fâşii arse şi inhalate.

Efectul primului stagiu de realitate neobişnuită dat la iveală de *Psilocybe mexicana* a provocat scurta discuţie a lui don Juan privitoare la cel de al cincilea scop specific al regulii. Se ocupa de mişcare — a te mişca folosind ajutorul aliatului conţinut de *Psilocybe mexicană în şi* prin obiecte neanimate sau în şi prin fiinţe animate. Tehnica manipulatorie completa putea să includă sugestia hipnotică, în afara procesului de ingerare-inhalaţie. Fiindcă don Juan a prezentat acest scop specific doar printr-o scurtă discuţie care n-a mai fost verificată în continuare, mi-a fost imposibil să stabilesc corect vreunul dintre aspectele ei.

Cel de al şaselea scop specific al regulii, verificat în realitatea neobişnuită, implicând şi aliatul ce se găsea în *Psilocybe mexicana,* avea inerenta capacitate să facă trupul vrăjitorului să dispară; astfel, ideea

adoptării unei forme alternative era o posibilitate logică de a obține mişcarea în condițiile incorporalității. O altă posibilitate logică de obținere a mişcării era, firesc, mişcarea prin obiecte și ființe, despre care don Juan doar pomenise.

Tehnica manipulatorie a celui de al şaselea scop specific al regulii includea nu numai ingerare-inhalare, ci și, după toate indicațiile, sugestia hipnotică. Don Juan făcuse o asemenea sugestie în timpul stadiilor de tranziție spre realitatea neobişnuită și, de asemenea, în timpul părții incipiente a stărilor de realitate neobişnuită. El a clasificat procesul aparent hipnotic ca fiind doar un control al său personal, înțelegând prin aceasta că el nu mi-a dezvăluit tehnica manipulatorie completă în acel moment. Adoptarea unei forme alternative nu însemna că un vrăjitor era liber să-şi ia, sub impulsul momentului, orice formă dorea; dimpotrivă, era nevoie de un antrenament de o viața ca să-şi ia o formă preconceputa. Forma

preconceputa pe care don Juan a preferăt să şi-o ia a fost aceea de cioară, și, prin urmare, el insistă asupra acelei forme anume în învăţăturile lui. Totuși, spunea foarte clar că cioara era preferința să personală și că mai erau posibile nenumărate alte forme preconcepute.

A PATRA UNITATE

REGULA ERA CONFIRMATĂ PRIN CONSENS SPECIAL

Printre conceptele care alcătuiau regulă, aceea care era indispensabilă pentru a o explica, era ideea că regulă era confirmată de un consens special; toate celelalte concepte componente erau insuficiente în sine pentru explicarea sensului regulii.

Don Juan preciza foarte clar că un aliat nu era atribuit unui vrăjitor, ci că vrăjitorul învață să manipuleze aliatul prin procesul de confirmare a regulii. Procesul complet de învățare implica verificarea regulii în realitatea neobişnuită, că și în realitatea obișnuită. Totuși, latura crucială a învăţăturilor lui don Juan o reprezenta confirmarea regulii într-un mod pragmatic și experimental în contextul a ceea ce se percepea a fi elementele componente ale realității neobișnuite. Dar acele elemente

componente nu erau supuse unui consens obișnuit și, dacă nu puteai să obții acordul asupra existenței lor, realitatea percepută nu era decât o simplă iluzie. Deoarece omul trebuie să fie singur în realitatea neobişnuită, fiind solitar, tot ce percepea va trebui să fie subiectiv. Starea de solitudine și subiectivitate erau consecințe ale faptului asumat — că nici un alt om nu putea să dea un consens obișnuit asupra percepțiilor celuilalt.

În acel punct, don Juan punea în discuție cel mai important element constitutiv al învăţăturilor sale: el îmi oferea consens special asupra acțiunilor și elementelor pe care eu le percepusem în realitatea neobişnuită, acțiuni și elemente care se presupunea că ar confirma regulă. În învăţăturile lui don Juan, consens special însemna acordul tacit sau implicit asupra elementelor componente ale realității neobișnuite pe care el, în rolul lui de profesor, mi le dădea în calitatea mea de ucenic în domeniul cunoaşterii lui. Acest consens special nu era fraudulos sau fals,

asemeni celui pe care două persoane îl puteau acorda una alteia în descrierea elementelor componente ale viselor lor individuale. Acest consens special pe care-l oferea don Juan era sistematic şi pentru a-l acorda avea nevoie de totalitatea cunoştinţelor sale. Prin obţinerea consensului sistematic, acţiunile şi elementele percepute în realitatea neobişnuită deveneau consensual reale, ceea ce însemna, în schema de clasificare a lui don Juan, că regulă aliatului fusese confirmată. Regulă avea sens că un concept; deci, doar în măsura în care era supusă unui consens special, căci fără acord special privitor la confirmarea ei, regula ar fi fost o pură construcţie subiectivă.

Din pricina caracterului său indispensabil în explicarea regulii, din ideea că regulă era confirmată de consens special am conceput şi a patra parte specială a acestei scheme structurale. Această parte, reprezentând, la bază, o relaţie reciprocă dintre doi indivizi, era formată din: (1) binefăcătorul ori ghidul în cunoaşterea

predată, agentul care oferea consensul special și (2) ucenicul său subiectul pentru care se dădea consensul special.

Eşecul sau succesul în realizarea scopului operațional al învăţăturilor depindea de aceasta a patra parte. Astfel, consensul special era apogeul, destul de precar, al următorului proces: Un vrăjitor avea o trăsătură distinctă, posedarea unui aliat, care-l deosebea de oamenii obişnuiți. Un aliat era o putere care avea proprietatea specială de a avea o regulă. Și caracteristica unică a regulii era confirmarea ei în realitatea neobişnuită prin consens special.

Binefăcătorul

Binefăcătorul era agentul fără de care confirmarea regulii ar fi fost imposibilă. Pentru a furniza consens special, el îndeplinea cele două sarcini de (1) pregătire a bazei pentru consens special în privința confirmării regulii și (2) manipularea consensului special.

Pregătirea consensului special

Prima sarcină a binefăcătorului era să stabilească baza necesară pentru elaborarea consensului special referitor la confirmarea regulii. În calitatea lui de profesor, don Juan m-a făcut: (1) să experimentez alte stări de realitate neobişnuită pe care el le explica ca fiind destul de deosebite de acelea scoase la iveală pentru a confirma regulă aliaților; (2) să particip, împreună cu el, la anumite stări speciale de realitate obişnuită pe care se părea că și le crease chiar el și (3) să recapitulez fiecare experiență în detaliu. Sarcina pe care o avea don Juan, de pregătire a consensului special, constă din întărirea și confirmarea validării regulii prin oferirea consensului special care se referea la elementele componente ale acestor stări de realitate neobişnuită și la elementele componente ale stărilor speciale de realitate obişnuită. Celelalte stări de realitate neobişnuită pe care don Juan m-a făcut să le experimentez erau induse de ingerarea cactusului *Lophophora williamsii,* cunoscută, de

obicei, drept *peyote.* În general, partea superioară a cactusului era tăiată și pusă deoparte până se usca, după care era mestecată și ingerata, dar, în condiții speciale, ea era ingerata cât încă era proaspătă. Ingerarea, totuși, nu era singurul mod de a trăi o stare de realitate neobişnuită cu *Lophophora williamsii.* Don Juan sugera că stări spontane de realitate neobişnuită apăreau în condiții unice și el le privea că pe nişte daruri sau acordări de putere pe care planta le conținea.

Realitatea neobişnuită indusa ce *Lophophora williamsii* avea trei trăsături distincte: (1) se credea că era produsă de o entitate numită „Mescalito"; (2) era utilizabilă și (3) avea elemente componente.

Mescalito se presupunea a fi o putere unică, asemănătoare cu un aliat, în sensul că îngăduia omului să treacă dincolo de granițele realității obișnuite, dar totuși, destul de diferit de aliat. Asemeni aliatului, Mescalito se găsea într-o anume planta, cactusul *Lophophora williamsii.* Dar, spre

deosebire de aliat, care se afla doar în plantă, Mescalito și plantă în care se afla erau aceiaşi; planta era centrul unor manifestări deschise de respect, forma unei venerații profunde. Don Juan era ferm convins că, în anumite condiții, o asemenea stare de profundă supunere față de Mescalito, simplul act de a fi în contact cu cactusul, ar induce o stare de realitate neobişnuită.

Dar Mescalito nu avea o regulă și, din acest motiv, nu era un aliat, deși avea capacitatea de a transporta omul dincolo de granițele realității obișnuite. Faptul că nu avea o regulă, nu numai că îl împiedică pe Mescalito să fie folosit că un aliat, căci, fără o regulă, nu era de conceput să fie manipulat, dar îl și transformă într-o putere cu totul diferită de aceea a unui aliat.

Ca o consecință directă a faptului că nu avea o regulă, Mescalito era accesibil oricărui om, fără să fie nevoie de o îndelunga ucenicie sau de supunere la tehnici manipulatorii, așa cum se întâmplă cu aliatul. Și, fiind accesibil fără nici o instruire în prealăbil,

Mescalito era considerat un protector. A fi protector însemna că era accesibil oricui, dar cu unii indivizi nu era compatibil. Potrivit spuselor lui don Juan, o asemenea incompatibilitate era cauzată de discrepanță dintre „moralitatea fermă" a lui Mescalito și caracterul îndoielnic al individului.

De asemenea, Mescalito era un învățător. Se presupunea că exercită funcții didactice. Era un director, o călăuză spre un comportament corect. Mescalito îți arăta calea cea bună. Ideea lui don Juan în ceea ce priveşte calea cea bună părea a fi un simț al decentei, care constă nu din corectitudine, în termeni de moralitate, ci dintr-o tendință de a simplifica tiparele de comportament, în termenii eficientei promovate de învățăturile lui. Don Juan considera că Mescalito te învață simplificarea comportamentului.

Mescalito era considerat o entitate. Și, că atare, se presupunea că are o formă definită care, de obicei, nu era constantă sau previzibilă. Această caracteristică însemna că Mescalito era perceput în

mod diferit nu numai de diferiți oameni, ci și de același om în circumstanțe diferite. Don Juan exprima această idee în termenii abilității lui Mescalito de a adopta orice formă posibilă. În fata indivizilor cu care era compatibil, el adopta, totuși, o formă neschimbată, după ce aceştia consumaseră din el vreme de câțiva ani.

Realitatea neobişnuită indusă de Mescalito era utilizabilă și, în această privința, era identică cu aceea indusă de un aliat. Singura deosebire era rațiunea fundamentală pe care o folosea don Juan în învăţăturile sale ca să o scoată la iveală; se presupunea că omul caută „lecțiile lui Mescalito despre calea cea bună".

Realitatea neobişnuită produsă de Mescalito avea, și ea, elemente componente; și în acest caz, etapele de realitate neobişnuită induse de Mescalito și de un aliat erau identice. La ambele, caracteristicile elementelor componente erau stabilitatea, singularitatea și lipsa de consens.

Cealaltă procedura pe care o folosea

don Juan ca să pregătească baza consensului special era să facă din mine un coparticipant la stări speciale de realitate obișnuită. O stare specială de realitate obișnuită era o situație care putea fi descrisă în termenii vieții de fiecare zi, numai că ar fi fost imposibil să obții un consens obișnuit pe baza elementelor sale componente. Don Juan pregătea baza consensului special prin confirmarea regulii, acordând consensul special asupra elementelor componente ale stărilor speciale de realitate obișnuită. Aceste elemente componente erau elemente ale vieții de fiecare zi a căror existență putea fi confirmată numai de don Juan prin acord special. Aceasta era o presupunere a mea, fiindcă, în calitatea mea de coparticipant la stările speciale de realitate obișnuită, considerăm că numai don Juan, ca fiind celălalt participant, putea şti care elemente componente alcătuiau starea specială de realitate obișnuită.

După părerea mea, stările speciale de realitate obișnuită erau produse de don Juan, deși el nu prelinsese niciodată că

făcuse acest lucru. Se pare că el le producea printr-o manipulare abilă a unor indicii şi sugestii pentru ghidarea comportamentului meu. Am numit acest proces „manipularea indicațiilor". El avea două aspecte: (1) indicații privind mediul și (2) indicații privind comportamentul.

Pe perioada învăţăturilor, don Juan m-a pus să experimentez două asemenea stări. Poate că a produs-o pe prima prin procesul stabilirii indicației despre mediu. Rațiunea fundamentală a lui don Juan pentru a o produce era că eu aveam nevoie de un test ca să-mi dovedesc bunele intenții și numai după ce el mi-a dat consensul special privitor la elementele sale componente a consimțit să-şi înceapă lecțiile. Prin „a da indicații privind mediul" am vrut să spun că don Juan m-a condus către o stare specială de realitate obișnuită prin izolare, folosind sugestii subtile, a elementelor componente ale realității obișnuite care făceau parte din mediul fizic imediat. Elementele izolate în acest fel creau, în acest caz, o percepere

vizuală specifica a culorii, pe care don Juan a verificat-o tacit.

Cea de a două stare de realitate obișnuită a fost, probabil, produsă în procesul stabilirii indicațiilor privind comportamentul. Don Juan, având o legătura strânsa cu mine, și prin practicarea unui comportament consecvent, reușise să creeze o imagine a lui însuşi, o imagine care mi-a servit drept tipar esențial prin care să-l pot recunoaşte. Apoi, prin producerea unor anume reacții specifice preferate, care erau incompatibile cu imaginea pe care o crease, don Juan a reușit să denatureze acest tipar esențial de recunoaştere. Denaturarea, la rândul ei, putea să schimbe configurația normală a elementelor asociate cu tiparul într-un nou model nepotrivit de recunoaştere care nu putea fi supus consensului obișnuit; don Juan, că și coparticipant la acea stare specială de realitate obișnuită, era singura persoană care știa care erau elementele componente, deci era singurul care putea să-mi dea acordul în privința existenței lor.

Don Juan a stabilit cea de a două stare specială de realitate obișnuită tot că pe un test, că pe un soi de recapitulare a învăţăturilor lui. Se părea că ambele stări speciale de realitate obișnuită au marcat o tranziție în învăţături. Păreau a fi puncte de articulație. Și, cea de a două stare se pare că a marcat intrarea mea într-un nou stadiu al studiului, caracterizat de un plus de coparticipare directă între profesor și ucenic, în scopul de a se ajunge la consens special.

A treia procedură pe care a folosit-o don Juan ca să pregătească consensul special a fost să-mi ceară să-i prezint o relatare detaliată a ceea ce am simțit în urma fiecărei stări de realitate neobişnuită și a fiecărei stări speciale de realitate obișnuită și, apoi, să subliniez anumite părți pe care el le separa din contextul relatării mele. Factorul esențial era să direcționeze rezultatul stărilor de realitate neobişnuită și presupunerea mea implicita în această privința era aceea că trăsăturile elementelor componente ale realității

neobișnuite — stabilitatea, singularitatea și lipsa consensului obișnuit — erau inerente și nu erau rezultatul îndrumărilor lui don Juan. Această presupunere era bazată pe observația că elementele componente ale primei stări de realitate neobişnuită prin care am trecut aveau aceleaşi caracteristici, și, totuși, don Juan abia de-şi începuse ghidarea. Presupunând, deci, că aceste caracteristici erau inerente elementelor componente ale realității neobișnuite, în general, sarcina lui don Juan constă din a le folosi că bază pentru direcționarea rezultatului fiecărei stări de realitate neobişnuită, dată la iveală de *Datura inoxia, Psilocybe mexicana și Lophophora williamsii.*

Relatarea amănunțită pe care don Juan m-a rugat să i-o prezint că urmare a fiecărei stări de realitate neobişnuită era, de fapt, o recapitulare a experienței. Ea constă dintr-o redare verbală detaliată a ceea ce percepusem eu în timpul fiecărei stări. Recapitularea avea două etape: (1) amintirea evenimentelor și (2) descrierea elementelor componente

percepute. Amintirea evenimentelor era legată de incidentele pe care mi se păruse că le percep în timpul experienței pe care o povesteam; adică evenimentele care păreau să fi avut loc și acțiunile pe care se părea că le îndeplinisem. Descrierea elementelor componente pe care le percepeam era, de fapt, descrierea formei și a detaliilor specifice elementelor componente pe care mi se părea că le-am perceput.

Din fiecare recapitulare a experienței, don Juan selecta anumite părți prin intermediul următoarelor procese: (1) acordând importanța anumitor părți speciale din relatarea mea și (2) negarea importantei altor zone ale relatării mele. Intervalul dintre stările de realitate neobişnuită era timpul când don Juan analiza recapitularea experienței.

Am numit primul proces „accent", fiindcă implica o puternică speculație în ceea ce priveşte deosebirea dintre ceea ce don Juan concepuse ca fiind țelul pe care trebuia eu să-l ating în starea de realitate neobişnuită și ceea ce eu însumi percepusem. Prin accent se

înțelegea, aşadar, că don Juan izola o zonă a relatării mele, concentrând asupra ei partea cea mai importanța a speculației sale. Accentul era fie pozitiv, fie negativ. Accentul pozitiv însemna că don Juan era satisfăcut de un anumit detaliu pe care l-am perceput, fiindcă era conform cu telurile pe care el se aşteptase să le ating în starea de realitate neobişnuită. Accentul negativ însemna că don Juan nu era satisfăcut de percepția mea, fiindcă nu se conforma cu aşteptările lui sau fiindcă n-o socotea suficientă. Totuși, el încă plasa majoritatea speculațiilor lui asupra acelei zone a recapitulării mele pentru a sublinia valoarea negativă a percepției mele.

Al doilea proces selectiv pe care-l folosea don Juan era negarea oricărei importante a unor zone din relatarea mea. Eu am numit această „lipsă de accent" fiindcă era opusul și contrabalansul accentului. Se părea că negând importanța unor părți din relatarea mea în ceea ce priveşte elementele componente pe care don

Juan le socotea total superflue telului învăţăturilor sale, el anula întru totul percepția pe care o aveam asupra aceloraşi elemente din stările succesive de realitate neobişnuită.

Ghidarea consensului special

Al doilea aspect al sarcinii lui don Juan că profesor era ghidarea consensului special prin direcționarea rezultatului fiecărei stări de realitate neobişnuită și a fiecărei stări speciale de realitate obișnuită. Don Juan direcționa acel rezultat printr-o manipulare ordonată a nivelurilor extrinsece și intrinsece ale realității neobișnuite și a nivelurilor intrinsece ale stărilor speciale de realitate obișnuită.

Nivelurile extrinsece ale realității neobișnuite aparțineau aranjamentului ei operativ. Aceasta implica mecanică, paşii ce duceau spre însăşi realitatea neobişnuită. Nivelul extrinsec avea trei aspecte sesizabile: (1) perioade pregătitoare; (2) stadiile de tranziție și (3) supravegherea de către profesor.

Perioada de pregătire era timpul care se scurgea între o stare de realitate neobişnuită şi următoarea. Don Juan îl folosea ca să-mi dea instrucţiuni directe şi să dezvolte cursul general al învăţăturilor sale. Perioada pregătitoare era de o mare importanța în stabilirea stărilor de realitate neobişnuită şi, fiindcă se învârtea în jurul lor, avea două fațete distincte: (1) perioada de dinaintea realității neobișnuite și (2) perioada de după realitatea neobişnuită.

Perioada de dinaintea realității neobişnuite era un interval de timp relativ scurt, de cel mult douăzeci și patru de ore. În stările de realitate neobişnuită provocate de *Datura inoxia și Psilocybe mexicana,* perioadă era caracterizată de instrucțiunile directe, dramatice și accelerate care se refereau la scopul specific al regulii și la tehnicile manipulatorii pe care eu trebuia să le confirm în viitoarea stare de realitate neobişnuită. Cu *Lophophora williamsii,* perioadă era în mod esențial, un timp de comportament ritual, de vreme ce Mescalito nu avea o regulă.

Perioada care urma realității neobișnuite, pe de altă parte, era un interval lung, ce dura, de obicei, luni de zile și îngăduia timp pentru discuțiile și clarificările lui don Juan în ceea ce priveşte evenimentele ce avuseseră loc în starea precedentă de realitate neobişnuită. Perioadă era mai importanța după folosirea plantei *Lophophora williamsii.* Fiindcă Mescalito nu avea o regulă, țelul urmărit în realitatea neobişnuită era verificarea caracteristicilor lui Mescalito; don Juan sublinia acele caracteristici în lungul interval ce urma fiecărei stări de realitate neobişnuită.

Cel de al doilea aspect al nivelului extrinsec, stagiile de tranziție, reprezentau trecerea de la o stare de realitate obișnuită la o stare de realitate neobişnuită și viceversa Cele două stări de realitate se suprapuneau în aceste stagii de tranziție și criteriul pe câte-l foloseam eu pentru a-l deosebi pe cel de al doilea de orice altă stare de realitate era că elementele lor componente erau neclare. Niciodată n-am reușit să le

percep sau să mi le amintesc precis.

În termenii timpului perceput, stagiile de tranziție erau fie abrupte, fie lente. În cazul *Daturei inoxia,* stările obișnuite și neobișnuite erau aproape juxtapuse și tranziția de la una la cealaltă avea loc brusc. Remarcabile erau trecerile spre realitatea neobişnuită. *Psilocybe mexicana,* pe de altă parte, genera stări de tranziție pe care eu le-am perceput ca fiind lente. Trecerea de la realitatea obișnuită la realitatea neobişnuită era îndelunga și ușor de perceput. Eu am fost întotdeauna conştient de ea, poate din pricina faptului că m-am temut de evenimentele ce aveau să urmeze.

Stadiile de tranziție dezvăluite de *Lophophora williamsii* păreau să combine trăsăturile celorlalte două. Mai întâi, ambele treceri *din și în* realitatea neobişnuită păreau foarte ușor de observat. Intrarea în realitatea neobişnuită era lentă și eu am trecut prin ea fără să simt aproape nici o diminuare a facultăților mele; dar, întoarcerea la o realitate obișnuită era un stagiu de tranziție brusc, pe care-l

percepeam clar, dar cu mai puțină uşurință în observarea fiecărui detaliu.

Al treilea aspect al nivelului extrinsec era supravegherea de către profesor a ajutorului real pe care eu, că ucenic, îl primeam în timpul experimentării unei stări de realitate neobişnuită. Am pomenit de supraveghere că de o categorie în sine, fiindcă era de la sine înțeles că profesorul va trebui să între în realitatea neobişnuită împreună cu ucenicul său într-un anumit moment al învăţăturilor. În timpul stărilor de realitate neobişnuită produse de *Datura inoxia* am beneficiat de o supraveghere minimă. Don Juan punea un accent deosebit pe paşii făcuți în timpul perioadei preparatorii, dar, după ce am respectat această cerință, m-a lăsat să continui singur.

În realitatea neobişnuită provocată de *Psilocybe mexicana,* gradul de supraveghere era total diferit și, în acest caz, după părerea lui don Juan, ucenicul avea nevoie de cât mai multă îndrumare și ajutor. Confirmarea regulii necesita adoptarea unei forme

alternative, care părea să sugereze că trec printr-o serie de modificări foarte specializate în perceperea mediului. Don Juan a produs acele modificări necesare prin comenzi verbale și sugestii în timpul stagiilor de tranziție în realitatea neobişnuită. Un alt aspect al supravegherii lui era să mă îndrume în partea de început a stărilor de realitate neobişnuită, ordonându-mi să-mi îndrept atenția asupra unor anumite elemente componente ale stării precedente de realitate obișnuită. Detaliile pe care se focaliza el erau, aparent, alese la întâmplare, căci problemă importanța era actul de perfecționare a formei alternative adoptate. Aspectul final al supravegherii era înapoierea mea la realitatea obișnuită. Era de la sine înțeles că și această operațiune cerea maximum de supraveghere din partea lui don Juan, deși nu-mi amintesc procedura reală.

Supravegherea necesară pentru stările produse de *Lophophora williamsii* era o combinație a celorlalte două. Don Juan a rămas alături de mine cât de mult a

putut, totuşi el nu a încercat deloc să mă călăuzească în sau *din* realitatea neobişnuită.

Cel de al doilea nivel al ordinii diferenţiale din realitatea neobişnuită erau standardele aparent interne ale aranjamentului aparent intern al elementelor sale componente. L-am numit „nivelul intrinsec" şi am presupus aici că elementele componente erau supuse la trei procese generale, ce păreau a fi produsul îndrumării lui don Juan: (1) o avansare spre specific; (2) o avansare spre un şir mai extins de evaluări şi (3) o avansare spre utilizarea mai pragmatică a realităţii neobişnuite.

Înaintarea spre specific era, aparent, avansarea elementelor componente ale fiecărei stări succesive de realitate neobişnuită spre mai multă precizie, mai multă specificitate. Aceasta cuprindea două aspecte separate: (1) o avansare spre forme specifice unice şi (2) o avansare spre rezultate total specifice.

Avansarea către forme specifice unice însemna că elementele componente erau amorf familiare în stările incipiente.

Avansarea părea să conțină două nivele de schimbare în elementele componente ale realității neobișnuite: (1) o complexitate progresivă a detaliului perceput și (2) un progres de la forme familiare la forme nefamiliare.

Complexitatea progresivă a detaliului însemna că în fiecare stare succesivă de realitate neobişnuită micile detalii pe care le-am perceput și care constituiau elementele componente au devenit mai complexe. Am evaluat complexitatea după felul în care am devenit conştient că structura elementelor componente a devenit mai complicată și totuși detaliile nu au devenit încâlcite excedentar. Complexitatea sporită se referea, mai degrabă, la dezvoltarea armonioasă a detaliului perceput, care se pornea de la impresiile pe care mi le-au creat nişte forme vagi în stadiile incipiente și ajungea până la perceperea de către mine a unor înşiruiri elaborate, imense, a unor amănunte minuscule în ultimele stadii.

Avansarea de la forme familiare la forme nefamiliare însemna că, la

început, formele elementelor componente ori erau forme familiare pe care le găseai în realitatea obişnuită sau, cel puțin, evocau familiaritatea vieții de fiecare zi. Dar, în stările succesive de realitate neobişnuită formele specifice, detaliile care constituiau forma și tiparele în care erau combinate elementele componente deveneau din ce în ce mai nefamiliare, până când nu le mai puteam egaliza și nici nu mai puteau evoca, în unele cazuri, lucrurile pe care le percepusem vreodată în realitatea obişnuită.

Progresia elementelor componente către rezultate specifice totale era aproximarea din ce în ce mai apropiată a rezultatului total pe care l-am realizat în fiecare stare de realitate neobişnuită fata de rezultatul total pe care-l caută don Juan în probleme privind confirmarea regulii; cu alte cuvinte, realitatea neobişnuită era determinată să confirme regulă, și confirmarea devenea din ce în ce mai specifică la fiecare încercare succesivă.

Cel de al doilea proces general al

nivelului intrinsec de realitate neobişnuită era avansarea către un registru mai extins de evaluare. Cu alte cuvinte, era câştigul pe care l-am perceput în fiecare stare succesivă a realității neobișnuite către extinderea zonei asupra căreia puteam să-mi exercit capacitatea de a-mi focaliza atenția. Problema pusă în discuție în acest moment era fie că exista o zonă definită care se extindea, fie că puterea mea de percepție părea să se mărească în fiecare stare succesivă. Învățăturile lui don Juan susțineau și întăreau ideea că exista o zonă care se extindea și eu am numit acea presupusă zonă „registrul de evaluare". Extinderea să progresiva constă dintr-o evaluare aparent senzoriala pe care am făcut-o elementelor componente ale realității neobișnuite care apăreau într-un anumit registru. Am evaluat și am analizat aceste elemente componente prin simțurile mele și, după toate aparențele, am perceput registrul în care ele se petreceau ca fiind mai extins, mai cuprinzător în fiecare stare succesivă.

Registrul de evaluare a fost de două feluri: (1) registrul dependent și (2) registrul independent. Registrul dependent era o zonă în care elementele componente erau detaliile mediului fizic care fuseseră în aria conştiinței mele în starea precedentă de realitate obișnuită. Registrul independent, pe de altă parte, era zona în care elementele componente ale realității neobișnuite păreau să se nască singure, libere de influența mediului fizic al realității obișnuite precedente.

Aluziile clare ale lui don Juan cu privire la problemele registrului de valorificare susțineau că fiecare dintre cei doi aliați și Mescalito aveau proprietatea de a provoca ambele forme de percepție. Totuși, mie mi se părea că *Datura inoxia* avea o mai mare capacitate de a provoca un registru independent, deşi, sub forma zborului corporal, pe care nu l-am perceput pentru un timp destul de îndelungat ca să afirm aceasta, registrul de valorificare era, implicit, unul dependent. *Psilocybe mexicana* avea capacitatea de a produce

un registru dependent. *Lophophora williamsii* avea capacitatea de a le produce pe amândouă.

Presupunerea mea era că don Juan folosea acele proprietăți diferite pentru a pregăti consensul special. Cu alte cuvinte, în stările produse de *Datura inoxia* elementele componente cărora le lipsea consensul obișnuit existau independent de realitatea obișnuită precedenta. În cazul plantei *Psilocybe mexicana,* lipsa consensului obișnuit implica elementele componente ce depindeau de mediul realității obișnuite precedente. Iar în cazul plantei *Lophophora williamsii,* unele elemente componente erau determinate de mediu, în timp ce altele erau independente de mediu. Astfel, folosirea celor trei plante la un loc pare să fi avut scopul de a crea o percepție largă a lipsei de consens obișnuit asupra elementelor componente ale realității neobișnuite.

Ultimul proces al nivelului intrinsec de realitate neobişnuită era progresul pe care l-am perceput eu în fiecare stare succesivă către o folosire mai

pragmatică a realității neobișnuite. Acest progres părea să fie corelat cu ideea că fiecare nouă stare era un stagiu mai complex de instruire și că această complexitate mărita a fiecărui nou stagiu cerea o folosire mai cuprinzătoare și mai pragmatică a realității neobișnuite. Progresia cea mai vizibilă era când se folosea *Lophophora williamsii,* existența simultană a registrului de evaluare dependent și independent în fiecare stare extindea folosirea pragmatică a realității neobișnuite, căci acoperea ambele registre în acelaşi timp.

Dirijarea rezultatului stărilor speciale de realitate obișnuită părea să produca o ordine în nivelul intrinsec, o ordine caracterizată de progresia elementelor componente către specific; cu alte cuvinte, elementele componente erau mai numeroase și puteau fi izolate mai ușor în fiecare stare specială succesiva a realității obișnuite. Pe parcursul învăţăturilor sale, don Juan mi-a arătat doar două dintre ele, dar am putut, totuși, să detectez ca, în cea de a două, a

fost mai ușor pentru don Juan să izoleze un număr mare de elemente componente și facilitatea în obținerea unor rezultate specifice a influențat rapiditatea cu care s-a produs cea de a două stare specială de realitate obișnuită.[1]

[1]Pentru prezentarea parţilor analizei mele structurale, vezi Appendice B.

ORDINEA CONCEPTUALĂ

Ucenicul

Ucenicul era ultima unitate a ordinii conceptuale. Ucenicul era, pe drept cuvânt, elementul care focaliza învăţăturile lui don Juan, căci el trebuia să accepte totalitatea consensului special dat elementelor componente ale tuturor stărilor de realitate neobişnuită şi tuturor stărilor speciale de realitate obişnuită, înainte că acest consens special să devină consensul special un concept încărcat de sens. Dar consensul special, fiind legat de acțiunile și elementele percepute în realitatea neobişnuită, aducea după sine o ordine specială de conceptualizare, o ordine care punea de acord asemenea acțiuni și elemente percepute o dată cu confirmarea regulii. De aceea, acceptarea consensului special însemna pentru mine, în calitatea mea de ucenic, adoptarea unui anume punct de vedere validat de totalitatea învăţăturilor lui

don Juan; adică, însemna intrarea mea într-un nivel conceptual, un nivel ce includea o ordine a unei conceptualizări ce făcea învăţăturile de înțeles în termenii lor proprii. Eu am numit o „ordinea conceptuală" pentru că era ordinea care conferea sens fenomenelor neobișnuite ce alcătuiau cunoaşterea lui don Juan; era matricea înțelesului în care toate conceptele individuale dezvăluite de învăţăturile lui erau fixate.

Luând în calcul, aşadar, că țelul ucenicului constă din adoptarea acelei ordini de conceptualizare, el avea două alternative: putea ori să eşueze în eforturile lui, ori să reuşească.

Prima alternativă, eşecul în adoptarea ordinii conceptuale, însemna, de asemenea, că ucenicul eşuase în realizarea telului operațional al învăţăturilor. Ideea eşecului era explicată în tema celor patru duşmani simbolici ai omului cunoaşterii: era de la sine înțeles că eşecul nu era doar actul de întrerupere a căutării telului, ci actul de abandonare a căutării, numai sub presiunea creată de oricare dintre cei

patru duşmani simbolici. Aceeaşi temă mai arăta şi că primii doi duşmani — teama şi claritatea — erau pricina înfrângerii omului la nivelul ucenicului, că înfrângerea la acel nivel însemna eşecul în a învăța cum să manipulezi un aliat şi că, drept urmare a acelui eşec, ucenicul adoptase ordinea conceptuală într-un mod superficial, greşit. Cu alte cuvinte, adoptarea ordinii conceptuale era greşită în sensul că era o afiliere sau o angajare frauduloasă la înțelesul propus de învăţături. Ideea era ca, atunci când era învins, un ucenic, în afară că era incapabil să comande un aliat, va rămâne doar cu ştiința câtorva tehnici de manipulare, plus memoria elementelor componente de realitate neobişnuită percepute, dar nu se va identifica cu rațiunea fundamentală care le-ar fi dat sens în propriii lor termeni. În aceste condiții, orice om putea fi silit să-şi dezvolte propriile explicații pentru zonele subiectiv alese ale fenomenelor pe care le trăise, şi acel proces ar aduce după sine adoptarea greşită a punctului de vedere propus de învăţăturile lui don

Juan. Adoptarea greşită a ordinii conceptuale, totuși, nu părea să se reducă doar la ucenic. Prin tema duşmanilor unui om al cunoaşterii se înțelegea și că un om, după ce reușise să învețe cum să comande un aliat, putea să cedeze în fata asalturilor celorlalți doi duşmani — puterea și vârsta înaintată. În schema de categorii a lui don Juan, o asemenea înfrângere însemna că omul căzuse în greşeala adoptării superficiale și eronate a ordinii conceptuale, așa cum făcuse și ucenicul învins.

Adoptarea cu succes a ordinii conceptuale, pe de altă parte, însemna că ucenicul atinsese scopul operațional, o adoptare *bona fide* a punctului de vedere propus de învăţături. Cu alte cuvinte, adoptarea de către el a ordinii conceptuale era sinceră în sensul că reprezenta o totală afiliere, o angajare la sensul exprimat în acea ordine de conceptualizare.

Don Juan nu clarifica niciodată punctul exact la care, sau modul exact în care ucenicul înceta să fie ucenic, deși aluzia era clară că, o dată ce atinsese

scopul operațional al sistemului — adica o dată ce știa cum să comande un aliat —, nu mai avea nevoie să fie îndrumat de un profesor. Ideea că va veni o vreme când îndrumările unui profesor vor fi de prisos însemna că ucenicul va reuși să adopte ordinea conceptuală și, făcând aceasta, va obține capacitatea de a descoperi interferente pline de sens fără ajutorul profesorului.

În măsura în care aceasta avea legătura cu învățăturile lui don Juan și până când îmi încetam ucenicia, acceptarea consensului special părea să implice adoptarea a două unități de ordin conceptual; (1) ideea unei realități a consensului special și (2) ideea că realitatea consensului obișnuit, de fiecare zi, și realitatea consensului speciei aveau o valoare pragmatică egala.

Realitatea consensului special

Fundamentul învăţăturilor lui don Juan, după cum el însuşi declara, era legat de folosirea a trei plante

halucinogene prin care el inducea stări de realitate neobişnuită. Folosirea acestor trei plante părea să fi fost o chestiune de intenție deliberată din partea lui. Părea să le fi folosit deoarece fiecare dintre ele avea proprietăți halucinogene diferite, pe care el le interpreta că pe naturile inerente diferite ale puterilor conținute de acestea. Prin direcționarea nivelurilor extrinsece și intrinsece ale realității neobișnuite, don Juan exploata diferitele proprietăți halucinogene până când ele creau în mine, ucenicul, percepția că realitatea neobişnuită era o zonă perfect definită, un domeniu separat de viața obișnuită, de fiecare zi, ale cărei proprietăți inerente mi se revelau pe parcurs.

Totuși, era, de asemenea posibil ca presupusele proprietăți diferite să fie doar produsul propriului proces al lui don Juan de a ghida ordinea intrinsecă a realității neobișnuite, deşi, în învăţăturile lui, el exploata ideea că puterea întruchipată în fiecare dintre plante provoca stări de realitate neobişnuită care difereau una de

cealaltă. Dacă această informație era corectă, diferențele dintre ele în termenii parților acestei analize păreau să existe în registrul evaluării pe care o puteai observa în stările provocate de fiecare dintre cele trei. Datorită caracteristicilor registrului de evaluare, toate trei contribuiau la producerea percepției unei zone sau a unui domeniu perfect definit, constând din două componente: registrul independent, numit domeniul şopârlelor, sau al lecțiilor lui Mescalito; și registrul dependent denumit la zonă în care omul se mişca prin propriile mijloace.

Eu folosesc termenul „realitate neobişnuită", după cum s-a subliniat deja, în sensul unei realități extraordinare, neuzuale. Pentru un ucenic începător, o asemenea realitate era, din toate punctele de vedere, ieşită din comun, dar ucenicia în domeniul cunoaşterii lui don Juan pretindea participarea mea obligatorie și aderarea mea la practicarea, pragmatică, experimentală, la tot ce învățasem. Aceasta însemna că eu, că ucenic,

trebuia să experimentez un număr de stări de realitate neobişnuită şi acele cunoştinţe la prima mâna vor face, mai devreme sau mai târziu, clasificarea de „obişnuit" şi „neobişnuit", lipsită de sens pentru mine. Adoptarea efectivă a primei părţi a ordinii conceptuale ar fi implicat ideea că exista un alt domeniu de realitate separată, dar care nu mai era neobişnuită, „realitatea consensului special".

Acceptarea că pe o premisă majoră că realitatea consensului special era un domeniu separat ar fi explicat în mod logic ideea că întâlnirile cu aliaţii sau cu Mescalito aveau loc într-un domeniu care nu era iluzoriu.

Realitatea consensului special avea o valoare pragmatică

Acelaşi proces de direcţionare a nivelurilor extrinsece şi intrinsece ale realităţii neobişnuite, care se pare că au creat recunoaşterea realităţii consensului special că un domeniu separat, părea, de asemenea, să fie

responsabil de perceperea de către mine a faptului că realitatea consensului special era practică și utilizabilă. Acceptarea consensului special asupra tuturor stărilor de realitate obișnuită și asupra stărilor speciale de realitate obișnuită era menită să consolideze conştienta faptului că ea era egală cu realitatea consensului obișnuit, de fiecare zi. Această egalitate se baza pe impresia că realitatea consensului special nu era un domeniu ce putea fi egal cu visele. Din contră, avea elemente componente stabile ce erau supuse acordului special. Era, de fapt, un domeniu în care omul putea percepe mediul înconjurător într-un mod premeditat. Elementele sale componente nu erau subiective sau capricioase, ci erau detalii sau evenimente concise, a căror existență era atestată de întregul corp al învăţăturilor.

Implicarea egalității era clară în tratamentul pe care-l acorda don Juan realității consensului special, un tratament care era utilitar și firesc; el nu s-a referit la el niciodată și nici mie nu

mi-a cerut să mă port față de el în alt fel decât într-unui utilitar, firesc. Faptul că aceste două zone erau socotite egale nu însemna, totuși, că în orice clipă te puteai comporta în exact acelaşi fel în fiecare dintre zone. Din contră, comportamentul vrăjitorului trebuie să fie diferit, de vreme ce fiecare zonă a realității avea calități care o făcea utilizabilă în felul său propriu. Factorul definitoriu în privința înțelesului părea a fi fost ideea ca o asemenea egalitate putea fi măsurată din punct de vedere al utilității practice. Astfel, un vrăjitor trebuia să creadă că era posibil să se deplaseze de colo, colo, dintr-o zonă într-alta, că ambele erau inerent utilizabile și că singura deosebire dintre cele două era diferită lor capacitate de a fi folosite, cu alte cuvinte, scopurile diferite la care ele serveau.

Totuși, caracterul lor separat părea să fie doar un aranjament potrivit, care era în acord cu stadiul meu special de ucenicie, pe care don Juan îl folosea ca să mă determine să fiu conştient că putea să existe și un alt domeniu de

realitate. Dar, din acțiunile lui, mai mult decât din declarații, am fost convins că pentru un vrăjitor nu exista decât un unic continuum de realitate care avea două sau, poate, mai mult decât două părți din care el extrăgea deducții cu valoare pragmatică. Adoptarea reală a ideii că realitatea consensului special avea valoare pragmatică ar fi conferit o perspectivă plină de sens mişcării.

Dacă aş fi acceptat ideea că realitatea consensului special era utilizabilă fiindcă posedă proprietăți inerent utilizabile care erau la fel de pragmatice că acelea ale realității consensului de fiecare zi, atunci ar fi fost logic că eu să înțeleg de ce don Juan exploata noțiunea de mişcare în realitatea consensului special pentru un timp atât de lung. După acceptarea existenței pragmatice a unei alte realități, singurul lucru pe care trebuia să-l facă un vrăjitor ar fi fost să învețe mecanica mişcării. Desigur, mişcarea în acel caz trebuia să fie specializată, pentru că avea de a face cu proprietățile inerente, pragmatice, ale realității consensului

special.

SUMAR

Subiectele analizei mele au fost următoarele:

1. Fragmentele învăţăturii lui don Juan pe care le-am prezentat aici au constat în două aspecte: ordinea operativă sau succesiunea plină de sens, în care toate conceptele individuale ale învăţăturilor lui erau legate între ele, și ordinea conceptuală sau matricea de înțeles în care toate conceptele individuale ale învăţăturilor lui erau fixate.

2. Ordinea operativă avea patru părți principale cu respectivele lor idei componente: (1) conceptul „om al cunoaşterii"; (2) ideea că un om al cunoaşterii se bucura de ajutorul unei puteri specializate numită „aliat"; (3) ideea că un aliat era condus de un complex de regulamente numite „regulă" și (4) ideea că aceasta confirmare a regulii era supusă consensului special.

3. Aceste patru părți erau legate între ele în următorul mod: țelul ordinii operative era să învețe omul cum să devină om al cunoaşterii; un om al cunoaşterii era diferit de omul obișnuit fiindcă avea un aliat; aliatul era o putere specializată care avea o regulă; puteai să obții un aliat și să-l supui prin procesul verificării regulii sale în domeniul realității neobișnuite și prin obținerea consensului special care se referă la confirmare.

4. În contextul învăţăturilor lui don Juan, a deveni om al cunoaşterii nu era o realizare cu caracter permanent ci, mai degrabă, un proces. Cu alte cuvinte, factorul care crea un om al cunoaşterii nu era doar posibilitatea de a avea un aliat, ci luptă de o viața a omului pentru a se menține în interiorul limitelor unui sistem de credințe. Totuși, învăţăturile lui don Juan țintеau rezultate practice și scopul lui practic, referitor la cum să înveți pe cineva să devină om al cunoaşterii, era să-l înveți cum să dobândească un aliat, însuşindu-i regulă. Astfel, țelul ordinii operative era

să ofere omului consensul special pe baza elementelor componente percepute în realitatea neobişnuită, care erau considerate o confirmare a regulii aliatului.

5. Pentru a oferi consensul special privind confirmarea regulii aliatului, don Juan a trebuit să ofere consensul special în legătura cu elementele componente ale tuturor stărilor de realitate neobişnuită şi ale stărilor speciale de realitate obişnuită care reieşeau pe parcursul învăţăturilor sale. Deci, consensul special se ocupa de fenomene neobişnuite, fapt care îmi permitea să presupun că orice ucenic, prin acceptarea consensului special, trebuia să adopte ordinea conceptuală a cunoştinţelor care i se predau.

6. Din punctul de vedere al stadiului meu personal de studiu, puteam să deduc că, până în momentul când m-am retras din ucenicie, învăţăturile lui don Juan au stimulat adoptarea a două părţi ale ordinii conceptuale: (1) ideea că exista un tărâm separat al realităţii, o altă lume, pe care am numit-o

„realitatea consensului special" sau (2) cealaltă lume, care era la fel de utilizabilă că lumea vieții de fiecare zi.

De-abia după şase ani de ucenicie, ştiința lui don Juan a devenit pentru mine un tot coerent. Mi-am dat seama că scopul lui a fost să ofere un consens real privitor la descoperirile mele personale, și, deși eu nu am continuat, fiindcă nu eram pregătit, și nici nu voi fi vreodată, să suport rigorile unui astfel de antrenament, felul meu individual de a face fata standardelor efortului personal era încercarea pe care am făcut-o de a-i înțelege învăţăturile. Am simțit că era neapărat necesar să dovedesc, sau, măcar, să-mi dovedesc mie însumi, că nu erau nişte ciudățenii.

După ce mi-am finalizat schema structurală și am putut să înlătur multe date care nu ajutau în nici un fel efortului meu inițial de a dezvălui forța învăţăturilor sale, am înțeles clar că aveau o coeziune internă, o consecință logică care îmi îngăduia să privesc întregul fenomen într-o lumină care risipea ideea de ciudățenie ce caracteriza

tot ce experimentasem aici. Atunci, a devenit evident pentru mine că ucenicia mea nu fusese decât începutul unui drum foarte lung. Și experiențele grele pe care le suportasem și care mă copleşiseră atât de mult nu fuseseră decât un mic fragment dintr-un sistem de gândire logică, din care don Juan extrăsese deducții pline de sens pentru viața lui de fiecare zi, un sistem foarte complex de credințe în care cercetarea era o experiență ce ducea la exaltare.

APENDICE A.

Procesul validării consensului special

Validarea consensului special însemna, în fiecare punct, cumularea învăţăturilor Lui don Juan. Cu scopul de a explica procesul cumulativ, am organizat validarea consensului special după succesiunea în care se petreceau stările de realitate neobişnuită şi realitate obişnuită specială. Don Juan nu părea să fi fixat procesul de direcționare a ordinii intrinsece a realității neobișnuite și a realității obișnuite speciale într-un mod exact; el părea să fi izolat unitățile de direcționare într-un fel destul de fluid.

Don Juan a început să pregătească baza consensului special producând prima stare specială de realitate obişnuită prin procesul de manipulare a indiciilor care se refereau la mediu. El a izolat prin acea metodă anumite elemente componente din şirul celor aflate în realitatea obişnuită şi, izolându-

le, m-a îndrumat să percep o progresie spre specific, în acest caz perceperea culorilor ce păreau să emane din două mici zone de pe sol. Fiind izolate, acele zone de colorație deveneau libere de consens obișnuit; se părea că doar eu eram capabil să le văd, astfel încât ele creau o stare specială de realitate obișnuită.

Izolarea celor două zone pe sol, prin lipsirea lor de consens obișnuit, ajuta la stabilirea primei legături dintre realitatea obișnuită și cea neobișnuită. Don Juan m-a ajutat să percep o porțiune a realității obișnuite într-un mod neuzual; adică, el a schimbat unele elemente obișnuite în detalii ce aveau nevoie de consens special.

Consecința primei stări speciale de realitate obișnuită a fost recapitularea de către mine a experienței; din ea don Juan a selectat percepția diferitelor zone de colorație că unități de subliniere pozitivă. El a izolat pentru subliniere negativă relatarea mea despre teamă, oboseala mea și posibilitatea lipsei mele de perseverență.

În timpul perioadei de pregătire care a urmat, el a plasat cea mai mare parte a speculațiilor sale pe unitățile pe care le izolase și a dezvoltat ideea că era posibil să se descopere în mediul înconjurător, don Juan a introdus și unele dintre conceptele componente ale omului cunoaşterii.

În cel de al doilea pas în pregătirea consensului special care se referea la confirmarea regulii, don Juan a indus o stare de realitate neobişnuită cu *Lophophora williamsii*. *Deși* întregul conținut al acelei prime stări de realitate neobişnuită era destul de vag și disociat, totuși elementele componente erau foarte bine definite; eu am perceput caracteristicile stabilității, singularității și lipsei de consens obișnuit aproape la fel de clar că în stările următoare. Aceste caracteristici nu erau atât de evidente, poate din pricina neîndemânării mele; era prima oară când trăiam o realitate neobişnuită.

Era imposibil să precizez efectul direcționării precedente a lui don Juan asupra cursului real al experienței;

totuși, măiestria lui în dirijarea rezultatului stărilor următoare ale realității neobișnuite a fost foarte clară începând din acel punct.

Din ceea ce i-am povestit eu despre acea experiență, el a selectat unitățile care dirijau progresia spre forme unice specifice și rezultate totale specifice. El a luat relatarea mea privind acțiunile mele cu câinele și a legat-o de ideea că Mescalito era o entitate vizibilă. Ea putea să adopte orice formă și, înainte de toate, era o entitate din afara omului.

Relatarea acțiunilor mele îi servea lui don Juan și ca să stabilească progresia către un regim mai larg de evaluare; în acest caz, progresia era către un regim dependent Don Juan punea un accent pozitiv pe noțiunea că eu mă mişcasem și acționasem în realitatea neobişnuită, aproape așa cum aş fi făcut în viața de fiecare zi.

Progresia către o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite era stabilită punând un accent negativ pe relatarea privind incapacitatea mea să acord o atenție logică elementelor

componente percepute. Don Juan a lăsat să se înțeleagă că mi-ar fi fost posibil să examinez elementele cu detaşare și exactitate; această idee a scos la iveală două caracteristici generale ale realității neobișnuite, faptul că era pragmatica și că avea elemente componente ce puteau fi observate senzorial.

Lipsa consensului obișnuit asupra elementelor componente era revelata dramatic de reacția reciprocă a accentelor pozitive și negative puse pe părerile celor care observau comportamentul meu în timpul acelei prime stări de realitate neobişnuită.

Perioada de pregătire care a urmat primei stări de realitate neobişnuită a durat mai mult de un an. Don Juan s-a folosit de acel timp ca să introducă mai multe concepte componente ale ideii de om al cunoaşterii și ca să dezvăluie unele părți ale regulii celor doi aliați. El a scos la iveală și o stare superficială de realitate neobişnuită ca să-mi testeze afinitatea cu aliatul conținut de *Datura inoxia.* Don Juan a folosit toate

senzațiile vagi pe care le-am avut pe durata acelei stări superficiale ca să sublinieze caracteristicile generale ale aliatului, punându-l în contrast cu ceea ce izolase el drept caracteristicile vizibile ale lui Mescalito.

Cel de al treilea pas în pregătirea consensului special referitor la confirmarea regulii a fost să induca o altă stare de realitate neobişnuită cu *Lephophora williamsii. Î*ndrumarea pe care don Juan mi-a oferit-o în etapa precedenta spre perceperea acestei de-a două stări de realitate neobişnuită s-a desfăşurat în următorul mod:

Progresia spre specific crea posibilitatea vizualizării unei entități a cărei forma se schimbase în chip remarcabil, de la forma familiară a unui câine, în prima stare, la formă total nefamiliară a unui compus antropomorfic care părea că exista în afara mea.

Progresia spre un regim mai larg de evaluare a fost evidentă în felul cum am perceput o călătorie. Pe parcursul acelei călătorii, regimul de evaluare a fost atât

dependent cât și independent, deși majoritatea elementelor componente depindea de mediul înconjurător al stării precedente de realitate obișnuită.

Progresia spre o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite a fost, poate, trăsătura cea mai evidentă a celei de a două stări pe care am experimentat-o. A devenit evident pentru mine, într-un mod complex și detaliat, că omul se putea mişca în realitatea neobişnuită.

De asemenea, eu am examinat elementele componente cu detaşare și precizie. Le-am perceput foarte clar stabilitatea, singularitatea și lipsa de consens.

Din recapitularea experienței, don Juan a subliniat următoarele: pentru avansarea către specific, el a pus un accent pozitiv pe faptul că eu l-am văzut pe Mescalito că pe un compus antropomorfic. Cea mai mare parte a speculației care se referă la această zonă era centrată pe ideea că Mescalito era capabil să fie un profesor și, în acelaşi timp, un protector.

Ca să dirijeze avansarea către un registru mai larg de evaluare, don Juan a pus accentul pe relatarea călătoriei mele care, evident, avusese loc în registrul dependent; de asemenea, el a pus un accent pozitiv pe versiunea mea privind scenele vizionare pe care le-am văzut pe mâna lui Mescalito, scene ce păreau independente de elementele componente ale realității obișnuite precedente.

Relatarea călătoriei pe care am făcut-o și scenele văzute pe mâna lui Mescalito i-au permis, de asemenea, lui don Juan să dirijeze avansarea spre o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite. Mai întâi, el a relevat ideea că era posibil să obții direcționarea; în al doilea rând, el a interpretat scenele că pe nişte lecții despre calea corectă de a trăi.

Unele zone ale recapitulării mele privind percepția unor compuşi complementari nu au fost subliniate deloc, fiindcă nu erau folositoare stabilirii direcției ordinii intrinsece.

Următoarea stare de realitate neobişnuită — cea de a treia — era

indusa pentru confirmarea regulii care vorbea despre aliatul conținut în *Datura inoxia.* Perioada de pregătire era importanța și perceptibila pentru prima oară. Don Juan a prezentat tehnicile manipulatorii și a dezvăluit că scopul exact pe care trebuia să-l confirm eu era divinația.

Dirijarea să precedenta a celor trei aspecte ale ordinii intrinsece părea să fi produs următoarele rezultate: progresia spre specific era manifestată de capacitatea mea de a percepe un aliat că pe o calitate; cu alte cuvinte, eu am verificat afirmația că un aliat nu era deloc vizibil. Progresia spre specific producea, de asemenea, percepția specială a unei serii de imagini foarte asemănătoare cu acelea pe care le văzusem pe mâna lui Mescalito. Don Juan interpreta aceste scene că pe o divinație sau că pe confirmarea scopului specific pe care-l avea regulă.

Perceperea acelei serii de scene implica o progresie spre un registru de evaluare mai larg. De dată aceasta, registrul era independent de mediul

înconjurător al realității obișnuite precedente. Scenele nu păreau a fi suprapuse peste elementele componente, așa cum se întâmplase cu imaginile pe care le văzusem pe mâna lui Mescalito; de fapt, nu existau alte elemente componente, în afara celor ce făceau parte din scene. Cu alte cuvinte, întregul registru de evaluare era independent.

Percepția unui registru total independent arata, de asemenea, progresia către o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite. Divinația însemna faptul că puteai da o valoare utilitară la tot ceea ce ai văzut.

Cu scopul de a direcționa progresia către specific, don Juan a pus un accent pozitiv pe ideea că era imposibil să te mişti prin propriile mijloace în registrul independent al evaluării. El a explicat că mişcarea aceea fusese independenta și realizată, în acest caz particular, de şopârle în calitatea lor de instrumente. Pentru a stabili direcția celui de al doilea aspect al nivelului intrinsec progresia către un registru mai larg al evaluării, el

a punctat cea mai mare parte a speculației lui pe ideea că scenele pe care le percepusem eu, care erau răspunsurile la divinație, puteau să fie examinate și extinse atâta timp cât doream. Pentru a ghida progresia către o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite, don Juan a accentuat pozitiv ideea că subiectul ce trebuia ghicit trebuia să fie simplu și direct, ca să poți obține un rezultat ce putea să fie folosibil.

Cea de a patra stare de realitate neobişnuită era dată la iveală și pentru confirmarea regulii aliatului ce se găsea în *Datura inoxia.* Scopul specific al regulii ce trebuia confirmată era legat de zborul corporal, că un alt aspect al mişcării.

Un rezultat al direcționării progresiei către specific ar fi putut fi perceperea de plutire corporală în aer. Acea senzație era acută, deși îi lipsea adâncimea percepțiilor precedente ale actelor pe care se pare că le îndeplinisem în realitatea neobişnuită. Zborul corporal părea să fi avut loc într-un registru

dependent de evaluare și părea să implice mişcarea prin propria-ți forța ce putea să fie rezultatul unei progresii către un registru mai larg de apreciere.

Două alte aspecte ale senzației de plutire puteau să fie produsul direcționării progresiei către o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite. Ele au fost, mai întâi, perceperea distanței, o percepție ce crease senzația unui zbor real, și, mai apoi, posibilitatea de a obține direcția în cursul acelei presupuse mişcări.

În timpul următoarelor perioade pregătitoare, don Juan a făcut speculații în privința naturii, presupus vătămătoare, a aliatului ce se găsea în *Datura inoxia. Și* el a izolat următoarele segmente ale relatării mele: Pentru direcționarea progresiei către specific, a pus un accent pozitiv pe amintirile mele despre plutirea prin aer. Deși eu nu am perceput elementele componente ale stării de realitate neobişnuită cu claritatea care-mi devenise atunci obișnuită, senzația mea de mişcare era foarte pregnanta și don Juan a folosit-o

ca să întărească rezultatul specific al mişcării. Progresia spre o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite a fost stabilită prin focalizarea celei mai mari părți a speculației pe ideea că vrăjitorii puteau să zboare pe distanțe enorme, o speculație care a dat naştere posibilității că te puteai mişca în registrul dependent de evaluare, că pe urmă să muți o astfel de mişcare în realitatea obișnuită.

Cea de a cincea stare de realitate neobişnuită era produsă de către aliatul ce se găsea în *Psilocybe mexicana.* Era prima oară când se folosea acea plantă și starea rezultată era mai asemănătoare cu un test decât cu o încercare de a confirma regulă. În perioada pregătitoare, don Juan a prezentat doar o tehnică de manipulare; deoarece el nu mi-a dezvăluit scopul specific ce trebuia verificat, eu nu am crezut că starea era provocată pentru a confirma regulă. Totuși, direcția nivelului intrinsec al realității neobișnuite stabilită mai devreme părea să se fi sfârșit cu rezultatele următoare:

Dirijarea progresivă spre rezultate totale specifice a produs în mine percepția că aceşti doi aliați erau diferiți între ei, și că fiecare era diferit de Mescalito. Eu am perceput aliatul ce se găsea în *Psilocybe mexicana că* pe o calitate fără formă, invizibilă și generând o senzație de decorporalizare. Progresia către un regim mai extins de evaluare a avut drept rezultat senzația că mediul înconjurător total al realității obișnuite precedente care a rămas în conştiința mea putea fi folosit în realitatea neobişnuită; cu alte cuvinte, expansiunea regimului dependent părea să fi cuprins totul. Progresia către o folosire mai pragmatică a realității neobișnuite producea percepția specială că puteam să pătrund prin elementele componente din cadrul registrului dependent, în ciudă faptului că păreau să fie elemente obișnuite ale vieții de fiecare zi.

Don Juan nu mi-a cerut să fac obișnuită recapitulare a experienței; era că și cum absenta scopului specific făcuse din această stare de realitate

neobişnuită doar un stadiu de tranziție prelungit. În timpul următoarei perioade de pregătire, totuși, el a speculat asupra anumitor observații pe care le făcuse despre comportamentul meu în cursul experienței.

Don Juan a pus un accent negativ pe impasul logic care m-a împiedicat să cred că puteai să treci prin lucruri sau ființe. Cu acea speculație, el a dirijat progresia către un rezultat total specific al mişcării, prin elementele componente ale realității neobișnuite percepute în cadrul registrului dependent al evaluării.

Don Juan a folosit aceleaşi observații ca să dirijeze cel de al doilea aspect al nivelului intrinsec, un registru mai larg al evaluării. Dacă era posibilă mişcarea prin lucruri și ființe, atunci registrul dependent trebuia să se extindă și el în aceeaşi măsură; trebuia să acopere întregul mediu al precedentei realități obișnuite care putea fi conştientizat în orice moment, de vreme ce mişcarea implica o permanentă schimbare de mediu. În aceeaşi speculație, era, de

asemenea, implicit că realitatea neobişnuită se putea folosi într-un mod mai pragmatic. Mişcarea prin obiecte și ființe implica un avantaj, care era inaccesibil unui vrăjitor în realitatea obişnuită.

În continuare, don Juan a folosit o serie de trei stări de realitate neobişnuită, cauzate de *Lophophora williamsii,* pentru a pregăti în continuare consensul special privind confirmarea regulii. Aceste trei stări au fost tratate aici ca o singură unitate pentru că au avut loc pe parcursul a patru zile consecutive, și în timpul celor câteva ore dintre ele eu nu am avut nici o comunicare cu don Juan. Ordinea intrinsecă a celor trei stări a fost și ea considerată o singură unitate, cu următoarele caracteristici: Progresia lui Mescalito ca o entitate vizibilă, capabilă să ofere învăţătura. Abilitatea de a da lecții însemna că Mescalito era capabil să acționeze fata de oameni.

Progresia către un registru mai larg de evaluare a atins un punct în care eu am perceput ambele registre în acelaşi timp

și am fost incapabil să stabilesc diferența dintre ele altfel decât în termeni de mişcare. În registrul dependent era posibil pentru mine să mă mişc prin propriile mijloace și prin propria voință, dar, în registrul independent, puteam să mă mişc doar cu ajutorul lui Mescalito, că instrument. De exemplu, lecțiile lui Mescalito cuprindeau o serie de scene pe care puteam doar să le urmăresc. Progresia către folosirea mai pragmatică a realității neobișnuite era implicată în ideea că Mescalito putea, într-adevăr, să predea lecții privind calea dreaptă de a trăi.

În timpul perioadei de pregătire care a urmat ultimei stări de realitate neobişnuită din această serie, don Juan a selectat următoarele unități: Pentru progresie către specific, el a pus un accent pozitiv pe ideea că Mescalito era necesar ca să transporte omul prin registrul independent al evaluării și că Mescalito era o entitate didactică capabilă să dea lecții, îngăduind omului să pătrundă într-o lume vizionară. De asemenea, el a speculat asupra

implicației că Mescalito își spusese numele și mă învățase, pare-se, câteva cântece; acele două cazuri au fost construite că exemple ale capacității lui Mescalito de a fi un protector. Și faptul că eu îl percepusem pe Mescalito că pe o lumină a fost subliniat ca o posibilitate că el, în sfârșit, adoptase o formă abstractă, permanenta fata de mine.

Prin sublinierea aceloraşi unități, don Juan a reușit să dirijeze progresia către un registru mai larg de evaluare. În timpul celor trei stări de realitate neobişnuită, am perceput clar că registrul dependent și registrul independent erau două aspecte separate ale realității neobișnuite care erau la fel de importante. Registrul independent era zona în care Mescalito își predă lecțiile și, de vreme ce aceste stări de realitate neobişnuită păreau să fi fost date la iveală doar pentru căutarea acestor lecții, registrul independent era, în mod logic, o zonă de o importanța specială. Mescalito era un protector și un învățător, ceea ce însemna că era vizibil; totuși, forma lui nu avea nimic de

a face cu starea precedentă de realitate obișnuită. Pe de altă parte, se presupunea că omul putea să călătorească, să se mişte în realitatea neobişnuită pentru a căuta lecțiile lui Mescalito, o idee care implica importanța registrului dependent.

Progresia spre o folosire mai pragmatica a realității neobișnuite era stabilita prin dedicarea majorității speculatiilor lectiilor lui Mescalito. Don Juan construia aceste lectii ca fiind indispensabile vieții omului; era o deductie clara că realitatea neobișnuită se putea folosi într-un mod mai pragmatic pentru a stabili puncte de referintă care aveau valoare în realitatea obișnuită. Era prima oara când don Juan exprimase în cuvinte o asemenea implicatie.

Starea urmatoare de realitate neobișnuită, cea de a noua în învățaturi, era provocata pentru a confirma regula aliatului conținut de *Datura inoxia.* Scopul specific ce trebuia confirmat în acea stare era legat de divinatie, și dirijarea precedenta a nivelului intrinsec

se sfârșea cu punctele urmatoare: progresia către un rezultat total specific crea percepția unui grup de scene coerente, care erau presupuse a fi vocea șopârlei ce povestea evenimentele care trebuiau ghicite și senzatia unei voci care descria, într-adevăr, astfel de scene. Progresia către un registru independent de evaluare avea drept rezultat percepția unui registru independent larg și limpede care era liber de influenta straina a realității obișnuite. Progresia către o folosire mai pragmatica a realității neobișnuite se sfarsea în posibilitatile utilitare de exploatare a registrului independent. Acea tendinta specială era stabilita de speculatia lui don Juan privind posibilitatea de a extrage puncte de referinta din registrul independent și de a le folosi în realitatea obișnuită. Astfel, scenele divinatorii aveau o valoare pragmatica evidenta, căci erau socotite că reprezinta o infatisare a actelor indeplinite de către altii, acte la care nu puteai avea acces prin mijloace obișnuite.

În urmatoarea perioadă de pregatire, don Juan a subliniat mai multe din temele componente ale omului cunoașterii. El părea să se pregatească să facă trecerea la urmarirea doar a unuia dintre cei doi aliați, aliatul *humito.* Totuși, el a subliniat pozitiv ideea că eu aveam o strânsa afinitate cu aliatul conținut de *Datura inoxia,* pentru că îmi îngăduise să fiu martorul unui caz de flexibilitate a regulii când am făcut o greseala în indeplinirea unei tehnici de manipulare. Presupunerea mea că don Juan era gata să abandoneze predarea regulii aliatului conținut de *Datura inoxia* era intarita de faptul că el nu izolase nici o zonă a recapitularii experienței făcute de mine ca să explice dirijarea nivelului intrinsec al stărilor urmatoare ale realității neobișnuite.

Apoi au fost o serie de trei stări de realitate neobișnuită date la iveala ca să confirme regula aliatului conținut de *Psilocybe mexicana.* Ele au fost tratate aici ca o singura unitate. Și, cu toate că între ele a trecut destul de mult timp, în acele intervale don Juan nu a făcut nici

o încercare ca să speculeze asupra nici unui aspect al ordinii lor intrinsece.

Prima stare a seriei a fost vaga; ea s-a sfârșit repede și elementele sale componente nu au fost precise. Părea să fie mai mult o stare de realitate neobișnuită.

Cea de a două stare era mai profundă. Eu am perceput stadiul de tranziție în realitatea neobișnuită separat, pentru prima oara. Pe durata acelui prim stadiu de tranziție, don Juan a dezvăluit faptul că scopul specific al regulii, pe care eu trebuia s-o confirm, se ocupa cu un alt aspect al miscarii, un aspect ce avea nevoie de o supraveghere exhaustivă din partea lui; eu l-am exprimat prin cuvintele „a te misca adoptând o forma alternativa". Drept urmare, două aspecte ale nivelului extrinsec al realității neobișnuite au devenit evidente pentru prima oara: stadiile de tranziție și supravegherea de către profesor.

Don Juan își folosea supravegherea în timpul primului stadiu de tranziție ca să marcheze directia urmatoare a celor trei aspecte ale nivelului intrinsec. Eforturile

sale au fost canalizate, în primul rând, spre producerea unui rezultat total specific, îndemnându-mă să experimentez senzatia precisa că am luat forma unei ciori.

Posibilitatea adoptarii unei forme alternative pentru a realiza mișcarea în realitatea neobișnuită implica, la rândul ei, o expansiune a regimului dependent de evaluare, singura zonă în care o asemenea migrare putea să aibă loc.

Folosirea pragmatica a realității neobișnuite era hotărâta de faptul că eram dirijat să-mi ațintesc atenția asupra anumitor elemente componente ale registrului dependent, ca să le folosesc că pe puncte de referinta pentru miscare.

În perioada de pregatire care a urmat celei de a două stări a seriei, don Juan a refuzat să speculeze asupra oricarei părți a experienței mele. El a tratat cea de a două stare de parca ar fi fost doar un alt stagiu prelungit de tranziție.

Cea de a treia stare a seriei era, totuși, de o importanța capitala în învățaturi. Era o stare în care procesul de dirijare a

nivelului intrinsec culmina cu urmatoarele rezultate: Progresia către specific creea perceperea clara a faptului că adoptasem o forma alternativa atât de complet încăt ea provoca modificari precise în felul în care-mi atinteam privirile și în felul meu de a vedea. Un rezultat al acelor modificari era perceperea de către mine a unei noi fatete a regimului dependent de evaluare —amănuntele ce formau elementele componente — și acea percepție extindea în mod hotărât registrul aprecierii. Progresia către o folosire mai pragmatica a realității neobișnuite culmina în constiinta mea cu faptul că era posibil să mă misc în registrul dependent tot atât de pragmatic cum te deplasezi prin mers în realitatea obișnuită.

În perioada pregatitoare ce a urmat ultimei stări de realitate neobișnuită, don Juan a introdus un nou tip de recapitulare. El a selectat zonele de amintire inainte de a-mi auzi povestirea; adica, a cerut să auda doar relatările privitoare la folosirea pragmatica a realității neobișnuite și la miscare.

Din astfel de relatări, el a stabilit progresia către specific punând un accent pozitiv pe versiunea despre felul cum exploatasem eu forma ciorii. Totuși, el a dat importanța doar ideii de miscare după adoptarea acelei forme. Mișcarea era zona recapitularii mele pe care el a plasat un joc combinat de accente pozitive și negative. El a acordat relatării un accent pozitiv când aceasta sublinia ideea naturii pragmatice a realității neobișnuite sau atunci când ea se ocupa de perceperea elementelor componente care-mi permisesera să capat un sens general de orientăre, în timp ce mi se părea că mă misc în registrul dependent de apreciere. El a pus un accent negativ pe încăpacitatea mea de a-mi aminti precis natura sau directia unei astfel de miscari.

Dirijand progresia către un registru mai larg de apreciere, don Juan si-a bazat speculatia pe ceea ce i-am povestit eu despre felul special în care eu percepusem amănuntele ce formasera elementele componente din interiorul registrului dependent. Speculatia lui m-

a condus la presupunerea ca, dacă era posibil să vezi lumea ca o cioara, registrul dependent de apreciere trebuia să se extindă în adâncime și să se lărgească până ce acoperea întregul spectru al realității obișnuite.

Ca să dirijeze progresia către o folosire mai pragmatica a realității neobișnuite, don Juan a explicat felul meu deosebit de a percepe elementele componente ca fiind felul în care o cioara vede lumea. Și, în mod logic, acel fel de a vedea presupunea intrarea într-un registru de fenomene ce depasea posibilitatile normale din realitatea obișnuită.

Ultima experiență consemnata în notele mele de teren era o stare specială de realitate obișnuită; don Juan a produs-o prin izolarea elementelor componente ale realității obișnuite, prin procesul furnizarii de indicii ce aveau în vedere la propriul sau comportament.

Procesele generale folosite în dirijarea nivelului intrinsec de realitate neobișnuită au produs urmatoarele rezultate pe parcursul celei de a două stări speciale de realitate obișnuită.

Progresia spre specific a rezultat într-o izolare fără probleme a multor elemente ale realității obișnuite. În prima stare specială de realitate obișnuită, foarte putinele elemente componente care au fost izolate prin procesul de furnizare de indicii privitoare la mediu erau, de asemenea, transferate în forme familiare lipsite de consens obișnuit; totuși, în cea de a două stare specială de realitate obișnuită, elementele sale componente au fost numeroase și, cu toate că nu si-au pierdut calitatea de elemente familiare, se putea sa-si fi pierdut capacitatea de consens obișnuit. Asemenea elemente componente au acoperit, poate, întregul mediu de care eram eu constient.

Este posibil ca don Juan să fi produs aceasta a două stare specială pentru a întări legătura dintre realitatea obișnuită și cea neobișnuită, dezvoltând posibilitatea că multe, dacă nu toate, elementele componente ale realității obișnuite puteau să-si piardă capacitatea de a avea consens obișnuit.

Din propriul meu punct de vedere,

totuși, acea ultima stare specială era rezumatul final al uceniciei mele. Formidabilul impact al terorii la nivelul constiintei treze avea calitatea specială de a submina certitudinea că realitatea vieții de fiecare zi era implicit reală, certitudinea că eu, în probleme de realitate obișnuită, puteam să obțin consensul într-un mod indefinit. Până în acel punct, cursul uceniciei mele părea să fi fost o construcție continuă care să anuleze acea certitudine. Don Juan a folosit fiecare segment al efortului său dramatic ca să realizeze prăbușirea în timpul acelei ultime stări speciale, fapt care m-a făcut să cred că o prăbușire totală a acelei certitudini ar fi îndepărtat ultima barieră care mă impiedica să accept existența celeilalte realități: realitatea consensului special.

APENDICE B.

Schiță pentru o analiză structurală

Ordinea operativă

PRIMA UNITATE

Omul cunoașterii

A deveni om al cunoașterii era o problemă de învățare.

Nu existau cerințe exprese
Existau unele cerințe secrete
Un ucenic era ales de o putere impersonala
El era ales *(escogido)*
Hotărârile puterii erau indicate prin semne
Un om al cunoașterii avea o intenție neclintita
Frugalitatea
Judecata sănătoasă
Lipsa libertății de a inova

Un om al cunoașterii beneficia de o minte clara

Libertatea de a căuta o cale
Cunoașterea scopului specific
A fi fluid

A deveni om al cunoașterii era consecința unei munci asidue

Efortul dramatic
Eficacitatea
Provocarea

Un om al cunoașterii era un luptator

El trebuia să aibă respect
El trebuia să aibă teama
El trebuia să fie treaz
Conștiența intenției
Constiența fluxului așteptat
Trebuia să aibă încredere în sine

A deveni om al cunoașterii implică un proces continuu

El trebuia sa-și reînnoiască cercetarea pe calea de a deveni un Om al cunoașterii

El nu era permanent
El trebuia să urmărească o cale cu inima

A DOUA UNITATE

Un om al cunoașterii avea un aliat

Aliatul era lipsit de formă
Aliatul era perceput ca o calitate

Aliatul ce se gasea în Datura inoxia:

Era asemănător unei femei
Era posesiv
Era violent
Era imprevizibil
Avea efecte vatamatoare asupra caracterului adepților
Oferea o putere excesiva

Aliatul conținut de Psilocybe mexicana:

Era asemănător cu un bărbat
Era lipsit de pasiune
Era blând
Era previzibil
Era benefic caracterului adepților
Putea oferi stări de extaz

Un aliat putea fi îmblânzit

Un aliat era un vehicul
Aliatul conținut de *Datura inoxia* era imprevizibil
Aliatul conținut de *Psilocybe mexicana* era previzibil
Aliatul era un ajutor

A TREIA UNITATE

Aliatul avea o regulă
Regula era inflexibilă

Excepție datorată doar intervenției directe a aliatului
Regula era necumulativa
Regula era confirmată de realitatea obișnuită
Regula era confirmată de realitatea neobișnuită
Stările de realitate neobișnuită
Realitatea neobișnuită era utilizabilă
Realitatea neobișnuită avea elemente componente
Elementele componente aveau stabilitate
Aveau singularitate
Erau lipsite de consens obișnuit
Scopul specific al regulii
Primul scop specific, testarea *(Datura inoxia)*
Tehnica de manipulare, ingerarea
Al doilea scop specific, divinația *(Datura inoxia)*
Tehnica de manipulare, ingerare-

absorbție

Al treilea scop specific, zborul corporal *(Datura inoxia)*

Tehnica de manipulare, ingerare-absorbție

Al patrulea scop specific, testare *(Psilocybe mexicana)*

Tehnica de manipulare, ingerare-inhalare

Al cincilea scop specific, mișcarea *(Psilocybe mexicana)*

Tehnica de manipulare, ingerare-inhalare

Al saselea scop specific, mișcarea prin adoptarea unei forme

Alternative *(Psilocybe mexicana)*

Tehnica de manipulare, ingerare-inhalare

A PATRA UNITATE

Regula era confirmată de consens special

Binefăcătorul

Pregatind consensul special
Celelalte stări de realitate neobișnuită
Ele erau produse de Mescalito
El era inglobat
Conteinerul era însăși puterea
El nu avea o regula
El nu avea nevoie de ucenicie
El era un protector
El era un învățător
El avea o forma definită
Realitatea neobișnuită era utilizabilă
Realitatea neobișnuită avea elemente componente
Stările speciale de realitate obișnuită
Ele erau produse de binefăcător
Indicii despre mediu
Indicii despre comportament
Recapitularea experienței
Reamintirea evenimentelor
Descrierea elementelor componente

Accentul
Accentul pozitiv
Accentul negativ
Lipsa de accent
Ghidarea consensului special
Nivelul extrinsec al realității neobișnuite
Perioada de pregatire
Perioada de dinaintea realității neobișnuite
Perioada de după realitatea neobișnuită
Stagiile de tranziție
Supravegherea de către binefăcător
Nivelul intrinsec de realitate neobișnuită
Progresie către specific
Forme unice specifice
Complexitatea progresiva a detaliului perceput
Progresia de la forme familiare la forme nefamiliare
Rezultate specifice totale
Progresia către un registru mai extins de evaluare
Registrul dependent
Registrul independent
Progresia către o folosire mai pragmatica a realității neobișnuite

Progresia către specific în stări speciale de realitate obișnuită

ORDINEA CONCEPTUALĂ

Ucenicul

Adoptarea greșită a ordinii conceptuale

Adoptarea *bona fide* a ordinii conceptuale

Realitatea consensului special

Realitatea consensului special avea o valoare pragmatica